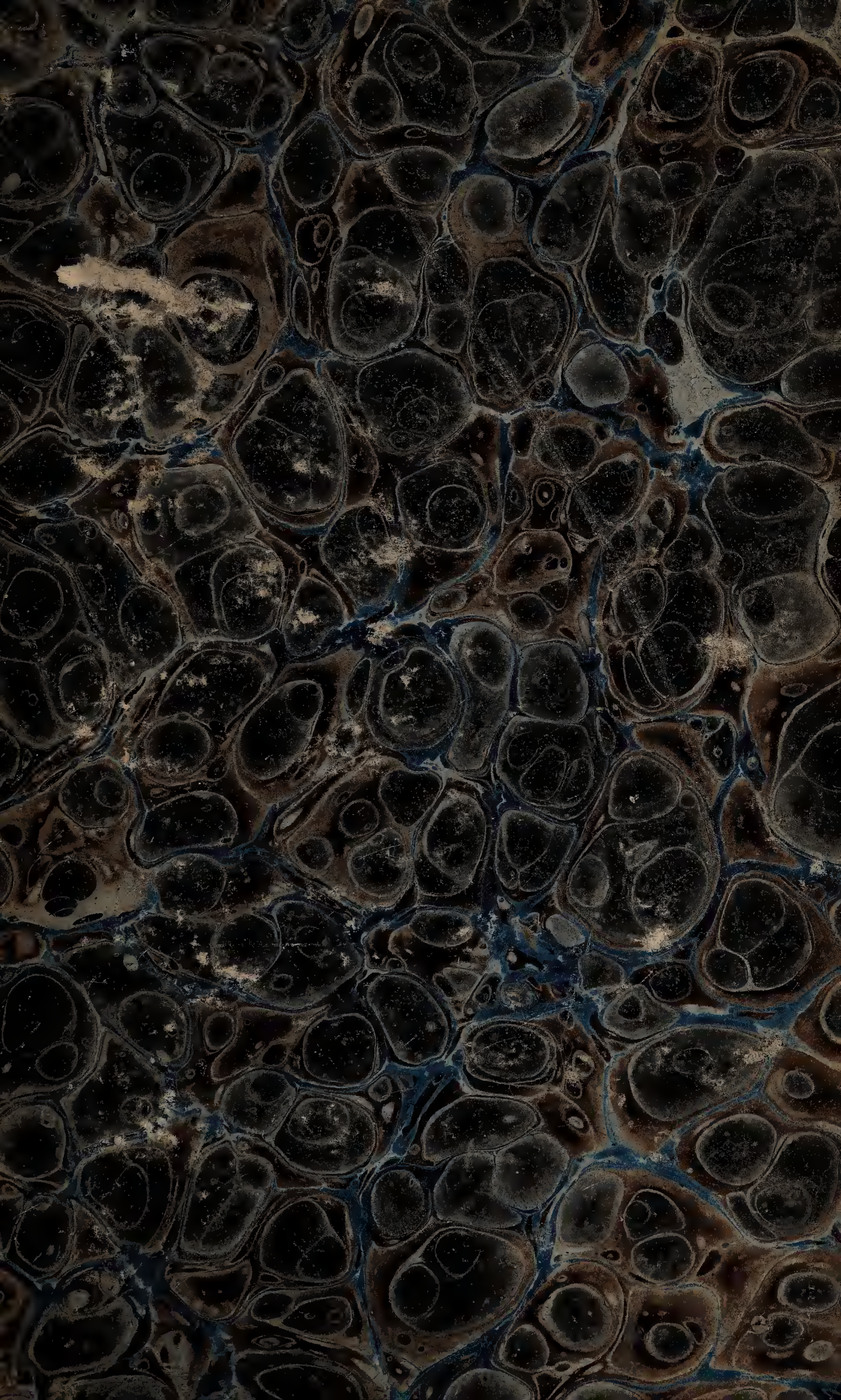

APPARATVS MEDICAMINVM

TAM SIMPLICIVM

QVAM

PRAEPARATORVM ET COMPOSITORVM

IN PRAXEOS ADIVMENTVM

CONSIDERATVS

VOLVMEN QVARTVM.

AVCTORE

JO. ANDREA MVRRAY D.

EQVITE ORD. R. DE WASA

M. BRITANN. REGI A CONSILIIS AVL. PROFESSORE MEDIC. ET BOTAN. O. IN ACAD. R. GOTTING. PRAEFECTO HORTI R. BOTAN. SOCIETATVM SCIENTIARVM GOTTING. STOCKHOLM. VPSAL. GOTHENB. LVND. FLORENT. LVGDVN. DIVION. AVREL. ET VLISSING. MEDICARVM PARIS. NANC. ET HAVN. ATQVE OECONOMICARVM BERN. CELL. GEORGOPHIL. ET PARIS. MEMBRO.

GOTTINGAE

Apud IO. CHRIST. DIETERICH.

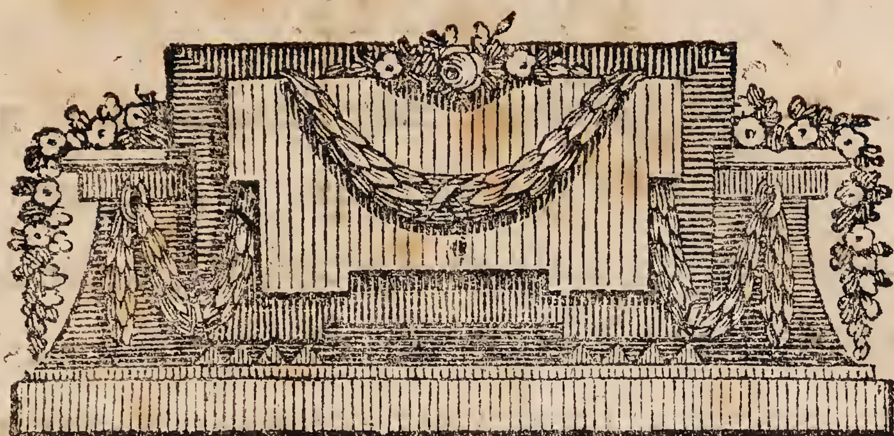
1787.

VOLVMEN QVARTVM.

STIRPES.

Dumoſae.
Trihilatae.
Tricoccae.
Oleraceae.
Scabridae.
Vepreculae.

ORDO XXXVII.
D V M O S A E.

R H A M N V S.

LINN. *Syſt. veg. p.* 194. *Gen. pl. p.* 105.

422.

Pharm. RHAMNI CATHARTICI ſ. SPINAE CERVINAE *Baccae; Cortex.*

Rhamnus catharticus; ſpinis terminalibus, floribus quadrifidis dioicis, foliis ouatis, caule erecto LINN. *Syſt. l. c.* Rhamnus catharticus C. B. Icon: REGNAULT *Botanique*, Le Nerprun. Frutex altior, in dumetis et montanis vulgaris. Artem topiariam pro ſepibus viuis hortorum admittit.

BACCAE ſubrotundae magnitudine piſi, nitidae, puncto eleuato in apice notatae, maturitate nigricantes, includunt pulpam ſuccoſam profunde viridem, odoris nonnihil ingrati, et ſaporis amaricantis ſubacris nauſeoſi, ſeminibus quatuor ouatis ſubtrigonis. Vi aluum purgandi iam dudum claruerunt; id quod fruticis nomen iam ſignificat. Et haec quidem efficacia ſeſe adeo in carnem turdorum ſimiliumque auium, quae eas autumno auide ingerunt, transfert; qui enim iisdem tempore maturationis baccarum veſcuntur, crebriores alui deiectiones experiuntur (HOMBERG in *Mem. de l'ac. d. ſc. de Paris* 1712. *p.9.*). In quibusdam hominibus haud ſine torminibus moleſtis ſeſe exſerit, niſi diluentia commoda ſuperbibantur, et comitatur effectum ſiccitas oris et faucium. Baccae recentes viginti circiter quibusdam ſufficiunt. Alii vtuntur eo fine ſucci earum expreſſi vncia vna (BOERH. *de viribus medic. p.* 308. SCOPOLI *Fl. Carniol. ed. I. p.* 590.) Puluis toſtarum etiam locum habet ad drachmam vnam; pro decocto autem drachmae duae commendantur (LINN. *Amoen. acad. Vol.* 7. *p.* 300). Sed noſtro tempore ſyrupus ex iis paratus fere vnice in dignitate eſt.

Vſui pictorio quoque inſeruiunt baccae, pro colore viridi vſitatiſſimo, Gallis *Verd de Veſſie*, Germa-

Germanis *Safftgrün*, dicto, qui ad chartas colorandas et imagines minutas pingendas praecipue placet. Succus scilicet istarum post perfectam maturationem ad mellis spissitatem densatur, et solutione aluminis aquosa admista intra vesicam caloris ope siccatur; accedat tum eiusdem solutio in aqua, colatio et subsequa euaporatio (DU HAMEL DE MONCEAU *Traité des arbres et arbustes tom. 2. p.* 215.). Omitto miscelas alias, quibus pro variis coloribus ad tingendam lanam, corium, opportunus euadit; nec tango colorum diuersitatem pro gradu maturitatis baccarum vario (Vid. LINN. *Fl. Suec. p.* 72.). Baccae *Rhamni infectorii* LINN. *Mant. I. p.*49. Gallis *Graines d'Avignon*, a quibusdam in vsum istum pictorium et tinctorium praeferuntur (*Hist. de l'acad. d. sciences* 1772. *p.* 54.)

CORTEX *medius* instar corticis Sambuci aluum fortiter mouet, sed simul vomitum ciet (ALLIONI *Fl. Pedemont. Tom. 2. p.* 130.). Hodie desueuit.

Non attinet, hic de corticis in tingendo praestantia pro colore luteo et purpurascente (V. LINN. *Oländska och Gothländska Resa p.* 59. 175. 209) multis dicere.

PRAEPARATA ET COMPOSITA.

SYRVPVS DE RHAMNO CATHARTICO ſ. DE SPINA CERVINA ſ. SYRVPVS DOMESTICVS *Ph. Würt. p.* 210. Ad huius normam ſucco baccarum maturarum multa aromata adduntur. Pauciora admiſcet *Pharmacopoea Lond. p.* 82. Additamentum hoc ſine dubio corrigere ſaporem et torminibus praecauere pro ſcopo habet, ingratus tamen ſyrupus manet. Simplex praeſtat (*Ph. Edinb. p.* 62. et *Cod. med. Pariſ. p.* 34.) ex ſucco defecato et ſaccharo coctis. Efficaciter aluum mouet, non absque incommodis, quae ſupra redargui; vnde concedere eundem nequeo ad meconium infantum recens natorum expellendum, quod quidem nonnulli ſuadent (e. c. *Ph. Würt. l. c.*). In hydrope nominatim, imo aſcite pro ſubducenda lympha collecta multis probatur, vel ſolus ad vnciam vnam (RIVER. *prax. lib. II. cap.* 6. *p.* 44.), ad duas (BOERH. *l. c.*), vel aliis purgantibus mixtus (CHOMEL *Uſuell. tom. I. p.* 19. SYDENH. *Oper. p.* 488.). Sed non effectum praeſtat, nec conducit, niſi corpore opportuno, quin adeo hydropem pertinaciorem reddit; id quod ingenue fatetur ſummus SYDENHAMUS, qui fiducia iuuenili in caſu ſingulari, quo voto reſpondit, deceptus, paullo poſt erroris agnoſcendi occaſionem ingra-

ingratam nactus eſt. Cautio igitur eadem hic redit, qua in vniuerſum in biuio inter diuretica et purgantia pro educenda lympha hydropicorum opus eſt.

ROB *Cod. Pariſ. p.* 47. Succus baccarum expreſſus ad ſpiſſitudinem mellaginis coquitur. Efficax et pretio exiguo quoque pauperibus commendabile. In pilulas puluere quodam redactum facillime capitur, vt adeo ſimplex cretae miſcela ſuffecerit. (*Gentleman's Magazine* 1759. *Sept. p.* 401.).

423.

Pharm. FRANGVLAE *Cortex*; *Baccae.*

Rhamnus Frangula; inermis, floribus monogynis hermaphroditis, foliis integerrimis LINN. *Spec. pl. p.* 280. Alnus nigra baccifera C. B. Frangula DODON. *Pempt. p.* 783. Icon: *Fl. Dan. tab.* 278. REGNAULT *Botan.* La Bourgene. Arbor minoris ſtaturae locis humidis creſcens.

CORTEX *medius* flauum colorem prae ſe fert; vnde manducatus ſaliuam inſtar Rhabarbari tingit, et aquam vti et ſpiritum vini inficit tinctura ſaturate lutea. Ad communem conſenſum violentius purgat inter tormina et nauſeam, nec raro vomitiones.

 Vnde

Vnde nonnisi hominibus fortioribus, quales ruri degunt, concedi potest. Sunt qui mitius de illo sentiunt, inter quos MATTHIOLUS (*In* DIOSC. *ed.* C. B. *p.* 875.), qui aluum sine vllo incommodo soluere et iecur belle expurgare ac roborare innuit. LINNEUS (*Amoen. Vol.* 7. *p.* 300.) inter praestantiora purgantia refert. Et hic quidem aridum desiderat, sine dubio ideo, quod recentem quidam vehementius corpus afficere sustinent (DODON. *Pempt. p.* 784.). Praeeunte igitur ill. viro infundendus vel decoquendus cortex cereuisia secundaria ad tertiae partis iacturam, pondere vnciae dimidiae pro valentioribus, et drachmarum duarum pro debilibus. Sicque in chronicis quibusdam morbis hydragogi egregii nomen tulit. Insueti tamen vsus. In constipatione boum certa medicina pronunciatur (LINN. *Fl. Suec. p.* 72.).

Cortex integer (hunc scilicet intellectum puto), qui saporem grate amarum et adstringentem habet, egregium antisepticum est, prout solutione extracti eius, methodo Garayana parati, constat. Haec enim carnem bubulam vel sanguinem humanum congrumatum sub iusto coloris gradu efficacius adeo, quam sal corticis Peruuiani essent. a putre-

dine

dine defendit (BUCHOLZ *chym. Verſuche über antiſept. Subſtanz. p.* 82 *ſq.*)

BACCAE dulces ſunt, et pariter aluum efficacius mouent. Vix vnquam tamen a medicis praecipiuntur. Semina lotium pellunt (MÜLLER *Ruſſ. Geſch.* 7 *Samml. p.* 97.).

Tingentes particulae pluribus partibus huius arboris inſident. Nempe cortex lanam colore e flauo rubro imbuit, etſi non profundo, folia et baccae viridi.

424.

Pharm. IVIVBAE *Baccae* ſ. IVIVBAE.

Rhamnus Zizyphus; aculeis geminatis, altero recuruo, floribus digynis, foliis ouato-oblongis LINN. *Syſt. veg. p.* 196. Iuiuba ſylueſtris C. B. *β* Iuiubae maiores oblongae C. B. Ζιζυφος Graecis recentioribus, vt ACTUARIO, SIMEONI SETHO. Icon: REGNAULT *Botanique*, le Iujubier. Arbor exigua, ex Syria a SEXTO PAPINIO conſule in Italiam translata (PLINIUS *lib.* 15. *cap.* 14.). Hodie tam ibi, quam in Hiſpania, Gallia inferiori, aliis regionibus auſtralioris Europae ſponte in ſolo ſicco creſcit, cultura autem fructus, cuius

 potiſſi-

potiſſimum ratio habetur, praeſtantior fit. In noſtris hortis flores modo fert, per hiemem in hybernaculo ſeruata.

BACCA officinarum, quam eleganter quoad omnes partes depinxit ill. DU HAMEL (*Arbres et Arbuſtes tom. I. p. 177.*) eſt drupa oualis magnitudine et figura Oliuae, cuius epidermis rubra obueſtit parenchyma molle, ſed exſiccatione ſpongioſum et albidum, intra quod nux oblonga aſpera vtrinque acuta bilocularis ſeminibus duobus latet. Ζιζυφα vel voce nonnihil mutata baccae graecis dictae, Iuiubae Arabibus. Recentes in regionibus, vbi fructus matureſcit, eduntur. Nec apud nos, vbi nonniſi rugoſae Iuiubae comparent, dulcedine grata deſtituuntur cum mucilagine coniuncta. Et haec quidem iam ore ſeſe declarat, manifeſtius autem decoctione, quae ſi parciori iuſto aqua fit, liquidum ſpiſſitudine ſua faſtidium parit. Inuoluere acre, incraſſare humores, et lubricare atque relaxare fibras valent. In affectionibus pectoris ideo praeprimis, vt raucitate, ſputis languentibus, laudem tulerunt olim, item in ſtranguria aliisque doloroſis viarum vrinariarum malis. Quum vero Caricae, Paſſulaeque iisdem viribus inſtruantur, praefe-

praeferendae hae Iuiubis sunt, vt quae extra patriam vix nisi aridae, corruptae vel vermibus exesae suppetunt. Hinc et sensim vsus in infusis et decoctis desueuit. Superest hodie ex antiquioribus formulis officinarum vnice

SYRVPVS DE IVIVBIS *Ph. W. p.* 212. ad MESUËN referendus, etsi seriori tempore mutatus varie fuit. Nimis compositus est, et ob semina mucilaginosa et Tragacantham additam eclegmatis potius, quam syrupi, spissitudinem habet.

I L E X.

LINN. *Syſt. veg. p.* 140. *Gen. pl. p.* 67.

425.

Pharm. AQVIFOLII *Folia.*

Ilex Aquifolium; foliis ouatis acutis ſpinoſis LINN. *Spec. pl. p.* 181. Ilex aculeata baccifera C. B. Aquifolium MATTHIOLI. Agrifolium DODON. *Pempt. p.* 658. Icon: MILL. *Fig. of Plants tab.* 46. REGNAULT *Botan.* le Houx. Elegans hic frutex in ſepibus ſyluisque Europae auſtralioris ſub vmbra aliarum arborum ſponte prouenit. Hac in regione arenoſa Cellenſia occupat. Frigus aſperius hiemale non fert. Translationem difficile admittit, optime vero in Auguſto medio res ſuccedit. Succreſcit quoque in arborem pedum quatuordecim vel viginti, aliquando multo proceriorem, cuius craſſities tamen altitudini vix reſpondet, vtpote anguſta nimis.

Ludit multis varietatibus, quae foliis absque ſpinis, echinatis, oblongis, ſubrotundis, variegatis colore aureo vel argenteo, baccis rubris luteis albis, et per alias notas diſcrepant, quas noſſe et colligere in lucorum oblectamentis dicatorum vſum, intereſt.

Nam

Nam hoſce perpetuo virore, florum alborum pulchritudine et baccis ſuis, quae in vulgari Aquifolio rubrae ſunt, ſtirps ornat. Sed ipſa vulgaris arbor oeconomis in pretio multis momentis eſt. *Sepes viuas* elegantes format, durabiles, denſas, ob ſpinas foliorum marginales pecori infeſtas, et tam proceras, vt aliquando pedum duodecim altitudinem attingant. *Lignum*, quod album eſt, excepto meditullio arborum procerarum bruno, duritie et glabritie ſeſe commendat pro cylindris, manubriis inſtrumentorum fabrorum, ſcriniariorum et tornatorum, item pro operibus teſſellatis. *Cortex* interior viſcum aucuparium tenacem ſuppeditat, dum in paſtam contuſus intra ollam in cellam transfertur vt putredinem ſubeat, qua facta lauatur et fila lignea demuntur, quo viſcus lenteſcere queat (DU HAMEL *Traité des Arbr. tom. I. p.* 64.). *Folia* tenella pabulo ouium et ferarum inſeruiunt. *Baccis* delectantur aues variae.

Inter haſce laudes pauca modo de efficacia medica arboris innotuerunt, vnde et ſilentio plerique libri de materia medica Aquifolium praetereunt. Verum nec iſtas miculas ſine commodo diſpergi ſinam.

FOLIA

FOLIA febribus intermittentibus medentur in puluere ad drachmam vnam ante paroxyſmum dato. Multi hac ratione a medico experto (DURANDE in *Memoires de la Societé en Medec. à Paris vol. I. p.* 342.), qui vim iſtam ab homine artis ſalutaris rudi didicerat, ſanati ſunt. Quin in caſu quodam contra corticem Peruuianum rebelli ſuffecit. Mirum eſſet, niſi aliquando ſpem falleret, quod ingenuus ipſe fatetur. Sed, niſi iuuerit, noxium tamen effectum non attulit. Debilitate ſtomachi laborantibus e re fuit, puluerem in infuſione aromatica (Vid. *Gazette ſalutaire* 1779. *n.* 13. *p.* 4.) capere. Infuſum quoque proficuum fuit (*Gazette de Santé* 1777.).

Domeſticum conſtituunt contra arthritidem in in infuſo theaeformi, quo ipſo conualuit intra quatuor hebdomades foemina, cuius manus antea ex morbo incuruatae inſigniter riguerant, aliisque eiusdem exemplo incitatis idem auxilium obtigit. Sapor eius paullo magis adſtringens eſt, quam infuſi Theae Chinenſis (HEYER in FRITZE *medic. Annal. Vol. I. p.* 301.). Res ſane digna vlteriori experimento, duce ſcito medico, inſtituendo.

Nimis

Nimis succincte mentio fit virtutis foliorum in colica, item succi expressi cereuisia excepti in ictero (HALL. *stirp. helv. n.* 667.), quam vt alios ad imitationem inuitare possit. Nec vis cataplasmatis ex visco stupae illito, ad dolores podagricos leniendos, satis firmo fulcro nititur (CHOMEL *Usuelles T.* 3. *p.* 40.).

S A M B V C V S.

LINN. *Syst. veg. p.* 244. *Gen. pl. p.* 147.

426.

Pharm. SAMBVCI *Flores; Baccae; Semina; Cortex interior; Folia; Fungus sambucinus.*

Sambucus nigra; cymis quinquepartitis, foliis pinnatis, caule arboreo MURR. in LINN. *Syst. veg. ed.* 14. *p.* 295. Sambucus fructu in vmbella nigro C. B. Ακτη Graecis. Icon: *Fl. Dan. tab.* 545. REGNAULT *Botan.* le Sureau. Arbor humilior in sepibus et ad pagos crebra; item locis ruderatis. Nullum igitur soli genus spernit. Disseminatur auibus, quae baccis delectantur. Surculis quoque radicum facile propagatur.

Speciosa

Speciosa arbor dum floret ob candorem florum congestorum, qui inter triste virentia folia tanto magis enitet.

Admonet tam haec saturata viredo, quam odor omnium partium ingratus et virosus, de efficacia non mediocri in corpus animale. Id quod euentus confirmat. Baccae enim gallinas enecant (BARTHOL. *Hist. anat. rarior. Cent.* 4. *p.* 248.) et flores pauones (LINN. *Fl. Suec. p.* 97.). Muniri quoque possunt Brassica et arbores pomiferae contra erucarum insidias Sambuco, dum istae stirpes ramulo eiusdem frondoso flagellantur, quae encheiresis vti et suspensio ramuli eiusmodi aphides etiam fugat (GULLET in DOSSIE's *Memoirs of agriculture vol.* 3. *p.* 164. *sqq.*). Quin vmbram spargit hominibus nociuam (LINN. *l. c.*)

Non valde eminet oeconomico commodo, sed medico totam fere videtur destinasse benefica natura. Medulla spongiosa, quae ramos teneriores replet, destituuntur trunci crassiores. Hinc hi *lignum* suppeditant tam duritie quam colore flauescente tornatoribus placens, et Buxi ligno vix cedens. *Medulla*, quam dixi, ornamentis cistularum inseruit. Quoniam vero aues baccarum cupidae sunt, com-

mode

mode locis, quibus aucupia exercentur, arbores plantantur. *Baccae* linum fuſco colore tingunt. Vino odorem moſchatellinum impertiunt. Et vel ſolae cum ſaccharo vel in connubio aromatum fermentatione vinum quoddam, iſti Frontiniac non abſimile, locis vite carentibus ſuppeditant. Coqui in Germania quoque ſolet ſuccus earum cum prunis in pulpam iſtam conſuetam, quae acetarii genus conſtituit, quo additamento vt ſapori, ita diuturniori conſeruationi conſulitur. Cymae florum recentes placentarum butyro coquendarum genus conſtituunt. Hiſce praemiſſis via ad virtutes medicas continua ſerie recenſendas plana eſt.

FLORES omnium partium vſitatiſſimi. Spirant recentes odorem fortem non omnino ingratum, qui per deſtillationem aqua recipitur. Si eorum maior quantitas ſumitur, exigua pars olei aetherei butyracei ſub eadem encheireſi tranſit (LEWIS *Mat. med. p.* 515.). Recentes in infuſione blande aperiunt aluumque mouent. Exſiccati, qui fere odoris partibus carent, vnice fere adhibentur. Ore capti in infuſo, inſtar Theae, egregie impacta ſubigunt et ſudorem pellunt. Ob reſoluendi iſtam vim in tuſſi, repletione pectoris pituitoſa, item

ſputis

ſputis peripneumonicorum languentibus, ſuetam medelam conſtituunt, vnde et ſpeciebus pectoralibus vulgo admiſcentur. Item ſi ſuppreſſa ſputorum reiectio ſuffocationem minatur, vix praeſtantius vllum auxilium ſuppetit, quam vapores infuſi florum calidi ex ſpongia ante nares vel os apertum retenta haurire, praeſertim aceto eidem affuſo. Sudorem autem mouendo criſin per poros in febribus acutis efficaciter adiuuat, dum florum ipſorum virtutem aqua calida ſuſtinet; noxas ex refrigerio aliter facile concipiendas auertit; variolas, morbillos, ſcarlatinam, eryſipelas aliaque exanthemata tam acuta quam chronica vel in eruptione torpentia vel cito inter ambigua ſigna retrocedentia incitat vel reuerti cogit. Aliquando tamen in hiſce exanthematibus adminiculo ſinapiſmi vel veſicatorii ſimul opus eſt. Et hacce ſudorifera vi haud parum antecellit ob naturam ſuam calidis, alias in eosdem fines vſitatis, quae potius rigidam ſiccamque cutem reddunt, quam emolliunt et humectant.

Extrinſecus quoque ſicci in ſacculis cum fructu adhibentur ad tumores varios, inflammatorios, eryſipelatoſos, oedematoſos, diſſipandos, ſaepe

ſaepe in florum Chamomillae vulgaris et camphorae connubio. Oportet autem ante applicationem auferre ſtipites ſ. pedunculos, ne preſſione moleſti ſint. Rarius cataplaſmata vel epithemata florum ex vſu ſunt, quae vi aquae calidae potius emolliunt, quam reſoluunt.

BACCAE ouales, nigrae, piſi minoris magnitudine, vmbilico eleuato ſtellato, ſuccoſae, triſpermae. Succo ſcatent rubicundo, acidulo dulci, nec tingente, in epidermidis autem ſuperficie interna obtinet pulpa violacei coloris chartam inquinans. Blande aluum mouent. Vna vel altera bacca comeſta non quidem diſplicet, ſed multitudo palato aduerſatur. Maxime vero inclaruerunt Robe, quod ex ſucco expreſſo paratur, de quo paullo poſt dicturus ſum. Baccae exſiccatae nomine *Granorum Actes* veniunt.

SEMINA ouali linearia, tenuiter rugoſa, tecta arillo duro, et intra baccam veſtita pulpa ſubgelatinoſa. Aluum purgant. Siccata olei viridis craſſi octauam partem calida expreſſione erogant. Venale oleum conſuetum cum oleo Lini exprimitur, hinc improbandum eſt (DEHNE in CRELLS *chem. Journ. P.* 3. *pag.* 35.). Quod fuſco viride exſtitit, odoris et ſaporis vix ſenſibilis fuit,

 frigore

frigore gr. 12. non folidefcens, fed artificiali gr. o. colore dilutiori confiftens (cl. BRANDIS *Comment. de oleor. vnguinof. natura p.* 22.).

CORTEX INTERIOR f. MEDIANUS, qui viridis eft, primum dulcefcentem faporem excitat, quem infequitur acris diu perfiftens nonnihilque amarus. Odore fere deftituitur. Vires tam aquae quam fpiritui vini impertit. Celebratur vt hydragogum efficax in hydrope; fed fimul etiam facile vomitum ciet. Et huic quidem fini fuccus par eft. Ad drachmam vnam vel vnciam dimidiam fumtus laudem fibi vindicauit BOERHAAVII (*Hift. plant. P. I. p.* 207.) in hydrope obftinato, modo vifcera fana fint; nam compertum eft, hominem aliquando magna fubitaque lymphae per aluum euacuatione animo linqui. Sunt qui ad vnciam vsque fupraque praefcribere eum audent. Placuit et magni nominis viro (SYDENHAMO. V. *oper. p.* 496.), corticem hunc aqua lacteque decoctum praefcribere, fcilicet fic, vt eius manipuli tres in liquidi iftius commifti libris duabus ad libram vnam coquerentur, et huius decocti alterum dimidium mane, alterum fero quotidie ad fanationem aegri vsque caperetur; vnde pariter et vomitus et catharfis fequitur. Aft eiusmodi draftica debilitant valdopere

corpus

corpus et anſam nouae tantoque abundantiori collectioni aquae praebent; quin ſi effectu exſpectato deſtituuntur, ſtimulo ſuo nocent et aquae morboſum decubitum accelerant.

FOLIA. Turiones et aluum fortiter mouent et vomitum cient. Quin hypercatharſis inde aliquando enaſcitur. Fuit qui eosdem crudos cum aceto oleoque ingeſſit, vnde vero quadrageſies aluus ſoluta et tertio die comatoſus inſultus ſubſequutus eſt (BARTHOL. *Act. Hafn. vol. I. p.* 164.). Alii duo, in vigore aetatis conſtituti, iisdem ingeſtis poſt copioſos vomitus hypercatharſin experti ſunt et ex ea extremum virium diſpendium pallorem et maciem contraxerunt (*Eph. nat. cur. Dec.* 2. *ann.* 9. *p.* 48.). Vituperandus igitur mos, qui adhuc inter paganos in Germania viget, inſtar acetarii eosdem verno tempore alui eluendi cauſa ingerendi. Foliorum explicatorum vſus hodie fere nullus. Nec probo eadem oedematibus pedum imponi, in quibus praeſtat vti topicis, quae inſudatione aquam ſtagnantem eliminant, quam eandem ad interiora repellunt.

FVNGVS SAMBVCINVS innaſcitur vetuſtis arboribus, praecipue Sambuco. Eſt Peziza Auricula L., cuius vires infra ſuo loco tradentur.

PRAEPARATA ET COMPOSITA.

AQVA FLORVM SAMBVCI *Pharm. omn.* De hac partim ſupra (v. Flores *p.* 15.) dictum. Leuiter diaphoreſin mouet. Hinc vſitatiſſima tanquam vehiculum in mixturis, ſudori pellendo dicatis.

SPIRITVS FLORVM *Ph. W. p.* 197. Exoleuit et vſus et fides bezoardicae et anodynae virtutis.

SPIRITVS BACCARVM *Ph. W. p.* 190. Pariter ſuperfluus et neglectus.

ACETVM *Ph. W. p.* 1. Ex floribus infuſione paratur. Eximium reſoluens. Gargariſmatibus ſcite in angina additur, ad exemplum ab Equ. A ROSENSTEIN (*om Barns ſjukdomar p.* 241.) datum. Et huius cum aqua calida remixti vapores ex ſpongia pectori impoſita naribus hauriuntur in ſolatium inſigne tam in iſto malo, quam ſputis in morbis pectoris languentibus.

ROB *Ph. W. p.* 164. Ex ſucco baccarum cum ſaccharo in denſitatem iuſtam inſpiſſato. *Pharmacopoea Lond. p.* 26. omittit ſaccharum; cuius autem connubium vel ideo mihi arridet, quo empyreuma auertatur. Hinc Rob Sambuci, ſine ſaccharo paratum, nigrum plerumque euadit et

ſapore

ſapore ambuſtionem prodit. Praeſtat Rob ex baccis recens collectis, vt quod dulceſcente ſapore et colore gratiori inſtruitur, illo ex baccis vel ſucco diutius ſeruatis, quod manifeſte acidum eſt, et profundioris coloris. Cautione quoque opus eſt, ne in eiusdem, vt aliorum ſimilium, inſpiſſatione cupreae particulae ſeſe admiſceant, quod facile contingit, dum loco terrei vaſis cupreum vel aurichalceum adhibetur, vt ruri fieri ſolet. Vnde e re eſt, vt pharmacopola ipſe illud praeparandum curet.

Eſt omnium ſuetiſſimum Rob et praeſtans, quod tam ruri, quam in vrbibus, domeſtici inſtar remedii eſt. Blande ſudorem mouet et reſoluit, item largius ſumtum aluum emollit. Hinc, ſi tranſpiratio refrigerio ſuppreſſa, conuenit. In affectionibus rheumaticis acutis omnibus reliquis, ob vim eius humores absque motus augmento ſoluendi et excretiones varias promouendi, illud praefert ill. QUARIN (*Meth. medend. inflamm. p.* 219.) ad tres quatuorue vncias de die ingeſtum. In angina vtiliter ad ſtaſin diſſipandam gargariſmis additur. Lotio nigredinem conciliaſſe legitur (*Eph. nat. cur. Dec.* 2. *ann.* 6. *obſ.* 8. *p.* 27.).

427.

Pharm. EBVLI *Radix; Cortex interior; Folia; Flores; Baccae; Semen.*

Sambucus Ebulus; cymis trifidis, ſtipulis foliaceis, caule herbaceo LINN. *Spec. pl. p.* 385. Sambucus humilis ſ. Ebulus C. B. Χαμαι ακτη Graecis. Icon: REGNAULT *Botan.* l'Yeble. CURTIS *Fl. Lond.* Planta herbacea perennis procera, locis humidis vmbroſis ſyluaticis creſcens. Specioſa floribus, intus albis extus purpureis, maioribus, quam in reliquis ſpeciebus, ſed moleſta hortis ob repentes radices, quae vndique ſurculos protrudunt, vix vnquam domandos.

Tota ſtirps odorem ingratum viroſum ſpargit, ſimilem quidem illi ex Sambuco, ſed grauiorem. Experientia quoque conſtat, viribus ea eſſe ſuperiorem. Sed rarius vſurpatur.

RADIX repens, fere teres, digitum ſupraque craſſa, alba, ſubcarnoſa. Sapor eius amarus, nauſeoſus. In hydrope potiſſimum olim celebrata. Succus eiusdem aluum lotiumque mouet; item decocto ad drachmas duas ſumta radix purgat. Sunt qui corticem radicis recentem praeferunt, decoctum aqua,

aqua, vnde et per os et per aluum potentiam ſuam exercet. Similiter ſi

CORTEX INTERIOR caulium recens cum aqua decoquitur, emergit liquidum valde amarum, quod, ieiuno ſtomacho in ſufficiente copia captum, vomitum excitat efficacem ſimulque deiectiones copioſas aluinas ciet, et lotium large pellit (BROCKLESBY'S *oecon. et medical Obſervations p.* 277.). In hydrope quidem aliquando profecit, ſed admonitio eadem hic valet, quam articulo ſuperiori de vſu draſticorum in hydrope in medium protuli.

FOLIA in horreum proiecta mures fugant. (Ex LÖSELIO LINN. *Fl. Suec. p.* 97.). Cocta cum vino in cataplaſma diſſipant tumores articulorum ex contuſione enatos, praecipue ſi faſcia comprimens iungitur (REMON DE VERMALE *obſerv. et remarques de Chirurgie p.* 81.). Profuiſſe et viſa ſunt cataplaſmatis forma in hydropicorum oedematibus.

BACCAE, iſtis Sambuci non multum abſimiles, recentes purgant. Rob inde paratum tam in Heluetia (HALL. *Hiſt. ſtirp. helv. n.* 671. *p.* 300.), quam Carniola (SCOPOLI *Fl. Carn. ed.* 1. *p.* 270.), domeſticum eſt familiare. Negat HALLERUS aluum ſubducere, dum recens blande hanc vim prae-

ſtare innuit SCOPOLI, qui idem docet vetuſtum abſtergere leniter atque reſoluere. Sic vtriusque effatum ſtare poterit. Obſtructionibus viſcerum et hydropi praecipue dicatum eſt.

Omitto baccarum vſum tinctorium pro colore coeruleo, quo ipſae imbutae ſunt.

SEMINA ouata, ſubtrigona, rugoſa. Contuſa aquam hydropicorum per aluum ducunt, quo recentiora tanto efficacius, ad drachmam vnam cum vino, iuſculo, vel alio liquido ſumta; vel cum ſyrupo inſtar electuarii (CHESNAU *Obſerv. med. p.* 227.). Nauſeoſum ſemen HALLERO (*l. c.*) viſum et fere emeticum, quum vrinam eo ciere pro ſcopo eſſet. Oleum inde coctione cum aqua elicitur, quod cochlearis praebio pariter aluum efficaciter mouet et inunctum dolores mitigat (HALLER *l. c.*). Cum iuſculo hauſtum hydropicis dicto modo ſubueniſſe conſtitit (CHESNAU *l. c.*).

RHVS.

R H V S.

LINN. *Syſt. veg. p.* 379. *Gen. pl. p.* 146.

428.

Pharm. SVMACH *Folia; Baccae.*

Rhus coriaria; foliis pinnatis obtuſiuſcule ſerratis oualibus ſubtus villoſis LINN. *Spec. pl. p.* 379. Rhus Sumach officin. LOBEL. *Hiſt. p.* 539. Rhus coriaria DODON. *ſtirp. pempt. p.* 779. Rhus ſ. Sumach JO. BAUH. *Hiſt. tom. I. p.* 555. Rhus folio Vlmi C. B. Ῥȣς Graecis. Icon: DU HAMEL *Traité des arbres, vol. I. p.* 218. *tab.* 52. BLACKWELL *Herbar. tab.* 486. 541. Arbor humilior Europae auſtralioris et Orientis, hiemale frigus ſub dio probe apud nos ferens. Surculos copioſos ex radice protrudit. Facile confunditur cum Rhoë typhino LINN. cuius folia lanceolata. Ambo tamen viribus videntur conuenire.

Genus, cui adſcribitur, complectitur varias ſpecies venenata ſua indole famoſas, nominatim Rhus Toxicodendron, radicans, Vernicem. Et ipſa Rhus coriaria fracta vel inciſa lac fundit, quod an vernici Chinenſium parando par ſit, res vlteriori

experientia digna eſt. Attamen ſub medico vſu nonniſi acorem et adſtringendi efficaciam inſignem prodit. Quae ipſa vis quoque tinctoribus pro nigredine obtinenda et cerdonibus ad denſanda coria, eandem commendabilem valdopere reddidit. In hoſce fines rami teneriores cum foliis comminuti veneunt. Fraude ſubinde in Sicilia, vbi lucroſa eiusdem mercatura, folia Ficus vel Inulae Pulicariae L. (Coniza Pulicaria dicitur) admiſcentur (SESTINI *Lettere tom.* 4. *p.* 109.).

FOLIORVM dignitas in re medica ſub tanto numero auſterorum et ſtypticorum, quae proſtant, omnino euiluit. Quid vero iisdem apud antiquos tributum fuerit, omnium optime apud DIOSCORIDEM (*Mat. med. Lib. I. cap.* 147.) legitur, a quo dicta ex vno libro in alterum ad nouiſſima tempora vsque transmigrarunt.

Et vix amplius in officinis BACCAE ſuppetunt, quae adoleſcente autumno ad maturitatem in ſuis racemis perueniunt. Hae rubrae ſunt, pubeſcentes ſubrotundae et nonnihil compreſſae, includentes, intra pulpam parcam, ſemen ouatum, complanatum brunum, durum, auſterum. Pulpa iſta, etiamſi

etiamſi ſicca, grate acida eſt. Sal quoddam acidum eſſentiale continet, ad naturam ſalis Acetoſellae vel cremoris tartari propius accedens. Hoc facile colligitur aqua feruida baccis intra ſaccum ſuperinfuſa, vtquae poſt iteratam ſolutionem et euaporationem cryſtallos exhibet albas tranſparentes acidas, quarum ex libris duabus baccarum drachmae ſex fere obtinentur. Difficile ſoluuntur aqua frigida, intumeſcunt igne et funduntur, auctiori igne flammam concipiunt (TROMMSDORFF in *Act. Mogunt.* 1778. *et* 79. *Comment. chem. p.* 25.). Infuſum aquoſum baccarum ſiccarum vitriolo martis non nigreſcit (BERG. *Mat. med. p.* 237.), vnde colligitur adſtringendi vi deſtitui. Acoris grati autem in hiſce ratio omnino habenda eſt. Quamobrem apud Gallos arbor *le Vinaigrier* audit. Vetuſto etiam vſu pulpa obſoniis inſtar condimenti adſperſa (DIOSC. *l. c.*), quod idem et hodie Perſis familiare eſt, vt per litteras ab ill. L. B. AB ASCH reſciui, qui capſulae, cui inditae erant baccae, adſcripſerat, easdem ob acorem gratum Iſpahani potulentis et cibis addi. Similiter etiamnum Turcis pro condimento eſt (SESTINI *Opuſcoli*). Ratio iam nominis Rhus obſoniorum, quo arbor ornatur, conſtat. Ob hancce naturam baccas calorem febri-

febrilem lenire, bilem corruptam temperare, humorumque putredinem corrigere, ſponte intelligitur. Nec male in ptiſanas baccae varia labe praeſente reciperentur, niſi acida alia vegetabilia, quorum larga copia, compendium ſelectus admitterent.

A M Y R I S.

LINN. *Syſt. veg. p.* 298. *Gen. pl. p.* 188.

429.

Pharm. ELEMI *Gummi.*

Amyris Elemifera? foliis ternatis quinato-pinnatisque ſubtus tomentoſis LINN. *Syſt. veg. l. c.* Nondum euictum eſt, Elemi ex hac ſtirpe Caroliniana peti, quam pro vera habere nomen triuiale facile inuitat. Serius Burſeram eius matrem declarauit (*Amoen. vol.* 7. *p.* 56.), quod demum ipſe dubium reddidit (*l. c. vol.* 8. *p.* 191.). Negat ill. JACQUIN (*Select. ſtirp. amer. hiſt. p.* 107.). Amyridem ſyluaticam Elemi fundere, quam vero LINNEUS (*Syſt. veg. p.* 298.) ab Elemifera diſtinguit.

Aeque difficile eſt, ad antiquiora nomina botanica hoc Gummi referre. An ſit ex Içica-

riba

riba PISONIS (*Ind. res nat. et med. p.* 122.), non omnino conſtat, vt qui tantum illi Gummi ſimile officinali tribuit. Nec an ſit ex Terebintho Piſtaciae fructu non eduli PLUM. cuius reſina loco Thuris in templis Cayennae ſuffimentum praebet (BARRERE *Hiſtoire nat. de la France Equinoxiale p.* 107.). Quae arbores Americam auſtralem patriam habent.

Cl. GEOFFROY (*Mat. med. Traité, tom.* 4. *p.* 36.) diſtinguit inter Elemi duas ſpecies, quod quidem diſcrimen hodie non curatur: inter *Elemi verum* ex Aethiopia oriundum, flaueſcens vel albo viride, intrinſecus ſolidum, interne molle et glutinans, odoris Foeniculi, tectum Arundinis vel Palmae foliis, fruſtis cylindricis transferri ſolitum, raro in officinis obuium; et *Elemi ſpurium*. Hoc videtur eſſe illud, quod hodie ex noua Hiſpania, Braſilia, inſulis Americanis transfertur, et cuius PISO meminit, item DES MARCHAIS (*Voyages en Guinée et à Cayenne, tom.* 3. *p.* 265.). Nimirum poſtquam cortex in ſummo trunco, plenilunio inprimis et tempore ſicco inciſus fuerit, intra triduum exundat reſina grate odora, odoris inſtar Anethi recens contuſi, quae ſenſim indureſcit. Vix licet dubitare,

quin

quin plures diuerſae arbores ſuccum ſimilem erogent.

Iam in officinis Elemi nomine proſtat maſſa ſolida ſemipellucida, flaueſcens fere inſtar cerae cum immixta viredine, inter digitos frigidos friabilis, calore lenteſcens, amaricans, odoris grati ad Anethum accedentis. Fragmentis ſaepe corticis vel ligni inquinatur. Transmittitur hodie ciſtis incluſa. Sunt, qui arte illam imitantur ex reſina flaua cum oleo Spicae et Terebinthinae miſta, quod ſuppoſititium Elemi autem diſtinguitur odore terebinthinaceo, quem calore ſpargit (SAVARY *Diction. tom.* 2. *p.* 215.), vt alios illam adulterandi modos taceam.

Reſinae potius nomen meretur, quam gummi. Nam Elemi libra vna ciuilis exhibet reſinae vncias quindecim et extracti aquoſi ſecundi ſcrupulum modo vnum; extracti autem aquoſi primi drachmae duae cum ſcrupulis duobus ex eadem quantitate eliciuntur (NEUMANNS *Chymie vol.* 2. *P.* 2. *p.* 403.). Olei eſſentialis illi ineſt $\frac{1}{16}$ pars (IDEM), quod ipſum, deſtillatione cum aqua erutum fragrantem Elemi odorem ſpirat et nonnihil linguam pungit: reliquum reſina inodora eſt. Ipſa aqua deſtillata fragrans eſt.

Noſtro

Noſtro tempore nonniſi externis vſibus dicatur, etſi odorae partes, quae variis menſtruis excipi ſeſe ſinunt, plus virium promittunt, quam a ſimplici reſina exſpectari poteſt. Sed in linimento digerendi et ſuppurationem promouendi virtutem exſerit. Exempla in pharmacopoliis proſtantia eius fidem faciunt.

PRAEPARATA ET COMPOSITA.

BALSAMVM ARCAEI *Ph. Würt.* p. 28. VNGVENTVM V. LINIMENTVM ARCAEI *Ph. Edinb.* p. 98. Praeter pinguedinoſa Terebinthina et Elemi ingrediuntur. Additamentum Santali rubri ſuperfluum eſt, quod tamen vna cum oleo Hyperici formulam *Ph. Würt.* intrat. Eximium et vſitatum eſt vulnerarium pro digeſtione et ſanatione vulnerum.

BALSAMVM VVLNERARIVM MINDERERI *Ph. W.* p. 32. Similis naturae et virtutis, ſed rarioris vſus. Contra vulnera recentia nominatim commendatur.

430.

Pharm. BALSAMVM DE MECCA ſ. OPOBALSAMVM ſ. BALSAMVM VERVM ſ. BALS. GILEADENSE. XYLOBALSAMVM (*Lignum*). CARPOBALSAMVM (*Fructus*).

Amyris Opobalſamum; foliis pinnatis, foliolis ſeſſilibus LINN. *Mant. I. p.* 65. *Syſt. veg. p.* 299. Haec ipſa foliorum deſcriptio apprime conuenit cum ea a BELONIO in *Obſervations de pluſieures ſingularitéz trouvées en Grece — Arabie etc.* 1554. *lib.* 2. *cap.* 39. *p.* 110. *b.* praeſtita ex arboribus intra hortum pagi Materea dicti prope Cahiram ſeruatis, et ab ALPINO in *libro de plantis Aegypti p.* 48. *icon. p.* 60. et in *Dialogo de Balſamo ic. p.* 48. tradita et figura illuſtrata. Et hi quidem primi obſeruatores fuere, qui viuas ſtirpes examini ſeriori ſubiecerunt. Sed de florum natura nihil conſtitit, praeterquam quod ALPINUS eos depingat corymboſo-paniculatos, donec FORSKÅLIUS ex ſcrutinio in loco ſtirpis natali inſtituto Amyridem eſſe ſignificaret (Litt. ad LINNEUM in *Amoen. acad. vol.* 7. *p.* 66. Conf. FORSKÅL. *Flor. Aegyptiaco-arab. p.* 79. *ſqq.*). Cui iudicio LINNEUS Eques ſubſcripſit ex conſpecto ramulo ſicco

foliolis

foliolis ternis transmiſſo. Aſt nec eo dubium omne ſublatum eſt, quum in arbore, ſed floribus tum deſtituta, a FORSKÅLIO ad Giddam viſa, cuius ramus diffractus Balſami Meccani odorem ſparſit, folia omnia eſſent ternata, nec pinnata, floresque ad gemmas laterales congeſti, nec ſubpaniculati; in alia autem arbore ad Yemen conſpecta, odore alteri ſimili, folia pinnata (ſcriptionis vel impreſſionis vitio legitur iterum ternata in *Amoen. l. c. p.* 66: ſed iſtam interpretationem nexus dictionis iniungit; et ita quoque ſentit cl. GLEDITSCH in *Schrift. d. Berlin. Geſellſchaft Naturforſch. Freunde, vol.* 3. 1782. *p.* 116.) fructusque Carpobalſamo ab ALPINO depicto omnino congruus. Foliorum diſcrimine inductus LINNEUS Forſkålianam ſtirpem priori loco dictam Amyridem Gileadenſem vocauit, alteram diu iam cognitam Amyridem Opobalſamum; non diffeſſus tamen fieri potuiſſe, vt nouis propaginibus in eadem ſtirpe prodirent folia pinnata, quae primum nonniſi ternata tulerit: et ſic Forſkåliana planta cum Alpiniana (LINN. *l. c. p.* 69.) eſſet eadem. Quae coniectura ex analogia aliarum quoad folia ſimilium plantarum fulcrum adipiſcitur, tum et ex narratione BELONII, quod tria,

quinque ſeptem foliola petiolo inſideant, item ex figura ALPINI, in qua ſcilicet, praeter folia pinnata h. e. quina ſ. ſeptena, quoque ternata aliquot depicta cerno. Quae FORSKÅLIUS opere poſthumo (*loc. cit.*) de tribus Amyridis ſpeciebus in Arabia inuentis memoriae prodidit hiſce difficultatibus enodandis non ſufficiunt; ſingulis folia ternata tribuit.

III. GLEDITSCH autem nuper remouit ſtirpem balſami Meccani a genere Amyridis, genus Balſameam Meccanenſem nuncupans, illique calycem ſemiquinquepartitum, corollam pentapetalam, ſubinde 3-4 petalam ſtaminaque decem (ſubinde 9. 7. 8. 5.) calyci inſerta, folia mox ternata, mox pinnata, mox tripinnata, et infloreſcentiam (*Blumenſtrauſs*) florum decem ad viginti tribuens. Et haec quidem conſtiterunt indagine ramuſculorum trium ſiccorum, quos inclytus peregrinator regionum orientalium, cl. D. REINEGGS, Conſtantinopoli ab ACHMETO EFFENDI ex Mecca ſecum translatos acceperat, et ad cl. HACQUET, Profeſſorem Labacenſem, miſerat, quorum vnum lateralem ex ſuperiori parte ſtirpis decerptum ſed absque fructu cl. GLEDITSCH ſcrutinio ſuo ſubmiſit, iunctis obſeruationibus aliquot

ab

ab HACQUETO cum eo communicatis (vid. *Schrift. d. Berl. Gesellsch. naturf. Freunde cit. p.* 103. *sqq.*).

Vltra haecce subsidia in cognitione veriori stirpis prodire hactenus non contigit. Futurae aetatis est, reliqua de ea scitu necessaria supplere, quod vero tanto difficilius est, quum Christianis non concedatur in illum locum contendere, vbi creberrimus balsami prouentus est, et balsamum colligitur. Hinc et quae de collectione balsami hactenus nouimus nonnisi narrationibus hominum nituntur, qui vel religionis vel quaestus, vel, ad peregrinatores ab insidiis Arabum tuendos, praesidii causa Kahira longum et periculosum iter in Meccam et Medinam instituunt.

Originem vero suam trahit ex arbore exigua, quam plerique fruticem paucos cubitos altum describunt, locis montosis passim in Arabia felici spontanea. Aliquando tamen in proceritatem notabilem succrescere, inde cognoscitur, quod sub eiusdem vmbra FORSKÅLIUS descriptionem eiusdem (modo arbor sit eadem) exarare potuerit (V. NIEBUHR *Reisebeschr. nach Arabien, vol. I. p.* 352.). In Arabia deserta quoque fertur esse crebra. In Iudaea et Aegypto sponte proue-

nire multis ALPINUS contra antiquos ſcriptores negat, ſed ex Arabia illuc nominatim in viridarium pagi Materea, vrbi Kahirae vicini, variis epochis translatum, contendit. Iamiam autem in Aegypto ne hoc hoſpitii quidem iure amplius ibidem fruitur (AUG. LIPPI in GEOFFR. *Mat. med. Traité tom.* 3. *p.* 376.). Etiamſi vero Balſamus ex vrbe Mecca petatur, itinere tamen plurium dierum collectionis locus ab vrbe diſtat, et hic ipſe in poſſeſſione familiarum quarundam Arabicarum verſatur (HASSELQUIST'S *Reſa til heliga Landet p.* 531.). Inter Meccam et Medinam ſitum eſſe plerique affirmant.

Pars vero, quae fruticem praecipue celebrem reddidit eſt balſamum liquidum, odoris gratia, pretio, et, vt multi volunt, virtute omnia reliqua Balſama ſuperans. Et huius quidem fama iam vetuſtis temporibus inualuit, laudantibus illud THEOPHRASTO ERESIO, DIOSCORIDE, PLINIO, SERAPIONE aliisque antiquorum bene multis. Nec minuit eam aetas, etenim adhuc hodie apud Arabes, Aegyptios, Turças, inter praeſtantiſſima naturae dona refertur.

Optimum

Optimum balſamum hoc eſt, quod vel ſponte ex cortice ramorum deſtillat (ALPIN. *dialog. de Opobalſ. p.* 21. item AUGUST. LIPPI, infelix ille in Abyſſiniam peregrinator in GEOFFR. *Matiere med. tom.* 3. *p.* 377.), vel cauta eius vulneratione tempore vernali prolicitur. Sed alia illud lucrandi ratio eſt illa, per coctionem ligni frondiumque in aqua, qua maxima eius pars obtinetur (VESLING. *Obſerv. in Alp. libr. de pl. Aegypti p.* 18.). Coctione nimirum in magno aheno inſtituta aſcendit in ſuperficiem aquae oleum limpidum et ſubtile, quod ſollicite aufertur; continuata ea vero ſurgit oleum paullo craſſius minusque odorum, quod, vt minus pretioſum per itinera Kahiram et in alias regiones mittitur, et maxime vulgare in Europa eſt (LIPPI *l. c. p.* 378.). Sed redeo ad pretioſiorem ſpeciem. Si imprudenter inciſio fit, laeſa vitioſe fruticis pars facile emoritur. Ferro laedi inquit PLINIUS (*Ed. Dalech. p.* 584.). Expaueſcere ferrum, hinc corticem lapidis fragmento vel teſta aperiri, indicat TACITUS (*Hiſtor. lib.* 5. *ed.* GRONOV. *p.* 355.), quod quidem fide narrationis Arabum aliquot negat VESLINGIUS (*Obſerv.* in ALPINI *libr. de pl. Aegypti p.* 17.), vtqui ferrum vere vſurpari illi affeuerarunt, et ALPINUS (*Dial. p.* 21.) quoque. Non memora-

rem haecce, nisi nouissime narratum esset a cl. REINEGGS vnguibus colligi ex foliis, (corticem sine dubio intellexit?), quo fine insigne vnguibus incrementum concedi (*Schrift. d. Berl. Gesellsch. l. c. p.* 404.). Ramulus per diem modo tres vel quatuor guttas stillare fertur, nec fertilissimus frutex plus quam triginta vel sexaginta guttas, vitro subtus alligato excipiendas (GERLACHS *Tagebuch f. Reise nach Constantinopel p.* 227.). Alio recentiori experimento a septem viris per viginti dies nonnisi pondus Arabicum 87 Mis-kal aequans colligi potuit (REINEGGS *l. c.*). De pondere autem hoc aeque ac pretio insigni, quo venit genuinum balsamum, iudicari poterit, si balsami pondus 25 Mis-kal Arab. aequans, h. e. 38½ drachmas, Meccae nonnisi Zecchinis 25 Venetis vendi, significauero. Vix igitur nisi apud Imperatorem Turcicum et magnates verum et integrum nec arte corruptum exstat. Quotannis vero imperatori et praefectis quibusdam a principe Arabum Seriph appellato, qui vrbi Meccae praeest, muneri quantitas quaedam Opobalsami post aduentum peregrinorum datur. Dono imperatoris vel procerum in Europaeorum manus sincerum aliquando venit lagenae plumbeae inditum, cuius vnum exemplum trium librarum et

vltra

vltra capax et inſtructum orificio anguſto cum margine lato olim inſtar muneris ab Imperatore Turcico Regi Poloniae miſſum fuit (V. HEINSII *Diſſ. de Opobalſ. p.* 3.). Quae commemoro, vt illud transferendi modus quodammodo noſcatur.

Significandi itaque iam ſunt characteres genuini balſami, quorum quidem numeroſi recenſentur, partim veri, partim falſi (Vid. vtriusque generis exempla in ſcriptis polemicis, inter Italos medicos et aromatarios olim de hoc balſamo mixtis et collectis in VOLCKAMERI *Opobalſami orientalis examine et ſinceritate, Norimb.* 1644.). Nobis ſufficiat praecipuos noſſe. Initio fluidius eſt, ſucceſſu autem temporis tam tenax euadit, vt in fila trahi ſeſe patiatur; ſic et aetas colorem initio pallidum et turbidum ſenſim in flaueſcentem et pellucidum vertit (HASSELQVIST). Odor grate fragrans, a quibusdam cum citreo ab aliis cum iſto inter Roriſmarini et Saluiae odores medio, vel terebinthinato in illum Macis inclinante, comparatus. Temporis tractu minuitur odor (Poſt DIOSCOR. ALPINUS *de pl. Aegypti p.* 54. *Dial. p.* 21. CARTHEUS. *Diſſ. de Opobalſ.* in *Diſſ. phyſ. med. p.* 58.). Sapor leniter amarus et ſubacris ſenſumque caloris in lingua excitans. Pro

certiſſimo indicio integritatis hoc vero habetur, quod, ſi aquae frigidae guttula balſami inſtilletur, haec ſupra aquae ſuperficiem illico ſeſe diſpergat, et pelliculam albicantem aequalem veſiculis expertem, ibidem formet, quae ſtilo, apice cultelli, pilo, vel filo quodam immiſſo tota auferri poſſit, aqua perfectam pelluciditatem ſeruante (ALPINUS, VESLINGIUS, *Opobalſami veteribus cogniti vindiciae p.* 30. 31. GERLACH, HASSELQUIST aliique, fontibus expiſcandi veri propiores. Cfr. et iudicium in VOLCKAMERI collect. *cit. controuerſiar. de Opob. p.* 218.) Sed et haecce exploratio ni fallor attentionem ad aliquot minutias in encheireſi deſiderat. (V. VESLINGIUS *l. c.* VOGEL *Progr. de verioribus balſami meccani notis p.* 9.). Nec ſuccedere in balſamo nimis vetuſto quidem legitur (GERLACH *l. c.*), ſed reprehendit hocce effatum alius (CARTHEUS. *Diſſ. de Opobalſ.* inter *Diſſ. phyſico-med. p.* 58.). Additur a VOGELIO (*l. c.*) experimentum hoc, ſi fiat aqua feruida, guttam ſub vndulato motu ſeſe diſpergere. — Non ſuccedit mihi experimentum pelliculam reſpiciens in balſamo, quod coram habeo, ſed gutta fundum petit inque eo remanet, forſitan quoniam illud annoſum eſt, odorem vero ſpargit illi, qui ineſt Pino Balſameae ſimillimum. Senſim gutta

iſta

iſta lacteſcit ſua ſuperficie. Sed ne hanc quidem notam ſufficere pro dignoſcendo Balſamo vero, etiamſi recentius prolicito, inde patet, quod liquor reſinoſus, qui m. Martio corticem Pini et Abietis in veſiculas expandit, ſi guttatim aquae frigidae inſtillatur, pariter pelliculam in eius ſuperficie formet (SCHMIEDEL et TROELSCH *Diſſ. de Oreoſelino p.* 7.). An vero illa ſtilo quoque auferri poſſit, non adiicit experimenti auctor. Ita et pellicula ex oleo Iuniperi aquae inſtillato formatur (Aduerſarii MANFREDI et PANUTII in VOLCKAM. *l. c. p.* 5.).

Conſtat hoc balſamum ex oleo aethereo fragrantiſſimo, deſtillatione prouocando, et ſubſtantia fixa reſinoſa. Alcohole vini nonniſi caloris ope ſolvitur. Aqua frigida huic ſolutioni affuſa, haec lacteſcit. Oleo expreſſo digeſtum quoque ſubigitur.

Lucri cauſa vario additamento genuinum vitiatur e. c. Terebinthina Cypria, oleo Seſami, pinguedine Struthionis, et hiſce quidem ſingulis ſeorſim (HASSELQUIST *l. c. p.* 530. Conf. alii adulterationis modi ab ALPINO collecti in *Dialog. p.* 33.).

Vix quoque dubitandum, quin aliquando loco veri balſami Meccani liquidum ſimile, quod

difruptae veficulae corticis Pini Balfameae fundunt, vendatur. In Anglia faltim id fieri nouimus (DU ROI *Harbkef. Baumzucht vol.* 2. *p.* 107.). Anne hoc eft, cuius meminit LEWIS (*M. m. p.* 422.), tanquam difcrepantis in nonnullis momentis a vero, item illud diuerfum, quod nomine Balfami Gileadenfis ex Anglia obtinuit ill. BERGIUS (*M. m. p.* 293.)? quod pariter fupra aquam cuticulae inftar fefe difperfit, quin ftilo fiue acu demi omnino potuit (LEWIS).

Si commemorare volupe effet omnes iftas virtutes, quas gentes orientales balfamo huic tribuunt, vix ornatior vllius medicaminis hiftoria euafura effet, quam huius, quod vltra omnem fidem quin in morbis natura fua diuerfiffimis laudarunt. Qui precariis hifce praeconiis nofcendis delectetur recenfum modo morborum legat, ab ALPINO (*de pl. Aegypti p.* 56. *fqq.*) fide Aegyptiorum factum. Refellere hofce errores experimentis Europaeorum medicorum difficile, qui, fiue raritas finceri Balfami, fiue pretium infigne, fiue fana ratio eos deterruerit, valde raro vfi eodem funt. Communis vero eius cum aliis balfamicis, faepiffime tentatis, natura iudicio locum praebet non fallaci,

fallaci, nec illi aduerſari poteſt fragrantia peculiaris huius balſami, (ſiue, ſi malis, ſpiritus proprius) quae tamen non tanta eſt, vt tot mira patrare poſſet. Quorundam errorum de virtutibus medicis balſamorum commiſſorum particeps euaſit hoc ipſum, de quibus vero commentandi generalius aptior locus eſt ſubſequente ſectione de Copaiva, vtpote balſamo magis frequentato. Proxime viribus accedit ad Terebinthinam (V. *Apparat. med. vol. I. p.* 18.), vel, ſi et odoris ratio habenda, ad balſamum Copaivae. Non igitur repugnabo, lotium illud pellere, putredinem coërcere, vires ob odoras partes erigere, et ſub quibusdam conditionibus ad detergenda vulnera et vlcera eſſe opportunum. Semper tamen calidum eſſe remedium memento. Hinc improbandus et eius vſus in gonorrhoea virulenta, in qua ad guttas 25 adeo ſaccharo exceptas non veritus eſt illud dare magnus alias in praxi medica vir (SYDENHAMUS *Oper. p.* 334.), vel eius loco Terebinthinam Cypriam, falſa idea exulcerationis ſine dubio deceptus. In altero gonorrhoeae ſtadio, ſiue relaxationis, magis conducere, experimenta cum aliis balſamicis facta (v. ſubſequens ſectio) docere videntur. Nec maioris fidei eſt eiusdem in vlceribus internis nomina-

tim

tim pulmonum virtus, ad quam tentandam forſitan vulneraria vis, quae ſub externo vſu conſpicua fuit, inuitauit. Hanc vim orientales gentes valde celebrant, recentibus plagis aliquot guttas inſtillantes (ALPIN. *de pl. Aegypti p.* 56. HASSELQUIST *l. c. p.* 528.), quam et memorabili exemplo confirmat ALPINUS (*l. c.*). Certiorem tamen longe reddit ill. AB ACREL (*Chirurg. Händelſer p.* 57. 58. 157. et alibi) experimentis ſuis in noſocomio Stockholmienſi inſtitutis, in quibus vel balſamo ſolo, vel per oleum Amygdalarum diluto, vſus fuit. Gratiam, quam faciei illinendo hoc balſamum mulieres orientales conciliare ſtudent, in dubiam reddidit proprio ſuo experimento matrona magnae celebritatis MARIA WORTLEY MONTAGUE (*Letters written during her Travels in Europe, Aſia and Africa vol.* 2. *p.* 116. *ſqq.*). Etenim poſtquam faciei ſuae illud, idque optimum, in Turcia inunxerat, poſtridie mane facies in inſignem amplitudinem cum rubore intumuit, quod incommodum per triduum durauit; illa autem nec pulchriorem inde ſeſe deprehendit, nec vllum tentamen iterandi deſiderium eam cepit. Fatetur tamen ipſa foeminas Turcicas, quae eiusdem vſum faciunt, grato rubore ſuffundi. Hae ſolent illud nonniſi in balneo calido, poſtquam

bene

bene incaluit corpus, quo tanto auidius imbibat, faciei et pectori inungere, et inunctionem aliquoties repetere, demum illam per plures dies omittere, donec arescat cutis, tum eandem praemissa inunctione olei Amygdalarum amararum, aqua fabarum destillata abstergere. In Gallia cosmetico fine pariter placuisse balsamum docet formula notata (GEOFFR. *M. m. l. c. p.* 385.), quae natura sua et vsu proxime venit ad Essentiam Benzoes cosmeticam. Sed naturalis faciei nitor et rubedo quodlibet artis lenocinium multis gradibus superat et constantior est.

Verum hae omnes vires non tanti momenti sunt, vt operae pretium esset, easdem tanto pretio redimere, quum prostent, quin inter indigena medicamina eiusdem efficaciae plura, quae passim in hacce disquisitione indicaui. Non plura vel optimum balsamum Meccanum cel^mo^. QUARIN (*Animaduers. pract. p.* 89.) praestitit, quam Terebinthina cocta.

Guttatim sumitur a Turcis, e. c. guttae tres, ad stomachum roborandum. Sed maior concedi potest quantitas ad scrupulum vnum vsque et

supra

ſupra pro doſi in varium finem, dum balſamum vel ſaccharo inſtillatum, vel ſubactum vitello oui ſiue gummi Arabico, addito, ſi placet, liquido aquoſo, praebetur.

XYLOBALSAMVM ſunt rami exiles arboris confracti cortice griſeo rugoſo, qui balſamum fundit. Rariſſime transferuntur in Europaeas terras, ſed in orientalibus accenſi ſuffimento templorum et aedium magnatum inſeruiunt. Quin Arabes in regione Oeud, vbi ſponte arbores creſcunt, ſuffitus tantummodo cauſa easdem in pretio habent ramosque in hunc finem cremant (NIEBUHR *Reiſe nach Arabien tom.* 1. *p.* 352.). Eſt et alia ſpecies nondum ſatis nota, quae in eundem finem adhibetur (LINN. *Amoen. vol.* 7. *p.* 66.).

CARPOBALSAMVM fructus vocatur, cuius formam icon ALPINI perbene exprimit. Drupa eſſe videtur. Magnitudine exiguum piſum aequat, figurae eſt ſubrotundae vel oblongo ouatae acutae vel mucronatae, angulis quatuor prominentibus, coloris bruno griſei vel rubicundi nucleo albo. Adhaeret calyculo quadridentato, qui exiguo pedicello fulcitur. Prout in pharmacopoliis ſeruatur

tur odore et ſapore fere omni deſtituitur, hinc iners. Si recens, hiſce notis item viribus ad Opobalſamum ipſum accedere dicitur, quod tamen efficacia reliquis partibus antiſtat. THERIACAM et MITHRIDATIVM veteri conſuetudine praeter rem intrat; prout in vniuerſum ſine damno exulare ex foro medico poſſet.

? COPAIFERA.

LINN. *Syſt. veg.* p. 341. *Gen. pl.* p. 216.

Duret, calidu,

431.

Pharm. COPAIVAE ſ. COPAIBAE BALSAMVM, item BRASILIENSE BALSAMVM, ſ. BALSAMVM DE COPAHV.

Copaifera officinalis LINN. *Sp. plant.* p. 557. JACQUIN *Select. ſtirp. americ.* p. 133. *tab.* 86. *ed. pict.* p. 67. *tab.* 128. Copaiba PISON. *Hiſt. nat. et med.* p. 118. Arbre de Copau LABAT *nouv. voyage aux Isles de l'Amerique tom.* 2. p. 365. Le Copahu BARRERE *Hiſtoire natur. de la France equinoxiale* p. 40. Arbor procera et elegans. Patriam habet Braſiliam, praecipue vicinam inſulam Maranhon et Guianam. Crebro quoque obuenit

obuenit in Terra firma circa oppidum Tolu in ſodalitio arborum, quae balſamum Tolutanum, Peruuianum aliaque, erogant. In inſulis Antillanis hoſpitii potius iure frui videtur, quam ſponte prouenire, quantum ex LABATI et JACQUINI obſeruatis eruitur.

Inclaruit nominatim BALSAMO, quod largo prouentu fundit, a quibusdam etiam ob fluiditatem *olei* nomine nuncupatum. Elicitur vel perpendiculari plaga ſex vel ſeptem pollicum trunco verſus baſin inciſa, tamque profunda, vt ferramentum non per corticem modo et librum ſed et per ligni partem penetret (LABAT), quin ad medullam vsque (PISO); vel et trunci terebratione euocatur (AUBLET *Plantes de la Guiane Franc. vol.* I. *p.* 400.). Excipitur vel cucurbita vel ampulla ſubtus appenſa. Si tempeſtiue ſauciatur arbor, intra tres horas ad duodecim adeo libras balſami effundere fertur (PISO). Iunior arbor, vel ſucco turgens primo vere, plus eius ſuppeditat, ſed crudioris aquoſi et inertioris. Vulnus poſtea ſponte coaleſcit et callum format, et repeti poteſt in arbore vetuſtiori ſauciatio bis vel ter eodem anno (LABAT). Si nihil balſami exundet: plaga

actutum

actutum cera vel argilla obſeratur, et poſt duas hebdomades arbor iſti erogando apta deprehenditur (PISO).

Hoc balſamum, dum ex arbore promanat, fluidius et coloris expers eſt, ſucceſſu temporis autem nonnihil ſpiſſeſcit in craſſitiem olei tenacioris, et colorem flaueſcentem inſtar Succini flaui induit, omnino pellucidum. Nunquam tamen omnino ſolideſcit. Odor illi ineſt fragrans gratusque, ſapor amaricans ſubaromaticus et ſubacris calidus, pertinaciter linguae adhaerens. Experimentum, cui multi nimium tribuerunt, cum gutta in aquam decidente, variat pro lapſus diſtantia diuerſa, etenim ſub maiori altitudine fundum aquae balſamum petit, ſub minori ſuperficiei aquae ſubtus adhaeret vel ſupra eandem ſeſe ſenſim diſpergit (ALSTON's *Lectures of the Mat. med. tom.* 2. *p.* 391. Conf. BERG. *Mat. med. p.* 357.). Alia quoque ſpecies in pharmacopoliis aliquando obuia eſt, albida, minus limpida, ſpiſſitudinis mellis, odoris ingrati terebinthinacei, ſaporis inſuauis, in cuius fundo tantillum aquae turbidae ſtagnat; et haec quidem vel adulterata cenſetur vel decoctione ramorum et corticis ar-

 boris

boris eruta (GEOFFROY *Mat. medicale Traité, tom. 3. p. 293 ſq.*). Haec prout reiicienda, ita et illa, quae oleum Amygdalarum vel Terebinthinam ſiue eius ſpiritum, vel aliud ſimile inquinamentum, admixtum habet.

Deſtillatione genuini balſami cum aqua oleum aethereum prodit larga copia, adeo vt nonnulli fere dimidium ponderis (HOFFM. *Obſ. phyſ. chem. p.* 23. LEWIS, BERGIUS *Mat. med. p.* 358.), alius (SPIELM. *M. m. p.* 313.) autem modo quintam partem obtinuerit. Et hoc quidem valde fragrans eſt, primum albeſcens, aetate flaueſcens. Reſiduum conſtituit reſinam tenacem inodoram, ex flauo viridem, quae ſiccatione dura fragilis viridi fuſca euadit. Quid deſtillatione ſicca hoc balſamum eroget, abunde notauit FRID. WILH. HOPPE (V. in VALENTINI *Hiſt. ſimpl. Mantiſſ. diſp.* 5. *p.* 621.), haud ignobilis in deſcribendo illo auctor. Hic idem ex miſcela balſami cum cineribus oleum coeruleum fortiſſimo igne deſtillando eruit, quod ipſum tamen absque peregrino additamento ſub finem deſtillationis elicere alii (LEWIS *M. m. p.* 123.) contigit.

Agitatum aqua hanc quidem turbidam et lacteam reddit, ſed paullo poſt colliguntur gut-

tulae

tulae dispersae in superficie et aqua limpida euadit. Constantius connubium cum aqua init, adiumento vitelli vel albuminis oui, vel mucilaginis, quibus admixtis species emulsionis emergit. Soluitur quoque oleis tam destillatis quam expressis, etsi hisce difficilius. Spiritus vini illud in transparens et grate fragrans liquidum subigit. Facilis ista balsami cum oleis aethereis miscela et odoris gratia ansam sine dubio dedere hominibus lucro suo vnice intentis pro augendo pondere oleorum illud adhibendi. Additur eo fine balsamum floribus Lauandulae, herbae Rorismarini, Rutae rel. intra vesicam destillatoriam (vid. HOFFM. *Obss. cit. p.* 24.); vel oleum ex balsamo Copaiuae destillatum oleis dictis aethereis admiscetur (FERBERS *neue Beyträge zur Mineralgeschichte vol.* 1. *p.* 363.). Fraus haec vix aliis indiciis detegitur, quam quod maior copia spiritus vini et plus temporis ad perfectam solutionem olei aetherei cum illo ex balsamo Copaiuae mixti, quam ad solutionem olei puri, requiratur (CAR. WILH. CHRIST. MÜLLER *Progr. de adulterationibus oleorum aether. p.* 18.).

Non minus huius balsami in exercitio artis existimatio, quam reliquorum, quae olim laudi-

bus fide omni maioribus celebrata fuerunt, saniori iudicio et experientia serioris aetatis imminuta notabilem in modum est. Intelligimus per balsamum generatim resinam liquidam seu liquidum resinoso oleosum, nonnihil spissum, tenax, odoris fragrantis, saporis magis vel minus acris et amaricantis, originis vegetabilis. Horum e censu in scopum medicum memorabilia sunt Balsamum Meccanum, Copaivae, Peruuianum, Tolutanum (quod vnicum succedente tempore indurescit), Storax liquida aliis Liquidambar dicta, Terebinthina multiplex, quae omnia sponte per corticem trunci vel ramorum, naturam adiuuante plerumque terebratione vel incisione, exundant. Sicque remoueo medicamenta varia sicca, in quibus vel proportio partium manifestius discrepat, vel partes quaedam alienae reperiuntur e. c. Storacem calamitam, Myrrham, Benzoën, Mastichen, Ladanum, Olibanum, etsi effectu in corpore animali multa similia habent. Nec sermo hic est de balsamis arte effictis, in quibus naturam imitari, vel temerario auso adeo superare, ars conata est. Vera ista, quae dixi, conflantur resinae magna parte, oleo aethereo, spiritu fragrante, aqua et modica quantitate salis acidi essentialis subtilioris (Conf. GARTHEUS. *Diss. de praecipuis*

cipuis balſamis natiuis p. 8.). Differunt tamen hae partes in diuerſis ſpeciebus proportione ſua multipliciter, vnde gratia, tenacitas, ſtimulus, calor aliique effectus, quos exſerunt, quoque variant. Praeter neruinas, diureticas et pellentes virtutes, quae hiſce iunctim nec immerito adſcribuntur, nulla tenacius medicorum animis inhaeſit, quam vulneraria, quae tam in plagarum quam vlcerum conſolidatione conſpiceretur. In quem finem eadem tentare plaſtica eorum natura ſuaſit, qua ipſa ad auertendum aërem extus alluentem, et tenella ſtamina recens in laeſis partibus emergentia contra iniuriam externam obtegenda videbantur commoda; item vis eorum antiſeptica. Verum quoniam balſamica ſtimulantis et calidae naturae ſunt, non poſſunt conducere inflammatione partis vrgente et ſub plethora corporisque et aetatis vigore: ſed contra ea tantum ſub habitu corporis frigido aquoſo et aetatis languore adhiberi tuto poſſunt. Ex hiſce iam procliue eſt concludere, quanto iudicio opus ſit, ſi balſamicorum vſum ad vlcera interna, nominatim pulmonum, transferre volupe eſt. Hinc tanta diſſidia, vtrum conducant in phthiſi nec ne, ſtantibus pro vtraque ſententia viris non ſpernendi nominis. Aduerſum iis eſt, quod, vt alia incitantia calida, ac-

celerent sanguinis transitum per pulmones et illuc delata stimulo suo vellicent, hinc febrem, inflammationem, obstructionem circa ambitum vlceris, exulcerationem cum oppressione pectoris et omnium reliquorum symptomatum tristi satellitio augere valeant. Nec licet vim habeant balsama putredinem coërcendi, qua inquinari sensim solent humores nostri sub manifestiori interna exulceratione, haec virtus tanti momenti esse videtur, vt reliqua damna vincere posset. Missa facerem haecce argumenta, nisi crebra fidaque experientia fulcrum illis accederet. Hisce suffulti vituperarunt balsama in phthisi ill. viri PRINGLE, qui e contrario infestante hoc phthiseos genere fiduciam praecipue collocat in venaesectionibus paruis sed repetitis, diaeta lactea seu vegetabili, setaceo affecto lateri applicato, aëre campestri et equitatione, libero acidorum vsu, tum et sub iustis conditionibus cortice Peruuiano (*Diseas. of the army ed. 7. p. 163. sqq.*), A ROSENSTEIN (*om Barns sjukd. p. 93.*), TISSOT (*Avis au peuple p. 124.*) FOTHERGILL (in *Medical Observ. and Inquiries vol. 4. p. 231. sqq.*), QUARIN (*Animadvers. pract. p. 84.*), vt alios taceam. Nihilominus tamen exstant alii, qui vel balsamicorum generatim vel singularium quarundum specierum causam in phthisi egerunt, ad

ad ſuam pariter experientiam prouocantes. Quae encomiaſtes iſte balſami Copaivae, FULLERUS (*Pharm. extemp. p.* 275.), pro laude eius in phthiſi in medium profert, modum omnino excedunt et deſtituuntur ea accuratione momentorum, ſine qua nulla felix medicamenti adminiſtratio fieri poteſt; nempe thoracicum vocat optimum, bronchia detergere, pulmonibus tonum et ſanitatem conciliare, tubercula cruda diſſoluere, tuſſes valde periculoſas et phthiſin manifeſtam minitantes rel. curare refert. Moderatius ſentiunt alii eiusdem in hoc morbo patroni, ad quos referendus FR. HOFFMANNUS (*Obſ. phyſ. chym. p.* 24.), qui fructum non ſpernendum inde in pulmonum, renum, veſicae atque proſtatarum exulceratione promittit, addendo, ſi prudenter adhibetur. Quo effectus balſamorum ex voto contingat, iubet cl. VALCARENGHI (*Spec. pract. de praecipuis febribus p.* 173. Item EIVSD. *conſtit. epid. Cremonenſ. p.* 108. *ſq.*) coniungi demulcentes potiones ad temperandam eorum vim et diſſoluenda ea, et requirit paruas doſes et longam continuationem, ceterum multum iis, praecipue autem balſamo de Copaiva, pulmonibus exulceratis tribuit ex ſua, et cl^rum^. REGA et SOMMERS, experientia. Non ſolum autem iis, tanquam abſtergenti, et partes

vlceratas ab vlteriori corruptela defendenti medicinae, fauet, ſed et ob diureticam vim, qua purulentus humor per lotii vias eliminaretur (AVCT. *cit. de conſtit. epid. Cremon. p.* 116. 119. 138.). Cl. MONRO (*Diſ. in the britiſh milit. Hoſpitals p.* 129.) autem tum vſum balſami Copaivae vel Peruuiani egregium in phthiſi obſeruauit, quando vaſa relaxata nec obſtructiones nimis protractae exſtiterunt, quum contra in confirmatis obſtructionibus pulmonum calefaciendo et inflammando nocuerint. Cl. GESSNER (*Samml. v. Beob. a. d. Arzneygel. vol.* 1. *p.* 46.) balſamica licet calefacere non neget, etiamſi exiguis doſibus capta, imminui tamen hiſce arbitratur cauſam febris, requiritque, quo tuto et probo ſucceſſu ingerantur, ſanguinem tenuem, ſolida relaxata, neruosque non nimis ſenſiles. Nec dubitauit cl. SIMMONS (*On the treatment of conſumtions p.* 36. *ſq.*) in ſtadio morbi ſuppuratorio, balſamum Copaivae vel Peruuianum ad drachmam dimidiam vel integram ſaccharo inſtillatum exhibere, ſed nitri grana duodecim vel quindecim in hauſtu mox poſt quamlibet doſin pro temperando calore, quem haec excitant, capienda curat, et initium a paruis doſibus et attentionem ad effectum, vtrum ſalutaris ſit an noxius, gnauiter iniungit. Magni quoque

balſa-

balſamum Copaivae in phthiſi vlceroſa cl. LENTIN (*Beobacht. einig. Krankh.* 1774. *p.* 58.) facit, quo ipſo et Millefolio ſanaſſe ſe caſu ſingulari difficili vlcera hepatis et pulmonum innuit. Tutiſſimum igitur eſt, inter vituperium et laudem virtutis antiphthiſicae balſamorum medium procedere, vt tamen excitandos medicos exiſtimem, vt absque vllo partium ſtudio, quaſi rem nouam meditantes, inquirant in omnia momenta, quae eadem concedant vel repudient, et miſcelas quae tutiorem vſum eorundem reddere queant. Sic generalius de hiſce commentando ſpeciale ſimul balſami Copaivae pretium in pectoris iſto triſti morbo conſtitui.

Similis ambiguitas obtinet quoad eius et reliquorum ſimilium pretium in gonorrhoea venerea. Non multum moror empiricam apud Americanos obuiam balſamum Copaivae adhibendi rationem, quae vt a gente artis ſalutaris rudi facile mente concipitur, ſtadiorum morbi reſpectum habet nullum. Memorauit tamen eandem iam PISO (*l. c.*), qui praeter guttulas per os ingeſtas iniectiones eius per colem ſaccharo ex aqua Plantaginis ſubacti vel oleo Roſarum diſſoluti vſurpari indicat, et repetit laudem ex autopſia cel. JACQUIN (*l. c.*), qui illud

non interne modo vitello oui cum aqua ſubactum ſed vna merum in vrethram transmitti egregio ſucceſſu obſeruauit. Sed cuilibet naturam gonorrhoeae cognoſcenti facile patet, non poſſe non nocere balſama in malo recens contracto, dum vrethra inflammatione corripitur: ſerius autem poſtquam iſta deferbuit, vel in eo ſtadio, quod Angli Gleets vocant, prodeſſe eximie eiusmodi medicamina conſtat. Exſpectauit ideo cl. THEDEN (*Unterricht für die Unterwundärzte p.* 254.), donec profluuium lymphaticum fieret, ſenſim in doſi a guttis quinque aſcendendo ad guttas vsque viginti quatuor balſ. Copaivae per diem, ſed in connubio pulueris ſui lenientis. Cl. SCHWEDIAUER (*Pract. Obſervations on the venereal complaints p.* 54.), autem, vir exploratae in curandis morbis venereis peritiae, ſaepe ſolum hoc balſamum a quinquaginta ad centum guttas in hauſtu frigidae aquae ſemel per diem vel mane et veſperi exhibuit et immediate poſt, ne ſtomachus aduerſus ſit, triginta ad quinquaginta guttas elixirii Vitrioli in eadem aquae quantitate. Similem effectum Terebinthinae drachma dimidia praeſtitit. Quin ex valde larga balſami Copaivae quantitate vno hauſtu abſorpta iuuenis quidam ſeſe radicitus ab inueterata et pertinaci gonorrhoea liberauit.

rauit. In profluuio limpido (Gleets) saepe immediate, postquam captum fuerit hoc balsamum, vt alia eiusdem tribus, effectum exserit, et hic ipse pergit, quamdiu in eiusdem vsu continuatur, cessat etiam post mensem, vtprimum balsamum omittitur, prout iterum confestim sub nouo experimento mucus supprimitur; in hac a se obseruata effectus inconstantia cl. JO. HUNTER (*Treatise on venereal diseases p.* 103.) nunquam vltra quinque vel sex dies eorundem administrationem continuat, suadet tamen vt, symptomatibus etiamsi sopitis ad recidiuas auertendas per tempus pergatur, et si dictae anomaliae incidant, ad alia efficaciora transeatur.

Non attinet hic, transferre efficaciam balsami huius in alios morbos bene multos, qui passim sanati vel sanari posse eo dicuntur, vt fluorem album, dolores renum ex arenis vel muco, dysuriam, colicam, profluuia ventris, paralysin, hydropem, rel., quum deficiant peculiaria virtutis in hisce documenta, quae fidem faciant. Hisce vero noscendis qui delectentur satisfacient FRID. WILH. HOPPE (*Diss. de balsamo Copayba* in VALENTINI *Hist. simpl. p.* 622. §. 9. qui tamen ex proprio iudicio luxuriantes laudes deprimit), item

FULLE-

FULLERUS (*l. c.*) vt dubia adhuc magis ven. LABAT (*l. c.*) praeconia ſilentio praeteream.

De efficacia in hydrope memorabile cl. MUTIS, qui per multos annos in Santa Fé, vrbe nouae Grenadae Guianae, medicinam coluit, exemplum narrat, foeminae, quae ſenſim doſin augendo vsque ad cochleare vnum huius balſami mane et veſperi ingeſſit, ſuperbibendo vitrum decocti Hordei, vnde lotium abunde fluxit et aegra intra quadraginta dies omnino conualuit (*Nouvelles de la Republique des lettres et des arts*, 1786. *n.* 33. *p.* 374.)

Varios per os ingerendi balſamum hoc modos et doſin ſub ipſa virtutum eius expoſitione iam ſignificaui. Commodiſſime inſtar elaeoſacchari ſumitur, vel mucilagine item, ſi febris abeſt, vitello oui ſubactum et aqua mixtum. In Guiana Hiſpanica ſolent guttas decem ad quindecim ſaccharo inſtillatas ingerere ſuperbibendo decoctum Hordei vel Malvae (MUTIS *l. c.*). Addi et poteſt puluerulentis variis vel conſeruis electuarii vel boli forma, vel in affectionibus pectoris mixturis Oxymel recipientibus admiſceri. Diſplicet ob caloris augmentum vino illud excipere vt e. c. in *Miſtura balſamica* FULLERI (*l. c. p.* 274.), vel aliis ſpirituoſis in modum tincturae. Largiori doſi aluum laxat.

Lotium

Lotium eo fertur ſapore manifeſte amaro imbui (FULLER).

Sed enucleatius paullo exponenda praeſtantia, quae ſub externa eius applicatione comparet. Traumatica virtute praecipue ſeſe commendat in vulneribus tendinum et neruorum, in quibus et affectionibus ſpaſticis occurrit tepide inſtillatum. Iudaei in circumciſione eo, fide PISONIS, vtuntur; quod tamen non vbiuis fieri, ſed puluerem traumaticum iudicatum plagae inſpergi ex peculiari percontatione noui. Iuſto praecocius adhibitum in vulneribus et vlceribus intempeſtiue cicatricem inducit, et ſic vlcera ſinuoſa generat, quae breui recrudeſcunt, difficile ſanabilia (HOPPE *l. c.* §. 10.). In affectionibus paralyticis confert illud oleis aethereis vel axungia quadam exceptum illinere. Placuit in hunc finem linimentum ex oleo Copaivae et axungia (HOFFM. *l. c. p.* 23.).

Plurima pars balſami huius, quod colligitur in noua Grenada, artibus deſtinatur. Pictores ſcilicet in picturis ſuis oleo factis eo vtuntur; adhibetur quoque ad varias vernices; item ſoluitur eo Gummi Algarrobo dictum, quod aeque menſtruis aquoſis ac ſpiritui vini reſiſtit (MUTIS *l. c.*).

ORDO

ORDO XXXVIII.

TRIHILATAE.

AESCVLVS.

LINN. *Syſt. veg. p.* 290. *Gen. pl. p.* 183.

432.

Pharm. HIPPOCASTANI *Cortex; Semen.*

Aeſculus Hippocaſtanum; floribus heptandris LINN. *Spec. pl. p.* 488. Caſtanea equina MATTHIOL. *Comm. in* DIOSC. *ed.* BAUH. *p.* 183. CLUS. *Hiſt. rar. ſtirp. per Pannon. p.* 5. it. *Hiſt. plant. rar. p.* 7. Caſtanea folio multifido C. B. Icon: JO. MILL. *Illuſtr. Syſt. ſex.* REGNAULT *Botan.* Le Maronier d'Inde. Arbor, quae ex Aſia ſeptentrionali per Conſtantinopolin medio circiter ſeculo 16. in Europam transmigrauit. Quo anno, praeciſe non conſtat, ſed MATTHIOLUS botanicorum primus eſt, qui eiusdem meminit, initio in *Epiſt. medicinalibus* (*Oper. omn. ed. cit. p.* 101. 125.) dein ampliori deſcriptione in *commentariis in* DIOSCORIDEM. CLUSII tempore adeo vero adhuc rara fuit, vt quum Vienna, in quam vrbem

vrbem Conſtantinopoli pluries fructus translatus, a. 1588. diſcederet, nonniſi arborem duodecim annorum flore fructuque carentem viderit. Iam vulgaris in Europaeis regionibus, vbi facile ſeminibus, vel ſponte delapſis vel terrae immiſſis propagatur praecipue ſolo nonnihil humido. Nec ſeptentrionales fugit, prout et Stockholmiae fructus maturos quotannis eam ferre deprehendi.

Procera arbor, longaeua, (Vid. exemplum arboris aetatis 80 annorum ſupra 50 pedes altae, adhuc vegetae et incrementum contiuantis in *Samml. d. Berner landwirthſchaftl. Geſellſch. vol. 2. p. 943.*) vmbroſa, et ſpecioſa foliis digitatis ampliſque et thyrſis erectis florum albidorum. Hinc pro ambulacris expetita, in quibus tamen id vitii habet, quod folia eius iuſto praecocius flaueſcant et inſidiis inſectorum valde laedantur. Lignum molle habet et putredini obnoxium, hinc neque operibus lignariis nec foco ſatis idoneum. Frondibus delapſis, ſuccum diu ſeruantibus, cerui delectantur, et hae putredine ſubactae ſtercorationi inſeruiunt. Apes floribus alliciuntur. In primis vero fructus tegmine ſuo externo echinato exuti oeconomis placent.

Amaritie

Amaritie eos priuare insitione repetita sub adiumento terrae idoneae et stationis soli obuersae, vt et esui hominum apti fierent, hactenus quidem non successit (MEDIKUS *über d. Veredelung d. Rosskastanien, Lauttern* 1780.). Sed pabulum non spernendum pecorum, ouium scilicet, caprarum, boum, porcorum, ceruorum, constituunt. Nec opus est ad amaritiem tollendam illos in lixiuio ex calce et cineribus primum macerare, tum aqua pura lauare, demum in pastam coquere, quod ad saginandas oues praecipue commendauit olim cl. BON (*Mem. de l'ac. R. d. sc. de Paris* 1720. *p.* 460.), vel eodem sine aqua calcis vti (IDEM in *Hist. de la Societé R. d. Sc. de Montpellier tom.* 2. *p.* 57.). Sed sufficit fructus ferro concisos et arillo priuatos cum humectato et comminuto stramine vel foeno pecori proiicere; vnde lactis vbertatem contrahit et conspicuo modo pinguescit (*Hannov. Magaz.* 1770. *p.* 226.) Oues iterum integris fructibus pascuntur (HALL. *Hist. stirp. Helv. n.* 1029 *** item *Abhandl. v. d. wilden Kastanien u. deren Nuz. zur Fütter. des Hornviehs u. d. Schaafe* 1775.). Equi pariter fructus deuorant, et anhelis iis et tussientibus plurimum auxilii afferre dicuntur, vnde et arbor epitheton suum adepta est. Pulli gallinacei vero inde emaciantur

ciantur et oua parere dediſcunt (REAUMUR apud DU HAMEL *l. c. p.* 295.). Nutritia pars maceratione conquaſſati fructus in aqua et ſubſequa colatione eiusdem per cribrum eruitur, quibus factis puluis fundum petit, repetitis vicibus lauandus, dein blande igne ſiccandus; hic ipſe omnis odoris et ſaporis expers amylum egregium album ſiſtit (PARMENTIER *Recherches ſur les vegetaux nourriſſans p.* 176. 218.). Loco pulueris cyprii pro capillis conſpergendis hic quoque commendatur. In Gallia et Helvetia ad dealbandam Cannabin et Linum et merces inde vel lana paratas purgandas et dealbandas, aqua, in qua maceratio fructus contuſi facta, pro lotione adhibetur et vim ſaponis habet. (V. ex MARCANDIER *Traité de Chanvre*, *Leipziger Intelligenzblatt* 1764. *p.* 46. *Berner Geſellſ. Samml. v. landwirthſch. Dingen vol.* 2. *p.* 943. *ſqq.* item Liber *de re ruſtica or the Repoſitory for Papers in Agriculture vol.* 2. *p.* 75. *ſqq.* ſed absque vllis propriis experimentis). Eadem vis ſaponacea apparet in fecula, quae inſtar furfurum Amygdalarum ad mundandas manus apta eſt (DU ROI *Harbkeſche Baumzucht vol.* 1. *p.* 40.). Taceo candelas ex pinguedine veruecina et fecula amara paratas.

Perperam igitur inutilem fere arborem hanc haberi, vt a quibusdam fit, vel hifce documentis patet. Vlterius autem declarat id eximia eius in re medica efficacia.

SEMINVM, arillo badii coloris obductorum, vnum vel duo in capfula triloculari triualui echinata latent. Caftaneae ex Fagi genere fimilia funt. Virtus eorum medica nondum fatis confirmata. De affectionibus quibusdam pectoris equorum, quibus valuiffe fertur, fupra iam dixi. Qua in re quidem permulti confentiunt, fed fidem experimentorum non per momenta indubiam reddunt. Epilepfiam coërceri efu eorundem non ex fola narratione militis emeriti, vel virginis monialis (V. PARMENTIER *l. c. p.* 180.) credi poteft. Puluis eorundem naribus attractus fternutationem et copiofam fluxionem muci ciere compertus eft, hinc in hemicrania aliisque capitis morbis falubris a Gallico medico CORNEIL iudicatus (Vid. ZANNICHELLI *Lettera intorno alle Facolta dell' Ippocaftano in Raccolta d'Opufcoli fcientifici, tom.* 10. *p.* 200.). Febres intermittentes profligare breui narratione declaratur (*Hift. de la Soc. des fc. de Montpellier tom.* 2. *p.* 57.). Verum hacce virtute cortex praecipue inclaruit, quem perfequi ftudiofius fingularis eius dignitas iniungit.

Aliquam

Aliquam vim medicam CORTICIS iam ſpondet experimentum, ſub quo ſauciata arbor balſamum terebinthinaceum viſcidum pellucidum ſtillat (LEIDENFROST in PEIPERS *Diſſ. de cortice Hippoc. Duisburg.* 1763.). Sed alit ſpem ſapor eius adſtringens et grate amarus, quo ipſo ad corticem Peruuianum propius accedit, prout et colore non multum ab hoc deflectit. Colligi cortex debet ex ramis aetate non nimis prouectis nec nimis teneris. Sub deglubendo alburnum ſimul adhaereſcit, antea cultro auferendum, ne corticis efficaciam minuat. Seruat vim ſuam integram per plures annos, modo non in puluerem redactus fuerit, tum enim odorem vappidum, aduerſum, contrahit orbaturque balſamica ſua virtute. Decoctum corticis carni bubulae additum illam contra putredinem in digeſtione calida tuetur, quin putredinem iam ex infuſione eiusdem cum aqua enatam corrigit. Antiſepticum quoque effectum exſerit in vitellum oui, ſerum ſanguinis, bilem, ſanguinem (PEIPERS *Diſſ. l. c.*), quin in ſerum ſanguinis, cortice Peruuiano potentius. Nec extracti ex illo, ad modum GARAYI, parati, ſiue ſalis ſ. d. eſſentialis ſolutio, vi auertendi putredinem a carne bubula, cedit illi ex cortice Peruuiano, licet iam exortam profligare non valeat

 (BUCH-

(BUCHHOLZ in *Nov. act. nat. curiof. tom.* 4. *p.* 267. it. in EIVSD. *Chym. Verf. üb. antifept. Subft. p.* 19. *fq.*). Analyfis chemica praeterea vifa fuit fimilem naturam in hoc et cortice Peruuiano arguere (V. Experimenta huc pertinentia ZANNICHELLI *l. c. p.* 202. *fq.* et PEIPERS *Diff.*). Vncia eius vna cum aqua decocta liquidum conftituit aufterum, quod infpiffatum extracti drachmas tres largitur. Eadem vero quantitas fpiritu vini macerata extracti drachmas duas cum dimidia erogat (COSTE et WILLEMET *Effais fur les plantes indigenes p.* 61. Cfr. fimilia experimenta ex PEIPERS *Diff. cit.*). Infufum fiue aqua fiue fpiritu vini factum, fi aqua diluitur, colorem fuum aureo luteum in coeruleum mutat (REMLER in *Almanach für Scheidekünftler und Apoth.* 1785. *p.* 124.).

Maxime inclaruit hic cortex febrifuga fua virtute, ad quam explorandam aliquot dictarum dotum fine dubio inuitarunt. ZANNICHELLI, pharmacopolae Veneti (*Lettera* fupra cit., quae prodiit a. 1733. cuius compendium vid. in *Commerc. Nor.* 1734. *p.* 75. *fqq.* BURSERIUS in *Inftitut. med. pract. tom.* 1. *p.* 190. *not.* MISTICHELLIUM primum commendaffe corticem exponit.), meritum eft, quod primum

primum eius notitiam nobis dederit. Tentauerat ille corticem initio in foemina tertiana, variis molestis symptomatibus stipata, laborante, et quidem sic, vt duas eius drachmas, aquae Cardui benedicti vnciis quatuor perfusas, sub finem paroxysmi daret et hanc dosin altero die mane et vesperi iterari curaret; ita liberata a febre est, quamuis, vt recidiuis obuiam iretur, repetitio per aliquot dies mane commendaretur. Simili consilio et simili successu in nosocomiis variis patriis experimenta capta sunt (ZANNICHELLI *l. c. p.* 207.). MÖHRINGIUS (*Comm. Nor.* 1736. *p.* 20.) tamen tres annos post questus est, licet sine vlla noxa, frustra tamen sese ad eius normam hunc corticem exhibuisse in diuersis hominibus; et in rhedario quartana vltra dimidium annum affecto septem adeo vncias per vices sumtas nihil praestitisse, quum tamen postea duae vnciae corticis Chinchinae febrem sisterent, aliaeque duae redituram forsitan omnino arcerent. Verum non acquieuit in hocce sententiarum diuortio sagax medicorum de vi corticis iudicium, sed, etsi post protractum silentium, ad iterata experimenta rediit. Eiusmodi data opera instituit inde ab a. 1752. cl. LEIDENFROST, quorum copia tamen longe serius nobis facta, idque iusto breuius,

eſt (PEIPERS *Diſſ. cit. a.* 1763.). Ille nimirum tum ad minimum viginti hominibus in febre intermittente auxilio fuit, vncia eius vna vel ſupra exhibita, non negans tamen aliquos eiusdem vim eluſiſſe, ſubſequuti tum alii cll. viri BUCHHOLZ (Iunctim diſperſae eius hac de re obſeruationes comparent in EIVSD. *chym. Verſuch. über antiſept. Subſt.* 1776.), JUNGHANSS (*Diſſ. de nucis vomicae et corticis Hippocaſt. virtute med.* 1770. *p.* 25. *ſqq.*), COSTE et WILLEMET (*l. c. p.* 57.), SABAROT DE LA VARNIERE (in *Journ. de Medec. Tom.* 47. *p.* 324.); TURRA (*della febbrifuga Facolta dell' Ippocaſtano, in Vicenza* 1780.). Iam igitur conſtat, febres intermittentes non ſolum leuiores, quales tertianae, ſimplices, vernales, plerumque ſunt, hocce cortice pelli, ſed et grauiores. Pleraeque quidem ex cenſu tertianarum, et quidem ſimplicium ſunt, ſed et erraticae (SABAROT *l. c. p.* 326.), quotidianae (JUNGHANSS *l. c. Obſ.* 3. TURRA *l. c. p.* 47. *ſq.* SABAROT *l. c. p.* 326.), quartanae (JUNGHANSS *Obſ.* 2. COSTE et WILLEMET *l. c. p.* 60.), eo deuictae, item tertiana duplex (ZANNICHELLI *l. c. p.* 208. SABAROT *l. c.* TURRA *l. c. p.* 42.). Non mirum, quod in quartanis aliquando ſpe omnino medici exciderint, vel mitigationem mali modo experti fuerint, quibus

nec

nec Chinchina ſatisfecerit (COSTE et WILLEMET *l. c.* TURRA *Obſ.* 22. 25.), tantoque minus quum id contigerit in quartana duplici vel triplici (TURRA *p.* 12. *Obſ.* 23. 24.), in quibus caſibus tamen ſubinde vel diaetae vitium vel iuſto parcior corticis vſus accuſari potuit. Autumnales febres non minus eius virtuti obſecundarunt, cuius generis plerique caſus a cl. TURRA propoſiti ſunt; an ob naturam harum vulgo obſtinatiorem largiorem quantitatem obtulit? Nec a quibusdam indoles putrida abfuit (BUCHHOLZ *antiſept. Subſt. p.* 27.). Tuto omnino capitur; nam vſus eius nullas moleſtias excitat, vt nauſeam, vomitum, pondus in ventriculo, diarrhoeam, alui obſtructionem rel. (TURRA *p.* 14. aliique). Quibusdam leuem pectoris conſtricti ſenſum mouet, ſed ptiſana mucilaginoſa facile tollendum (SABAROT); nec ſublata eius ope febre alia mala tanquam effectus medicinae ſubſequuntur. Mira aliquando celeritate efficaciam exſerit, quin poſt exiguas doſes (BUCHHOLZ *antiſept. Subſt. p.* 18. 29.). Quidam tamen ſenſim maiori eius doſi opus habent. Nec magis recidiuas admittit, quam alia febrifuga. Infantili praeterea aetati (TURRA, qui in iunioribus praeprimis experimenta cepit) aeque ac adultiori conducit. Non temere tamen dicerem corticem

Peruuianum adaequare, quin adeo viribus ſuperare. Incidunt nempe caſus, in quibus Chinchina praevalet, vt in iis, qui conclauia humida inhabitant (BUCHHOLZ *l. c. p.* 30.), alii, vbi neuter cortex voto ſatisfacit.

Praemitti autem debent varia pro re nata, ad corpus rite praeparandum idonea, euacuantia, digeſtiua, venae ſectio (BUCHHOLZ *l. c. p.* 28. COSTE et WILLEMET *l. c. p.* 60. SABAROT *l. c. p.* 326.). Subinde quoque redire oportet inter vſum corticis ad priſtina emetica. Nonniſi tempore a febre vacuo dandum, ſponte patet.

Mihi in primis in ſimpliciſſima forma, ſcilicet pulueris ſubtilis, placet. Obiectum quidem eſt, copiam intumeſcentis pulueris nauſeam ciere aegris, grauare ventriculum, hinc eosdem a continuato vſu abhorrere; quin puluerem inertem eſſe (BUCHHOLZ *l. c. p.* 17. item nota Verſionis libri cl. TURRA *p.* 5.). Sed alii omnibus numeris eundem commodum reperere. Ita cl. TURRA (*p.* 22. *ſqq.*) vncias eius duas in duodecim partes aequales diuidendas curauit, quarum vna omni quadrihorio cum aqua pura ingeſta. Cl. SABAROT (*p.* 325.) acquieuit dimidia doſi pulueris ſub iisdem interuallis eaque in

in aquae ſaccharatae cochleari capta, ſi amarities diſpliceret, quae tamen magis in Chinchina moleſta eſt; hincque vncia vna plerumque ad febrem vincendam ſuffecit. Decocto pariter locus eſt: cui pro norma quodammodo eſſe poteſt illud ex corticis vnciis duabus et ſalis tartari drachma vna cum aquae menſura ſeſquialtera, donec ſuperſit menſura vna, coctis, cuius quotidie duo cyathi pro Thea vſitati ſunt hauſti (JUNGHANSS *l. c. p.* 25. *Obſ.* 1.); vel illud ex pulueris vncia vna, radicis Glycyrrhizae fruſto, in libris duabus ciuilibus aquae ad tertiam partem coctis, per quadrihoria partitis hauſtibus aſſumendum (COSTE et WILLEMET *l. c. p.* 59.). Arriſit et, quibus decoctum alias faſtidium creauerat, electuarium (*Ibid.*). Extractum quoque honorifica mentione dignum eſt, et quidem non modo pretioſius iſtud arte Garayana paratum (BUCHHOLZ *l. c. p.* 18. TURRA *l. c. p.* 20.), ſed et iſtud vulgari artificio (BUCHHOLZ *p.* 26.), modo ignis, quantum fieri poſſit, lenis tam pro extractione quam pro inſpiſſatione adhibeatur. Extractum vtrumque parua doſi longe plus praeſtat, quam multo maior corticis in puluere, et commodius ingeritur. Soluitur eius drachma vna in aquae Cinamomi ſimplicis vncia vna huiusque elixirii

guttae ſexaginta omni trihorio capiuntur, et ſaepe ſufficit eius vncia vna, quin aliquando iam ex dimidia febris diſparuit (BUCHHOLZ. Cfr. EIVSD. *Nachricht v. d. Fleck- u. Frieſel-Fieber p.* 81.). Ne redeat febris feliciter ſublata, commodis corticis repetitionibus cauendum eſt. Quibusdam ſine vlla excretione opem fert, alii inde aluum laxam experiuntur (SABAROT *p.* 326. TURRA hinc inde.). Clyſma ex decocto iniectum deiectiones aluinas frequentes mouet (SABAROT). Rarior igitur obſeruatio eſt, quod aluum ſegnem reddiderit, quo caſu additum rhabarbarinum vel aloëticum (LEIDENFROST in *Diſſ.* cl. PEIPERS). Cll. viri COSTE et WILLEMET videntur et praeter hancce neceſſitatem adiuuandi virtutem eius cauſa catharticum in ſuo electuario addidiſſe.

Ad praeſtantiora igitur febrifuga hic cortex referendus eſt, cuius beneficio iis praecipue, quorum curta ſuppellex eſt, ſuccurri poteſt, qui alias ſumtibus reformidatis morbum ſuo fato relinquentes eiusdem victima euaſuri eſſent. Praeter MÖHRINGIUM, quem ſupra dixi, cl. ZULATTI (*Oſſervaz. ſopra la facolta febbrifuga dell' Ippocaſtano, Firenze* 1782.) dubiam eius virtutem febrifugam reddidit, et

et hic quidem duodecim periclitationibus in nosocomio Patauino institutis. Poterit forsan BURSERII (ex quo vnice ad notitiam huius libelli perueni. V. EIVS *Instit. med. pract. vol.* 1. *p.* 190.) excusatio huc trahi, quod ex leuissimis aliquando causis in eiusmodi experimentis dissidium inter medicos exsurgat.

Reliquas illi adscriptas virtutes breuius expedire licet, quippe quae vel non satis confirmatae sunt, vel dubium adhuc admittunt. Huius loci est vomitus porraceus cum torminibus saeuissimis ventris in iuuene cortice hocce sopitus in connubio Diascordii (ZANNICHELLI *l. c. p.* 208.); febris atrabilaria et cardiaca, vt vocatur, cum alui deiectionibus iuncta (IDEM); febris lenta (JUNGHANSS *Diss. cit. p.* 26.). In pleuritide vel peripneumonia praemissis venaesectione et antiphlogisticis etiam adhibitus (ZANNICHELLI, JUNGHANSS): sed nonnisi in hisce malis sub iis conditionibus concederem, quae aliquando et Chinchinam admittunt, de qua re suo tempore disserui. Effluuium obstinatum in gonorrhoea ex atonia partis profectum puluis coërcuit (SABAROT). Obtinet quoque aliquod indicium, antispasmodica virtute instructum

esse.

esse. Sic vna cum pertinaci tertiana duplici conuulsiones tremorque eam comitantes superauit (TURRA *l. c.* *Obs.* 19.), et in epilepsia tribus vel quatuor exemplis insultus retardasse visus est (SABAROT *p.* 327.).

Decoctum eius cum aqua calcis remixtum casu singulari inflammationem externa applicatione dissipauit (JUNGHANSS *Obs.* 5.); alio vlcus ex male tractato vulnere surae inde coaluit (IDEM *Obs.* 6.); alio iterum gangraenae minae in crure hydropici hominis obuiae vino, cui cortex incoctus, sublatae sunt (COSTE et WILLEMET *p.* 60.).

TROPAEO-

T R O P A E O L V M.

LINN. *Syſt. veg. p.* 295. *Gen. pl. p.* 186.

433.

Pharm. NASTVRTII INDICI *Flores; Fructus.*

Tropaeolum maius; foliis ſubquinquelobis, petalis obtuſis LINN. *Spec. pl. p.* 490. Naſturtium indicum LOBEL. *Icon.* 516. *Hiſt.* 338. (teſte BERG.) Viola indica ſcandens Naſturtii ſapore maxima odorata HERM. *Hort. Lugd. Bat. p.* 628. *cum fig.* Optime depicta in REGNAULT *Botanique,* La grande Capucine; item bene in EDWARDS's *Britiſh herbal tab.* 32. *p.* 16. Planta Peruuiana, a. 1684. cura BEVERNINGII in Belgium transuecta, iam ſatione ſeminum in vaporario facta hortorum vulgare ornamentum. Annua, ſaltem apud nos, nec perennis.

Toti plantae, dum recens, ſapor odorque naſturcinus ineſt, praecipue FLORIBVS. Folia recentia in pultem contrita halitus ſpargunt fere inſtar Armoraciae (CARTHEVS. *Diſſ. de Cardamindo p.* 8.). Succus eorum ſpiritu vini rectificatiſſimo mixtus coagulum generat leue (*l. c. p.* 9.). Inſpiſſatione

ſpiſſatione ſucci craſſioris absque praeuia colatione ſurgit odor volatilis et extractum ſaporem acidulum diu linguae inhaerentem adſciſcit. Aqua ex floribus recentibus deſtillata ſaporem leniter acrem habet, et odorem nares vellicantem. Fructuum iuniorum et recentium eadem fere ratio (Vide haecce aliaque experimenta chemica in *Diſſ. cit.*).

Dudum FLORES acetario ex Lactuca, inſtar Lepidii hortenſis, additi, ad linguam ſtimulandam ſimulque diſco ornamentum conciliandum. Vi antiſcorbutica recentes inſtrui, ſaltim iudicium linguae et narium perſuadet; mitiorem tamen ineſſe, iidem ſenſus declarant. Sed ſerio nunquam contra ſcorbutum adhibentur. Crebro ſolent nondum expanſi ſale et aceto condiri et loco Capparidum embammatibus carnium vel piſcium admiſceri (Vid. *Hannov. Magaz.* 1767. *p.* 847.). Flores ſub occaſum ſolis menſe Julio viuide, Auguſto languidius, fulminare viſi (*Vetenſk. Acad. Handl.* 1762. *p.* 284.).

FRVCTVS componitur tribus baccis piſi circiter magnitudinis introrſum angulatis extrorſum convexis, ſulcatis. Ante maturitatem ſapore odoreque

ſimiles

ſimiles floribus. Hinc tum temporis etiam eodem ſcopo, ac de florum gemmis dixi, a matribus familias vini aceto condiuntur. Maturi et aridi aluum purgant deiectionibus fere aquoſis et absque torminibus. Ita tribus vel quatuor baccis in milite robuſto aluus ſexies valide mota; duabus in virgine viginti ſex annorum quinquies; tribus in viro ſuccoſo pariter quinquies (ARNOLD *Obſerv. phyſ. med. p.* 70.).

? BERBERIS.

LINN. *Syſt. veg. p.* 282. *Gen. pl. p.* 175.

434.

Pharm. BERBERIS *Baccae; Cortex medius.*

Berberis vulgaris; pedunculis racemoſis, ſpinis triplicibus LINN. *Syſt. veg. ed.* 14. *p.* 343. Intelligitur varietas baccis grate rubris vtpote acidioribus, iisque, quae ſeminibus inſtruuntur, quoniam hae ſuccoſiores ſunt; nam ſeminibus vacuae ſicciores deprehenduntur (MÜNCHHAUSEN *Hausvater vol.* 3. *p.* 442.). Berberis dumetorum C. B. Icon: MILLER's *Figures of plants tab.* 63. REGNAULT *Botan.* L'Epine Vinette. Frutex albus, ad

ſepes

ſepes et in ſyluis creſcens. Ornat fruteta verno tempore floribus ſuis luteis et autumno baccis grati coloris. Surculis ex radicibus emergentibus, ramis terrae demerſis, item ſeminibus facile propagatur.

BACCAE ex ouali cylindricae, ad apicem vmbilico ſubrotundo fuſco notatae. Intra epidermidem continent pulpam ſuccoſam, in cuius cauo medio ſemina duo oblonga latent. Pulpa grate acida eſt et ſubadſtringens, ſemina autem amaricantia, auſtera. Acor carnoſae baccarum partis, quae colore rubro tingitur, ſtirpem praeprimis memorabilem reddit. Gratia enim et virtute vix ſucco Citri cedit. Colatione clarior quidem fit ſuccus, non tamen limpidus; Vitrioli martis miſcela colorem fuſco nigrum aſſumit. Ad mentem cl. RETZII (*Vet. Acad. Handl.* 1776. *p.* 135.) ad acidum Tamarindorum proxime indole ſua venit, in eo quoque, quod, poſtquam ſuccus cryſtallorum forma ſal eſſentiale tartareum erogauerit, acidum tamen acre feruet. Subtilius ad naturam acidi, a ſe pomorum acidum dicti, illum refert cl. SCHEELE (*Vet. Acad. Handl.* 1785. *p.* 22.). Cl. FR. CHRIST. HOFFMANN (in CRELLS *Annal. vol.* 1. *p.* 224. 417.), qui

qui ex ſucco baccarum Berberis perfecte maturarum tam expreſſo quam fermentationi ſubiecto cryſtallos arte chemica elicuit, easdem acido ſacchari ſimiles deprehendit. Sunt, qui ad eruendum ſuccum exſpectant, donec autumno vna vel altera nox gelida inciderit; alii ante gelu, modo maturae et ſuccoſae ſatis ſint, illum colligunt; pro experimentis autem ſuis cum acido baccarum varii generis praetulit cl. SCHEELE (*l. c. p.* 17.) baccas immaturas, ſine dubio acorem magis concentratum ab hiſce exſpectauit. Vt eliciatur commodiſſime, maior copia baccarum ſi praeſto eſt, conquaſſantur illae intra mortarium ligneum ope piſtilli lignei vel intra machinam peculiarem (ANKARCRONA in *Vet. Acad. Handl.* 1749. *p.* 66. *ſqq. tab.* I. *fig.* I.), tumque ſacco lineo rudiori inditae torculari (vid. *l. c. fig.* 2.) ſubmittuntur. Pro minori eius copia lucranda ſufficit, conquaſſatas baccas linteo indere et hoc contorquendo ſuccum exprimere. Seruari ille poteſt per plures annos, ſi, poſtquam quiete clarus euaſerit, immittitur in ampullas et vel epiſtomio vel oleo Oliuarum ſuperaddito tegitur. Sic tam pro ferculis variis, quam medico ſcopo, vices ſucci Citri pretio longe carioris peragit. Succus hic duodecima parte ſucci Citri digeſtus et poſt

 colatio-

colationem ad dimidias inſpiſſatus, demum colatus et loco frigido ſeruatus, fundum et latera vaſis incruſtat ſale acido gratiſſimo; ſi liquida pars iterum ad dimidias exhalat, noua incruſtatio ſuccedit; ſal hoc blande ſiccatum eximium in re medica commodum praeſtare poſſet (SIMON. PAULLI *Quadripart. bot. p.* 118.). Cum hoc aliisque acidis ſuccus Berberum commune habet, quod ſitim ſedet, refrigeret, putredinem refraenet. Eximia igitur medicina in febribus continuis quibuslibet, praecipue biliofis et putridis, nec non chronicis morbis, in quibus labes biliofa vel putrida humorum ſubeſt, vt ſcorbuto, alui profluuiis. Si praeſto eſt ſuccus, mixturis potulentisque in hiſce morbis addi poteſt. Scite Aegyptiis in vſu fuit, macerare fructus in duodecupla quantitate aquae cum ſeminibus nonnullis Foeniculi (quae pro varia corporis conditione et abeſſe poſſunt) vel fruſto panis, et demum liquidum cum ſaccharo vel ſyrupo grato commiſcere et pro potu propinare; eo conſilio febrem, quam peſtiferam vocat, comite immoderata diarrhoea biliofa, ipſe PROSPER ALPINUS (*Med. Aegyptior. p.* 253.) eluctatus eſt. A ſimili morbo ſimili fere medicina, ſcilicet ſyrupo Berberum aqua fontana diluto, ſeſe liberauit SIMON PAULLI (*Quadrip. bot.*

bot. p. 118.). In vulgari praxi medica vix praeterquam ſub praeparatorum infra ſignificandorum forma acidum Berberum vſu venit.

Baccae prout ſaccharo conditae inſtar cupediarum ſeruari a foeminis ſolent, aegros pariter ac ſanos reficiunt. Taedioſus labor eſt racemos integros condire, vtpote quum acu ex ſingulis baccis acini eximendi ſint; quod ſi factum eſt, vel ſyrupo ſuo relinquuntur, vel furno calido, donec rigeſcant, ſiccantur, dein puluere ſacchari conſpergendi vlteriusque ſiccandi. Sicque vel placentis adiiciuntur vel inſtar acetarii ſunt vel menſas ſecundas intrant. Gelatina pariter, ex ſucco et ſaccharo, in culinis baccae notae ſunt, et bellaria varia ornant ſua rubedine acoreque gratiora palato reddunt. Siccatae pomis vel cydoniis coctis additae ſaporis gratiam augent. Spiritum vini fermentatione praegreſſa ſuccoſae baccae erogant. Demum nec hoc reticere conuenit, quod ſuccus acido Citri in potu Punch ſubſtitui poſſit, quod potulentum ſimul iucundum colorem adſciſcit (Vid. *Vet. Acad. Handl.* 1749. *p.* 66.), et in ſcorbuto et calculo opem promittit.

CORTEX MEDIVS ſubamarus et auſterus eſt, coloris flaui. Purgandi vis illi adſcribitur. Eo fine cum vino albo infuſio facta eſt (CLUS. *rarior. plant. hiſt. lib.* 1. *p.* 121.). In ictero quoque aliquam celebritatem nactus eſt, ſiue de ramis ſiue de radicibus deglubitus fuerit; nimirum vel cereviſia coctus vel vino albo perfuſus (ad ipſam experientiam RAII in *Hiſt. pl. vol.* 2. *p.* 1605.).

Lanam hic idem cortex flauo colore tingit. Et corio Safian eundem colorem impertit. Colore viridi autem inficitur corium, ſi primum decocto luteo corticis Berberis imbuitur, donec flauum omnino euaſerit, dein, poſtquam exaruerit, toties immergitur ſolutioni ex Indigo cum acido Vitrioli, vt colorem grate viridem recipiat (*Technol. Taſchenbuch* 1786. *p.* 292.).

PRAEPARATA.

ROB BERBERVM *Ph. Würt. p.* 163. Ex ſucco baccarum et ſaccharo ad mellis denſitatem coctis. GELATINA BERBERVM *Ph. Edinb. p.* 66. (quae neſcio cur vna cum aliis gelatinis ſimilibus omiſſa ſerioribus eius editionibus) differt modo maiori ſacchari quantitate. Mixturis, Julapiis, Ptiſanis

in

in morbis acutis ſcite admiſcetur. Additamento ſacchari noua vis exſurgit, ſcilicet blande reſoluens.

SYRVPVS *Ph. W. p.* 204. Miſcela eadem ac Robis, ſed plus ſacchari continet, et fluidior eſt. Virtus ex dictis patet.

ROTVLAE *Ph. W. p.* 164. TROCHISCI etiam dicuntur. Parantur ſucco depurato ſuperaffuſo pulueri ſacchari calefacto, et hiſce absque coctione in conſiſtentiam tabulati redactis et in rotulas effuſis. Piſtores dulciarii plerumque parant, quum cupediarum ſpecies ſint. Ab AVICENNA iam laudati. Sitim aeſtate egregie reſtinguunt ore retenti. Gratiae cauſa pulueribus ſalinis admiſcentur; virtutem horum refrigerantem antiſepticam nonnihil ſimul adiuuant.

? TRAPA.

LINN. *Syst. veg. p.* 136. *Gen. pl. p.* 62.

435.

Pharm. TRIBVLVS AQVATICVS f. NVX AQVATICA.

Trapa natans; nucibus quadricornibus, ſpinis patentibus LINN. *Syſt. veg. ed.* 14. *p.* 163. Tribulus aquaticus C. B. Icon optima: REGNAULT *Botan.* La Macre ou Chataigne d'Eau. Planta annua, in ſtagnis lacubusque multis Europae auſtralis regionibus ſpontanea. Facile propagatur nucibus ad oram piſcinarum immiſſis, quod in piſcina luci Caſſellani, Aue dicti, bene ſucceſſit.

NVX quadrangulari ouata, bruna, inſtructa corpore ſupra prominente et duplici cornuum pari, patente, craſſo, ſibimet oppoſito, quorum inferius breuius, ſuperius longius. Sub aqua ad maturitatem peruenit. *Nucleus* quadrangularis, conuexus, ſubcompreſſus, lateribus inferioribus maioribus, ſuperioribus minoribus, angulis obtuſis. Hic ipſe dulcis farinoſus eſt, inſipidior caſtaneis. Hinc Thraces panem praedulcem inde pararunt, ſed

aluum

aluum conſtipantem (DIOSC. *Mat. med. lib.* 4. *cap.* 15. PLIN. *lib.* 22. *cap.* 10. *ed.* DALECH. *p.* 1029.). Simili ſcopo nuclei et in pultem cocti Lemouici (CHOMEL *Uſuelles vol.* 2. *p.* 342.) et in Carinthia adhibentur (HALL. *Hiſt. ſtirp. Helv. n.* 527.). In Saxonia, vbi copioſe Trapa creſcit, nuces inter alia alimenta in forum transferuntur ibidemque inſtar Caſtanearum aſſantur, et nuclei cum quibusdam cibis coquuntur (MÜNCHHAUSEN *Hausvat. vol.* 3. *p.* 858.). Attamen flatibus et doloribus colicis moleſti eſſe cenſentur. Sunt et, qui crudos ingerunt.

Hocce oeconomico vſu omni aetate magis claruerunt, quam medico. Et fatendum, non iniuſte excludi ex medicamentorum cenſu. Quis hodie confidet eius vi lithontripticae vel conſtipanti in diarrhoea et mictu cruento. Nec cataplaſma inde paratum in inflammationibus (DIOSCOR.) aliquid peculiare habet. Conſule de hiſce amplius, KIRCHMAYERI et PIELENHUBERI *Diſſ. de Tribulo aquatico. Witteb.* 1692.

VNGVENTVM AGRIPPAE *Ph. W. p.* 239., quod hodie fere exulauit, Tribulos aquaticos, neſcio quo fine, recipit. Laudatur in alui ſegnitie et tumoribus duris.

ORDO XXXIX.

TRICOCCAE.

EVPHORBIA.

LINN. *Syst. veg. p.* 373. *Gen. pl. p.* 243.

436.

Pharm. EVPHORBII *Gummi* f. EVPHORBIVM.

Euphorbia officinarum; aculeata nuda multangularis, aculeis geminatis LINN. *Spec. pl. p.* 647. Euphorbium cerei effigie, caulibus craffioribus fpinis validioribus armatum COMMEL. *Hort. Amftel. tom.* I. *p.* 21. *tab.* II. SEBAE *Thefaur. tom.* I. *p.* 29. *tab.* 19. *fig.* 2. REGNAULT *Botan.* l'Euphorbe. Suffrutex in Africa fpontaneus. Hancce fpeciem quidem fignificaui tanquam matrem Gummi dicti, quoniam, poft RUYSCHIUM et KIGGELARIUM (in *Obfervat. ad Commel. Hort. Amftel. l. c.*), quibus planta haec plus quam femel vna cum Gummi fruftulis ex locis arenofis et defertis Africae vrbi Sale vicinis transmiffa, item poft DODONAEUM, LINNEUS in *Materia medica* 1749. eandem hocce titulo indicauit.

Ipfe

Ipſe tamen in feriori libro (*Spec. pl.* 1762.) illud *Euphorbiae antiquorum* adſcripſit, quae eſt E. aculeata ſubnuda triangularis aculeata ramis patentibus *Sp. pl. tom.* 1. *p.* 646. Schadida-Calli RHEED. *Hort. malab. tom.* 2. *p.* 81. *tab.* 42. Et in hac quidem ſententia vtrumque COMMELINUM anteceſſores habet. Hinc JO. COMMELINUS plantam Euphorbium antiquorum verum in *Hort. Amſtel. tom.* 1. *p.* 23. *tab.* 12. dixit, et hoc pro argumento, ex iſta ſpecie eſſe, habet, quod fruſtula flores et capſulas ſeminales huius plantae inter gummi ſibi ex Barbaria allatum inuenerit. CASPARUS COMMELINUS (*Praelud. botan. p.* 9. 17. Conf. J. COMMEL. nota ad *Hort. Mal. l. c.*) quoque multis demonſtrare conatur, hanc ſpeciem eſſe veram.

Sed nominanda et tertia ſpecies ſcil. *Euphorbia canarienſis*; aculeata nuda ſubquadrangularis, aculeis geminatis LINN. *Spec. pl. p.* 646. Tithymalus aizoides fruticoſus canarienſis aphyllus quadrangularis et quinquangularis ſpinis geminis aduncis atro-nitentibus armatus COMMEL. *Hort. Amſtel. tom.* 2. *p.* 207. *tab.* 104. Ex hoc inſularum Canarienſium frutice Gummi Euph. in

Angliam transfertur (MILLER's *Gardiners Diction. ed.* 8. *Euphorb. Spec.* 2.). Stirps in patria altitudinem viginti ſupraque pedum aſſequitur.

Sic igitur ſuccus eiusdem naturae ex diuerſis ſpeciebus obtinetur; et quidni etiam ex pluribus colligi poſſet? Etenim hiſce, vt reliquis Euphorbiis, ſuccus albus lacteus acris ineſt, qui qualicunque laeſione mox prorumpit. Quod GVMMI Euph. nomine ſeruamus eſt gummi reſina, praegreſſa caudicis vulneratione liquidi forma exundans, et ſenſim caloris ſolaris ope concreſcens in guttas vel lacrymas formae multiplicis, piſi ſupraque magnitudinis, intra quas nonnunquam ſpinae ſemina vel aliae partes vegetabiles reperiuntur, dum aliae omnino cauae comparent. Circa ſpinas ſuccus ſeſe plerumque condenſat, vnde lacrymae deciduae ex ſpinis perforatae, et quum ſpinae plantae geminae ſint, ſaepiſſime duobus foraminibus diſtinctae conſpiciuntur (BERG. *Mat. med. p.* 389.). Arena, terra aliisque heterogeneis ſubinde inquinatum comparet. Externe coloris pallide lutei vel rufeſcentis eſt, interne albi. Transfertur ſaccis coriaceis. Ab itineratoribus exſpectamus, vt curatius, quam hactenus factum, collectionis modus explicetur. Si

DIOSCO-

DIOSCORIDI (*Lib.* 3. *cap.* 96. Cfr. PLINIUS *lib.* 25. *c.* 7.), qui per partes rem enarrat, fides, ouillis ventribus arbori circumligatis, excipitur lac, quod ex caudice e longinquo contis vel haftilibus vulnerato effluxit.

Odor gummi huius nullus, item fapor, poftquam linguae applicatum, initio nullus, mox tamen pungens vrensque; diutius ore retentum vel mafticatum acrimonia fua partes contactas inflammat, corrodit, exulcerat. Puluis eius nares alluens fternutationem vehementem et repetitam, quin haemorrhagiam narium et haemoptyfin, excitat. Quamobrem, dum illud in pharmacopoliis contunditur, obtecto mortario opus eft. Oportet fimul bene obuelare et auertere faciem, ne veficulas et phlogofes concipiat. Ita ex puluere, lecto mala mente infperfo, in ancilla fternutatio valida, pruritus infignis, dolores, veficae inflammatioque vehemens et intumefcentia pedum fubfequuta (PYL *Auff. und Beobacht. a. d. gerichtl. Arzneyw.* 1 *Samml. p.* 77.). Plura indicia acrimoniae etiam fub externa applicatione Euphorbii fefe exferentis infra, de vfu eiusdem chirurgico commentaturus, tradam.

Ardet candelae admotum facile flamma lucida fumante. Aequali fere proportione resina et gummi illi insunt (NEUMANN. *Chymie vol.* 2. *pars* 2. *p.* 419.). In resina vero praecipue causticum latere videtur. Nam tinctura spirituosa, minima licet quantitate degustata, tam acris est, vt mucilaginosa et oleosa vix intra horae spatium ardoris sensum exstinguere possint; et extractum inde paratum pari quin maiori acrimonia instruitur: quum contra ea infusum aquosum saporem modo amarum et leniter acrem excitet, et densatum in extracti formam pari modo sese habeat. Memorabile quoque, quod vapores, qui sub exhalatione infusorum sese dispergunt, naribus excepti pruritum et sternutationem cieant, vnde partim volatilis naturae acrimoniam istam esse colligitur (CARTHEUS. *Fund. mat. med. tom.* 1. *p.* 494.).

Sponte iam patet, internum Euphorbii vsum periculo plenum esse. Sed confirmant id infortunia, specialibus casibus subnata. Obiit quidam, cui empiricus illud imprudenter exhibuerat, dysenteria eodem die (ALEX. BENEDICTUS *Pract. lib.* 10. *cap.* 17.). Virgo venusta seni decrepito, se inuita, desponsata ad mortem sibi conciliandam puluerem Euphorbii ingessit, vnde dolores ventris atrocissimi,

hyper-

hypercatharſes cum vomitionibus frequentiſſimis, ſingultu, ardore ventriculi et faucium ſitique inexſtinguibili, tandem ſudores frigidi et animi deliquia: ex quibus anguſtiis tamen arte emerſit (TIMAEUS A GULDENKLEE *Oper. ed.* RIVIN. *p.* 277.). Nihilominus tamen quidam illud praecipere auſi ſunt, et inſtar draſtici, quod pituitam, ſed potentius aquam, ſubduceret in iis, quibus venter nimis contra alia mitiora torpet, vel vt loqui amant, friget, in hydropicis praecipue admiſerunt. Ita AËTIUS (*De re med. lib.* 3. *c.* 54.), ACTUARIUS (*De medicam. compoſ. ed.* RUELLII *p.* 122.) et Arabes nonnulli. GALENUS et DIOSCORIDES tacent de vi eius purgante. Omnes tamen, qui ore captum concedunt, cautionem ſummam iniungunt et connubium cum iis, quae acrimonium eius frangere valent, vel praegreſſam mitigationem deſiderant. Hanc ipſam tentarunt oleo amygdalino, ſucco Citri, phlegmate Vitrioli, Maſtiche, Croco, Tragacantha, melle aliisque bene multis ſecundum varium de eius natura conceptum (Conf. PECHLIN. *de purgant. p.* 238. NEUM. *l. c. p.* 416.). Sed eiusmodi correctiones vel non ſufficiunt, vel, ſi ſufficiunt, ipſam vim medicaminis deſtruunt. Minuere doſin vel rite illam diluere, aliis exemplis artis eſt. Aſt

nondum

nondum comprobata vera doſis eſt. Ad grana decem permittit SENNERTUS, alias non ineptus ſubdolae Euphorbii vis iudex (*Oper. tom.* 1. *et* 2. *p.* 742. *tom.* 5. *et* 6. *p.* 278.); a grano vno ad octo cum ſemiſſe concedit HEURNIUS (*Prax. med. p.* 508.); a granis duobus ſex vel octo GEOFFROY (*Mat. med. Traité tom.* 4. *p.* 210.). Omnibus hiſce audacior eſt FALLOPIUS (*Oper. p.* 137.), qui, praeceptoris ſui MACHESII auctoritate et propria experientia ductus, non dubitauit Euphorbii vetuſti drachmam vnam, rarius ſcrupulos quatuor, dare. Mixtum Caſſia mitius deprehendit quam ſolutum, qua forma ſitim intolerabilem et euacuationem largiorem creauit. Sed praeſtat vſum internum eiusdem omnino negligere.

Nec magis in catarrho vel colluuie capitis ſeroſa naribus illud in puluerem redactum attrahere conuenit, etiamſi exigua modo quantitate aliis remixtum. Nam exempla adſunt inflammationis violentae et periculoſae inde ſubſequutae (LEWIS *M. m. p.* 268.).

Attamen non omnino excludi a medicaminum cenſu Euphorbium debet. Magni faciendum eſt in

in carie offium ad feparandam vitiofam partem fiue exfoliationem eiusdem, quam vocant, perficiendam. Hacce virtute iam antiquitus inclaruit (DIOSCORID. *l. c.*). Multumque experti tribuunt ei ferius HILDANUS ftudio deditaque opera de illo exponens (*Obf. chirurg. Cent.* 2. *Obf.* 92. *p.* 169.) et FALLOPIUS (*Lib. de vlcer. cap.* 22. in *Oper. omn. p.* 689.), item recentiores varii auctores celebrati nominis, HEISTERUS (*Inftit. chir. p.* 372.) PLATNERUS (*Inftit. chir.* §. 1059.) THEDEN (*Neue Bemerk. a. d. Wundarzn. vol.* 2. *p.* 47.). Non in omni carie, fed profundiori aut vetuftiori tantum requiritur (HEISTER.). In cancro offium, qui facile ex contufione offium fquamoforum oritur, praecipue conducit (THEDEN). DIOSCORIDIS praeconium, quod vna die offium fquamas remoueat, iam redarguit HILDANUS; nec nifi poft plurium hebdomadum fpatium aliquando fcopo potitus eft cel. THEDEN. Infpergitur vero eiusdem puluis fingulis vel alternis diebus vel alcohole folutum applicatur. Cafu difficiliori mifcela falis ammoniaci et Euphorbii prodeft (THEDEN). Quibusdam connubium cum radice Ireos Florent. vel Ariftolochiae rotundae vel aliis fimilibus placet. Probe vero ante applicationem eius labia vulneris obtegi debent, ne ftimulus

eiusdem

eiusdem vicinas partes molles dolore et inflammatione offendat.

Raro vel nunquam hodie amplius partibus mollibus in affectionibus paralyticis, atrophicis vel rheumaticis, linimenti vel vnguenti forma, applicatur. Non destitui tamen efficacia in hisce ob stimulum suum, quo neruos vellicat, humores attrahit simulque spissos et viscosos soluit, confitendum est. Ita emplastro exceptum vesicatorii vim exercet. Vnicum *praeparatorum* ex Euphorbio, quod in nostris pharmacopoeis superest,

OLEVM EVPHORBII *Ph. Würt. p.* 123. est ex Euphorbio oleo Cheiri et vino, quod, in paralysi et atrophia membrorum commendatum, virium proxime commemoratarum simul documentum praebet.

* * *

Ceterarum specierum huius generis, quae officinas intrarunt, vis ex dictis facilius intelligitur. Variant auctores medicamentorum doctrinam tradentes harum tam numero quam selectu. Nec certe definiri possunt eae, quarum mentio apud veteres (Vid. DIOSC. *lib.* 4. *cap.* 165. PLINIUS *lib.* 26. *cap.* 8.) nomine Tithymalorum fit. Omnes turgent

turgent lacte, vel magis vel minus acri. Quod quaedam ſpecies deſtitutae acrimonia viſae fuerint, forſitan a breuiori iuſto applicatione prouenit. Veteres vtebantur ſucco lacteo, quando per aluum aqua pituita bilisque fortius trahenda, vel vomitiones excitandae, ſed poſca vel aqua mulſa mixto, vel alio additamento aliaque ratione mitigato. Extrinſecus ad capillos tollendos, item ad delendas verrucas, lichenes, pterygia, adhibuerunt, et contra odontalgiam denti dolenti eundem inſtillarunt, vt taceam alias virtutes, quarum fides magis ambigua. Folia, radix, ſemina quarundam eidem ſcopo ſub varia praeparatione et additamento idonea viſa. Hodie et parcior longe ſpecierum numerus in officinis proſtat, et quae medico ſcopo praebentur, vix niſi a mulomedicis vel hominibus, quorum natura vi aſperioris coeli vel rudioris vitae generis contra mitiora induruit, in vſum trahuntur. Experimentis tamen recentioribus euincitur, poſſe arte ita mitigari, vt absque noxa ore ingerantur. Significare omnino fas eſt ingenioſa iſta cll. virorum COSTE et WILLEMET (*Eſſais ſur les plantes indigenes medicinales p. 13. ſqq.*), de quibus tamen optandum fuiſſet, vt ne plures ſpecies huius generis iunctim, ſed ſingulas ſeorſim, exploraſſent.

 Fuerunt

Fuerunt vero hae Euphorbia Efula, Heliofcopia, Peplus, exigua, dulcis, Cypariffias, paluftris, Characias. Harum caulis vel ramorum cortex aceto vel fucco Citri maceratus et in puluerem redactus a quindecim granis ad triginta imo femel ad quadraginta datus feptem hominibus, quos inter fuerunt ruftici leucophlegmatici, foeminae ictericae obftructioneque menftruorum laborantes et duo epileptici, vnde pluries quidem emefis et alui purgatio fed absque nimia violentia vel aliis malis comitantibus fubfequuta. Placuit pulueri huic femper cremorem Tartari, Cinamomum et Caryophyllos admifcere et iufculum carneum pro vehiculo forbillare (*l. c. p.* 17.). Folia, radix et cortex caulis harum Euphorbiarum mediocriter torrefacta minori efficacia vim exferunt. Nam in tribus infantibus quindecim annorum nonnifi triginta grana vomitum excitarunt, deiectiones vero aluinae fatis bene fucceflerunt, et in arthritico annorum fexaginta absque debilitatione nec violenter effectus fefe declarauit (*l. c. p.* 18.); pro vehiculo autem fuit cyathus Theae cum fucco Citri. Modica quoque tantum euacuatio vtriusque generis fit puluere harum plantarum aëre libero ficcatarum cum faccharo ingefto; id quod in octo rufticis

robuftis

robuſtis febre tertiana laborantibus ſtudio deditaque opera exploratum eſt. Sed praeſtat eligere magis fida emetica et purgantia, nec correctione praeuia indigentia.

Funeſta Euphorbiarum vis ſub applicatione externa quoque ſeſe manifeſtat, cuius rei paſſim in hac commentatione exempla occurrunt. Ita ex ſummitatibus Euphorbiae Eſulae LINN. abdomini ab homine militiam detrectante applicatis mira abdominis quin totius corporis intumeſcentia enata eſt, ſuperueniente ſphacelo, quo miſere periit. In alio ex eadem herba applicata ſcrotum intumuit ſub atrocibus doloribus, ſed de periculo tamen emerſit. (SCOPOLI *Fl. Carn. ed.* 1. *p.* 435.).

Specialius iam aliquot Euphorbiae olim vſitatiores conſiderandae.

437.

Pharm. CATAPVTIAE MINORIS *Semina.*

Euphorbia Lathyris; vmbella quadrifida, dichotoma, foliis oppofitis integerrimis LINN. *Spec. plant. p.* 655. Lathyris maior C. B. Icon: REGNAULT *Botan.* l' Epurge JO. MILL. *Illuftr. Syft. fex.* Planta biennis in Italia, Gallia ad margines agrorum, item in Helvetia, paffim obuia.

SEMEN latet intra capfulam tricoccam trilocularem, in quouis loculo folitarium, vt in hoc genere commune eft. Ipfum iftud ouatum eft, femine Cannabis maius, altero extremo oblique truncatum, conftans ex tefta bruna rugofa fragili et nucleo albo oleofo. Pauciffima cum feminibus Cataputiae maioris f. Ricini communia facie externa habet, vt mirer communionem nominis illis tributam. Sapor nuclei meo experimento initio mitis, poftea nonnihil modo acris; tefta infipida.

Experimento fingulari in cane moloffo drachmae quidem duae feminum crearunt modo tres vel quatuor alui deiectiones non fluidas, forfitan

ſitan quod vetuſtatem nimiam ſubierint (SPRÖGEL *Diſſ. experimenta circa venena p.* 12.); ſed ſub aliis experimentis ſimilibus in brutis captis vehementer ſurſum et deorſum purgaſſe teſtatur HALLERUS (*Hiſt. ſtirp. helv. n.* 1044.). Quid in hominibus praeſtiterint, inquirentibus moleſtum diſſidium obuenit. Sunt enim, qui absque vllo periculo dari poſſe contendunt. Ex antiquis huc refero DIOSCORIDEM (*Lib.* 4. *c.* 167.), qui grana ſeptem vel octo, et RUFUM EPHESIUM (*de purgant. p.* 18. *ed.* CLINCH), qui grana decem conceſſit. PETRUS CASTELLUS (*Emetica vbi agitur de vomitu et vomitoriis* in HALL. *Bibl. pract. tom.* 2. *p.* 484.) vero vna cum patre ſuo illis in familia et in aliis vſus inde vomitum ciëri vidit, etiam in foemina grauida absque malo effectu, doſi ad grana triginta vsque aucta ex oui vitello. Exemplum quoque medici Angli narratur, qui ſaporem eorum gratum inuenit, nec acrem, et qui ipſe ad aluum eluendam iſta ingeſſit (ALSTON *Mat. med. vol.* I. *p.* 444.). Et ſine dubio haecce (Graines de grande epurge) intelliguntur, quae apud ruſticos adhuc in Gallia ad duodecim vel viginti grana pro aluo ſoluenda vſu veniunt, etſi nonnihil rudius operantur (COSTE et WILLEMET *l. c. p.* 19.). Alii rurſus et auctorum

quidem maximus numerus atra carbone notant eadem; et meretricum iisdem facta tentamina ad expellendum foetum memorant, plerumque tamen frustranea. Indagandum igitur vlterius, an dosis tantum in vitio fuerit, item anne a vi aliarum eius partium drastica et fortiter emetica praepropere ad similes effectus seminum conclusum fuerit. Etenim venenatas etiam alias stirpes in quibusdam partibus subinde insontes esse, multis aliis exemplis palam fit. Ex succi foliorum huius Euphorbiae scrupulo vno cum lacte feli infuso mox succussio capitis, tussis, sternutatio, tremor conuulsiuus corporis, alui purgatio et conatus vomendi frustraneus ortus (SPRÖGEL *l. c. p.* 12.). Sed praestat omittere ancipitem medicinam.

438. 439.

Pharm. ESVLAE MINORIS *Radix; Cortex (radicis); Herba.*

ESVLAE MAIORIS *Partes eaedem.*

Vix vtraque simul in officinis praesto est, sed eligitur ea, quae opportunitati loci maxime respondet. In Suecia eadem de causa Herba Esulae ex *Euphorbia Helioscopia*, depicta in *Fl. Dan. tab.* 725. petitur; alibi aliae species sub eodem

eodem nomine ſuppetunt. Hinc et confuſio in diiudicandis viribus ſingularium Euphorbiae ſpecierum paſſim notatis enaſcitur. Contrahendam igitur dictionem duco, vbi alii verboſe rem explanant. LINNEUS in Materia ſua medica modo Euphorbiam paluſtrem ſuam excitat. Sed auctores Pharmacopoeae Würtenbergenſis item Helveticae nominatim ſignificant Euph. Cypariſſiam LINN. et HALLERUS (*Hiſt. ſtirp. helv. n.* 1047.) ad hanc virtutes illas medicas refert, quae monimenta medica recenſent.

ESVLA MINOR officin. igitur in Syſtemate eſt *Euphorbia Cypariſſias*; vmbella multifida dichotoma, inuoluccellis ſubcordatis, ramis ſterilibus, foliis ſetaceis, caulinis lanceolatis LINN. *Spec. pl. p.* 661. Icon: JACQU. *Fl. Auſtr. vol.* 5. *tab.* 435. Pl. perennis, ad vias et in apricis Europae temperatioris frequens.

FOLIORVM ſapor fertur eſſe idem ac Amygdalarum, ex quibus lac pro emulſione extractum fuerit et acrimoniae expers (TOURNEF. *Hiſt. des Plantes vol.* 1. *p.* 262.). Nec ſucci ſponte ex herba exundantis ſcrupulus vnus vllum incommodum feli maiori attulit (SPRÖGEL *Diſſ. de venen.*

 p. 14.

p. 14.). Attamen ex ſucco, palpebrae oculi clauſi applicato, inflammatio oculi et coecitas nata eſt. (Ex TIMAEO HALLER *l. c. n.* 1047.).

RADIX valde acris eſt ſenſumque hunc imprimit, quantitate etiamſi exigua deglutita, faucibus, oeſophago, imo ventriculo (TOURNEF.). Et haec potiſſimum in vſum olim tracta. Corrigere nequitiam maceratione in aceto item ſolutione cremoris Tartari tentatum. Radicem vtriusque Eſulae a granis ſex ad viginti in puluere conceſſam cerno (PRAEVOT. *oper. p.* 487.), imo audaciori adhuc conſilio corticem radicis a ſcrupulo vno ad drachmam vnam (TOURNEF.), ad aluum fortius mouendam. Frequens, qui olim apud ruſticos hoc fine vſus inualuit, occaſionem dedit illam Rhabarbarum ruſticorum vocandi. Extractum quoque ex cortice radicis torrefacto cum aceto paratum, vel ex puluere torrefacto cum Oxymelle ſimplici inſpiſſato (RULANDUS in SPINDLERI *Obſ. med. p.* 146.). Hoc ſolutum ſero lactis pro euacuatione aluina in connubio decocti baccarum Iuniperi et eiusdem ſeri pro potu conſueto aſciten deſperatum breui ſanauit (LENTILIUS in *Miſc. nat. curioſ. Dec.* 2. *Ann.* 3. *p.* 155.).

ESVLA

ESVLA MAIOR officin. Haec a botanicis vocatur *Euphorbia paluſtris*; vmbella multifida ſubtrifida, bifida, inuoluccellis ouatis, foliis lanceolatis, ramis ſterilibus LINN. *Spec. pl. p.* 662. Tithymalus paluſtris fruticoſus C. B. Icon: *Fl. Dan. tab.* 866. Planta perennis, locis paludoſis auſtralioris Europae creſcens.

Huius quoque ſpeciei efficaciam peculiari narratione confirmare iuuat. Scilicet in Ruſſia ſuccus eius recens ingeritur pondere circiter quinque Solotnik (Solotnik vnus paullo plus eſt, quam drachma vna), et huius defectu radix ſicca ad idem pondus, cui aqua calida infuſa, vt aluum purget. Violentius quidem hoc efficit et plerumque vomitum mitem ciet, nunquam autem tormina creat et effectum ſuum vno quaſi impetu abſoluit. Sicque febres intermittentes obſtinatas, obſtructiones viſcerum aliaque chronica mala curata fuiſſe, gens iſta ſibi perſuaſit (PALLAS *Reiſe durchs Ruſſ. Reich vol.* I. *p.* 36.). Contra febres intermittentes quoque radices huius et E. verrucoſae in Delphinatu vſurpantur (VILLARS *Hiſtoire des plantes de Dauphiné vol.* I. *pref. p.* 6. *not.*)

C A M B O G I A.

LINN. *Syst. veg. p.* 408. *Gen. pl. p.* 263.

440.

Pharm. GVMMI GVTTAE vulgo, GAMBOGIVM, item GAMBOGIA f. GVTTA GAMBA Angl.

Cambogia Gutta; LINN. *Spec. pl. p.* 728. Coddam-Pulli *Hort. Malab. tom.* 1. *p.* 41. *tab.* 24. quam quoad partem imitata eſt BLACKWELLIA in *Herb. tab.* 392. Carcapuli ACOSTAE in CLUS. *exotic. p.* 286. Arbor in Malabaria creſcens, procera.

1) Auctore LINNEO de iſto Gummi ſic dicto ſeu ſucco concreto ſub huius arboris nomine commentor, licet non inficiandum, ex aliis quoque arboribus ſimilem ſuccum elici. Carcapuli ACOSTAE fundere illum, iam notauit HERMANNUS in litteris ad cl. SYEN additis *Horto Malab. l. c. in nota.*

2) Sed idem HERMANNUS (*l. c.*) quoque aliam arborem, eamque Zeylanicam, tanquam fontem eiusdem indicauit, quae illi dicitur *Arbor indica Gummi guttae fundens fructu dulci rotundo, ceraſi magnitudine;* Carcapuli LINSCHOT. Confuſio vtrius-

que

que ingrata apud auctores varios occurrit, fimilitudine fucci deceptos. Kannakurka GRIMMII (*Thef. Laborat. Ceyl. p.* 105. ex BURMANNO) huius fine dubio loci eft. Huius fynonyma perfequutus eft BURMANNUS (*Thef. Zeyl. p.* 27.), vt tamen fuppetat alia addere. Quantum fentio, eadem eft arbor, ex qua adhuc hodie Zeylonenfes Gummi guttae colligere cl. KÖNIG retulit, de qua hactenus nihil fyftematici comperimus, quam quod fit arbor polygama fructu cerafiformi eduli (RETZII *Obf. bot. fafc.* 4. *p.* 6.). Plura breui a Baroneto BANKS, vt litteris mihi promifit, ex iis, quae KÖNIGIUS, paullo antequam vita decederet, illi retulit, exfpectamus. Caaopia PISONIS (*Ind. Hift. nat. et med. p.* 124.) forfitan cum hac, fecundo loco dicta, conuenit fpecie, pariter lacrymam croceo rubram exfudans. Nec differre videtur Groffularia arborea gummifera flore albo intus tomentofo BARRERE (*Hift. nat. de la France equinoxiale p.* 56.). Sic igitur arbor haec, quae humilis defcribitur, praeter Zeylonam etiam Americam meridionalem patriam habet.

3) PISONIS arbufculam Caaopia retulit LINNEUS Eques ad Hypericum bacciferum fuum (primus

in

in *Syst. veg. ed.* 13. *p.* 582.) et huic et Hyperico cayanensi LINN. succum croceum adscribens, filiusque addidit (*Supplem. p.* 344.), fructum sub cortice luteum esse, et succum arte prolicitum et inspissatum Gummi guttae Americanum esse. Aliis dirimendum relinquo, an vere congruat cum stirpe a PISONE descripta.

Taedet in coniecturas de aliis stirpibus, passim tanquam fontibus huius succi memoratis, memet immittere; hinc transeo stirpem a BONTIO (*Hist. nat. et med. lib.* 6. *cap.* 57.) et aliam a RUMPHIO (*Herb. Amb. tom.* 2. *p.* 251.) significatam. Nec refellere hodie amplius opus est eos, qui compositum ex variis succis vegetabilibus Gummi guttae olim arbitrati sunt: e. c. ex succo Euphorbiae cuiusdam et Scammonio, vel ex Scammonio, succo Chelidonii et Croco.

De collectione succi huius ex Malabarica arbore paucissima comperimus. De ista autem, secundo loco dicta, plura. Ex hac, inciso cortice medio, praesertim quando florere arbor incipit, prorumpit forma liquida, postea indurescens; quo vero tanto vberius proueniat, confert prope arborem ignes struere, quorum potentia cortex dehiscit maio-

maioremque lacrymae copiam fundit (PISO *l. c.*). Percuſſione corticis copioſe luteum iſtum ſuccum fundi ſenſimque ſponte coire, GRIMMIUS (*l. c.*) auctor eſt. — Primum foliis quibusdam excipi magnisque glebis in corbiculis ſibi inuicem imponi et compingi, et ſic porro per totam Indiam transferri, ex narratione Maleyenſium quorundam RUMPHIUS narrat.

Hactenus Gummi Guttae hiſtoria ſuis lacunis non caruit. Certiora plurimam partem ſunt, quae ſequuntur.

Eſt ſuccus gummi reſinoſus, qui ad nos forma placentarum largarum vel magdaleonum vel fruſtorum inſignium transfertur, coloris ex flauo rufi extus multo obſcurioris, nitens, friabilis, nonnihil pellucens, humectatus in pallidam flauedinem mutatur. Qui probae notae eſt, carere ſabulo aliisque quisquiliis debet. Sapor initio nullus, ſed, ſi Gummi hoc diutius ore retinetur, acris cum ſiccitatis faucium ſenſu ſubſequo; ſaliuam luteo colore tingit; odore omni deſtituitur. Candelae admotum ardet flamma alba ſcintillante fuliginoſa et cineres aliquot griſeos relinquente. Arctus nexus obtinuit inter partes eius reſinoſas et gummoſas; hinc aqua eandem fere quantitatem ſucci huius

ſoluit,

ſoluit, ac ſpiritus vini rectificatus: ſpiritus tamen paullo plus ſcil. $\frac{1}{16}$ plus (NEUM. *Chem. vol.* 2. *pars* 2. *p.* 439.). Color tincturae ſpirituoſae eſt profunde aureus, ſolutio vero aquoſa dilute lutea, turbida et, poſtquam refrixerit, reſinoſae partis haud exiguum in fundum demittit. Adiumento autem ſalis Tartari perfecte aqua illud ſoluit. Alcali volatile additum ſpiritui vini, vt in ſpiritu ſalis ammoniaci vinoſo, eam omnino ſubigit, ita vt dein tam cum aqua quam ſpiritu vini arctiſſime ſeſe commiſceat.

Innotuit Gummi Guttae inter Europaeos primo per CLUSIUM (*Exotic. lib.* 4. *cap.* 8.), qui illud, ex Sinenſi regno allatum, a. 1603. acceperat.

Ab hoc inde tempore pictoribus quidem crebrius in vſu apud nos eſt, quam medicis. Attamen ſopitus eſt multiplici experientia, ſeriori praecipue tempore, metus, qui plurimorum animis de vehementia effectus in corpus humanum inſederat. Suſpectum enim plerisque fuit, ac ſi, vel paucis granis datum, aluum violento nixu in torminum et flatuum connubio moueret ſimulque ſtomachum moleſto conatu ſubuerteret. Abſtineri ideo vel omnino ab eodem iuſſerunt, vel non-

niſi

nisi summa cautione admittendum duxerunt. Exempla metus olim concepti praebent BOULDUC (*Mem. de l'acad. d. sc. de Paris* 1701. *p.* 132.), NEUMANNUS (*l. c.*), CARTHEUSERUS (*M. m. vol.* I. *p.* 599.), LÖSECKE (*Mat. med. ed.* 4. *p.* 69.), ALSTON (*M. m. vol.* 2. *p.* 435.). Inde quoque profecta varia mitigandi hunc succum tentamina. Huic fini conducere visum est, illum in pulverem redigere, dein intra linteum pani calido aliquoties inclusum loco calido per nychthemerum reponere, hocque experimentum quater vel quinquies repetere; nempe mica panis prima vice adhibiti drastica et emetica vi imbuta apparuit (BOULDUC *l. c. p.* 135.). Alii coctionem protractam et vehementem proficuam iudicarunt (NEUMANN.). Quidam aceto (PISO, BONTIUS V. infra *Ph. Würt.*) in eundem finem, vel succo Citri (LISTER *de hydrope* in *App. Op.* MORTON *p.* 29.), vel cremore Tartari vel acidis mineralibus vsi sunt, alii alcalinis, aromaticis, oleis aethereis rel. Nominatim miscela cum mercurio dulci commendata est ad emesin, alias facile subsequuturam, auertendam (GEOFFROY, *Mat. med. Traité tom.* 4. *p.* 308.). Eandem virtutem exspectare quoque datur a solutione in aqua cum alcali facta, vel spiritibus

alca-

alcalinis edulcatis, qua ſcilicet miſcela in aluum modo et lotii vias virtus ſeſe exſerit (LEWIS *M. m. p.* 290.). Cum ſale Tartari ſolutum vix aluum mouet, ſed tanto potentius lotium pellit (BOULDUC *Mem. l. c. p.* 132.). Reſinae nominatim ſtimulus, quo vellicat, ineſt, vnde ſolutio ſpirituoſa potentius purgat.

Verum ſola doſeos ſcita adminiſtratione et opportunitatis diiudicatione acquieſcere plerumque licet. Purgare aluum fortius et celeri effectu, et gentes exoticae, quarum in patria colligitur ſuccus, et Europaeae norunt. Solet hunc effectum plerumque vna vel altera emeſis, niſi prouideatur, comitari. Quin haec ipſa ne tum quidem deficit, quando naturae vitio purgandi vis ſuccedere renuit. Nimirum in morbo ſpaſmodico epidemico grana tria vel quatuor virtute orba exſtiterunt, et maior doſis aqua ſoluta ſemper vomitum creauit (TAUBE *Geſchichte der Kriebelkrankheit p.* 187.). Repetitione quoque per plures dies facta ſenſim vomendi conatus perit, et blandius in vniuerſum operatur, ſi copioſo liquore diluitur (GEOFFROY). Non hominibus autem modo aluum mouet, ſed et brutis, et eodem ſpatio temporis ſolutum, ac

ſolidum

ſolidum in bolo. Experimenta capta ſunt in veruecibus, quibus ſcrupuli duo ſaepe inanes, doſis drachmae vnius ſufficit, drachmarum duarum autem lethalis fit. Effectus vero poſt 24 horas circiter incidit (D' AUBENTON in *Mem. de la Soc. de Med. de Paris tom. 4. p. 260.*).

Inclaruit iam dudum in hydrope, ſiue ad purgandi virtutem, ſiue ad alias ſimul, quarum haud obſcura in aliis morbis veſtigia adſunt, reſpectum fuerit. Ad humores aquoſos ſine moleſtia euacuandos doſi quindecim ad viginti granorum in India adhiberi conſueuit (CLUSIUS *l. c.*). Familiare fuit in hydrope HECHSTETTERI (*Obſ. medic.* 1624. *p.* 181 *ſq.*) remedium, cuius inter alias formulas ſimplicitate ſeſe mihi commendat haec, qua G. Guttae grana quatuor ad tredecim cum drachmis duabus ſyrupi Cinnamomi data. Ad hanc virtutem quoque tempeſtiue animum aduertit LOTTICHIUS (*de Gummi guttae ſeu laxatiuo Indico*, Franc. 1626. quem librum perluſtrare mihi non contigit.), qui experimentorum variorum meminit a medicis ſui temporis cum hacce medicina ſuſceptorum. Media quaſi via prodit LISTERUS (*l. c.*), quem quidem nunquam illius remedii in hydrope

poenituit, qui adeo hydropicam vetulam tibiis valde exulceratis eo ſanauit, ſed incertitudinem dolet, qua humores trahat, et tormina coniuncta, quibus tamen praeparatione varia huius ſucci obuiam ire tentauit. Hoſce vero qui ad audaciam tanquam proniores accuſauerit, fiduciae tanto plus dabit medicis recentioribus ſcientia et fide inclytis. Inter quos inſigni voluptatis ſenſu ſemper nomino WERLHOFIUM (*Oper. ed.* WICHM. *p.* 777. *not.*), qui in hydrope anaſarca et aſcite ad eliminandam aquam draſticis vſus, Gummi Guttae potiſſimum elegit per ſe pauxillo ſacchari nuptum a granis duobus ad viginti pro ratione morbi, ſexus, aetatis, nullo fere habito ad viſcerum robur reſpectu, niſi quod pro ſtomacho teneriori vt emeſi praeuerteret, Gummi hoc vitello oui ſolueret adiecta Cinnamomi aqua. Maior doſis vel ſemel de die oblata, vel ſaepius eodem die minores granorum duorum. Sicque ad perfectam ſeri ſtagnantis eliminationem perrexit, quippe quum nec tempore protracto concoctionis praeſidia deſtrueret, nec, vt alia draſtica, tormina cieret. Praemiſſis blande reſoluentibus et mitioribus purgantibus tandem procedit ad G. Guttae cel. LENTIN (*Beob. von Krankh. am Oberharz p.* 118.), quod

ſaccharo

ſaccharo et aliquot guttis olei aetherei tritum ad 10, 15, 20 grana ſemel bis vel ter de die capi iubet. Quin fuſor, ex errore omni bihorio eiusmodi puluerem aſſumens, poſt deiectiones alui frequentiſſimas et fluidas intra octiduum valetudinem priſtinam recuperauit. Paullo ante vero et ſub effectum fricari abdomen, et aquam gelidam, in qua tantillum cremoris Tartari ſolutum, ſuperbibi curat. Reſtringit vſum eiusdem cel. QUARIN (*Animadverſ. pract. p.* 155.) ad eos, quorum humores, viſceribus integris nec viribus nimis fractis, glutinoſi et tenaces exiſtunt.

Sunt et morbi, in quibus hic ſuccus reſolvendi efficacia praeualere videtur, etſi in hiſce non eam celebritatem ſibi acquiſiuit, ac nuperrime dicto. In aſthmate puerorum quadriennium eius grana tria cum oxymelle exhibita, vnde pituita ſtertorem antea excitans cum vomitu reiecta fuit, (HECHSTETTERI *Obſervat. med. p.* 187.). — In ictero profuit, infuſioni rhabarbarinae cum aqua Cinnamomi factae addere Gummi huius grana ſex pro doſi (ID. *l. c.*). — Febrium intermittentium remediis quoque annumeratur. Eo non minus nomine illud adhibuit in febre tertiana

HECHSTETTERUS (*l. c.*). Vſu vero apud Turcas crebriori edoctus LINNEUS Eques, quum medicus claſſis Regiae eſſet, multos ab hiſce febribus eius ope liberauit (TILLAEI *Diſſ. de febr. intermitt.* in LINN. *Amoen. acad. tom.* 9. *p.* 168.).

Quicquid horum ſit, fateor in harum virtutum recenſu non omnia momenta recte definita eſſe, quae inuitare alios ad imitationem poſſent, vel, absque proprio limatiori iudicio, adminiſtrationem ſucci huius concedere.

Noſtra aetas praeprimis ſubſiſtit in eiusdem contra taeniam aeſtimando pretio; in qua ſubigenda ſaepiſſime draſtica alia opportuna eſſe conſtat, ea praecipue, quae aquae eluuiem copioſam poſt ſe trahunt. Non nouiter tamen anthelmintica haecce virtus de Gummi noſtro detecta; nam iam a. 1652. SPINDLERUS (*Obſ. medic. p.* 3.) notauit, foeminam granis decem pulueris Gi. Guttae captis vermem latum euomuiſſe. Sed opus fuit in ancipiti medicina ad fiduciam inculcandam auctoritate viri, cui vita ſalusque aliorum aeque ſibi chara ſemper erat, ac propria, alieni omnino a gloriolae ex audacia vel feſtinato experimento aucupio. Multum igitur commercio ſuo litterario et conſuetudine

cum

cum medicis praesentibus, laborum sociis, ad hocce Gummi in taenia tentandum contulit WERLHOFIUS; post mortem eius autem medendi rationem medicis publice declaratam ab editore voluminum iunctim impressorum (cel. WICHMANN in WERLH. *Oper.* *p.* 735. *not.*) accepimus. Nonnisi pauxillo sacchari mistum illud ad grana vsque viginti in aqua vtrique sexui praecipit, nec sibi ab vllo incommodo metuit, sed vigorem recuperatum postridie iam animaduertit. Casu obstinatiori die sequente eandem dosin repetere opus fuit, imo tertiam aliquando tertio die, donec taeniae exilius extremum suo cum nodulo eliminaretur. Sicque numerosis aegris, siue taenia lata LINN. siue taenia Solio L. vel, vt cel. PALLAS eandem vocari mauult, cucurbitina, corriperentur, subuenit. Eiusdem succi granis decem per tres dies mane, WERLHOFIO suasore, ingestis multas taeniarum portiones ac filamenta, et inter alia taeniam exiguam digiti circiter longitudinis (quae omnia ad taeniam latam pertinent, si figurae adiectae fides) expulsam describit cl. KALTSCHMIDT (*Progr. de taenia, Ien.* 1766. *p.* 4.). Commode et in bolos cum extracto Gentianae redigitur; ea forma ad grana decem vsque pro dosi bis de die

datus, et poſt vnius vel duorum vel plurium dierum interuallum hocce modo repetitus in nauis magiſtro, qui fruſtra puluerem ſtanni aliaque vulgaria vermibus infeſta vſurpauerat, copioſas alui deiectiones excitauit et excretionem vermium cucurbitinorum mortuorum, quin ipſius taeniae creauit, vnde ſenſim iteratione medicationis huius commodis temporibus facta a taenia liber euaſit. Cl. BISSET (*Medical Eſſays and Obſervat.* p. 188. ſq.), qui hanc ſingularem curationem direxit, verum et infallibile quidem taeniae remedium indicat; ſed aequius eius pretium conſtituens ſummus WERLHOFIUS (*l. c.*) excidiſſe ſpe ſua nonnullos fatetur, vt quibus ne articulus quidem taeniae inde receſſerit, quum tamen in hiſce ſponte, neglecto pharmaco, prodierit. Proficuum autem eſt, decumbere lecto, donec purgans hocce effectum ſuum exſerere incipiat, nam ſeſſione ſiue ſtatione facile inprimis ſub plena doſi emeſin creat, vnde vermis in ſuperiora quoad partem vel omnino trahitur (BISSET *l. c.* p. 144.).

Aliis placuit, cum G. Guttae combinare vel commiſcere alia vermibus aduerſa; vel recedunt quoad interualla praebiorum a nuperrime dicto ordine.

ordine. Cel. SELLE (*Handb. d. med. Prax. ed. 2. p.* 185.) ſolet veſperi aliquot cochlearia olei dulcis cuiusdam vel olei Ricini exhibere, mane autem G. Guttae grana decem, et, niſi vna cum alui deiectionibus vermis appareat, confeſtim iterum grana totidem, imo, niſi ſtimulus metum incutiat, poſt iuſculum carneum potatum rurſus grana decem praebet et clyſma applicari curat. Foemina quaedam veſperi ſeminis Santonici vnciam dimidiam aſſumſit et poſtridie mane grana octo G. Guttae, vnde deiectiones aquoſae cum multis fruſtulis exiguis taeniae et magna copia pituitae ſubſequutae; ſimili vero doſi quatuor horas poſt capta per aluum prodiit taenia vlnarum quinquaginta in globum conuoluta (SCHMALZ *chir. u. med. Vorfälle p.* 198.). Nec dubito quin *arcana* iſta contra taeniam varia, quae ſerioribus annis celebritatem nominis adepta ſunt, plurimum efficaciae a G. Guttae, quod formulas intrat, repetierint: loquor Herrenſchwandianum, Cloſſiano-Waglerianum, Nufferianum, quorum hoc infra alio capite vberius commemorabitur, iſta inter compoſita praeſentis huius ſuum locum obtinebunt.

Hydrope ſimul cum taenia infeſtante tanto conuenientius ſuccus hic eſſe videtur. Nec deluſit

euentus ſpem ratione taeniae in aſcitico quodam, quippe in quo vermis ſuo cum nodulo vi eius eiectus, ſed aquae tamen noua paullo poſt collectio contigit et poſt paracenteſin viuere deſiit (SELLE *Beiträge zur Natur. und Arzney-wiſſ. vol.* 2. *p.* 17.). Ex dictis igitur conſequitur, Gi. Guttae valere et contra illam taeniam, quae longioribus et anguſtioribus articulis inſtruitur, et illas quae breuibus et latis dignoſcuntur, eliminari non ſolum fruſtulorum vel vermium cucurbitinorum forma, ſed integrum cum exili et tuberculato ſuo fine. En igitur vnum ex praeſtantioribus anthelminticis. Dolendum tamen, non ſatis accurate vbiuis ſpeciem vermium horum fuiſſe definitam, quum effectus aliorum quoque remediorum contra taeniam valdopere pro harum diuerſitate differat. Raro opus viſum eſt, ad lumbricos humanos eiusdem vſum extendere: non minori tamen potentia illud hoſce fugare, experimentis in adultis euincitur (BISSET *l. c. p.* 195.), in quibus mitiora ſubinde auxilium ſuum detrectant.

PRAEPARATA ET COMPOSITA.

GVMMI GVTTAE PRAEPARATVM *Ph. Würt. p.* 99.). Fit ſolutione gummi huius in aceto vini eius-

eiusdemque per inclinationem vasis a spisso separati in extractum condensatione. Hocce menstruo ita mitigari quidam putant, vt emetica potentia pereat et tutum purgans euadat.

SPECIFICVM HERRENSCHWANDII CONTRA TAENIAM. De hocce remedio heic ago, quoniam eidem inesse Gummi Guttae plerique hariolantur. Olim famam insignem sibi acquisiuerat, quasi efficacissimae in taenia nominatim lata LINN. medelae. Non diu latere potuit eandem adhibendi ratio, quum et absentibus consilia et pulueres suppeditarentur: interim et praecipua haecce consilia variis momentis discrepant. Quae de ea resciuimus, haec sunt (Conf. *Bibliotheque raisonnée, tom.* 33. *Oct. Nov. Dec. p.* 281. BONNETI commentatio in *Memoires de Mathematique et de Phys. présentés à l'acad. Royale d. sc. tom.* I. *p.* 479. SWIETENII *Comment. tom.* 4. *p.* 739. RUEFF in *Nov. Act. nat. curios. tom.* 6. *p.* 21.). Pridie antequam specificum capiatur, hora quarta post meridiem, grana sex pulueris albi, cui Vitriolum martis inest, ex aqua tepida ingeruntur, qui tamen puluisculus (praeparatorius dictus) non omnino necessarius est. Coena esto modica et post bihorium cochlear vnum (BONNET), vel duo (*Bibl. rais.*) olei Amygdala-

rum vel Oliuarum hauriri debent. Sequenti mane omni bihorio puluis, drachmam vnam vel ſcrupulos quatuor pondere aequans, ingeritur, dum pro diuerſitate virium doſis mox minuatur mox augeatur (BONNET *l. c.*). Adiiciendum eſt, alibi ieiunium imperari die ante, quam ſpecificum capiatur, ſcrupuloſum, et toto die nonniſi tenuiſſima iuſcula cum exigua quantitate cremoris hordei vel auenae concedi, item ſermonem fieri de vnciis tribus olei et de drachma vna ſalis Abſynthii, loco prius dicti pulueris praeparatorii, ingerendis (RUEFF *l.c.*). Sed ex quibus rebus puluis ipſe ſpecificus conflaretur, dubios in primis medicorum animos tenuit. Deſcribitur leuis, valde ſubtilis, coloris oliuacei, particulis ſplendentibus, odore Croci et ſapore leuiter ſalſo (BONNET). Formulae, quae de iſto publici iuris factae ſunt, valdopere inter ſe differunt, eae quoque, quae ore inuentoris profectae affirmantur. Vna haec eſt, quod radicis Filicis grana quindecim viginti vel triginta, Gummi Guttae granum vnum ad quinque et Gratiolae grana quinque ad duodecim in puluerem commiſceantur, tribus doſibus, quarum ſingulae per interualla duarum horarum capiantur, niſi iam ſecunda doſis, vt plerumque factum, vermem per aluum eliminet; puluis praeparans die

die antea ſumendus ex Mercurii dulcis et Scammonii ſulphurati aequalibus partibus conſtare traditur (ANDREAE *Diſſ. de taenia, Gröningae* 1769. et ROSENSTEIN *om Barns ſjukd. ed.* 5. *Verſ. Germ. p.* 556. cum nota mea). Addo multum iuſculi inter euacuationes fuiſſe bibendum. Quum inuentor Gottingam noſtram in itinere ante complures annos ſalutaret, narrauit SCHRÖDERO, Profeſſori olim Gottingenſi, puluerem eius conſtare ex G. Guttae granis decem ad quindecim et ſalis Abſynthii cryſtalliſati granis quindecim ad viginti per bihoria capiendum, donec taenia eliminaretur. Vtrumque horum quoque recenſet cl. DE RUEFF, ſed minori quantitate, ita vt Gummi Guttae modo grana tria, quatuor, quinque ſingulos pulueres intrent et interualla trium horarum requirantur. VOGELIUM (*Prael. de cogn. et cur. morb. p.* 652.) autem certiorem reddidit cl. HERRENSCHWAND dictae miſcelae carbones ex Fraxino admiſceri. Maxima diſcrepantia haec eſt, quod, quum hoc remedium Imperatrici Ruſſorum ELISABETHAE commendaretur, experimentis chemicis MODELII erueretur, illud tam Mercurium quam Arſenicum cum terra abſorbente complecti (PALLAS *neue nord. Beytr. vol.* I. *p.* 69.); quod ſi verum ſit, tanto

plus

plus cautionis in vſu iniunctum ſibi, quilibet ſponte agnoſcet. Quicquid ſit, tantum abeſt, vt blande operetur, vt potius in multis cum torminibus et pulſus acceleratione ſurſum et deorſum valide purget, et languorem per vnum vel alterum diem cieat. Hinc et in Helvetia ab eodem diſſuaſerunt (Cfr. DE HAEN *Rat. med. pars* 12. *p.* 213.). Alios tamen mitius afficit, vt eodem die domo exire liceat; ſubinde effectus ad mane ſequentis diei vsque differtur (BONNET). Quo vero noſcatur, an vermis vere praeſto ſit, ſuadetur, vt initio experimentum fiat vncia media ſyrupi florum Perſicorum ingeſta, quae ſi cum foecibus grana ſiue moleculas albicantes expellat, indicio eſt, vere latere taeniam (BONNET item *litt.* HERRENSCHW. *ad* ROSENSTEINIUM *l. c.*). Si vermis non in globum conuolutus, ſed per fruſta modo diremtus, ſecedit: metus eſt, ne qua eiusdem portio remanſerit; vnde poſt aliquot dierum intercapedinem repetere curationem opus eſt (RUEFF).

SPECIFICVM CLOSSII CONTRA TAENIAM. Quoniam auctor WAGLERO, amico ſuo, compoſitionem eiusdem detexerat et hic, licet eam ſollicite reconderet, remedium inter multos diſtribuebat:

WAGLERI

WAGLERI nomen a multis tulit. Non deſtitui ſua efficacia etiam teſtatur cl. FRITZE (*mediz. Annal. vol.* I. *p.* 309.), cuius propriis verbis in enucleatione arcani iam vtar: ℞. Mercur. dulc. r. ppt. gr. xij. Conch. ſ. igne ppt. ℈j. M. S. *Nro.* 1. — ℞. Ol. Amygd. dulc. ℥j S. *No.* 2. — ℞. Gumm. Guttae gr. xxxvj. Pulv. Cardui bened. ℈j. Rad. Angelic. Marchion. epilept. aa gr. viij. M. Divid. in iij. partes aequal. S. *No.* 3.

Aeger poſt coenam leuiſſimam ſumit pulv. *No.* 1. ex aqua frigida. Poſt horam dimidiam ſumit remedium *No.* 2. Altero mane ſumit vnum ex pulueribus *No.* 3. in lecto, vel extra lectum. Hic puluis plerumque bis vomitum creat, et totidem deiectiones aluinas. Poſt ſingulos vomitus ſorbillatur vaſculum Theae vel infuſi Cardui benedicti. Bihorio poſt, quam primus puluis ſumtus eſt, examinantur excrementa; ſi nondum expulſa eſt taenia, alter puluis eadem methodo ſumitur. Si nec hic puluis expulſit, poſt duas horas cum dimidia tertius ſumitur, taeniam certiſſime expulſurus. — Hactenus ille.

SPECIFICVM NVFFERIANVM CONTRA TAENIAM. De hoc vide infra caput de Polypodio Filice mare. Et haec tantum contra Taeniam latam LINN. valet.

BOLVS

BOLVS GVMMI GVTTAE RICHARDI DE HAUTESIERK *Obſerv. en Medecine tom.* I. *Formul. p.* 42. Apertius cel. vir, quam iſti arcanorum venditores, declarauit ſuum contra taeniam medicamen; quod conſtat ex Gummi Guttae granis X. Sem. Colocynth. n. iij. cum Amygd. amar. n. j. et Syrupi Abſynth. q. ſ. tritis, vt fiant boli ij., qui pro doſi ſingulis octo diebus repetendi.

ESSENTIA CATHOLICA PVRGANS ROTHENII (Vid. EIVSD. deſcriptio in ipſius *Gründl. Anleit. z. Chymie ed.* 6. *p.* 135. quam inſerui *verſ. Germ.* libri ROSENST. de morbis infantum *ed.* 5. *p.* 539. ELIXIR PVRGANS MICHAELIS a LÖSECKIO (*Auserl. Arzney. ed.* 4. *p.* 134. ſub alia proportione ingredientium) vocatur; ELIXIR ANTHELMINTICVM SVECORVM a SPIELMANNO (*Pharm. general. p.* 129.). Conſtat ex Jalappa, ſeminibus Carthami, Scammonio et Gummi Guttae per ſpiritum vini extractis. Vt purgans efficax ad guttas quinquaginta ſupraque data iam dudum. In Suecia autem (Vid. ROSENSTEIN cap. de vermibus) contra taeniam crebrius adhibita loco alius potentioris purgantis, ſubinde in connubio cum ſyrupo Rhamni cathartici. Quum Gummi Guttae in ſinu gerat: non obſcurum eſt, priuas illam in vermes vires exſerere.

PHYL-

PHYLLANTHVS.

LINN. *Syst. veg. p.* 707. *Gen. pl. p.* 482.

441.

Pharm. MYROBALANI EMBLICAE *Fructus.*

Phyllanthus Emblica; foliis pinnatis floriferis, caule arboreo, fructu baccato LINN. *Spec. pl. p.* 1393. Nilicamarum RHEED. *Hort. Malab. tom.* I. *tab.* 38. Mirobalanus Embilica RUMPH. *Herb. Amboin. Auctar. p.* I. *tab.* I. Arbor Indica.

FRVCTVS, prout ad nos transfertur plano rotundus eſt, nigro griſeus, rugoſus, in ſex ſegmenta diuiſibilis, texturae tenacis, dentibus tamen vincendae. Sapor manifeſte acidus et adſtringens. Plures ſeruantur in officinis fructus, de quibus infra plenius exponam, quos interpretes Arabum et recentiores Graeci, e. c. ACTUARIUS, nomine Myrobalanorum appellarunt. Omnibus hiſce facile carere poſſumus, et omnino fere hodie eorum vſus obſoleuit. Myrob. Emblicae fructus maturus in patria ſaccharo conditur ad reficiendum corpus et refrigerandum. Muria quoque condiri ibidem ſolet et ſic ad quoſuis cibos toſtos et elixatos

inter

inter prandia adhibetur. Siccatus autem fructus, vt aliae Myrobalani, pro miti purgante habitus deest, sed verius adstringendi potentia pollet. Decoctum inde cum aqua paratum contra dysenteriam aliaque alui profluuia in laude fuit.

C R O T O N.

LINN. *Syst. veg. p.* 721. *Gen. pl. p.* 502.

442.

Pharm. CASCARILLAE vulgo, CHACARILLAE rarius, ELEVTHERIAE Ph. Lond. *Cortex.*

Croton Cascarilla; foliis lanceolatis acutis integerrimis petiolatis subtus tomentosis, caule arboreo LINN. *Spec. pl. p.* 1424. Ricino affinis odorifera fruticosa maior, rorismarini folio fructu tricocco albido SLOANE'S *natural Hist. of Iamaica tom.* 1. *p.* 133. *tab.* 86. *fig.* 1. An Ricinoides eleagni folio, The Ilathera Bark, La Chacrille, CATESBY'S *natur. Hist. of Carolina Florida and the Bahama Islands, tom.* 2. *p.* 46. *tab.* 46. Quae icon non satis ob serpentem crassum, quo plurimum tegitur, commoda; recusa quoad partem exstat

exſtat in BÖHMERI *Diſſ. de cortice Caſcarillae praeſ.* FR. HOFFMANN. Hal. 1738. Frutex in Iamaica et inſulis Bahamicis, Floridae vicinis, obuius.

Auctore LINNEO corticem dictum ad hanc ſpeciem refero, licet ipſe Clutiae generi initio (*Mat. med. ed.* 1. *p.* 166.) adſcripſerit, dein (*Amoen. ac. vol.* 5. *p.* 411.) dubitauerit, Clutia an Croton eſſet, imo adhuc in *Spec. plant. ed.* 2. Materiam medicam ſuam tam ad Crotonis dictam ſpeciem, quam ad Clutiam Eluteriam citauerit. Mirum, quod neque a SLOANEO nec BROWNEO (*Nat. Hiſtory of Iam. p.* 347.), fruticem deſcribentibus, mentio corticis tanquam medicamenti facta fuerit. Nec CATESBY alia de eo memorat, quam quod accenſus ſuffimentum gratum exhibeat, et infuſus vino vel aqua acceptum amarum cum aromate iunctum conſtituat. Inde dubium enaſcitur, anne vere cortex Caſcarillae noſtrae ex hac ſtirpe depromatur; nam creberrima efficaciae documenta iſta, quae apud Europaeos obuia ſunt, celebriorem etiam illum et in patria redditura fuiſſe probabile eſt. BOULDUC (*Hiſt. de l'ac. R. d. ſc.* 1719. *p.* 54.) corticem Peruuianae cuidam plantae tribuit, et

ſubſcribit adhuc hodie SPIELMANNUS (*Mat. med. p.* 249.) huic ſententiae, Americam meridionalem, praecipue Peruuianum regnum, patriam illi adiudicans. Alii DALEUM (*Pharmac. p.* 378.) ſequuti ex inſula Americana Bahamenſi, Elatheria dicta, ad nos transmitti affirmant; ita et LEWIS (*M. m. p.* 259.), etſi non ſine omnis dubitationis nota. — Quidam eundem faciunt cum THVRIS ſ. THYMIAMATIS *cortice* (DALE et recentiores quoque Anglorum libri in materiam medicam): diuerſum tamen Suecicae officinae ſeruant (LINN. *M. m. l. c.*).

Olim hic cortex, loco Chinchinae, ſubinde venditus, cui confuſioni primam anſam forſitan dedit communio nominis horum corticum, vti aliorum, dum nimirum Hiſpani omnem tenuem corticem Caſcarillam vocant. Non negauerim tamen alios venditores lucri amore ad fraudem potuiſſe ſtimulari, eo tempore et loco, quibus vtriusque corticis comparatio non ſuppeteret. Exempla eiusmodi confuſionis Caſcarillae cum Chinchina olim Brunſvigae factae commemorat STISSERUS, Prof. Helmſtadienſis, (*Act. laborat. chem. ſpecim. ſec. cap.* 9.). Differunt tamen inter ſeſe notabilem in modum characteribus externis et

odore

odore ſaporeque. Et horum ſenſuum iudicium confirmat vlterius analyſis chemica (Vid. vtriusque quoad partes compoſitionem ingredientes comparationem in BÖHMERI (*Diſſ. cit. p. 29.*); praeprimis autem effectus in morbis diuerſitas. Ratio iam patet nominis *Chinaechinae ſpuriae,* quo in vetuſtioribus libris inſignitur.

CORTEX proſtat fruſtis tubuloſis conuolutis, longitudinis aliquot pollicum, diametri pollicis circiter dimidii vel integri, compactis, ponderoſis, dimidiam lineam fere craſſis, fragmento aequali, obſcurius bruno. Extus tegitur epidermide alba, rugoſa, lineis transuerſalibus notata, lichenibus ſubinde obſita, inſipida et inodora, qua deraſa apparet pallide brunus. Guſtatus ſaporem mox prodit amarum cum aromate iunctum, quo totum os incaleſcit cum durabili impreſſione. Odor, quem ſponte ſpargit, aromaticus eſt, ſed debilis, accenſus autem cortex fragrantem excitat. Igni admotus flammam facile concipit.

Ratio eius ex analyſi chemica elucet. Aqua ſcilicet deſtillatus cortex oleum viride aethereum praebet, odoris fragrantis gratique, ſaporis pungentis. Pondus, quo prodiit, diuerſum fuit.

 Sunt,

Sunt, qui ex libra vna ponderis ciuilis drachmam vnam elicuerunt (BÖHMER *Diſſ. l. c. p.* 24. NEUMANN. *Chymie vol.* 2. *part.* 2. *p.* 214.). Alius ex libris triginta quadrantem librae (DEHNE in CRELLS *chem. Journal P.* 3. *p.* 8.), itaque paullo plus; alius (SPIELMANN. *M. m. p.* 250.) iterum, quod miror, adeo $\frac{1}{32}$. Multum reſinae continet, nam ex vncia eius vna per ſpiritum vini drachmae quinque erutae (BOULDUC *Hiſt. de l'acad. R. d. ſc. l. c. p.* 54.). NEUMANNUS paullo minus extraxit. Extracti aquoſi quarta pars ineſt (SPIELM.). Quod remanet ex cortice poſt extractionem ſpirituoſam, omni odore et ſapore deſtituitur, quum contra ea in reſiduo poſt extractionem aquoſam multum adhuc odorarum et ſapidarum partium ſuperſtes ſit. Spiritus vini igitur potentius partes efficaces abſorbet. Memorabile tamen, extractum ſpirituoſum, ſi in ſiccitatem vsque denſatur, orbum fere omnis ſaporis eſſe, quum tamen humidum amarum, aromaticum, pungens, exiſtat (LEWIS *M. m. p.* 280.). Omitto quae ignis fortior et exploratio partium variarum cum reagentibus declarauerunt, vtpote a ſcopo medico magis aliena (Conſuli vero de hiſce poterit BÖHMERI *Diſſ. cit. cap.* 2. §. 1.).

Prima

Prima virtus de illo depraedicata eſt haec, quod raſura eius cum Tabaco mixta fumum huius ſugendum gratiorem reddat, ita tamen, vt, ſi eius iuſto plus addatur, ebrietas inde ſuſcitetur. (STISSER *l. c.*). Sed ſucceſſit longe grauioris momenti vſus in ipſis morbis. Qua in re in Germania tam initio quam hodie plus fidei ſibi videtur, quam alibi, conciliaſſe. STISSERUS, quantum conſtitit, primus inter Germanos eſt, qui libro a. 1690. edito eiusdem meminit, tanquam corticis annis paucis antea innoteſcentis. Sub iſtis tamen initiis in tantam eius familiaritatem peruenerat, vt errorem, quaſi eadem vi febrifuga polleret, ac cortex Peruuianus, redarguere poſſet. Ipſe autem tincturas cum ſpiritu vini vel ſolo vel in miſcela ſalis volatilis cornu cerui paratis, in calculo, aſthmate, phthiſi, ſcorbuto, arthritide, cum ſucceſſu adhibuit, eiusque vim diureticam et carminatiuam praedicat. Prout huius cel. viri tentaminibus in ducatu Brunſvicenſi celebritatem tum temporis cortex nactus eſt: ita paullo poſt in Norimbergenſi ditione encomiis APINI (*Febris epidem. hiſtorica relatio* 1697. *praef. et p.* 82. *ſqq.*), qui eodem, etſi ſub nomine corticis Peruuiani (Cfr. WERLHOF. *Oper. ed.* WICHM. *p.* 714.) in febre remittente, vt videtur, initio

biliosae naturae dein contagiosa et petechiis iuncta, in extracto aquoso cum spirituoso commixto vsus est fausto euentu. Porro STAHLII auctoritas multos nominatim, qui ex eiusdem schola prodierunt, ad eundem allicuit, licet inter virtutes veras illi alias tribuerit (*Ars sanandi cum exspectatione p. 266.*), quibus sub sereniori medicae praxeos luce hodie subscribere non conuenit, quorsum pertinet, esse discutiens, anodynum, in peripneumonia specificum, et in qualibet febre proficuum.

In primis vero patronos suos olim habuit in febribus intermittentibus. A cl.mo FAGON narratum audiuit cl. BOULDUC (*l. c. p. 55.*), initio, quum Chinchina adhuc in Gallia rara esset, se Cascarillam optimo successu in hisce febribus in istius locum suffecisse, et ipse addit, minori dosi et breuiori tempore hasce sustulisse. Specialius in hisce febribus commendauerat eam JUNKERUS (*Therap. gener. p. 302.*) vt tamen agnoscat calefacere et dosi refracta dari debere, et in biliosis et ad motum pronis minus conducere, quam in phlegmaticis et mulieribus, quibus aptissime cum cortice Peruuiano exhiberetur: in casibus ab eo per partes recensitis tamen ex selectu medicamen-

torum

torum praerogatiuam dediſſe Peruuiano videtur. GÖLICKIUM addo (*Diſſ. de impoſtura corticis* in WERLH. *Oper. p.* 89.), qui adeo non dubitauit, Caſcarillae non aequalem modo effectum ac Chinchinae tribuere, ſed tutiorem. Quantum coërcenda ſit haecce febrifugae virtutis laus, vel vnice WERLHOFIO (*Oper. p.* 123. *p.* 712.) credi poſſet, qui longiſſime inferiorem Caſcarillam altero cortice expertus pronunciat, et contra HEISTERUM (*Diſſ. de medic. indigenis German.*) monet, in quartana aut aliis febribus difficilioribus ſe aliosque ſaepiſſime fruſtra eandem tentaſſe (WERLHOF *Oper. p.* 303.). Reuocandum hic in memoriam iudicium verum STISSERI ſupra allatum. Quatuor hominibus, quibus non ſuffecit cortex Peruuianus liberali manu Caſcarilla data, ſed fruſtra a cl. MONRO (*Account of the diſeaſ. in milit. Hoſpitals p.* 202.). Queritur et cl. LIND (*Diſ. in hot climates p.* 305.), corticem hunc, licet omni quadrihorio ad drachmam dimidiam oblatum, exiguam modo vim exhibuiſſe. Aliquando tamen valde prodeſt, eundem cum cortice Peruuiano commiſcere, quando nimirum prae debilitate nimia ventriculus Chinchinam ſolam non fert, vel haec ipſa alui profluuium excitat, vel iacturae virium ſubueniendum eſt.

Quod ſupra dixi, APINUM exploraſſe in curandis febribus bilioſis ex hoc cortice adiumentum, idem expertus eſt cl. SANTHESSON (*Vet. Acad. Handl.* 1779. *p.* 144. *ſq.*), epidemia quadam ruri in Suecia graſſante. Praemiſſis euacuantibus et lingua pura apparente febris ſemper eo ſuperari potuit. Si vero praecocius adminiſtraretur, carus ſucceſſit, item tympanites vel aucta febris. Larga vero quantitate eius opus fuit, quum alias debilitantes ſudores nocturni inſequerentur; nec opportune datus ſudorem mouit, ſed potius aluum laxam ſeruauit, et ſtomachici inſtar valuit. Ad eam vero normam iſto vſus eſt, vt quauis hora ternis vicibus ante exacerbationem (paroxyſmum vocat) drachma dimidia caperetur. Vnde ſubſequens quidem mitior euaſit, redire tamen ad totidem praebia eodem ordine poſtero die opus fuit; rariſſime oportuit tertiam huius generis repetitionem inſtituere. Tutius vero recidiuas auertit, quam cortex Peruuianus, quin ne connubium vtriusque quidem aeque efficax fuit, ac Caſcarilla ſola.

In profluuiis aluinis coërcendis cortex hic merito celebratur. Hac ipſa virtute antecellit Chinchi-

Chinchinam, licet guſtu adſtringere eum non ſentiatur (WERLHOF. *Oper. p.* 303.). Nominatim in dyſenteria eximius, quod iam a. 1719. (*Hiſt. de l'ac. d. ſc. de Paris a. cit. p.* 56.) cognitum, febris ſiue adeſſet ſiue deeſſet. Aſt nihil temere, ſed euacuantia praemitti debent, quae licet vſurpata fuerint, flacciditas tamen nimia inteſtinorum ſaepe remanet, nonniſi roborantibus vel fortioribus adſtringentibus vincenda. In puluere tum exhibetur, vel in tinctura, cum decocto Simarubae commixta. Conducit et tincturae Rhei et Caſcarillae ad aequales partes miſcela. Si corticum Simarubae et Caſcarillae ineunda comparatio, ſciendum illum in ſiſtendis deiectionibus cruentis praerogatiuam habere, hunc autem in deiectionibus feculentis mucoſis. Non vero vnice confert, quoniam partes relaxatas roborat, ſed et ſimul motus febriles compeſcit et dolores ſedat (Cfr. DEGNER *de dyſent. bil. p.* 164. *ſq.*).

Reliquis breuius perfungar. Haemorrhoidum internarum fluxum eodem promoueri (BOULDUC *l. c. p.* 56.) legimus. Ita aſcarides poſt alui purgationem praegreſſam tolli (*Act. med. Berolin. Dec.* I. *vol.* 2. *p.* 60.). Nimis vero calida eſt medicina,

quam vt tuto in pleuritide et peripneumonia vel aliis inflammationibus ad consilium STAHLII (Vid. JUNKERI *conspect. med. theor. pract. p.* 435. 437.) commendaretur. In lentis hecticisque HOFFMANNO (*Med. systém. tom.* 4. *part.* 1. *p.* 565.) vti et JUNKERO (*Conspect. cit. p.* 567.) placet.

Si hisce additur, vi eximia stomachica, carminatiua, corroborante et diaphoretica instrui: colligitur, ad praestantiora medicamina pertinere. Semper vero memento, calidum esse et motui sanguinis sponte iam effraeno calcar subdere. Hinc tutiorem declarauit phlegmaticis et foeminis, quam biliosis et ad motuum impetus procliuibus, addo ipse, et plethoricis et siccioribus, FR. HOFFMANNUS (*Med. syst. tom.* 4. *part.* 1. *p.* 31.). Pro dosi in puluere a granis decem ad viginti vel triginta exhiberi poterit, vel in electuario cum syrupo quodam grato. Praeparata sequentia etiam vsitata.

PRAEPARATA.

ESSENTIA CORTICIS CHACARILLAE *Ph. W. p.* 80. Fit spiritu vini. Peramara. Confert in ventriculi debilitate aluique laxitate, et viscerum tonum labefactatum restaurat. Guttae eius triginta ad sexaginta supraque capiuntur.

EXTRA-

EXTRACTVM *Ph. W. p.* 89. Digeſtione primum ſpiritu vini facta, aqua pars reliqua efficax extrahitur, et vterque liquor iunctim ſpiſſatur. Soluitur pro re nata vino Hiſpanico, vel aqua deſtillata aromatica, item liquore terrae foliatae Tartari. Sicque elixir viſcerale ſtomachicum conſtituit non ſpernendum, et contra profluuia aluina aliaque recenſita mala praecipitur.

443.

Pharm. BEZETTA COERVLEA. *Succus* HELIOTROPII ſ. LACMVS ſ. TORNAE ſ. LACCA COERVLEA.

Croton tinctorium; foliis rhombeis repandis, capſulis pendulis, caule herbaceo LINN. *Spec. pl. p.* 1425. Croton tinctorium, foliis petiolatis ſubouato-rhombeis, repando-ſubdentatis, tomentoſo-byſſinis, villisque ſtellato-echinatis, obſitis; capſulis tricoccis pendulis; caule herbaceo JACQU. *Collectan. ad bot. chem. et hiſt. nat. vol.* 1. *p.* 299. Heliotropium minus tricoccum CLUS. *Hiſt. rar. plant. lib.* 4. *cap.* 31. *c. icone* egregia. Heliotropium tricoccum C. B. Ricinoides, ex qua paratur Tourneſol Gallorum NISSOLLE in

Mem.

Mem. de l'ac. d. sc. de Paris 1712. *p.* 336. *tab.* 17. NIC. LAUR. BURM. *Fl. Ind. tab.* 62. *fig.* I. ex GARCINI Herbario in Jaua collecto. Planta annua, in Languedocia nominatim circa Monspelium, item in Gallo-prouincia et Delphinatu spontanea; item in vetere Carnia, inde in maritimam vsque Dalmatiam progressa (JACQU.), nec non in India (BURM.).

Licet mallem, quae hacce sectione proponenda sunt, ad Lichenem Roccellam L. cui ad sententiam recentiorum plurima pars pigmenti istius coerulei, quod LACMVS vocatur, debeatur, transferre: honos tamen quoque habendus est Gallis quibusdam, qui in loco natali, vbi Croton tinctorium crescit, speciem quandam huius pigmenti inde parari ex autopsia confirmant, NISSOLLIO (*l. c.*) et cl.^mo^ MONTET (*Mem. de l'acad. d. sc.* 1754. *p.* 687.). Hi ipsi, posterior praecipue, ample modum per secula iam vsitatum in vico Gallarguës ditionis Nismes, quatuor vel quinque leucas Monspeliis distante describunt. Cl. FERBER (*n. Beytr. z. Mineralges. vol.* I. *p.* 379.) officinam aliam Lunellae obuiam nouit. Nolo hic in fidem consentientem pristinae aetatis vocem commemorare. In eo errat NISSOLLE, quod fructum

vel

vel racemulos modo plantae (Gallis Maurelle) poſſe adhiberi innuat, et folia excludat. Sed tota e contrario planta radice modo excepta (MONTET) admittitur. Diſtinguendum vero iam initio eſt inter ſuccum linteis exceptum (*Tourneſol en drapeau ou chiffon, Bezetta coerulea*), et ſuccum in glebas cubicas formatum (*Tourneſol en pate, en pain, en pierre, pierre bleu.*) Quod ad priorem, quo lintea imbuta proſtant, attinet, a Belgis copioſe eiusmodi lintea quotannis emuntur, ſiue illa ad tingendas varias res colore coeruleo eorundem ope adhibeant, ſiue ad alterum pigmenti genus cubicae formae inde effingendum. Pro linteis colliguntur a ruſticis m. Auguſto plantae ſpontaneae ſpatio quindecim ad viginti leucarum. Recentes, nec terra conſpurcatae, tum in pultem molendino conquaſſantur, quale iſtud eſt pro oleo Oliuarum deſcriptum a cl. ASTRUC (*Mem. pour l' Hiſt. nat. de Languedoc p.* 336. *ſq. tab.* 6. *fig.* 1.). Puls dein intra ſaccum iunceum prelo ſubiicitur, vt ſuccus exprimatur, quo ipſo telas variae magnitudinis cannabinas (puto telas linteas, aeque commodas eſſe, ſed cannabinae in hac parte Galliae videntur pro veſtitu eſſe vſitatiores) rudiores et vilioris pretii iamque ad varios ſcopos adhibitas, modo non conſpurcatas

(ſiqui-

(ſiquidem tum lotione prius opus eſt), vel pinguedine inquinatas, ſollerti manuum tractatione et infuſionis adiumento imbuunt, vt eundem probe imbibant. Sic humectatae ſucco ſupra ſepes expanduntur et calore ſolis feruidi ſiccantur. Probe ſiccatae intra cupas, vrina et calce viua repletas, vaporibus ex hac miſcela ſurgentibus ſarmentis vel arundinibus ſuffultae per viginti quatuor horas vel plures dies exponuntur, probe cauendo, ne vrina humectentur, quod colorem deſtrueret. Nonnulli eius loco telas vaporibus fimetorum exponunt. Olim quoque loco calcis viuae alumen inditum. Hiſce artificiis profunde coeruleſcit ſuccus, quem tela imbibit, quae antea viridis fuit. Quo tanto melius telae tingantur, ſubinde repetitis vicibus noua portione ſucci ad normam praedictam impraegnantur. Hac ratione praeparatae ſaccis probe obtectae per mercatores in Belgium transferuntur. Color iſte coeruleus ipſi ſtirpi ineſt, prout ipſe in ſicca planta, quam ſeruo, cognoſco, vt quae in coeruleum inclinat. Vrina vel fimetum eam modo efficaciam habet, quod eundem euoluat, id quod ſub additamento calcis viuae ad vrinam tanto efficacius fit. Negotium totum tantae ſimplicitatis eſt, vt foeminis committatur.

Sed

Sed iam quaeſtio exſurgit inſignis momenti, an coeruleum, quo hae telae tinctae ſunt, vere a Belgis pro glebis iſtis cubicis vſurpentur. Arcanam eſſe artem gentis huius notum eſt: attamen ex momentorum variorum ſcita combinatione veritas, quam celare cupis, feliciter enucleatur. Id dubio caret, quod materie colorante telae hae facile exui poſſint: ſufficit ſola aqua frigida. Hinc cl. MONNET cum tot aliis ante eum credidere Amſtelodami huic fini inſeruire et admiſceri calcem exſtinctam et lotium vel et cineres clauellatos, vt tamen peculiaria experimenta ad omne dubium tollendum requirat. Tinguntur hiſce telis vina, item bellaria piſtorum dulciariorum, cruſta caſeorum rubicundum colorem illis debet, charta pro conis ſacchari inuoluendis coeruleum ſuum colorem inde adipiſcitur, panni lintei quoque et tenerior iſte (*Kammertuch*) coeruleſcentem nitorem ex iisdem adſciſcunt.

Non ex ſola Bezetta coerulea maſſas cubicas iſtas parari, iam VALENTINUS (*Hiſt. ſimpl. reform. p.* 152.) ſubolfecit, ſignificans addi pigmento coeruleo lotium, calcem et ſubcineream terram, Perelle dictam. Hocce poſterius indicato additamento Lichen Parellus L. intelligitur, qui ipſe, vt

vt recentiora praeprimis experimenta edocent, egregium coeruleum erogat. Praeſtantiorem tamen colorem ſubminiſtrat Lichen Roccella L., quae algacea ſtirps in rupibus inſularum quarundam Africanarum et Archipelagi praecipue autem Canarienſium creſcit, (de qua re infra ſuo loco pluribus). Et quoniam in officina prope Amſtelodamum, vbi Lacmus parabatur, ſagax harum rerum indagator cel. FERBER (*l. c. p.* 380.) et paſtam ex hoc Lichene paratam (Orſeille) vidit et eandem in doliis vrina emollitam imo intra ciſtas pro maiori emollitione repoſitam reperit, variaque de praeparatione ex hoc ipſo percontatione reſciuit: non licet dubitare, parando ſucco Lacmus inſeruire. Quum tamen non ſemper probitas eiusdem eadem ſit, nec valor idem: probabile, mox ex Crotone tinctorio, mox ex Parello, mox ex Roccella, forſitan et ex duobus vel tribus horum iunctim, effingi. Modus autem, quo cum Roccella fiat, hic eſt. Ciſtis quibusdam ligneis quadrangularibus Roccella vna cum vrina, aqua calcis, calce extincta et tantillo cinerum clauellatorum, immergitur. Poſt moram aliquot hebdomadum eo lichen emollitur, in ſpeciem fermentationis tranſit, vel reſoluitur, et materia colorans contenta inde

extri-

extricatur. Ad putredinem arcendam maſſa ſubinde agitari debet, nec diutius conſiſtere, donec lichen euaſerit coeruleus et in pultem pulpoſam redactus fuerit, id quod aeſtate citius quam hieme fit. Hiſce factis tota miſcela in proprio molendino adhuc magis conquaſſatur et per colum ex ſetis transpellitur. Nihil tum reſtat, quam vt puls iſta craſſa modulo chalybeo vel aurichalceo, quadrato oblongo, in varios loculos diuiſo illinatur, et dein alio modulo prominentiis quadratis ſimilibus inſtructo alteri applicato in aſſerem ligneum ſubſtructum excutiatur et ſiccetur (Conf. in FERBERI libro *cit. tab.* 3. *fig.* 18. *e. f.*). Et haec quidem paſtarum quadrato oblongarum vendibilium origo. Pollicem circiter longitudine aequant, ſubdurae et fragiles ſunt. Saliuam violaceam reddunt ſenſumque ardoris in faucibus excitant guſtatae. Odorem Violarum prae ſe ferunt, quod forſitan ex radice Ireos Florentinae addita repetendum, ideo fortaſſis addita, vt odor vrinoſus celaretur et pondus augeretur. Poſteriori fine aliquando arena aliaeque quisquiliae admixtae ſunt.

De efficacia *Herbae* Crotonis tinctorii in gangraena et carcinomate, quae paſſim memoratur, nihil certi conſtat.

Aſt medicis ſummi momenti eſt ſuccus Heliotropii ſ. Lacmus pro exploranda ſalium natura diuerſa. Notum eſt, colorem coeruleum vegetabilium in hunc ſcopum conuenientiſſimum eſſe habitum, vt qui acidis in rubrum, alcalinis in in viridem mutari dicitur, cuius inuenti ROBERTUS BOYLE (*Experimental Hiſtory of colours Exper.* 20. 21. 25. in EIVSD. *Works vol.* 2. *p.* 53. 55.) auctor eſſe videtur. Nimis generaliter hoc eſſe pronunciatum, noſtro praeprimis tempore experimentis conſtitit; nimirum e. c. Indigo ſoluitur ſpiritu Vitrioli absque coloris mutatione, nec omnia acida aequalem vim in mutando colore habent, e. c. ſi chartae coeruleae pro conis ſacchari inuoluendis acetum non deſtillatum inſtilletur, color non mutatur, quum tamen id ex aqua forti inſtillata contingat. Et quod ad alcalina attinet, verum quidem, varios colores coeruleos inde virideſcere: aſt de ſucco Lacmus hoc non valet, cuius potius color coeruleus inde exaltatur. Quum multa merito contra vſum ſyrupi Violarum in hunc finem moneantur (Vid. *Appar. med. vol.* 1. *p.* 520. et addit. ad *vol.* 5.): ſucci Heliotropii ſaltim ad dignoſcendum acidum liberum tanto maior dignitas eſt, vtquod et

minimam

minimam portiunculam acidi et debiliora acida prodit, quorſum acidum aëreum et iſtud, quod nonnulli per ſcintillam electricam ex aëre praecipitare valuerunt (quod tamen experimentum exercitatiſſimo in phyſicis periculis LICHTENBERGIO noſtro, vt ipſe indicat in ERXLEBENII *Naturlehre ed.* 4. *p.* 447. non ſucceſſit), pertinet, quod quidem cl. PRIESTLEY (*Experiments and Obſerv. on different kinds of air*, *vol.* 1. *p.* 187. Cfr. *Exper. and Obſ. relating to various Branches of nat. Philoſophy p.* 284. *ſqq.*) aërem fixum eſſe arbitratur, cl. CAVENDISH (*Experiments on air Lond.* 1785. *p.* 3.) autem eſſe acidum nitri demonſtrauit. Paranda ideo tinctura ex pigmento Lacmus, illud nimirum linteo puro incluſum aquae deſtillatae immergendo. Confeſtim haec coeruleſcit, ſed lumini obuerſum praebet colorem violaceum. Perit tamen rubedo inquinans aqua ſenſim adfuſa, et talis tinctura ideo experimento idonea eſt, quod acido mox rufeſcat. Oportet autem ex conſilio Equitis BERGMAN (*Opuſc. phyſ. et chem. vol.* 1. *p.* 93.), qui pretium verum huic tincturae aſſignauit, ſimile fere vas vitreum ad eiusmodi experimenta adhibere, quoniam pro diametri diſcrimine nonnihil color variat; illud, quo magni

nominis iſte vir vtebatur, cylindricum erat, diametri ſeptendecim linearum decimalium. Senſibilior eſt tinctura haec, quam charta coerulea ex eodem ſucco parata, nam aqua acido aëreo ſatur chartam hanc non rufat, quum tamen id fiat in tinctura. Attamen commodius in quibusdam caſibus vtimur charta coerulea e. c. in dilutiſſimo acido Vitrioli, et aceto deſtillato diiudicando. Ad dignoſcendum alcali non commoda eſt haec tinctura, ſi, vt vulgo exiſtimatur, virideſcere inde eam debere putes: ad alia reagentia, vt tincturam Fernambuci vel Curcumae aquoſam, potius recurras. Aſt charta coerulea aceto deſtillato rubens ab alcali plus minus coerulei coloris recuperat, et ſi alcali imbuitur, tanto ſaturatius coeruleſcit.

Nihil addo, quam quod ſuccus Lacmus fraude aliquando floribus Violarum, coloris cauſa pro ſyrupo, ſubſtituatur, ſyrupo ſcilicet radicis Ireos Florentinae ſuccum Lacmus admiſcendo. Quae fraus autem eo cognoſcitur, quod fictus iſte ſyrupus ſolutione alcali inſtillata non virideſcat, vt ſolet in ſyrupo Violarum vero, ſed immutatus permaneat.

444.

444.

Pharm. TILLI vel TIGLII *grana*, item GRANA TIGLIA.

PAVANAE f. MOLVCCENSE *Lignum.*

Croton Tiglium; foliis ouatis glabris acuminatis ferratis, caule arboreo LINN. *Spec. pl. p.* 1426. Cadel - auanucu *Hort. Malab. tom.* 2. *p.* 61. *tab.* 33. vbi rami quidem cum foliis et fructu, item quoad interna depicti, fed absque flore. Granum Moluccum, Bori RUMPH. *Herb. Amboin. tom.* 4. *p.* 98. *tab.* 42. Ricinoides indica folio lucido, fructu glabro, Grana Tiglia officinis dicto BURM. *Thef. Zeyl. p.* 200. Frutex in Malabaria, infulis Moluccis, Zeylona, fpontaneus.

GRANA. Horum in quolibet loculo capfulae trilocularis latet vnum, nigricans, ouatum, fubplanum angulis quatuor obfoletis, conftans ex tefta fragili, quae epidermide albida intus cingitur, et nucleo bipartibili intus cauo. Hic oleo fcatet acri. Equidem guftans nuclei, vt folet apud nos effe, rancidi tantillum, in lingua quidem acrimoniam non fenfi, fed paullo poft in

faucibus ardorem ingratum percepi, diu inhaerentem, vix prandio exſtinguendum.

Sed tota ſtirps, potiſſimum tamen folia, valde acris, ita vt os, labia, fauces inflammatae intumeſcant et ardor vsque ad anum percipiatur. Radix granis mitior (RUMPH.). Olim grana per totam Indiam orientalem crebro in vſu fuerunt ad lympham hydropicorum per aluum praeprimis eliminandam, in iis vero, quorum ventriculus debilis, ſimul emeſis ſubſequuta. Fortioribus bina grana ſuffecerunt, aliis granum vnum cum dimidio. Quatuor granis necari maritos a malignis foeminis, RUMPHIUS ſignificat. Variis aliis in morbis, in quibus purgantia fortiora opportuna videntur, iſta in India adhibent. Necantur et piſces granis hiſce aquae iniectis. Et hanc quidem acrimoniam oleo ipſi ſeminis ineſſe, tam ex dictis, quam inde apparet, quod olei ex ſiccis granis expreſſi gutta vna cum Canarienſi vino capta, vulgare apud Chirurgos in India degentes purgans conſtituerit (RUMPH. *tom.* 4. *p.* 98. ex *Hort. Malab*). Immerito igitur cl. LEWIS (*M. m. p.* 481.) carpit cl.um GEOFFROY, quod olei granum modo pro doſi, loco drachmae, quam conducere ille

ille putat, aſſignet. Oſſicula autem in puluerem redacta et cum extracto capta iam pondere grani vnius aluum et ventriculum ad euacuationem ſollicitauerunt (RUMPH.). Teſta ſeminis tamen non caret purgante efficacia (HERM. *M. m. tom.* I. *p.* 339.). Oleum expreſſum vmbilico inunctum pariter purgat (IDEM.). Inter tot acrimoniae indicia tamen absque noxa ad taeniam expellendam ſemen valuit, pulueris nimirum granis quatuor cum ſacchari Canarienſis drachma dimidia quadrupla doſi per alternos dies vna cum lacte tepido datis et lacte quoque ſuperbibito, ſi tormina et teneſmus vrgent; ſic etiamſi aegra, quae experimentum ſubiit, deiectiones virium inſignes paſſa fuiſſet, analepticis tamen commodis easdem recuperauit, taeniaque libera euaſit (COHAUSEN in *Act. nat. curioſ. vol.* 9. *p.* 39.). Succeſſit quoque quoque VOGELIO (*M. m. p.* 176.) ſemen in grauiori morbo pituitoſo (qualem non deſcribit) ſine vllo incommodo exhibere. Exulauit illud ex hodierna praxi medica.

Lignum PAVANA, quibusdam PANAVA dicitur, raro in officinis obuium. Eſſe ex eadem ſtirpe ac ſemen Tiglium, poſt HERMANNUM (*M. m.*

vol. 1. *p.* 240.) RUMPHIO credas, cui radix lignoſa eſt. Eſt lignum leue, ſpongioſum, pallidum, veſtitum cortice cinereo ſaporis pungentis et cauſtici, odoris ingrati. Recens aquam ſurſum et deorſum pellit et inflammat; ſiccum moderatius aluum ſubducit, et parciori doſi ſudorem mouet, ideoque in hydrope et leucophlegmatia et in aliis quibusdam chronicis opportunum cenſetur. Doſis, correctio et formulae, ligni huius obſoletae farinae ex HERMANNO peti poſſunt.

445.

Pharm. LACCA ſ. LACCAE *Gummi.*

Croton lacciferum; foliis ouatis tomentoſis ſerrulatis petiolatis, calycibus tomentoſis LINN. *Spec. pl. p.* 864. Ricinus aromaticus ſpicatus, folio Circaeae, ſpinis ad imum duplicatis armato, laccam in granis fundens PLUK. *Almag. p.* 320. Ricinoides aromatica arbor Circaeae foliis hirſutis, floribus ſpicatis maior BURM. *Theſ. Zeyl. p.* 201. *tab.* 91. Halecus terreſtris RUMPH. *Amb. vol.* 3. *p.* 197. *tab.* 127. cit. a LINNEO in *Syſt. veg. ed.* 13. *p.* 722. ſed flores paniculati non racemoſi, folia integra non ſerrata. Arbor Indiae orientalis.

Vix

Vix vllius alius rei a natura productae historia pluribus lacunis laborauit pluribusque fuit contaminata fictionibus, quae plerumque, quando verum difficile est extricatu, eiusdem in locum fuggeruntur (quasi non praestaret, nihil de re quadam scire, quam erronea vel falsa), quam Laccae, siue stirpem, ex qua originem capiat, siue insectum, quod illam inhabitet, siue ipsam naturam Laccae spectes. Iam in plerisque certiora nouimus.

LINNEUS (*Diss. Obs. in Mat. med. p.* 8.) fide HERMANNI ab insectis ex Crotone dicto colligi innuit, respiciens sine dubio ad *Museum Zeylan. p.* 46., vbi HERMANNUS Laccam perpulchram se non raro ex ramulorum finibus ad foliorum ortum inde collegisse significat. De fide remotis a patria stirpis non licet disputare: dubium tamen superesse, ipse HERMANNUS (*Mat. med. tom.* I. *p.* 648.) non negauit, quin in Materia medica aliam nominat, scilicet Juiubam Indicam rotundifoliam spinosam etc. BREYNII. Mirum, RUMPHIUM de Laccae origine ex Crotone omnino tacere. Non vnam vero stirpem, sed plures esse, quae illam erogant, recentissime a teste fide dignissimo,

cl. KERR (*Phil. Transf. vol.* 71. *part.* 2. *p.* 376.), didicimus, vt qui Ficum religiofam L. Ficum Indicam L. Plafonem Horti Malab. et Rhamnum Juiubam L. in extremis ramorum infectis numerofiffimis, quae in Bengalia Laccae fefe affociant, obtectas vidit. Apparent hi rami inde quafi puluere rubro obfiti, et fucci eorum tantum difpendium obferuatur, vt marcefcant, nullum fructum ferant, et frondes decidant, vel in nigredinem fpurcam vergant. Haec ipfa infecta per aues, quarum pedibus adhaerent, dum fefe in ramulos iisdem foetos demittunt, in aliam arborem vicinam transferuntur. Ficus iftae fauciatae lacteum fuccum fundunt, qui ilico in vifcum tenacem coagulatur, qui fub dio indurefcens refert cellulas infecti Laccae. Arbor Plafo *Hort. Malab.* dicta gummi rubrum incifione largitur, Laccae fimile. Raro illa in Rhamno Juiuba occurrit, et inferior pretio eft ifta reliquarum arborum. In Bengalia praecipue reperitur in montibus incultis ad vtrumque fluuii Ganges latus. Nec pro colligenda illa aliud requiritur, quam vt rami diffringantur (KERR).

Cuiusnam generis ifta infecta fint, diu fcrutatores naturae latuit. Quin ipfe LINNEUS anno adhuc

adhuc 1772. (*Diſſ. ſupra cit.*) ignota ſibi eſſe querebatur. Formicas alatas vocat GARCIAS AB HORTO (in CLUS. *exot.* *p.* 158.), et easdem Laccam elaborare arbitratur; alii pro muſcis habuerunt. Qui ex propria indagine lectu aliquid dignum de iis reliquerunt, horum tantum non omnes modo ſiccis iis, prout in Lacca ramulis affixa apparuerunt, in ſummum aqua emollita, et microſcopio ſpectata, inhiarunt. Nec horum induſtria laude ſua defraudari debet, quum illuſtret varia, quae ſerius in patria ſtirpis cominus detecta ſunt, et alia nonnulla non notata ſuppleat, vel curatius iisdem indagandis anſam praebere poſſit. Grata itaque memoria recolenda quae circa haecce publici iuris fecerunt obſeruata cll. GEOFFROY (in *Mem. de l'ac. d. ſc. de Paris* 1714. *p.* 121. verſa in *Act. nat. curioſ. vol.* 3. *app. p.* 60. *ſq.*), LEDERMÜLLER (*Mikroſkop. Ergezungen p.* 60. *tab.* 30.), SWAGERMANN (in *Verhandelingen door het Genootſchap de Wetenſ. te Vliſſingen vol.* 7. *p.* 227. *c. tab.*). Horum iuncta opera conſtitit, intra alueolos ſatis regulares (GEOFFROY, LEDERMÜLLER) in Lacca reperiundos, mox ouula, mox puppas (GEOFFROY, LEDERMÜLLER), mox inſecta perfecta (SWAGERMANN) deprehendi. Demum obſeruationibus elegantiſſimis

cl.

cl. KERR (*loc. cit. p.* 374 *cum figg.* adiectis *p.* 382.), in patria ipſa factis, euincitur, eſſe ex genere Cocci, vnde hocce inſectum Coccus Lacca ab eo appellatur. Ex eius deſcriptione magnitudinem exigui pediculi habet, oualis, rubra, trunco annulis duodecim transuerſalibus notato; pedibus ſex; antennis in duos vel tres pilos diuergentes deſinentibus; cauda biſeta. Nunquam illud eidem alatum comparuit (contra morem Coccorum, quorum maſculi alati, foeminae apterae), et de ſexu pariter nihil iſti conſtitit; de quibus momentis ab aliis ſupplementum exſpectamus. Ex vtero materno excuſſa inſecta per aliquod tempus in ramis arborum deambulant, et tum medio Ianuario ſuccoſis extremis ramorum iuniorum adhaereſcunt, et circumdantur liquido ſpiſſo ſubtranſparente, quod videtur illos conglutinare cum ramo. Vlteriori eius, qui ſenſim fit, commeatu cellulae formantur pro quolibet Cocco, et poſt duos menſes a primo adhaeſionis initio cellulae omnino completae ſunt, et inſectum refert ſacculum oualem, laeuem, rubrum, vitae expertem, magnitudinis Coccinellae exiguae, ſine obtuſo emarginatum et ſcatentem liquido grate rubro. Menſibus Octobri et Nouembri viginti vel triginta oua elliptica, vel potius totidem vermi-

vermiculi intra rubrum liquidum matris conſpiciuntur. Hocce liquido omnino exhauſto inſecta tenella dorſum matris perforant et ſingula aufugiunt, exuuiis relictis, quae ipſae albae iſtae membranae ſunt, quas in vacuis cellulis Laccae ramulorum videre eſt (KERR). Vnde ratio manifeſta eſt foraminulorum, quae in ſuperficie Laccae obuia ſunt.

1) Iam itaque origines iſtius Laccae cognoſcuntur, quae *Lacca in ramulis*, ſ. *baculis* (Stick Lac Anglis, Lacque en baton Gallis) vulgo dicitur. Eſt haec materies vel magis vel minus rubicunda, fere pellucida, inaequalis, noduloſa, dura, ſed friabilis, incruſtans ramulum quoad partem vel toto ambitu ad craſſitiem lineae ſupraque et latitudinem aliquot pollicum, multis foraminulis pertuſa, quae communionem cum cauernulis iſtis habent, quae in media huius materiae parte latent. Figurae GARCIAE (CLUS. *exot. p.* 159. et LEDERMÜLLERI (*l. c.*) illam probe exprimunt. Nondum tamen ex hactenus dictis liquet, vtrum materies iſta ſuccus ex ipſa ſtirpe exundans et aëre condenſatus ſit, an a Coccis aliunde collecta et ramulis agglutinata? Si verum eſſet, quod nonnulli

nulli fabulati ſunt (V. GARCIAS *l. c.*), bacillos terrae lutoſae in vicinia arborum eo fine infigi, vt inſecta materiem iſtam agglutinarent: operoſius omnino negotium iſtorum eſſet, nec abſimile iſti, quo apes perfunguntur in cera vel melle colligendo. Aſt ex hiſtoria a KERRIO ſuppeditata colligi poſſe videtur, praecedere tempore Laccae liquidae prouentum, et eo iam praeſente Coccos modo figi et nouo eiusdem vel continuato demum affluxu obuolui et recondi. Domicilium igitur haecce materies Coccorum praebet, in quo condendo autem non aliud meritum inſecta ipſa habere arbitror, quam quod particulas quasdam proprii ſucci affundant vegetabili iſti. Quamuis enim in ſiccis ramulis nulli fontes, ex quibus proruperit, in conſpectu ſint, vt monuit GEOFFROY (*l. c. p.* 122.), extenuari tamen ſenſim ſucci prouentum, et inciſione ramorum ſimilem ſuccum profluere obſeruauit KERR, quin in eo conuenientem cum altero, quod cellulas formet; vnde ne hoc quidem exiſtimo, tribui ipſis Coccis poſſe, quod volumine corporis ſui et motitatione primum impediant, ne materies in compactam maſſam concreſcat. Vereor ne ſitus alueolorum Laccae a quibusdam iuſto magis regularis deſcribatur et depingatur. — Quo profundius

fundius rubra Lacca eſt, eo melior cenſetur. Pallida et perforata vilioris pretii, quippe inde Coccos ex cauernulis ſuis aufugiſſe, et colorans principium eo quoad partem deperditum, indicio eſt. Nec opaca et ſordibus inquinata eſſe debet. Et haecce Lacca ita comparet, prout natura illam producit, et ex India orientali nominatim Bengalia, Pegu, Malabaria, Sumatra, ad nos transfertur. Largus quoque eius in regni Mexicani prouinciis Cohuixchi et Tlahuichi eſt prouentus (CLAVIGERO *Storia del Meſſico p.* 66.).

2) Lacca haec, in fruſtula exigua a ramulis ſeiuncta, *Lacca in granis* (Seed Lac Anglis, Lacque en graines Gallis) dicitur. Quidam e. c. NEUMANNUS (*Chymie vol.* 2. *part.* 2. *p.* 456.) vero ſuſtinent, extractionem ſemel plerumque iam ſubiiſſe, et priuatam colorantibus particulis. Equidem in ſpeciminibus, quae coram habeo, cellulas pariter conſpicio. Tutius tamen, ſi coloris ratio habenda, ſemper eligitur Lacca in baculis.

3) Lacca vero praecedente articulo commemorata, ſi liquatur in placentas, ab Anglis Lump-lac nominatur (KERR *l. c. p.* 378.), quae tamen vox rarius in libris occurrit.

4) *Lacca*

4) *Lacca in tabulis* vel *maſſis* (Shell Lac; Lac en oreilles) eſt illa, quae maceratione in aqua particulis ſuis tingentibus orbata fuit, dein per ſacculum ſuper carbonibus retentum torquendo tranſacta, in tenuem laminam, dum mollis adhuc eſt, diducitur (Conf. KERR (*l. c.*). Lego quoque fieri ſic, quod Lacca aqua bulliente liquetur, vnde ſuperficiem petat, ex qua excepta inter plana marmorea in teneriores laminas comprimatur (BERG. *M. m. p.* 770.) — Sic refert vitrum Antimonii forma et colore. Lacca haec ore voluta dura et friabilis perſiſtit, ſed liquatur igne et ardet odore grato. Remota ab iſto iterum indureſcit, ſed minori fragilitate.

Lacca igitur ex ramulis auulſa eſt materies vegetabilis, cui per totam maſſam vel maximam eius partem particulae animales ex Cocco immixtae fuerunt. Ob haſce proxime dictas partes accenſa nidorem aliquem ſpargit. Maſticata ſaliuam colore purpureo tingit; aquae calidae colorem chermeſinum impertit cum ſedimento nigricantis pulueris: quod reliquum eſt odore ſaporeque omni deſtituitur. Ad reſinoſam naturam vel potius ceraceam (NEUMANN. *l. c.* et CARTHEUS. *plant. princ. p.* 36.)

proxime

proxime accedit, vt tamen rubedinis tantillum, quae animalis originis tota videtur esse, semper etiam in Lacca in tabulis dicta supersit. Vim variorum menstruorum, alias valde efficacium, eludit. Nam Lacca in granis nec oleis expressis nec destillatis soluitur, vixque illa tingit. Acidis mineralibus pariter non subigitur. Nec vim soluendi eam habet mucilago gummi Arabici (BUCHHOLZ in *Nov. act. nat. cur. tom.* 5. *p.* 56. *Exper.* 22.), nec cereuisia lupulata (*l. c. Exper.* 23.) — Soluitur autem fere integre oleo Tartari per deliquium (*l. c. Exp.* 24.); item spiritu Salis ammoniaci vinoso (*l. c. Exp.* 25.); item spiritu vini etsi paullo lentius, qui ipse inde saporem subamarum vel subadstringentem obtinet cum odore grato (NEUM. *l. c. p.* 459.). Omnes et singulae hae solutiones mucilaginosae apparent et rubro tinctae. Ad menstrua eius quoque liquor terrae foliatae Tartari referendus (HUXHAM. *Oper. tom.* 1. *p.* 160.). Nec non solutio Boracis aqua facta (CARTHEUS. in *Act. Mogunt.* 1776. *p.* 56.). Adiuuat solutionem combinatum alcali et alcoholis vini auxilium, scilicet ita, vt Lacca contusa in pulticulam oleo Tartari p. del. irroretur, aliquoties alternis vicibus aëre libero illam liquefaciendo et exsiccando,

demum alcohole vini repetitis vicibus perfundatur, donec omne ſolubile extractum fuerit (BOERH. *Chem. Proc.* 56.). Operae pretium eſſet iterare experimenta haec omnia cum Lacca in tabulis. Solutio machina Papiniana multum adiuuatur (TIEBÖL in CRELLS *Chem. Journ. P.* 6. *p.* 124.). Aperto igne deſtillata easdem fere partes ac cera ſuppeditat, quarum modo hic olei ſpiſſi ſiue butyri vncias fere decem ex libra vna Laccae erutas memoro (NEUM. *l. c. p.* 460.). Acidum ineſſe etiam Laccae in granis, tingentibus partibus orbatae, ſunt, qui ſuſtinent (LEMERY, GEOFFROY in *Mem. de Paris cit. p.* 133.), alii negant (NEUMANN. *l. c. p.* 460.).

Non taeduit me amplioribus perſequi naturae productum, quod quidem vſu ſuo in variis artibus longe magis claruit, quam medico. Sed quum omitti nequeat ex cenſu medicamentorum, opus fuit, fulcrum argumentis medicis ſubſtruere firmius, quam cui antea inaedificata fuerunt. Serico, goſſypio, lanae, egregiam rubedinem ſeu colorem coccineum impertit pars iſta Laccae, quae aqua eruitur, aliis artificiis vlterius figenda. Pigmentum iſtud olim exceptum fuit paſtis ſiccis varia propor-

proportione pro diuerſo gradu rubedinis expetito; dein nomen tranſiit in alias paſtas ſiccas vel pulueres coloratos multiplicis coloris et materiae, quorſum Lacca Florentina, Lacca in globulis, rel. Tingitur et eo corium colore rubro in Gallia, vt aemuletur iſtud Leuanticum. Pictorio vſui quoque inſeruit. Priuata pigmento ſuo vernicis genus egregium ſuppeditat. Et tum quoque cera ſigillaris pro obſignandis litteris inde parari poteſt. Phyſici magni Laccam faciunt ob inſignem vim electricam originariam, quae illi ineſt; hinc et tabulae pro electrophoris inde fiunt commodae et hae prae reliquis cognitis corporibus aptae recipiendis figuris ex puluere reſinoſo (V. cel. LICHTENBERG in *Comment. ſoc. ſcient. Gott.* 1778. *p.* 66.).

Non probabile, Laccam ſolui a noſtris humoribus poſſe.

Ex variis PRAEPARATIS, quae olim pharmaceuticum apparatum auxerunt, vt *Lacca lota*, *Trochiſci de Lacca*, *Species Dialaccae*, hodie vnum modo ſupereſt:

TINCTVRA LACCAE *Ph. W.* *p.* 226. ex Lacca in baculis, Alumine crudo et aquis quibusdam deſtillatis. *Ph. Edinburgenſis* vetuſtior *ed. Brem. p.* 43.

tincturam parat compendiosiorem spiritu Cochleariae. In laxitate, cruentatione et putridis scorbuticisque vlceribus gingiuarum, confert illam extus penicillo vel linteo carpto applicare. — Aliam tincturam ex alcali et spiritu vini (V. supra), in arthritide, rheumatismo, affectionibus hydropicis et fluore albo, ob amarorem et adstringendi vim depraedicauit BOERHAAVIUS (*Chem. Procesʃ.* 56. *ad finem.*).

IATROPHA.

LINN. *Syst. veg. p.* 723. *Gen. pl. p.* 503.

446.

Pharm. RICINI MAIORIS *Semen*, item NVX CATHARTICA AMERICANA s. NVX BARBADENSIS.

Iatropha Curcas; foliis cordatis angulatis LINN. *Spec. pl. p.* 1429. Iatropha assurgens, Ficus folio, flore herbaceo BROWNE *nat. Hist. of Iam. p.* 348. Munduy-guaçu PISO *Ind. vtriusque res nat. et med. p.* 179. c. icone. The Physic-nut-tree, Ricinoides HUGHES *nat. Hist. of Barbados p.* 115. Arbor humilior Americae calidioris, vt nouae Hispaniae, Galliae aequinoctialis, Iamaicae, Barbados.

Arbor

Arbor ex venenato genere eſt. SEMINA tamen eius olim a medicis vſurpata fuerunt, hodie extra patriam omnino ſpreta, tantoque iuſtius, quum nonniſi rancida et inertia in noſtris officinis proſtent. Latent horum tria oblonga in quolibet fructu, qui capſula tricocca eſt, Iuglandem minorem magnitudine aequans. Intra corticem nigrum fragilem ſeminis continetur nucleus amygdalinae naturae, qui bipartibilis eſt, et intra cotyledones foliola primordialia luculenter manifeſtat. Iudicium de effectu in corpore noſtro valde variat. Ita nuclei tres vel quatuor manducati mox ſurſum et deorſum crudos humores magna violentia euacuare dicuntur (PISO). Et ob hanc quidem vehementiam in Iamaica ſemina parum modo hodie ingeruntur (BROWNE). Alii rurſus absque noxa nucleum edi poſſe nec Amygdalis cedere gratia et innoxia vi teſtantur (HUGHES; BANCROFT *nat. Hiſt. of Guiana p. 35.*). Sub hoc diſſenſu pronum eſt coniicere, conditiones ſubeſſe aliquando peculiares, quae effectum mutent. Foliola iſta duo, quae intra cotyledones ſeminum deliteſcunt, quidam accuſant (e. c. BANCROFT, haud ſine omni veri ſpecie, quum ſtirps lacteſcens ſit): aſt contraria ſunt experimenta cl. HUGHES et aliorum,

quos citat, nâm effectus idem, ſiue adfuerint, nec ne. Auferre tamen iubet cl. BANCROFT haſce partes, ſi innoxie et absque emeſeos et purgationis metu edantur. An modo copia infeſta ſunt? Certe in Anglia in viro ſuperioris ordinis ex viginti circiter ſeminibus (of the Ricinoides or Caſtor-nut of Barbados), praegreſſa maſticatione ingeſtis, euacuationes vehementes tam ſurſum quam deorſum ſubſequutae, et poſt virium perfectum diſpendium et ſpaſticas affectiones mors, etiamſi varia commoda remedia tempeſtiue in vſum tracta fuerant (PERCIVAL in *medical Tranſactions*, *vol.* 3. *p.* 96.).

Qui mitius de ſeminibus hiſce ſentiunt, largiuntur tamen, oleum vnguinoſum erogare purgans; *oleum Cicinum* dicunt, quod nomen antiquitus cognitum alii ad Ricinum communem referunt. Coctione contuſi ſeminis cum aqua eruitur. Hoc ipſum in hydrope, colica, ileo, arthritide, vermium affectionibus, ore captum depraedicat MONARDES (CLUS. *exotic. tom.* 1. *p.* 299.); item inunctum vel inſtillatum in contracturis artuum, obſtructionibus viſcerum, aurium doloribus, ſurditate, vitiis variis cutis aliisque morbis. Purgandi efficaciam exſerit, ſiue ore capiatur, ſiue abdo-

abdomini inungatur, ſiue in clyſmate admittatur. MONARDES, qui guttatim hoc oleum ingerendum curat, timidior eſt aliis, qui cochleare eius integrum ad intumeſcentias hydropicas per aluum diſpellendas ingerere haud dubitant (HUGHES).

447.

Pharm. RESINA ELASTICA ſ. GVMMI ELASTICVM ſ. CAVTCHVC vel vt Galli ſcribunt CAOVTCHOVC ſ. RESINA CAYENNENSIS.

Iatropha? elaſtica; foliis ternatis ellipticis integerrimis ſubtus canis longe petiolatis LINN. *Suppl. pl. p.* 422. Ad Iatrophae genus ob fructum iuncto nomine triuiali et differentia ſpecifica dicta refertur a LINNEO iun. (*l. c.*), etiamſi haud ſine omni dubio. Hevea guianenſis AUBLETI *Hiſtoire des plantes de la Guiane Françoiſe tom.* 2. *p.* 871. vel, vt in *tab.* 335. vocatur, Hevea peruuiana. Vterque tamen florem eiusdem non examinaſſe fatetur; locus igitur in AUBLETI opere ſecundum ſyſtema ſexuale, ſcilicet Monoecia Dodecandria, illi ab adiutore B. JUSSIEU aſſignatus videtur. An eadem arbor

Caoutchouc, cuius florem defcribit ex obferuationibus Cayennae factis cl. RICHARD in ROZIER *Obf. fur la phyfique tom.* 27. *p.* 138. *tab.* 2. et quibus fuffultus eam refert ad Monoeciam Monadelphiam? Conuenit eius icon cum Aubletiana quoad folia, et defcriptio fructus, inflorefcentia autem non eft fpicata, fed potius duplicate racemofa, et in maribus modo antheras quinque numerat. Difcrepant flores in multis a charactere generis Iatrophae a LINNEO (*Gen. pl. p.* 503.) concinnato. Iconem mancam et erroneam ftirpis et foliorum fructusque antea dederat FRESNAU in *Mem. de l'ac. d. fc. a.* 1751. *tab.* 20. Heve dicitur ab incolis prouinciae Efmeraldas, Cautfchuc ab incolis Mainas, Pao xiringa f. Seringa a Lufitanis ditionis Para, Bois de Seringue ou le Seringat a Gallis. Eft arbor procera 50 ad 60 pedum, craffa pedes duos et dimidium, crefcens in variis regionibus Americae auftralis e. c. in fyluis Guianae, prouinciae Quito, ad fluuium Amazonum in regno Mexicano.

Sic igitur cognita eft arbor, ex qua, in Guiana Americes certiffime, celebris ifta Refina elaftica elicitur.

elicitur. Dum arbori adhuc ineſt, vel nouiſſime emerſit, ſuccum lacteum refert. Hic vt eruatur, poſtquam truncus arboris lotus fuerit, adunco ferro inciſiones in cortice trunci prope baſin transuerſim ſed oblique ad lignum vsque fiunt, vna ſupra alteram (FRESNAU *l. c. tab.* 20. *fig.* 15.); vel, ſi eius larga copia colligenda, ad baſin trunci plaga profunda inciditur et alia a ſumma eiusdem parte ad plagam iſtam vsque progrediens et per interualla iterum alia lateralia et obliqua. Per haecce vulnera lac in vas ſuppoſitum infimae plagae defluit (AUBLET *l. c. p.* 873.). Deriuatur ſuccus in vas ſuppoſitum, quod ſubinde in cucurbita dimidiata conſiſtit, per folium largius concauum argilla ſuffultum, vel canalem, cui, vbi deſinit, praefigitur folium (FRESNAU. DE LA BORDE in ROZIER *Obſerv. et Mem. ſur la Phyſique tom.* 1. *p.* 462 *ſq.*). Tum ſenſim ſponte aëris contactu ſpiſſeſcit in reſinam mollem rubicundam et elaſticam (AUBLET *l. c. p.* 873.). Quod cl. DE LA BORDE (*l. c. p.* 464.) narrat, Indos arcano quodam modo eundem praeparare, antequam ſicceſcat, non confirmatur ab aliis, ſine quo artificio ceram modo referre duritie et liquefactione per calorem innuit.

Transfertur ad nos variis formis, ampullarum mox maiorum mox minorum arundine clausarum, auium, quadrupedum, vtensilium variorum, globulorum etc. quibus ductus varii in superficie impressi sunt. Nimirum, dum adhuc fluidus est, illinitur modulis ex argilla non cocta, vel et cocta, factis per strata, quorum quodlibet, antequam nouum succedat, siccari debet fumo denso vel igne, donec digito non amplius adhaereat. Quo plura strata sibimet inuicem superdata fuerint, eo solidius fit corpus et, antequam vltimum plane siccum euaserit, ope ferri vel ligni varie secti ductibus vel impressionibus multiplicis generis in superficie ornamenti causa distinguitur. Modulus tum aqua emollitus facile eluitur, vel, si ex argilla cocta factus fuerit, fractus in exigua frusta eximitur. Globulorum, quorum aliquot diametri pollicum duorum praesto sunt, alia ratio est; hi enim dissecti ex laminis eiusdem materiae, sed albidis, conuolutis et interstitiis variis hinc inde relictis, conflari, et lamina crassiori cingi cernuntur.

Ast non diffitendum, praeter istam arborem alias esse, quae fundant similem resinam. Cl.

FRESNAU

FRESNAU (*l. c. p.* 324.), vir militaris, qui quatuordecim annos Cayennae vitam traxerat, iam varias memorat, licet botanica ſcientia deſtitutus determinare eas exacte non valeret, quorſum Ficus quaedam (Figuier ſauvage, Luſitanis Comacai), arbor Couma Luſitanis dicta, arbor Pao comprido Luſitanorum. LINNEUS pater (*Mant. pl.* 2. *p.* 499.) ex deſcriptione ill. DE LA CONDAMINE coniecit, eſſe ex Cecropia peltata; nec contrarius eſt filius, Ficum Indicam aliasque non ab eo recenſitas in libro (*Suppl. pl. l. c.*) addens; an forſitan intellexit inter eas, quas ſilentio praeterit, Ficum Benghalenſem, Iatropham vrentem, quas coram fratri ADOLPHO MURRAY a. 1780. ſignificauit?

Docent quoque quaedam experimenta, ſimilem fere reſinam miſcela lactei ſucci variarum arborum Americanarum emergere (FRESNAU *p.* 324. *ſq.*).

Quod ex coniectura primum conceptum (DELIUS in *Adverſ. phyſ. med. Faſc.* 2. *p.* 11.), ex noſtratibus plantis lacteſcentibus ſimilem materiem obtineri poſſe cultura, ſtudio, tempore, hoc experimentis, etſi non omnino abſolutis, robur quoddam nuperius obtinuit. Gluten ſcilicet,

quod

quod ad radicem Chondrillae iunceae ſeſe accumulat, et cuius vſus fit in Gallo-Prouincia, ad Americanam reſinam proxime accedit. Idem valet de ſucco variarum Euphorbiarum, Apocynorum, Ficus vulgaris (FAUJAS DE SAINT-FOND, *premiere Suite de la deſcription des experiences aëroſtatiques tom.* 2. *p.* 262.). Quod ad Euphorbias nominatim attinet, ſuccus lacteus ſpeciei cuiusdam non indicatae niſi ſub nomine Tytimale (quod falſo video verſum Milk thiſtle in *monthly Review vol.* 46. *p.* 690.) ſiccatus refert reſinam hanc etiam in eo, quod gradum aliquem elaſticitatis habeat (MACQUER in *Mem. de l'ac. d. ſc.* 1768. *p.* 214.). — Gluten quoque ex Viſco albo erutum natura ſua in plerisque cum reſina elaſtica conuenit, vt adeo ſpes ſit, quod olim iisdem vſibus inſeruiturum ſit (Vid. experimenta cl. TIELEBEIN in CRELLII *neueſt. Entdeck. in d. Chemie P.* 7. *p.* 58. *ſqq.* et FAUJAS DE SAINT-FOND *l. c. p.* 260.).

Dubio quoque caret, arte poſſe aemulam materiem produci. Eius originis corpora iſta multangularia ſolida habentur, quae ex China, nomine *Reſinae elaſticae Chinenſis*, variis coloribus picta transferuntur, quae ipſa ſecundum iudicium

cl.

cl. LIND ex oleo Ricini et calce parant (FAUJAS *l. c. p.* 258.). Alibi resinam elasticam Chinensem nihil esse, nisi oleum quoddam expressum calore euaporatum, declaratur (RETZII *Prolegom. in Pharm. regni veget. p.* 60.). Catheteres flexiles acutissimi physici cl. PICKEL, de quibus infra pluribus, nouum eius rei exemplum praebent.

Elucet inde, quanta cautione in diiudicanda resina elastica venali opus sit, ne speciminibus peruersae naturae imponi nobis sub experimentis patiamur. Colore profunde bruno, fere nigro, plerumque quidem occurrit: sed ipse iam coram habeo globum elasticum instar Succini clarum flauumque diametri circiter $\frac{2}{3}$ pollicis medio canali pertusum, de quo non dixerim, vtrum sit modo vulgaris ista resina colore obscuro priuata (quod arte in testis testudinum fieri posse notissimum), an artificiale omnino productum. Eiusmodi resinam elasticam succinei coloris et pelluciditatis describit quoque cl. THOREY (CRELLS *chem. Journ. P.* 2. *p.* 108.), qui fissuras facile agere illam animaduertit, quin dehiscere repetitis iactitationibus in pauimentum vidit. Occurrit et species coerulea et rubra, quae coloratae arte esse

videntur

videntur (Cfr. BERNIARD in ROZIER *Obſerv. ſur la Phyſique tom.* 17. *p.* 280.). Nigra reliquis omnibus longe magis elaſtica eſt.

Genuina reſina elaſtica iam adoleſcente hocce ſeculo nonniſi in collectionibus rerum naturalium inſtar cimelii ſeruabatur, nec de origine eius aliquid veri conſtabat, donec ill. DE LA CONDAMINE per Americam auſtralem peregrinans ex notitia, quam in itinere ad ripas fluuii Amazonum et Prouinciae Smaragdinae acquiſiuerat, de illa ad Academiam ſcientiarum Pariſienſem a. 1736. referret, iunctis aliquot ſucci huius cylindris, et ſerius a. 1745 (*Relation d'un voyage dans l'interieur de l'Amerique meridionale* recuſ. in *Mem. de l'ac. de ſc. de Paris p.* 430.). Idem poſtea a. 1751. (*Memoires de l'ac.* 1751. *p.* 322.) quaedam experimenta ad eius naturam ſpectantia adiecit. Arborem determinare, et naturam eius vſumque varium multiplici experimentorum ſerie expiſcari, ſerioribus annis relictum fuit. Quae quod praeſtari potuerint, peregrinationibus nuperioribus et vberiori reſinae huius per Luſitanos transmiſſioni debemus. Liſbonae in tabernis nomine Boracho ſub variis ſingularibus figuris venditur. (TWISS's *Travels through Portugal and Spain p.* 323.).

Memo-

Memorabilis eius elaſticitas, qua, licet longe vltra naturale volumen diſtendi ſe paſſa fuerit, ad priſtinum tamen reſilit, Europaeorum attentionem mox initio ad ſe conuertit. In re tam inſolita non mirum, aliquos peregrinatores incredibilia quaedam narrationi de hoc phaenomeno attexuiſſe, e. c. annulum exinde formatum potuiſſe expandi in amplitudinem armillaris, collaris, quin cinguli, vel globum eius ex alto loco cadentem vltra diſtantiam eius a pauimento reſilire. Fruſtula vero in formam parallelopipedam redacta, et ad extrema inter aſſerculos cochleis firmata, ponderibus appenſis ad duplum quin vltra triplum longitudinis ſuae extendi potuerunt (JULIAANS *Diſſ. de Reſina elaſtica Cayennenſi p.* 18. Cfr. ACHARDS *chymiſch phyſ. Schriften cap. de Reſina elaſtica p.* 212. Quod recuſum eſt ex *Beſchäft. d. Berl. naturf. Freunde vol.* 3. *p.* 356. *ſqq.*) et ampullula, cui aër vi inflatur, extenuatur in chartae tenuitatem et pellucida inſtar veſicae euadit, demum fragore inſigni crepat (ACHARD *l. c.*). Sed caloris in hiſce experimentis ratio habenda eſt.

In temperie aëris, modice calida, flexilis et expanſilis deprehenditur, frigore autem indureſcit,

et

et renititur motus potentiae coloremque ex nigro in cinereum mutat; quin frigore glaciali fragilitatis aliquem gradum adipiſcitur (JULIAANS *l. c. p.* 25.). Aquae iniecta innatat, nec ea ſubmergitur, quod non ſolum de cauis corporibus ex inde paratis, ſed et de ſegmentis et globis, expertus ſum. Flammae ignis admota mox ardet luce clara et flaua, quod vſui pro facibus primam anſam dedit, fumo nigro, odore fere nullo. Lente tamen deflagrat ſimulque guttae defluunt. Sub gr. 100. Reaumuriano quoque liquatur in maſſam vnctuoſam brunam, quae nec frigore in nouum coagulum redigi poteſt (ACHARD *l. c. p.* 213.), et variis praeterea aliis notis a ſucco elaſtico ſeſe diſtinguit (JULIAANS *l. c. p.* 27. *Exp.* 4.). Deſtillatione ſicca reſinae in fruſtula minora diſciſſae, lento igne peracta, obtinetur phlegma ſubalcalinum, oleum fluidiſſimum, flauo rubicundum, ſpiritus alcalinus volatilis fuſcus, oleum ſpiſſum, ſpiritus ſubflaueſcens alteri natura ſimilis ſed debilior, remanente carbone nigro (JULIAANS *Diſſ. p.* 28 *ſqq.* Cfr. ACHARD *Exp.* 2. BERNIARD in ROZIER *Obſervations ſur la Phyſ. tom.* 17. *p.* 281. *Exp.* 23.).

Maxime vero interfuit, tam ad ſucci huius naturam explorandam, quam ad eundem in varia commoda

commoda conuertendum tentare, quibusnam menſtruis ſolui poſſet, qua in re praecipue opera cll[rum] MACQUER, ACHARD, JULIAANS, BERNIARD, multum deſudauit, cuius proxime dicti experimenta tum modo citabo, quando ab iſtis aliorum diſcrepant. De omnibus hiſce diſſerere huius loci non eſt: praecipua autem recenſere iuuat. Et hiſce quidem tentaminibus conſtitit, quaedam in alia etſi corpora efficacia, in hunc nullam vim exſerere; alia ſubigere quidem illum, ſed ſimul deſtruere elaſticam eius indolem; alia demum non ſoluere modo eum, ſed ſolutione exſiccata priſtinam eius integritatem reſtitui. Et haecce effectus diuerſitas mihi pro filo in experimentis enucleandis erit. In vniuerſum ſciendum, quaedam nonniſi ignis protractioris, quin coctionis ſubinde, ope ſoluendi ſuam vim exſeruiſſe, qui tamen caloris gradus multis aliis exemplis iners fuit. Patebit ex dicendis manifeſtius, neque gummi neque reſinae nomen commode illi impertiri, ſed eſſe materiem proprii ſui generis ab omnibus reliquis ſuccis vegetabilibus diuerſam.

Non ſoluit hunc ſuccum aqua, nec in coctionem vsque incaleſcens; nec in olla Papini tractatus aliam mutationem ſubit, quam quod frigefactus

 durior

durior et contractior appareat (MACQUER in *Hist. de l'ac. d. sc. d. Paris* 1768. *p.* 59.). In ebulliente aqua retentus tamen griseus euadit et crassitie augetur (JULIAANS *p.* 26.).

Parem impotentiam habet alcohol vini, siue digestio per plures hebdomades continuata (JULIAANS *l. c. p.* 47.), siue machina Papiniana (MACQUER), in auxilium sumatur. Acetum vel concentratissimum duritiem potius auget et vim extensilem diminuit (JULIAANS *l. c. p.* 44.). Sal sedatiuum Hombergii frustra tentatur. Iners quoque in soluendo hocce succo alcali fixum est (*l. c. p.* 44. ACHARD *l. c. p.* 221. *Exp.* 19.). Item alcali volatile (*l. c. p.* 45. ACHARD *l. c. Exp.* 221.). Nec plus virium inest salibus neutris, siue perfectis siue imperfectis (JUL. *l. c. p.* 46.). Nihil soluit sapo, nec mel (*l. c. p.* 45.). Nullum plane effectum exserere in resinam hanc oleum animale Dippelii, queritur cl. ACHARD (*chym. phys. Schriften p.* 224. Conf. JULIAANS *p.* 55. *Exp.* 48.), sed cl. MACQUER (*Mem. de l'ac. d. sc.* 1763. *p.* 50.) inde emolliri eandem ita expertus est, vt intra digitos posset in varias formas elaborari, attamen resumere pristinum robur fumo fuliginis vel foeni admotam. —

Haec

Haec modo dicta etsi solutionem praestare non potuerunt, pluribus exemplis tamen resinae colorem conciliarunt cinereum, variegatum, fuscum, duritie pristina eum exuerunt, extensilitatem minuerunt, tincturam quoque magis vel minus conspicuam asciuerunt.

Sequantur iam menstrua, quae soluere quidem resinam elasticam valent, sed in quibus, si postea menstruum exhalationi committitur, residuum elasticam suam naturam perdidisse deprehenditur. Horum e numero est acidum vitriolicum concentratum, quod soluit resinam tam cum igne, quam sine illo (JULIAANS *Diss.* *p.* 35. ACHARD *p.* 217. *Exp.* 10.); acidum nitri fumans (JUL. *l. c.* *p.* 37. ACHARD *p.* 218. *Exp.* 13.); acidum salis, quod tamen ex vno experimento pauxillum modo soluit (JUL. *l. c.* *p.* 42.), ex alio nihil (ACHARD *Exp.* 11.). Inflammatio quoque commemoranda est, quae incidit, quando resina spiritu nitri fumante soluta, aqua praecipitatur. Deiecta scilicet massa ad punctum ebullitionis calefacta flammam confestim capit; et spiritu vini omnibusque acidis et alcalinis solubilis euadit (ACHARD *p.* 219. *Exp.* 15.). Inflammatur quoque resina liquata et spiritu nitri

fumante perfusa, intra pauca temporis minuta prima (ID. *Exp.* 16.) — Oleorum vnguinosorum vis soluendi nonnisi caloris ope sese manifestat, nec omnia eiusdem potentiae sunt. Eminet oleum Amygdalarum, Oliuarum, Lini, Ouorum (JULIAANS *p.* 51.). De oleo Lini negat vnus (ACHARD *p.* 225.), item de oleo Papaueris, quo tamen aliquam solutionem fieri obseruauit alter (JULIAANS *p.* 51.). Singulare, hac efficacia destitui omnino oleum Ricini (ID. *p.* 52.), et oleum Nucum valde parum modo soluere (ACHARD *p.* 225.). Soluitur et cera liquata et ad punctum ebullitionis vsque calefacta (BERNIARD *l. c. p.* 280.). — Inter olea destillata multa eam soluunt e. c. Oleum Carui, Rorismarini, Nucis moschatae, Angelicae, Foeniculi, Florum Naphae, Melissae (ACH. *p.* 223.). Non sine digestione paullo diutius continuata soluit oleum Anisi (JULIAANS *p.* 53.). Antistat reliquis oleum Chamomillae, quod facillime celerrime et maxima quantitate resinam soluit, et oleum Terebinthinae, quod haecce perpetrat sine digestione adeo (ACHARD *l. c. p.* 223.). Oleum Caryophyllorum eius nihil, Cinnamomi (ACHARD *l. c.*) pauxillum modo soluit. — Ex censu oleorum empyreumaticorum soluunt eam oleum Cerae, Succini

Succini rectificatum (ID. *p.* 222. 224. JULIAANS *p.* 54.). Sed oleum Tartari modo quoad exiguam partem. Soluitur et Petroleo (JUL. *p.* 55.). — Addo modo Camphoram ſpiritu vini ſolutam ſubigere reſinam, ſed ſimul elaſticitatem eius omnino deſtruere (MACQUER *Mem. de l'ac. d. ſc. de Paris* 1768. *p.* 212.).

Longe vero maioris momenti eſt, ea menſtrua noſſe, quae reſinam quidem hanc ſoluunt, ſed non eam ita perdunt, quin reſuſcitari natura eius priſtina elaſtica poſſet, quippe quum hiſce detectis pro lubitu et pro varia indigentia in commodas formas redigi poſſit. MACQUERO debemus, quod omnium primus in Aethere ſiue naphtha Vitrioli hanc dotem detexerit (*Mem. de l'ac. d. ſc. de Paris* 1768. *p.* 214.). Debet vero eſſe rite rectificata. Huius debita portio infunditur, intra phialam vel ampullam, reſinae elaſticae in fruſtula exigua conciſae, et epiſtomio vas clauditur: ſic absque caloris adiumento, ſola agitatione ſubinde facta intra decem vel duodecim horas reſina intumeſcit, aether colorem flauidum adipiſcitur et ſolutionem praeſtat pellucidam, naphtha pura craſſiorem, quae inſtillata corpori ſolido paullo poſt illud cruſta elaſtica obducit, item aquae inſtillata, illico eam cuticula

inſtruit ſolida, flexili, elaſtica, extenſionis notabilis capace (MACQUER). Succeſſit idem experimentum etiam aliis e. c. cl^mo^ THEDEN (*N. Bemerk. a. d. Wundarzneyk. P.* 2. *p.* 152.), qui modum Naphtham deſtillandi ample deſcribit); vt igitur obiectio cl^mi^ FAUJAS DE ST. FOND (*Prem. Suite des experiences aëroſtatiques, tom.* 2. *p.* 264.), neminem praeter MACQUERUM aetheris vitriolici ope potuiſſe ſubigere reſinam, item anonymi Galli, qui initiales modo litteras nominis ſignificauit (in *Journ. de Medec. tom.* 55. *p.* 174. Cfr. BERNIARD in ROZIER *Obſerv. ſur la Phyſ. p.* 17. *p.* 275.) vana ſit: concentrato ſcilicet opus eſt. Nonniſi reſinae drachma vna a naphthae huius vncia vna ſolui perfecte poteſt (THEDEN *l. c. p.* 149.). Naphthae ſalis eadem vis competit, vt ſerius edocti ſumus (ACHARD *l. c. p.* 221. *Exp.* 22.). Naphtha nitri vero pauxillum modo eius ſoluit, ſed deſtructa ſimul extenſili et elaſtica natura (JULIAANS *Diſſ. p.* 49. ACHARD *l. c. p.* 222.) — Praeter iſtas naphthas, oleum Guaiaci digeſtione fortiori non ſolum copiam reſinae elaſticae ſoluit, ſed, oleo hocce euaporatione abacto, reſina remanens aëri expoſita poſt aliquod tempus recuperat firmitatem ſuam et elaſticam indolem (ACH. *l. c. p.* 225.).

Clariſſimi

Clariſſimi ACHARD indagine, cui hoc inuentum debemus, etiam comperimus (*l. c. p.* 224.), ſolutiones per olea aetherea factas ſpiritu vini affuſo decomponi, quippe qui ſeſe combinat cum oleis eaque cogit, vt connubium cum reſina dimittant; haec tum ab oleo ſeparata forma mucilaginis vel magis vel minus firmae comparet, quae poſtea libero aëre retenta in priſtinum reſinae robur et elaſticitatem redit. Haecce encheireſis pro inſtrumentis variis parandis ob minus pretium praerogatiuam haberet prae iſta cum aethere vitriolico. Sed dolendum acutiſſimo in hoc argumento obſeruatori JULIAANS non ſucceſſiſſe, arte cl^mi^ ACHARD reſinae ſolutae ſiccam et elaſticam naturam reſtituere. — In memoriam quoque hoc loco reuocanda, quae ſupra dixi de vi olei animalis DIPPELII emolliendi reſinam ita, vt in placitas formas digitis fingi poſſit; quem eundem effectum et exſerit oleum Terebinthinae ſuper calce rectificatum (*Hiſt. de l'ac. d. ſc. de Paris* 1763. *p.* 50.). Quin vapores horum liquorum, alluentes reſinam intra vitrum clauſum, hoc praeſtant. Imo et vapores Camphorae (*l. c.*).

Non ad finem noſtrum pertinet, experimentis cum reſina elaſtica flaua inſtitutis diutius inhaerere,

 aliunde

aliunde petendis (V. de hifce THOREY in CRELLS *Journal l. c.*), quum ad vfus medicos non faciant.

Hofce de altera hactenus dicta priusquam perfequar, praemittam quaedam de commodis, quae in oeconomicos varios fcopos et artes inde redundant. Semina Heveae nucleum includunt, fapore gratum, Auellanae aemulum, et in patria ftirpis vfitatum nec vllo modo noxium (AUBLET). Sed redeundum ad refinae confiderationem. Diu iam cognitae fuerunt faces, inde absque ellychnio paratae, quarum longitudo aequat duos pedes latitudo pollicem fefquialterum ad duos, folio *Mufae* cuiusdam inuolutae, vt commode teneri poffint. Officio fuo fingulae per 24 horas pares funt (DE LA CONDAMINE in *Mem. de l'acad. d. fc. de Paris* 1751. *p.* 320.). Viuida luce ardent et in patria refinae ab incolis crebro vfurpantur, prout ipfe ill. DE LA CONDAMINE iis in itinere fuo per varios Americae auftralis tractus vfus fuit. Syringae inftar Americanis inferuiunt ampullae pyriformes, quarum collo canalis affigitur, vnde et nomen Lufitanicum Pao de Xiringa, Gallicum Bois de Seringue, nam compreffa ampulla vi excutitur aqua vel quicquid liquidi infufum fuerit (*l. c. p.* 321. Cfr. et *Memoires de l'ac. d. fc.* 1745. *p.* 430.

p. 430.). Quoniam aquam non tranſmittit: veſtitus varia genera in loco natali inde effinguntur, tum praecipue vtilia, quando pluuiae, niui, vel itineribus per aquoſa loca vacandum eſt, pallia nimirum ex linteo, cui inungitur reſina, dum adhuc liquida eſt, pilei, calcei, ochreae, vmbellae (DE LA CONDAMINE; DE LA BORDE; CLAVIGERO *Storia del Meſſico tom.* I. *p.* 67.). Liquida bene multa commode ſeruantur et transferuntur ampullis ex hac reſina, nec metus ſubeſt, ne, inſtar vitri, frangantur. Nec minimum emolumentum hoc eſt, quod affricta litteras aliosque ductus, molybdaena in charta vel tabulis laeuigatis ſcriptoriis factos, absque vlla macula relicta deleat, quo artificio munditiei et commoditati in figuris delineandis praeſertim conſulitur. Vernicis loco ſoluta placuit celebri per auram nauigatori, ROBERTO, pro obliniendis machinis aëroſtaticis, etſi queritur cl. FAUJAS DE SAINT-FOND (*Deſcript. des experiences aëroſtatiques p.* 193.), quod non probe ſicceſcat, formulam tamen ſolutionis ſuppeditans (*l. c. p.* 194.). Taceo pilas, quae etſi ponderoſae ludi cauſa per aëra in America iactantur, et lucrum, quod gentes iſtae ex multiplicibus formis fructuum, animantium, vtenſilium rel., in quas effingitur, quaſi ex merci-

bus, trahunt. — Dedecet vero nominare ſcopos obſcoenos, qui vtrumque ſexum reſpexerunt (Vid. TWISS's *Travels through Portugal and Spain p. 323. not.*)

Enumerare iam oportet varia inſtrumenta et lora, quibus in vſum praecipue chirurgicum parandis reſina opportuna eſt. Et ad haecce illam commendabilem reddit mollis flexilitas et elaſtica natura cum robore coniuncta, vnde ad omnes corporis noſtri formas et flexiones ſe accommodat ſimulque preſſionem neceſſariam exercet. Verum nonniſi rarioribus caſibus hae virtutes in vſum trahi poſſent, niſi menſtruorum corporis noſtri vim vel omnino vel per ſatis longum temporis ſpatium eluderet (qua de re infra enucleatius), et niſi ars ſuppeteret ſoluendi reſinam, ſolutamque ad varias neceſſitates rurſus compingendi. Nam raro eiusmodi auxilia chirurgica ex ipſis regionibus Americanis obtinere contingit, ſi ampullas excipias, quae, paucis adiumentis accedentibus, ad plures eximias adminiſtrationes aptae reddi poſſunt. Plerumque hactenus acquieſcere oportuit inſtrumentis, quae ſolutione reſinae in aethere vitriolico concentrato, ſuaſore MACQUERO, parantur. Nam, quantum equidem ſcio, hactenus oleum

DIPPELII

DIPPELII vel oleum Terebinthinae, quae ad cereos vel ſpecilla conficienda HERISSANT commendauerat (*Hiſt. de l'acad. d. ſc. de Paris* 1763. *p.* 51.), ſerio non adhibitum eſt, nec methodus alia ſolutionis a cl^{mo} ACHARD commendata in vſum tracta (Vid. ſupra *p.* 182 *ſq.*). MACQUERUS (*Mem. cit.* 1768. *p.* 217.) ipſe quidem tentauit ſua arte tubos in varios fines inde effingere, et vt modulum, cui illineret ſolutam reſinam, haberet, ceram elegit, quam ipſam aqua feruida dein eliquauit: ſed ipſe confeſſus eſt, non aequalem ſic obtineri ſuperficiem et craſſitiem eandem. Nimis praeterea mollis eſt eiusmodi tubus, quam vt intrudi per canalem longum poſſet, e. c. per vrethram virilem in veſicam vrinariam, in qua inſuper glandulae et ſphincter veſicae remoram faciunt, et compreſſioni externae reſiſtere. Hiſce vitiis tollendis operam primum dedit cl. THEDEN (*Sendſchreiben üb. d. neuerfundenen Catheter, Berlin* 1777. Cfr. commentatio, in qua iſta epiſtola, tempore prior, recuſa exſtat in EIVSD. *Neue Bemerk. u. Erfahrungen in d. Wundarzneyk. p.* 150. *ſqq.*) in catheteribus ſuis variae pro aetate et ſexu amplitudinis, quos ſenſim perfectiores reddere anniſus eſt. Quo fulcrum illi praebeat firmum, vtitur filo aureo, rarius aurichalceo,

quoniam

quoniam hoc minus durabile eſt, obuoluto filo tenui ſericeo (*Carcaſſendrath*). Hoc ipſo ſtilum pro amplitudine diuerſa vrethrae craſſiorem ſpiralibus gyris obducit; tum exemto ſtilo, filo contorto illinitur ſoluta reſina quadragies vel quinquagies, exſpectando poſt quamlibet inunctionem, donec prior probe exaruerit. Non defecit hoſce publica laus (V. e. c. SCHWEDIAUER *on venereal complaints p.* 85.). Cum hiſce catheteribus conueniunt iſti, ab artifice inſtrumentorum chirurgicorum BERNARD a. 1779. fabrefacti et ab academia chirurg. Pariſ. probati, et in eo tantum differunt, quod filo argenteo non aureo ſerico pariter obuoluto reſinam illineret (*Journ. de Medec. tom.* 54. *p.* 191. *et tom.* 58. *p.* 89.). Hi ipſi catheteres praerogatiuam prae vulgaribus argenteis flexilibus habent hanc, quod facilius et absque laeſione membranae internae vrethrae poſſint intrudi et ſine incommodo geſtari. Habent hi tamen catheteres, praeter pretium nimium, id moleſtiae: quod frigore ſubinde diſſiliant; quod continuato per aliquot dies vſu reſina vi lotii corrodantur et emolliantur, ita vt hinc inde filum contortum illa denudatum compareat, vel reſina ſeſe contactu ſeparet; quod, vtut flexiles, diametrum tamen ſuum, dum intru-

dantur

dantur vel corpus aegri moueatur, nullo modo pro neceſſitate coarctent, vt taceam alios quosdam defectus, qui potius catheteres vetuſtiores BERNARDI quam THEDENII feriunt. Alios igitur catheteres denuo excogitauit BERNARDUS, quorum baſis eſt tela quaedam ſericea in cylindricam formam contexta et vtrinque reſina elaſtica obducta; ſocietatis tamen R. medicae Pariſienſis membra, quae horum iudices et commendatores exſtiterunt, arbitrantur reſinam elaſticam ſubſtantia quadam emplaſtica fuiſſe mixtam, de cuius natura non conſtat (Vid. *Journ. de Medec. tom.* 58. *p.* 90.). Videntur cum hiſce conuenire iſti, quos artifices DURAND effingunt, praeconio pariter ill. ſocietatis vna cum aliis inſtrumentis ex hac materie celebrati (*Journ. de Medec. tom.* 62. *p.* 109.). Poſſunt illi ſine ſtilo medio vel vna cum eo applicari. Non vltra duodecim vel quatuordecim dies autem relinqui debent, ne calculoſis particulis incruſtentur. Si cauum eorum ſanguine coagulato vel muco obturatur, ſtilo flexili ex balaenae cartilagine reſerari poterit. (*Journ. de Med. l. c.* 110.). An hi catheteres anſam dederint iſtis a cl^mo PICKEL inuentis, non dixerim: certe ille cylindros vel vaginas ſericeas pariter contexendas curat, ſed

differunt

differunt in eo maxime, quod loco resinae elasticae vernice vtatur ex tribus partibus olei Lini cum saturnino quodam cocti et vna parte Succini liquati et aequali parte olei Terebinthinae, qua miscela vaginae istae pluries obliniantur et per vices partim aëre libero partim calore furni pistorii siccentur, dein terra Tripolitana et oleo poliantur. Tam pretio moderato quam duratione commendabiles sunt (RICHTERI *chir. Bibl. tom.* 6. *p.* 512.). — Non minus opportuni sunt in affectionibus vrethrae cerei (Bougies) ex hac resina facti, tum praecipue, quando eius dilatationi prospiciendum est (*Journ. de Medec. tom.* 62. *p.* 110.).

Canalis ex hac resina paratus commodum quoque instrumentum constituit ad elicienda liquida in cauum thoracis effusa. Potest in hunc finem ex inuentione THEDENII (*Bemerkungen P.* 2. *p.* 154.), quam hic ample exponere non vacat, sipho applicari, vel si suctione oris perfungi velis, vesica spongiam madidam continens illi annecti, vt intra istam liquidum colligatur. Idem instrumentum ad iniectiones, si requirantur, in empyemate valet; nec non ad sanguinem hauriendum in vulneribus abdominis (*l. c. p.* 155.). Cauendum autem, ne canales hi in contactum vnguentorum

torum digeſtiuorum ex Terebinthina veniant, quum haecce reſinam ſoluat. Ad euocandum vero aërem ex cauo pectoris, e conſilio eſt, ampullam adhibere ex reſina elaſtica ſuo tubulo inſtructam, qui per plagam thoracis immittitur (BELL'S *Syſtem of Surgery vol.* 2. *p.* 367.). —

Sufficit hic vno verbo inſtrumenti pro clyſmate meminiſſe, cuius canalis pariter velamentum ex hac reſina habet (THEDEN *l. c. p.* 162.). Ita veſicis vulgaribus pro clyſmate longe praeferenda eſt ampulla ex reſina elaſtica commodae amplitudinis (WHITE *on management of pregnant and lying women p.* 103.). — Canales pro bronchotomia ex eadem materie condi poſſunt (THED. *l. c. p.* 162.). — Item conducit praeeunte cl. THEDEN vaginam ſiue canalem pro acu triquetra, qua paracenteſis veſicae vrinariae per inteſtinum rectum fit, ex hac reſina conficere, qui ipſe praeſtat canali flexili argenteo, vtpote adhuc nimis duro et irritante (*Gött. Anz.* 1779. *Zug. p.* 407.). — Commoda pariter eſt pro tubo inſtrumenti ad recipiendas foeces ani artificialis deſtinati (JUVILLE *Traité des Bandages herniaires p.* 143.); item pro tubo receptaculi lotii ſub eius incon-

incontinentia (*l. c. p.* 167.). — Lorum, quod in bracheriis inter femora traducitur, ſi ex hac reſina paratur, preſſio vniformis verſus herniam fit, quod in omphalocele in primis magnum emolumentum praeſtat (THED. *Bemerk. l. c.*). — Egregium quoque vſum in omphalocele habent particulae huius reſinae loro adſutae et tela ſericea obductae (JUVILLE *l. c. p.* 165.); item ad coercendam anum prolapſum (*l. c. p.* 174.). — Ad papillas mammarum erigendas et lactis futuram excretionem adiuuandam in foeminis grauidis, quae ipſae lactare infantes ſibi propoſuerunt, conducit tres vel quatuor hebdomades ante partum applicare ſpeciem antliae ex vitro fere infundibuliformi, cuius tubuloſum extremum collo ampullae ex reſina elaſtica cingitur adiuuante filo linteo (THEDEN *l. c. p.* 259. *tab.* 3. *fig.* 3.); ſic aëre primum ex ventre ampullae expreſſo, poſt applicationem illa expanditur et vitrum firmiter inſtar cucurbitulae adhaeret. Idem inſtrumentum abſoluto enixu quoque idoneum deprehendi, quum lactis prouentus non ſatis vber contingeret. — Iniectiones emollientes et antiſepticae ope ampullae huius generis loco ſyringae commode fieri poſſunt in vterum, quando lochia, nimis acria et putrida

reſorpta,

resorpta, febrem puerperarum intendunt (WHITE's *Inquiry into the swelling of the lower extremities in lying-in women* p. 61.

Pessaria ex resina elastica reliquis omnibus antecellunt. Horum forma varia excogitata. Simplicissima est ficus vtrinque perforati orificio duorum trium vel quatuor linearum, quod amplum satis est pro emittendis liquidis ex vtero exundantibus. Superius orificium non debet esse iusto amplius, ne os vteri cum collo intret, etenim coarctatione resinae symptomata vehementia incidunt. Cingitur inferius orificium ligula, cui duae aliae digitum longae ad latera adsuuntur, quarum ope pessarium pro lubitu extrahi potest (JUVILLE in *Journ. de Medec.* 1783. *tom.* 60. *p.* 285.). Quoniam tamen os vteri facile constringitur a pessario mox descripto, aliud inuentum est ex ampulla huius resinae mediocri, priuata collo suo, et perforata in fundo, tum alteri dimidio immersa. Sic enascitur conus cauus, cuius basis orificio vteri obuertitur, apex deorsum vergens infundibulo exiguo aureo cum amplo margine sursum verso instruitur. Ligula et hic pariter adsuta, vt pro arbitrio eximi pessarium possit (JUVILLE *Traité des Bandages herniaires* p. 184. *sq.*). Haec

 ipsa

ipſa praeſtant me iudice iis ſubplanis oualibus ex ebore, lamina reſinae elaſticae obductis (quae deſcribit CHAMBON DE MONTAUX *des maladies des femmes tom.* 1. *p.* 44.). Alia ſimilia exſtant oualia commodiora ex corpore molliori coriaceo vel chartaceo, cui vndique reſina elaſtica illita fuit. Nec reticendum aliud genus peſſariorum ex tubo eburneo baſi verſus vterum dilatata, ſuis loris pro firmando eo inſtructum; ad finem lororum femoralium, tubo vicinorum, fruſtula oblonga reſinae elaſticae recondita ſunt, quae ſub motu corporis elongari poſſunt (JUVILLE *Traité des Bandages herniaires p.* 179.).

Aptas et inuenit ſagacitas ill. INGENHOUSS (*Verhandel. te Rotterdam vol.* 6. *p.* 131. *tab.* 4.) ampullas ex hacce reſina ad transferendum aërem dephlogiſticatum ex veſica eodem repleta in nares aegrotorum, dum ſcilicet foramen oblongum ampullae forfice vna ſectione exciſum naſo firmiter applicatur.

Qui experimentis ad medicinam infuſoriam in brutis pertinentibus, ſiue aër, ſiue medicamen ſit immittendum, delectentur, hiſce pariter eiusmodi ampulla ſuo tubo et ventilatore inſtructa commoditatem praebet (BLUMENBACH *med. Bibl. vol.* 1. *p.* 107.).

RICINVS.

RICINVS.

LINN. *Syst. veg. p.* 723. *Gen. pl. p.* 503.

448.

Pharm. RICINI VVLGARIS f. CATAPVTIAE MAIORIS *Folia; Semina.* RICINI f. PALMAE CHRISTI *Oleum.*

Ricinus communis; foliis peltatis ſubpalmatis ſerratis LINN. *Spec. pl. p.* 1430. Ricinus vulgaris C. B. Ricinus foliis peltatis inaequaliter ſerratis, capſulis hiſpidis MILL. *Figures of plants tab.* 219. Elegans quoque icon exſtat in REGNAULT *Botanique*, Le Ricin ou Palme-Chriſt, item in HUNGERBYHLERI *Diſſ. de oleo Ricini medicamento purgante et anthelmintico.* In horto botanico Gottingenſi tres exſtant Varietates: α), *glauca*, caule petiolis coſtisque foliorum ſtipulis pedunculis capſulisque *pallide rubris.* Ricinus ruber RUMPH. *Herb. Amb. tom.* 4. *p.* 97.; β) *nitens*, caule petiolis coſtis foliorum ceterisque partibus et ſummis foliis *ſanguineis.* Ricinus lucidus JACQU. *Miſc. Auſtr. vol.* 2. *p.* 360. et *Icon. rarior. tab.* 27., vt puto; γ) *glauca* totaque *viridis* praeter ſtylos rubicundos. Ricinus albus

RUMPH. *Herb. Amb. tom.* 4. *p.* 92. Avanacoe f. Citavanacu *Hort. Malab. tom.* 2. *p.* 57. *tab.* 32. Proxime dicta folia gerit non tam profunde, vt reliquae, incifa lobis tam amplis, vt finus contrahantur et fuperficies fubplicata fiat. Aft reliqua omnia tantopere conueniunt, vt non audeam inde peculiarem fpeciem conftituere. — Sponte crefcit in infulis Indiae occidentalis, nominatim infulis Sous le vent dictis, tam Angliae quam Galliae fubiectis; item in America auftrali, India orientali, Africa et Europa calidiori vt Hifpania, item Creta. Sed cultura plerumque accedit ad feminum vberiorem prouentum obtinendum. In caldariis perdurat vltra biennium et arborefcit; et in horto noftro plantae ex feminibus vaporario mandatis fuccrefcentes, primo anno in area probe ftercorata et meridiem fpectante femina matura fatis abundanter ferunt, nifi aeftas folito frigidior incidat.

Qui SEMINA haec inter medicamenta producunt, ad Varietatum diuerfitatem non attendunt, cuius tamen ratio pro fcopo medico videtur habenda effe. Aft RUMPHIUS vires medicas ad Ricinum fuum album refert. Fructus capfula

tricocca

tricocca eſt, ſubrotunda, obſita aculeis ſuccoſis, triualuis et trilocularis. Huius cuilibet loculo ineſt nux ouata, vtrinque compreſſa, interiori praecipue ſuperficie, quae et linea longitudinali diſtinguitur, magnitudine ſeminis Phaſeoli minoris flore phoeniceo, hilo prominente ſurſum notato, cui callus ante adhaeſerat. Cortex ex bruno luteoque variegatus, fragilis, cingit nucleum album, veſtitum cuticula tenella concolore. — Figurae ſeminis cum inſecto Ricino (Acaro Ricino L.), bobus et canibus infeſto, ſimilitudo anſam denominationis totius plantae dedit.

Capſula ſponte violenter dehiſcit, vt et ſemina exſiliant, calore ſolari vel furni, vel, ſi parcendum tempori, in mortario lapideo piſtilli lignei ope ſeiungi a ſeminibus poteſt, et dein agitatione vel et digitis facile auferri.

Praeter dictam tamen ſpeciem, quantum coniicere licet et alia, ſcil. *Ricinus inermis* JACQ. *Miſcell. Auſtr. vol.* 2. *Icon. rarior. tab.* 28. *ſ.* Ricinus foliis peltatis ſubpalmatis ſerratis, petiolis glandulofis fructibus inermibus LINN. *Syſt. veg. ed.* 14. *p.* 865. oleum vſui medico commodum ſuppeditat. Semina eius deſcribuntur maiora inſtar Amygdalae,

 ceterum

ceterum minoribus dictis omni modo similia. Haec ex America Londinum transmissa et melius adeo oleum subministrasse dicuntur (ODIER in *Journal de Medec. tom.* 49. *p.* 455. *sq.*). Capsulam horum seminum aculeis destitui et ad magnitudinem Iuglandis accedere ex satione Brunsvigae facta constitit (HEYER in CRELL. *chem. Annal.* 1784. *vol.* 2. *p.* 27.); sed nomen Ricini Mappae L. perperam adscriptum esse, facile apparet.

Ante omnia vero prospiciendum est, ne semina Ricini cum seminibus affinium aliquot stirpium ex genere Crotonis vel Iatrophae, de quibus iam facta mentio est, vel aliis cognatis, confundantur, qua in re imposuit figurae fructus item nominis similitudo: sed acrimonia haec ipsa infesta sunt et drasticam vim exserunt. Κικι s. Κροτων DIOSCORIDIS (*Mat. med. lib.* 4. *cap.* 164.) cum nostra stirpe conuenit, cuius semina et emesin ciere et aluum deiicere, sed molesta et laboriosa purgatione innuit, et oleum cicinum erogare. Praeparationem huius olei duplicem, quam infra discutiam, quoque proponit, nec dissimiles vires ab iis, quae recentius inclaruerunt, nominatim purgantem et anthelminticam (DIOSCOR. *lib.* I.

cap. 38.

cap. 38.). Idem femen oleumque aliis Graecis e. c. PAULLO AEGINETAE et AËTIO fatis quoque nota fuerunt. Meminit ftirpis fub eodem nomine PLINIUS. Arabibus vero fub voce Cherua venit. (Hiftorica varia vetuftiorum temporum de hac planta perfequuti funt FISCHER et SCHMID in *Diff. de Ricino Americano, Erford.* 1719.).

Semen paucis adhuc retro annis apud auctores medicos tantum non omnes nequitiae nota diftinguebatur, et inflammare oefophagum ventriculumque, purgare violenter, febrem fyncopenque excitare ferebatur; hinc mentionem eiusdem potius fecerunt ad alios ab vfu eiusdem arcendos, quam ad eundem alliciendos. Huius indolis erat iudicium cll. GEOFFROY, LINNEI, VOGELII, CRANZII aliorumque, qui de medicamentis ex inftituto egerunt. Nec falfum declarari poteft, modo de integro femine, corticali parte adhuc inftructo, fermo fit. Hoc etiamnum fufpectum eft in locis plantae natalibus, adeo vt raro ab incolis (V. THUNBERG. *Diff. de medicina Africanorum p.* 4.) fufpenfa manu, hoc eft, vnum vel alterum femen commanfum draftico fcopo ingeratur. Sic legimus eiusdem grano vno vel duobus, per decem vel

duodecim dies ingeſtis, nigritas in America, ſuperbibito oleo, ſe a gonorrhoea inueterata aliisque malis venereis liberare (CANVANE's *Diſſertation on the oleum palmae Chriſti ſ. ol. Ricini or (as it commonly called) Caſtor — oil — its uſes in biliary calculous and other diſorders Ed.* 2. 1769. Verſ. Gall. cl. HAMART DE LA CHAPELLE 1777. *p.* 9.).

Haecce experimenta ſine dubio ad errorem anſam dedere, quod tota ſtirps veneno imbuta eſſet, et tactu adeo, quin halitibus vmbraque ſua infeſta. Sed ad hunc refellendum praecipue faciunt experimenta a cl. BONELLI (*Memoria intorno all' olio di Ricino volgare p.* 8-10.) expoſita et cum ſucco caulis et foliorum, guſtatu, reagentibus, chemicaque analyſi inſtituta, quibus ipſis nulla euidens acrimoniae nota ſeſe manifeſtauit. Nec vllum obſeruatorem noui fide digniorem, qui Ricinum reum faceret eiusdem malignae naturae, quae pluries de Toxicodendro et aliquot congeneribus plantis explorata, ſcilicet vaporibus exundantibus nocere hominibus. Quin contra ea beneficam vim exſerunt FOLIA. Etenim haec parum igne flaccida reddita ſolantur dolores podagricorum et chiragricorum, ſi repetitis vicibus impo-

imponuntur; itidem contrita externa applicatione oculorum inflammationi ſubueniunt; recentia autem eryſipelatoſis et inflammatis artubus applicantur (RUMPH. *l. c. p.* 94. de Ricino ſuo albo). Abdomini impoſita tormina diſpellere et colicam feruntur (IDEM *l. c. p.* 97. de Ricino ſuo rubro). Lacte in cataplaſma cocta maturans eximium conſtituunt, (BROWNE *nat. Hiſt. of Iam. p.* 350.), nominatim in furunculis (BROWNE. FIELITZ *Erinnerungen — beſſere Wundärzte zu bilden p.* 60.); conſolidant plagas ex veſicantibus (BROWNE), praecipue ſi gangraenam minantur, et macerata aceto herpetem, ſcabiem, tineam capitis, ſanant (CANVANE *verſ. Gall. p.* 10.). Mirum igitur, quod caſu ſingulari folia Ricini fronti per noctem contra hemicraniam foeminae applicata coecitatem peperiſſe dicantur, licet arte dein ſublatam (*Hiſt. de la Societé R. de Medec. à Paris vol.* 2. *p.* 302.). Verum foliorum laude conterranei plantae magis hactenus, quam exteri, capti. *Radix* diureticum efficax praedicatur (BROWNE). Semina tamen vbiuis potiorem partem agunt.

In *ſeminibus* omnino diſtinguendum eſt inter teſtam fragilem illam externam, cui pellicula

alba ſubiacet, et nucleum. Fateor diſcrimen virium, quae inſunt partibus hiſce, euinci non poſſe experimentis chemicis, quibus tamen pharmacopolae periti BALLANTI et CONTI (in cl. BONELLI *libro cit. p.* 5. *ſq. a* §. 4 - 11.) indulſerunt. Equidem teſtam recentis ſeminis ſed maturi guſtans inſipidam illam inueni: attamen huic acrimoniam ineſſe haud mediocrem, licet nucleus innocuus ſit, certe eius modo exiguam partem includat, aliis indiciis extra dubium ponitur. Non magis hoc mirum eſt, in Ricini fructu, quam in vtroque Anacardio, quorum nucleus edulis, putamen cauſticum. Etenim teſta ſi vnguibus ſeparatur, inflammatio digitorum cum inſigni tumore enaſcitur (HEYER in CRELLS *n. chem. Entdeck. P.* 2. *p.* 47. item GLENDENBERG in eiusd. cel. viri *chem. Annal.* 1785. *vol.* 2. *p.* 34.), quod non videtur a fragmentis exiguis ſubter vnguem intruſis dependere, quippe quae ſub exploratione non viſa ſunt (V. *vlt. locus cit.*), ſed ab acri latente. Hinc in loco natali conquaſſando in mortario ligneo exuuntur ſua teſta (LABAT *Voyage aux Iſles de l' Amerique tom.* 3. *p.* 281.). Certiſſima concluſio de vera acrimoniae ſede fieret ex partibus ſeminis, ſigillatim hominibus vel brutis per os ingeſtis; cuius

generis

generis experimenta duo ſingularia recenſuit cel. BERGIUS (*Mat. med. p.* 773.): alterum viri, qui ex ſemine vno teſta ſua adhuc obducto, veſperi deglutito, mane vomuit violenter et per totum diem alternos ad emeſin et alui deiectiones niſus expertus eſt; alterum foeminae tenerae, quae ſemen vnum teſta ſua et pellicula orbum innocue deglutiuit. Pellicula inſipida. Nucleus recens amaricans eſt. Poſt aliquam moram ardoris ſenſum etſi mitiorem in faucibus ſenſi. Non omnem tamen nuclei virtutem in oleum tranſire, exemplo Amygdalarum amararum cognoſcitur, vt quae oleum blandum dulce erogant; nec ſemen Sinapis expreſſum tam acre eſt, vt deſtillatum; vt taceam alia exempla.

Duplex eſt ratio OLEVM ex ſeminibus eliciendi, nimirum vel per coctionem vel per expreſſionem. Vtraque in America in vſum vertitur. Si *coctio* eligitur, nuclei decorticati contunduntur in mortario marmoreo, paſtaque ſacco immiſſa cum aquae communis ſextuplo vel octuplo intra vas terreum in ebullitionem vsque coquitur, ſub qua encheireſi ſuperficiem aquae petit oleum, quod cochleari auferri debet; coctio vero conti-

nuatur,

nuatur, donec nihil olei amplius aſſurgat. Sic longe plus olei eruitur, quam expreſſionis ope, vt vel inde conſtat, quod ex paſta poſt expreſſionem reſidua, recuſante vlteriores per eandem ſuppetias, noua portio olei coctione elici poſſit. (CANVANE *l. c. p.* 18. HEYER in CRELLS *chem. Entd. P.* 2. *p.* 74.). Mirum, quod coctio aliquando non ſucceſſerit, ſed emulſiuum modo liquidum erogauerit (GLENDENBERG in CRELLS *chem. Annal.* 1785. *vol.* 2. *p.* 30.). Sed minori in pretio habetur oleum coctione paratum quam expreſſum, quoniam igne dulcedinis pars perit, et ad rancorem diſponitur. *Expreſſione* ſi eliciatur oleum, quidam ſuadent decorticati ſeminis praeuiam conquaſſationem in mortario (CANVANE *l. c. p.* 20.), ſed inde ob mucilaginis euolutionem, quae ſimul contingit, craſſum et turbidum euadit oleum (quod bene adiecit BONELLI in *verſione libri* cl. CANVANE *p.* 63. *n.* 2. GLENDENBERG *l. c. p.* 32.), nec niſi difficulter eruitur. Praeſtat igitur nucleos integros premere. Facilius quoque euocatur oleum ex ſeminibus, quae moram aliquam traxerunt, quam ex recentibus, mucilago enim ſenſim ſiccior euadere videtur, tumque connubium ſuum cum oleo relaxare (HEYER in

CRELLS *Entd. P.* 3. *p.* 74.). Expreſſio ipſa intra ſaccum ope preli conſueti absque calore fit.

Larga autem olei copia ineſt ſemini, proportione quidem non ſemper eadem. Nempe decoctione ex libris decem ſeminis (puto non decorticati) vna olei eruta (HUGHES *Nat. Hiſt. of Barbados p.* 118.). Alius ex vna libra (arbitror nucleorum) circiter octo vncias obtinuit (BONELLI *l. c. p.* 45.). Expreſſionis calidae auxilio librae duae et vnciae tredecim decorticati ſeminis erogarunt olei libram vnam cum ſex vnciis (GLENDENBERG *l. c.*). Mirum alio experimento ex nucleorum ſemunciis viginti tribus olei expreſſi adeo 17½ ſemuncias excuſſas fuiſſe (HEYER in CRELLS *Entd. P.* 2. *p.* 48.); vnde colligere pronum eſt, mucilaginoſas partes multas ſimul exundaſſe, quod ſpiſſitudo adipis mollis, quo comparatur, colorque pallide luteus confirmat. Teſtae paullum ſupra quartam partem ponderis ſeminum conſtituunt. Minus pondus olei expreſſi lucramur ex ſeminibus teſta inſtructis, quod tamen neque colore nec ſapore differre ab altero legimus (GLENDENBERG *l. c.*).

Commu-

Communis tamen fere vox exui femina primum iubet putamine externo, quum oleum acre et corrofiuum inde euadat. Quin tefte cl. ODIER (*Journ. de Medec. tom.* 49. *p.* 454.) hoc, in difcrimen alterius, *Oleum efcharoticum Ricini* f. Huile de pignons d'Inde (fed Gallicum nomen variae fpeciei fructibus tribuitur) dicitur, huiusque vel vnica gutta fufficit ardori faucium et vomitionibus et diarrhoeae cum doloribus colicis violentis excitandis (Cfr. DUNAND *l. c. p.* 51.). Eft hoc fine dubio oleum, quod cl. DE MACHY (ROZIER *Obfervations tom.* 7. *p.* 480.) defcribit craffum, obfcure flauum, tam cauflicum, vt ne guftari quidem poffit, difficulter frigore condenfandum, ardens flamma obfcura fumo multo et ingrate olente; fub cuius olei expreffione refert, exhalationes afcendiffe, pruritum quin dolorem in manibus et facie excitantes, imo in locis fub labore contrectatis eryfipelas cum deftructione epidermidis exortum. An eiusdem naturae fuerit craffiufculum et brunum illud, quod vomitum copiofum, naufeam perpetuam, ardorem, colicam diram et frequentiffimas alui deiectiones, referente ill. GRÜNER (*Med. Almanach* 1783. *p.* 168.) excitauit, non dixerim; experimenta

aliquot

aliquot chemica cum hoc ſpurio facta leguntur (in cl. FUCHS *Diſſ. de oleo Ricini*, *Ien.* 1782. *p.* 10.). Alia vero ratio acrimoniae in nimia ſeminum vetuſtate latet, qua ipſa oleum ranceſcit (CANVANE *l. c. p.* 9.). Et quidni ipſum oleum iam paratum longiori mora, vt ſimilia quaeuis, ranceſceret et blandam naturam deponeret. Nocere tum, experientia ipſa edocet (DUNAND in *Journ. de Medec. tom.* 49. *p.* 45.). Quod ſi fit, albeſcit, et prout ſic acrimonia eius creſcit, ſenſim purgandi eius vis debilitatur (DE MACHY *l. c. p.* 481.). Oleum quoque per coctionem euolutum ob calorem adhibitum magis inclinare in acrimoniam quam alterum frigida expreſſione elicitum, ſponte patet. Fac praeterea ſubſtituta fuiſſe vel commixta aliena ſemina acria (qua de re ſupra *p.* 198.); vel oleo vero diuerſum acre vel iners (DE MACHY *l. c. p.* 48.) aliquod, vel recenti oleo vetuſtum lucri cauſa additum fuiſſe. En argumenta multa, quae pharmacopolis iniungunt, vt oleum hocce ipſi praeparent, quo genuinum praeſto ſit, quum tamen venale iſtud tantum non ſemper ex America petitum fuerit. Fieri hoc poterit ex ſeminibus ex America transmiſſis, prout Londini ſolet, donec cultura ſtirpis in Europacis

paeis regionibus vſitatior fiat, iis in locis, quibus beneficium temperatioris climatis eandem concedat. Quod Veronae ex ſeminibus ibidem collectis erutum erat, paullo eſſe viribus inferius videbatur (BONELLI *l. c. p.* 8.). Ad depurandum illud et a rancore tuendum, conducit illud dupla aquae quantitate conquaſſare, inde partes rudes et ſalinae vel praecipitantur vel cum aqua ſeſe commiſcent, et oleum ſuperficiem petit (Inuentum cl. RENAUDET apud CANVANE *l. c. p.* 25.).

Genuinum oleum Ricini craſſum et viſcoſum eſt, expreſſum cum mucilagine fluida comparet (CONTI. BONELLI *l. c. p.* 16. Cfr. HAMART *Pref. p.* 4.), fere inſipidum vel dulce, nec vllum acrimoniae ſenſum in faucibus relinquens (ODIER in *Journ. de Medec. tom.* 49. *p.* 455.). Recentius et melius eſt ſubopacum, quam illud diaphanum et coloris crocei (HAMART *Pref. p.* 7.). Colorem glauco virideſcentem prae ſe fert, et grauitate ſpecifica tam olea omnia reliqua vnguinoſa, quam pinguedines animales antecellit, frigore ſolideſcit, colore Succini, pellucidum fere (BRANDIS *Comm. de oleis vnguinoſ. p.* 22.). Accenſum ellychnio claram flammam edit absque nidore et fumo, ſed odore

odore grato quasi cerae. Transeo experimenta cum reagentibus et ope destillationis facta (BONELLI *l. c. p.* 15. *sq.*). Quibusdam referre visum est oleum Amygdalarum cum sapore post aliquam gustationis moram nauseoso (GRUNER in *Med. Almanach* 1783. *p.* 168.), vel vt quasi ex oleo Nucum subrancido (BONELLI *l. c.*). Venale multiplici modo colore et acrimonia variat. Quo albidius est, tanto minor purgandi efficacia insidet. Sic coctione cum aqua repetitis vicibus facta prout colore priuatur, etiam cathartica vi (DE MACHY *l. c.*), ita vt dupla olei quantitas impune ingeri possit. Aetate spissescit magis in densitatem mellis recentis, rubicundum et diaphanum fit (BERGIUS *Mat. med. veget. p.* 772.). Aeque clarum tamen istud coctione elicitum describit LABAT (*l. c. p.* 281.), ac oleum Oliuarum.

Vtilitate oeconomica saltim extra patriam non valde inclaruit. Lampadum pabulum in Indiis iam dudum idoneum habitum fuit, et adhuc crebro habetur (RUMPH. LABAT *l. c. p.* 283. BROWNE. AUBLET *des plantes de la Guiane Françoise tom.* 2. *p.* 885.). Tatari quoque fluuio Terek vicini oleum pro lampadibus adhibent (FALKS

Beyträge zur topograph. Kenntniſs d. Ruſſ. Reichs. vol. 1. *p.* 91.). Iauani vero et Malayenſes calci viuae illud admiſcent pro obturandis et oblíniendis nauibus loco picis (RUMPH.).

Ampliori multo encomio ob virtutes medicas ornari meretur, quibus ipſis quidem multa cum aliis oleis vnguinoſis communia habet, haud pauca tamen priua et peculiaria. Quae veteres de olei cicini efficacia reliquerunt non multum ponderis habuerunt ad oleum Ricini ſerioris aetatis medicis commendandum. Nec in *Horto Malabarico* (*Tom.* 2. *p.* 59.) de purgante eius et colicis doloribus ſubueniendi praeſtantia notata, nec effectus, quos ven. LABAT (*l. c. p.* 282.) recenſuit varios, medici, nec BOERHAAVII (*Hiſt. pl. horti Lugd. Bat. p.* 335.) rectum de ſeminum putamine, quoad acrimoniam et olei quoad blandam naturam, iudicium, nec alia ſparſim obuia de eodem effectu celebritatem quandam illi inter Europaeos conciliare valuerunt. Noſtro autem tempore primum Anglorum quorundam, qui vſum in inſulis Americanis, vbi dudum inualuit, didicerunt, FRASER et CANVANE, experientia per partes enucleata obliuioni illud eripuit, et poſtea iuncto horum cum conterraneorum aliquot

et

et exterorum ſtudio extra dubium eſt poſitum, efficacioribus pariter ac tutis remediis eſſe accenſendum.

Oleis vnguinoſis quidem, vt pinguedinoſis in vniuerſum, vis aluum mouendi inſidet, quippe quae foeces emolliunt, inteſtina lubricant et relaxant et ſpaſticas conſtrictiones, quae tam ſaepe deiectiones aluinas remorantur, reſoluunt. Sed negari nequit, peculiarem Ricini oleo ſtimulum ineſſe, qui licet oleoſorum partium connubio obuoluatur, ſat tamen virium retinet ad inteſtina blande vellicanda. Videtur illa maturius cognita fuiſſe reliquis olei virtutibus, nec mirum, ſi apud gentes rei medicae rudiores oleum aliquando vſu venerit, dum alia purgantia magis idonea fuerint. Generalius tantum notata fuit in *Horto Malabarico*, a ven. LABAT, item a cl. AUBLET, qui iunioribus nigritis a quibusdam medicis exhiberi purgandi ſcopo memorat. Agnoſcunt eum effectum recentiores omnes, qui dedita opera in naturam huius olei inquiſiuerunt. Nec in chronicis modo malis, ſed et acutis conuenit, quando aluum aperire conducit. Pertinet huc caſus pertinacioris adeo obſtructionis aluinae plurium dierum cum ſordium laten-

latentium in ore indiciis et intumefcentia ventris (BONELLI *p.* 30. *fqq. Obf.* 5. 6. 7. 9.). Multo promtius reliquis purgantibus operatur. Et tam blande, vt recens adeo nati eius cochleare paruum pro Thea ad expellendum meconium ferant (FRASER in *Medical Obfervations and Inquir. vol.* 2. *p.* 239. CANVANE *l. c. p.* 13.). Infanti annuo, in colica cum motibus conuulfiuis ex fordibus ventris collectis, vncia eius vna mederi contigit (BONELLI *l. c. p.* 32. *Obf.* 8.). Alii infanti bienni verminofo eadem quantitas fubuenit (GRUNER *Almanach cit. p.* 168.). Puerperis pariter commodum et fecurum purgans eft in febre puerperali adeo, qua vncia vna primum et vncia dimidia omni trihorio poft ad effectum vsque dare conuenit, et prima quidem dofis plerumque cito per inteftina in haud leue aegrae folatium decurrit (HULME *on the puerperal Fever p.* 58.). Commode et tum puerperis fubactum vitello oui in Mannae mifcela et dilutum aqua offertur (LEAKE *on child - bed Fever p.* 129.). — Adultis vncia eius dimidia vel integra, fefquialtera, quin duae fimul concedi poffunt (BONELLI *l. c. Praef. p.* 7.). Dofin duarum vnciarum pro nigritis iunioribus quoque adfignat AUBLET. Nimia quantitas fimul capta facile emefin ciet, hinc

praeftat

praeſtat per interualla illud ingerere (HAMART *Praef. p.* 5.).

Sunt vero multi morbi, in quibus, dum aluum expedit, alias ſimul beneficas vires praeſtat. Horum e numero colicae variae ſpecies ſunt; in quibus in vniuerſum eſt, qui ſine dubio iuſto liberalius oleum laudauit (LABAT *l. c. p.* 282.). Eminet autem efficacia in colica pictonum, Anglis Dry-belly-ach, ante reliquas ſignificanda. Haec quoniam in inſulis Americanis frequentiſſima eſt, Weſt-India Dry Gripes quoque dicta, et ibidem ſpecifici titulo oleum hoc condecoratur (BANCROFT *l. c. p.* 36.). Nihil tam certo et blande aluum in hoc morbo adſtrictam reſerare experti ſunt viri varii eximii, qui ibidem praxin medicam exercuerunt BROWNE (*l. c. p.* 350.) in Iamaica, FRASER (*l. c. p.* 238.) in Antigua, cl. CANVANE (*l. c.*). Qualiscunque cauſa atrocis huius morbi et ſequelis ſuis funeſti ſit, primum et praecipuum hoc eſt, vt aluus reſeretur, eiusque liberum profluuium alatur, quo ſtimulus latens et vellicans ſubducatur, qua in re tanto magis praeſtat hoc oleum aliis purgantibus, quod ſimul acre ſpaſticas inteſtinorum conſtrictiones ſuſcitans inuoluat. Aliquando ſim-

pliciſſima exhibendi illud ratio ſuffecit, ſcilicet cochleari vno quauis hora dato, et tertium vel quartum plerumque alui deiectionem efficit (FRASER *l. c. p.* 238.). Opus quoque eſt, vt multum diluentis liquidi calide ſuperbibatur. Niſi ore receptum ſuccedat, vel ſi ventriculus illud faſtidiat, clyſmati emollienti commode additur (*Ibid.*). Miror, quod cl. WARREN (*Medical Tranſact. vol.* 2. *p.* 77.) innuat, perinde eſſe, quale catharticum capiatur, modo non nimis rudem actionem exſerat, accuſat quoque oleum hoc, quod magis reliquis ad ſubuertendum ventriculum inclinet, confeſſus tamen non opus eſſe, vt vſus eius tam ſaepe ac reliquorum purgantium repetatur. Ad prius iudicium propius quoque accedit ill. QUARIN (*Animadv. pract. p.* 253.), qui non plura eo praeſtare valuit, quam olei Amygdalarum cum Manna conſociatione, quod pluries optimo ſucceſſu obtulit. Sponte liquet, in malis diuturnioris morae ad alia commoda auxilia in hoc morbo inſuper tranſeundum eſſe, quae vero exponere huius loci non eſt. In recenti malo acquieſcere eo licuit, prout in caſu pictoris a cl. ODIER recenſito (*Journ. de Med. tom.* 49. *p.* 337.). Vere ſaturnina eaque recens erat colica ex illito vnguento ſaturnino in leproſo, qui,

qui, quotiescunque oleum hocce ingereret, colica liberabatur cum alui deiectione (ODIER *l. c. p.* 340.). Plurimum solaminis etiam iuueni attulit hac causa praesente (PERCIVAL'S *Essays med. and experimental vol.* 2. *p.* 191.) aluum referando. Ex bilis vitio deriuant colicam istam Americanam cll. FRASER et CANVANE, qui ipsi et in aliis vitiis eiusdem fontis multum huic oleo tribuunt. Quicquid sit, tamen in aliis variis colicae speciebus eximiam opem praestat. Eius rei exemplum exstitit in homine robusto, cui post molestam intumescentiam ventriculi colica vehemens cum vomitu contigit (BONELLI *p.* 28. *Obs.* 1.). Aliud legitur de puella quatuor annorum vorace, quae carnem bubulam edens tendinem crassum octo ad nouem pollicum deglutiuit, vnde colici dolores, sed cessantes, postquam ope olei Ricini per aluum eiiceretur. (ODIER *l. c. p.* 342.). In colica nephritica s. calculosa pariter eximiam opem affert (CANVANE *p.* 106. BONELLI *p.* 29. *Obs.* 3. FRASER *l. c. p.* 239.), vtpote quum et vias vrinarias lubricet et secessum sabuli et calculi adiuuet, et aluum sollicitando pressionem foecum molestam tollit. Commode hoc oleum in affectionibus calculosis generatim aliis remediis lithontripticis interponitur, nisi ipsi

ſoli quaedam ſoluendi virtus tribuenda ſit (CANVANE *p.* 111.). Inſigne leuamen calculoſus, arthritide ſimul vexatus, tulit ex Lactuca oleo Ricini, loco olei Oliuarum humectata, et veſperi ingeſta (CANVANE *p.* 13.).

Contra ileum quoque commendabile exſtat (CANVANE *p.* 13.). Eum nominatim ſuſtulit, qui ex arthritide ab extremis in ventrem translata originem traxit (KÖLPIN in cel. TODE et SALHOLT *Diſſ. Adnotata medico-pract.* *p.* 34.). Et in vomitionibus a voluulo vel calculo felleo ſimilis praeſtantiae eſt (BERG. *M. m.* *p.* 773.). — Adiungo efficaciam, in cardialgia cum vomitu et pertinaci alui obſtructione aliquoties exploratam (QUARIN *Animadv.* *p.* 253.).

In dyſenteria pluribus finibus ſatisfacit. Initio morbi datum loco purgantis prodeſt (FRASER *p.* 239.). Frequenter lenit dolores colicos, vt primum capiatur, vt fere anodyni aliquid illi ineſſe crederes, et praeter deiectiones, quas ſuſcitat largiores, teneſmum mitigat (CLARK'S *Diſeaſes in voyages to hot countries* *p.* 228.). Signa ſordium in ore obuia praeuium aliquando emeticum requirunt; nec vlla alia medela in itinere nauis Danicae tam

tam promtum et efficax auxilium praeſtitit hocce oleo ad ſemunciam omni hora dato, donec aluus aliquoties moueretur (TODE *Diſſ. cit. p.* 33. Conf. CANVANE *l. c.*).

Variis paſſim in hoc opere documentis euictum, quantum olea vnguinoſa in vermibus inteſtinorum necandis valeant. (Vid. de oleo Iuglandum *Appar. med. vol.* 1. *p.* 60. de oleo Oliuarum *l. c. vol.* 2. *p.* 44. de oleo Amygdalarum *l. c. vol.* 3. *p.* 255. de oleo Lini *l. c. p.* 488.). Sed quum oleum Ricini manifeſte ſimul aluum ſubducat: apparet palmam reliquis praeripere, niſi ex efficacia praeclara fere conſtituendum ſit, ineſſe partes peculiares, vermibus infeſtas. Pauciora hactenus noui experimenta lumbricis infeſtantibus capta. Memoranda tamen cardialgia verminoſa, per duas vncias olei huius, quae decem deiectiones aluinas effecerunt, et vna vermes eliminarunt, ſublata, et recrudeſcens poſt aliquot dies eodem remedio exſtincta (BONELLI *l. c. p.* 30. *Obſ.* 4.). Redit quoque in mentem infans biennis, ex vncia vna lumbricum deiiciens (GRUNER *l. c. p.* 168.). — Querela tamen mota, lumbricis robuſtis et magnis (CHAMBERLAINE *on the Stizolobium verſ. Germ. p.* 16.)

non ſufficere. An lumbrici in vniuerſum contra vim huius olei taeniis obſtinatiores: ſaltim immerſi eidem humani 44 ad 48 horas vixerunt (ARNEMANN *de ol. vnguinoſ. p.* 76.). — Aſt tanto magis depraedicandum eſt, quum vermem contra remedia multo alias pertinaciorem, Taeniam, ſubigat. Lectu digna de hac virtute debemus duobus medicis Genevenſibus ODIER et DUNANT (*Journ. de Medec. vol.* 49. *p.* 44. *ſqq. l. c. p.* 333. *ſq. p.* 450. *ſqq.*), quibus et opportunitatem dedit frequentia, qua hic vermis Genevae obuenit. Tutiſſimum eſt, puluerem radicis Filicis maris vel Filicis foeminae praemittere ea doſi, quam matrona NUFFER commendauit, hoc eſt, ad drachmas duas vel tres. Sed loco boli eius draſtici, quae tot plerumque incommoda parit, ſcilicet vomitus, colicas, deiectiones inſignes virium rel. absque periculo oleum Ricini exhibetur, et quidem circiter bihorium poſt vncia dimidia in cyatho Theae vel iuſculi tenuis, ſic per dimidias horas repetendo, donec vnciae duae et dimidia vel tres conſumtae fuerint. Aliquando ante hanc quantitatem ingeſtam vna vel altera alui deiectio ſubſequitur et vermis ſimul euerritur. Subinde inſtar glomeris expellitur, ſubinde in longitudinem diductus. Si nimis in

inteſtinis

inteſtinis tardat, adiuuari poteſt expulſio clyſmate ex aqua calida et tantillo oleo Oliuarum. Adſunt caſus (ODIER *p.* 341. 351.), quod ſolum oleum Ricini absque radice Filicis ſuffecerit; ſed non aeque tuto, nec aeque facile contigit, ac in vtriusque connubio (*l. c. p.* 351.). Experimenta vnice cum Taenia lata L. capta fuere, quum Taenia Solium L. Genevae valde rara ſit. Succeſſit quoque cl.mo RAYMOND pluries oleo hocce taeniam expellere (*Hiſt. de la Soc. de Medecine tom.* 2. *p.* 226.). Species tamen de qua loquitur vix determinatur nomine Ver ſolitaire.

Leuat aſthma, quod a vaporibus ſaturninis proficiſcitur (SELLE *Medicina clinica p.* 610.).

Non lubet plures virtutes enumerare, quas vel communes cum aliis oleis vnguinoſis habet, vel quae ratiocinio modo vel nimia in illud fiducia nituntur. Non omni culpa, me iudice, cl. CANVANE ob haecce praeconia abſolui poteſt.

Malo ſubiungere, quibus formis et modis hoc oleum commodius aſſumi poſſit. Sunt enim, quorum palatum vel ſtomachus merum oleum non fert. In elaeoſaccharum cum ſacchari eadem quan-

quantitate redactum, vel cum ſyrupi Althaeae aequali pondere, vel cum melle mixtum, capi poteſt, ſicque infantibus praecipue placidum redditur (CANVANE, BONELLI.). Tanto gratius eiusmodi elaeoſaccharum additamento ſucci Limoniorum (lime-juice) euadit (FRASER *l. c. p.* 238.). Subigitur oleum vitello oui, e. c. ſic vt olei vncia vna cum dimidio vitello, contrita diluatur aquae cuiusdam vnciis duabus (WARREN); aqua Menthae piperitae nauſeae et vomitioni tanto efficacius obuiam ibit. Magis vero mihi placet, miſcibile illud reddere cum aqua ope mucilaginis gummi Arabici, vnde ſpecies emulſionis redundat. Drachmae duae olei ſibi vindicarunt mucilaginis dictae vnciam dimidiam (cl. ARNEMANN *de oleis vnguinoſ. p.* 50.). Additus ſyrupus tanto plus gratiae hiſce miſcelis conciliat, cuius rei exemplum eſſe poterit illud (QUARIN *Animadverſ. pract. p.* 335. *n.* 35.): ℞. Ol. Ricin. ℥iij. Syr. Alth. ℥ij. Vitell. ovor. q. ſ. diu tritis et ſubactis add. aquae comm. ℥x. M. qua ipſa miſcela in cardialgia cum vomitu et pertinaci alui obſtructione tantum profecit. Adeo autem innocuum eſt hoc oleum, vt doſis quinque vel ſex vnciarum vna capi poſſet, niſi verendum eſſet, ne vomitu mox excuteretur; hinc

hinc praeſtat in duas ad minimum doſes neceſſariam quantitatem diuidere, et interuallum commodum concedere (HAMART DE LA CHAPELLE *l. c. Praef. p.* 5.).

Clyſmatibus emollientibus optimo ſucceſſu additur, quando fruſtra per os capitur vel ventriculo aduerſum eſt (FRASER *l. c. p.* 298.). Fugat vermes exigua quantitate aluo iniectum (CANVANE *p.* 16.). In clyſmate quoque mitigat renum affectiones. In infantibus immorigeris confert in dictos ſcopos abdomini illud inungere, vnde vna vel duae alui deiectiones (CANVANE). Iuuat etiam in doloribus corporis cauta olei perunctio (*Hort. Malab. vol.* 2. *p.* 59.).

Quidam exiſtimant hanc plantam, fuiſſe Cucurbitam JONAE ex verſione LUTHERI, ſiue Hebraeorum Kikajon, ſub cuius tegmine Vates ille gratum refrigerium quaerebat, quum loco natali, cadente tenui pluuia, erucae nigrae copioſae generentur, quae ſaepe tam cito folia per vnam noctem depaſcunt, vt praeter coſtas eorum nihil reliquum ſit (RUMPH. *Herb. Amboin. tom.* 4. *p.* 95.). Cl. NIEBUHR (*Beſchr. v. Arabien, p.* 148.) tamen ex teſtimonio Iudaeorum quorundam et Chriſtianorum in Arabia ſibi lato, ſpeciem Cucurbitae Elkerra fuiſſe, reputat.

MERCV-

MERCVRIALIS.

LINN. *Syst. veg.* *p.* 746. *Gen. pl.* *p.* 527.

449.

Pharm. MERCVRIALIS *Herba.*

Mercurialis annua; caule brachiato, foliis glabris, floribus spicatis LINN. *Spec. pl.* *p.* 1465. Planta *mascula*, prae defectu verae de sexu cognitionis olim dicta Mercurialis spicata s. foemina C. B.; et *foeminea*: Mercurialis testiculata, siue mas C. B. Icon: REGNAULT *Botanique*, la Mercuriale. Pl. annua, in temperatiori Europa locis vmbrosis et hortis neglectis crescens.

Obsoleuit in hodierna praxi HERBA, quae apud veteres praecipue inter aluum subducentia et, extus applicata, inter relaxantia locum obtinuerat. Copia succi aquosi subsalsi quoad saporem scatet, odore autem caret. Mucilaginem cum miscela exigua salis ad cl. LEWIS (*M. m.* *p.* 382.) mentem recondit. Quod si esset, verius emolliendi vi illam instrui affirmaretur. Sunt vero, qui mucilaginem in dubium vocant (CRANZ, BERGIUS, PLENCK *M. m.*), licet herbis emollientibus numero quinario

a ma-

a maioribus noſtris aſſociaretur. Quod aluum purget, ſeriori etiam tempore confirmatum. Ruſtici nimirum Ferrarienſes inſtar pultis hoc fine herba cocta probo effectu vſi ſunt (ANT. MUSA BRASSAUOLUS in *Exam. omn. ſimpl. medic. p.* 136.). Clyſmati quoque ad aluum ſollicitandam decoctum eius inſeruit, item mel mercuriale aliis clyſmatibus eundem in ſcopum additur.

Quum ex infeſta tricoccarum familia ſit, iam inde ſuſpecta pro vſu interno euadit. Sed et in congenere ſpecie ſubfoetente, Mercuriali perenni L. cuius icon vide in MILLERI *Illuſtratione ſyſt. ſexual.* vis noxia obſeruata. Etenim vir quidam cum coniuge et tribus liberis ex huius herba cum lardo frixa vomitu, alui purgatione, ſopore aliisque malis afflictus, et vnus liberorum mortuus eſt (SLOANE in *Phil. Tranſ. vol.* 17. *p.* 875.). Sed non hominibus vnice, ſed et ouibus pronunciatur deleteria (LINN. *Fl. Suec. p.* 360.). Ipſa Mercurialis annua ante coctionem non viſa ſatis tuta eſt (BRASSAVOLUS *l. c.*). Nociuae partes ſine dubio coctione diſſipantur vel deſtruuntur. Alias vix comprehendi poſſet, quomodo veteribus pro cibo eſſe potuerit, ſi vere venenata eſſet.

PRAE-

PRAEPARATA ET COMPOSITA.

HERBAE QVINQVE EMOLLIENTES offic. V. ſupra.

MEL MERCVRIALE. *Ph. W. p.* 114. Ex ſucco herbae coƈto cum melle. Vſus ſupra notatus.

SYRVPVS MERCVRIALIS *Ph. W. p.* 214. Neque ſeleƈtus rerum, ex quibus componitur, nec laus ad prolongandam vitam et contra morbos natura multo diuerſos, genio ſeculi noſtri accommodata eſt, quamuis vtrumque a ZWINGERO (*Miſc. nat. curioſ. ann.* 7. *p.* 18.), TOURNEFORTIO (*Hiſt. des Plant. de Paris vol.* 1. *p.* 362.) aliisque repetatur.

THEA.

THEA.

LINN. *Syst. veg. p.* 412. *Gen. pl. p.* 269.

450. 451.

Pharm. THEAE BOHE *Folia.*

Thea Bohea; floribus hexapetalis LINN. *Spec. pl. p.* 714. *Syst. veg. ed.* 13. *p.* 412. *Amoen. acad. vol.* 7. *p.* 236. *sqq.* vbi monographia c. ic. HILL *exotic botany tab.* 22., adiudicante LINNEO, quem librum ego non vidi. THUNB. *Flor. Iapon. p.* 225. Chaa, herba in Iaponia C. B. qui sub ista cognitionis plantae infantia eam male inter vmbellatas collocauit. The Sinensium s. Tsia Iaponensibus BREYN. *exot. plant. Cent. p.* 111. cum icone absque flore, recusa inter EIVSD. *Icon. rarior. plant. p.* 17. *tab.* 3. Tsja; Thea frutex folio Cerasi flore Rosae syluestris KÄMPF. *Amoen. exot. p.* 505. cum figura elegante ad partem inserta Dissertationi dictae LINN. inuersa quoad latus forma, et BLACKWELLIAE *Herb. tab.* 352. sed nonnihil distorta; et male in editione German. flores colore roseo depinguntur, qui albi esse deberent. Conf. KÄMPF. *History of Iapan. p.* 115. *tab.* 38. vbi eadem

icon,

icon, item *Append.* *p.* 1. *sqq.* sed addita figura mala ex herbario Iaponico. De The RANOUW *Kabinet der natuurlyke Historien* 1721. *P.* 5. *p.* 462. *tab.* 30. vbi frutex integer depictus; *tab.* 31. vbi multiplex magnitudo et figura foliorum apparet. The Tea-Tree: LETTSOM's *Natural History of the Tea-Tree* cum icone omnium optima, sed coloratio plus sollertiae requisiuit. Le Thee: FOUGEROUX DE BONDAROI in ROZIER *Observations et Mem. sur la Physique tom.* 1. *p.* 326. *sq.* *Avril tab.* 1. 2. praecipue huius *fig.* 1. Arbor exigua Iaponiae et Chinae.

Pharm. THEAE VIRIDIS *Folia.*

Thea viridis; floribus enneapetalis LINN. *Spec. pl.* *p.* 735. *Syst. veg. ed.* 13. *p.* 412. HILL *exotic botany tab.* 22. (ad mentem Linnei). Green Tea: BLACKWELL *tab.* 351. quam ex nomine modo addo, delineatam ad exemplar ramuli a SLOANE seruati. The The verd REGNAULT *Botanique;* vbi eleganter depingitur ad exemplum horti R. Paris. sed corolla ludit petalis quatuor, quinque quod suetissimum, vel sex, coloris sulphurei. Pariter nomine modo

modo inductus huius figurae hic memini. Arbor exigua, cui Chinam vnice patriam LINNEUS assignat.

Theam vtramque tanquam diuersas duas species hic sisto, non auctore LINNEO tantum, qui ipse fatetur (*Amoen. l. c. p. 238.*), se HILLIUM in discernendis iis pro numero petalorum dicto sequutum esse, sed quoniam in Britanniae Regis horto Kewensi duo diuersi frutices commonstrantur aduenis, hisce nominibus sicuti characteribus variis distincti. Ad testimonium viri quidem militaris, sed in re naturali sagacissimi (Maior GARDNER), mihi coram Gottingae datum, Thea Bohea ibidem seruata gerit folia scabra et saturatius viridia, Th. viridis autem folia glabra laete viridia. Qui in Anglia venales prostant frutices differunt etiam pretio, ita vt a. 1778. Londini Thea viridis constaret summam minorem (10 shilling 6 Pens), Thea Bohea autem maiorem (1 pound sterl. 1 shill. Vid. LUEDER *botanischprakt. Lustgärtnerey vol. 3. p. 22.* ex MALCOLM'S *catalogue of Hothouse- and Greenhouse-plants* 1778.). Autoptarum est, emendare differentias specificas a LINNEO optimo suggestas, quum compertum sit obseruationibus,

 nume-

numerum petalorum inconſtantem in Thea eſſe, quin a tribus ad nouem variare (LETTSOM *l. c. p.* 2. Conf. et ſupra facta citatio ex REGNAULTO), vnde et erroris accuſat cl. LETTSOM HILLIUM, quod duas diuerſas ſpecies botanicas aſſumſerit. Theae viridi adſcribit LINNEUS (*Spec. pl. cit.*) folia longiora, Boheae breuiora, vel, vti alibi profert, (*Amoen. l. c. p.* 237.) iſti oblongiora, huic oualia.

Prout in hiſce hiſtoria Theae manca eſt, ita et laborat etiam aliis defectibus, ſi diuerſitates iſtas varias Theae ſpectes, quibus ſingularia nomina impertiunt Chinenſes et cum iis mercatores Europaei, Indias orientales adeuntes, ſiue diſcrimina odoris colorisque, quorum omnium ratio nondum plane euicta eſt. Multum ſine dubio facit diuerſitas ſoli et ſtationis, aetas arborum, nec non foliorum ipſorum decerpendorum, vel iunior vel adultior aetas, collectionis ipſe modus tempusque, item, quando cultura accedit, eius ſollertia diuerſa. Sed ipſa praeparatio pariter magni ponderis eſt, cuius momenta ſingula nondum ſatis explanata ſunt. Nec plura nec certiora in longa iſta annorum ſerie innotuere, quam quae CLEYERUS (in BARTHOL. *Act. med. et philoſ. Hafn. vol.* 4. *p.* 1.

cum

cum icone omnium prima), TEN RHYNE (in *Append.* *ad* JAC. BREYN. *exot. pl. Cent. p.* 9.) demum KÄMPFERUS (*l. c.*), qui omnium vberrimus et accuratiſſimus eſt, nobis reliquerunt, quorum ſingulorum narratio vnice ad Theam Iaponenſem attinet, quae exigua modo quantitate a Belgis in Europam transfertur, nec ad Chinenſem, cuius potiſſimum res agi debet. Valde etiam probabile, quod, vt ingenii humani vis fert, temporum ſucceſſione varia in Theae gratiam et commendationem molimina mutata et in melius verſa fuerint. Id modo ſerius lucrati ſumus, quod botanica ſtirpis indago ad maiorem accurationem deducta fuerit, poſtquam propagandi eam varia tentamina ſucceſſum habuerint, et quod vires Theae in corpus humanum experimentis bene multis plus lucis obtinuerint. Cauſa lacunarum, in hiſtoria Theae adhuc obuiarum, in iſtarum gentium erga Europaeos inuidia continetur, qua ducti non ſolum eosdem ſollicite ab acceſſu ad interiora imperii arcent, ſed et ſtudioſe encheireſes celant, vel quod peius eſt, narrationibus ſuis maligne fallunt.

Vtne vero ſeries narrationis de Thea vera interrumpatur, praemittenda eſt earum plantarum

commemoratio, inter quas et Theam confusio subinde facta fuit, tum et earum, quas substituendas illi operae pretium duxere.

SIMONEM PAULLI errasse, dum Myricam Galeni cum Asiatica ista arbore eandem haberet, tempestiue constitit (Vid. noster *App. medic. vol.* 1. *p.* 73.). Quae in hortis multis Europaeis pro Thea venditatur arbor, Cassine Peragua L. est. Difficilior distinctio est a Camellia Sasanqua (THUNB. *Fl. Iapon. p.* 273. *tab.* 30.), quae vix nisi staminibus basi connatis, aliquando tamen et dehiscentibus, a Thea differt. Ipsi Chinenses imponunt Europaeis eadem specie vel altera C. Iaponica L. (LINN. *Amoen. vol.* 7. *p.* 251.). Adduntur Sasanquae folia Theae ad odorem gratiorem illi conciliandum (OSBECKS *Resa p.* 159.).

In Theae autem locum folia aliarum variarum plantarum subinde vel vere suffecta sunt, vel sufficiendi consilium datum. Et ad haec quidem suasit defectus Theae, vel parsimoniae cupido vel noxae cuiusdam ex Thea redundantis formido. Ipsis gentibus remotarum terrae partium succedanea eiusmodi hinc inde familiaria sunt. In America australi Cassine Peragua L.

(Para-

(Paraguaythee, Herbe de Paraguay, Herbe de Saint Barthelemy). Iſta nempe ſtirps nec Prinos glaber, nec Viburnum caſſinoides, contra quorundam mentem eſſe creditur, quae in ſyluis regni Paraguay ſponte quidem creſcit, ſed etiam cultura adiuuatur, et tantum in deliciis eſt, vt copia inſigni eius ramuli et folia magno cum lucro ad Chili et Peruuiam per mulos inter ſaccos ex pellibus bouinis transferantur (FREZIER *Voyage de la mer du Sud*, *tom.* I. *p.* 443. *ſqq.* CHARLEVOIX *Hiſtoire du Paraguay P.* I. *p.* 13. *ſqq.*). Melaleucae ſcopariae, fruticis nouae Zeelandiae, flores et ramuli floriferi recentes cum foliis tenellis in itinere COOKII ad inſulas auſtrales illi et ſociis itineris infuſum aromaticum leniter adſtringens exhibuerunt, ex prima infuſione gratum, ex altera moleſte amarum (FORSTERS *Reiſe um die Welt p.* 97. 151. *tab.* II. Cfr. GEORG. FORSTER *de plantis eſculentis inſul. oceani auſtral. p.* 78.). Gallis in America placet decoctum Caprariae biflorae (Thé des Antilles). Alſtonia theaeformis, frutex Americae meridionalis, Theae ſimilis, ſimilem vſum promittit (LINN. *Suppl. pl. p.* 264.); et auctore cl. JUSSIEU Prinos glaber (FOUGEROUX in ROZIER *Obſerv. tom.* I. *p.* 328.). Calmucci delectantur infuſo foliorum Glyzyrrhizae

asperae (PALLAS *Reis. tom.* 1. *p.* 319.). Mungalenses autem et Tartari Sibirici folia Saxifragae crassifoliae exsucca tertio anno cauli adhaerentia eodem fine adhibent (*l. c. tom.* 2. *p.* 565. GEORGI *Reisen tom.* 1. *p.* 215. FALKS *Beyträge z. topograph. Kenntniss d. Russisch. Reichs vol.* 2. *p.* 177.). Ditiores tamen inter Mungalenses et Burätos ad excessum vsque vtuntur Thea quadam in tabulas redacta (Ziegelthee), quae in septentrionalibus prouinciis Chinae ex foliis fruticis cuiusdam feri, referentibus folia Cerasi auium, aqua putrescentibus, dein gelatina sanguinis animalium mistis paratur. Admiscent frustulo eius liquefactae lac butyrum vel adipem caudae veruecinae, etiam tantillum farinae, imo salis alcalini (PALLAS *v. d. Mogolischen Völkerschaften vol.* 1. *p.* 180. *sq.*). In America septentrionali Ceanothus Americanus (Jersey-thee) a quibusdam loco Theae est. (KALM, *Kårt Berättelse om Norra-Americas växter p.*9. MÄRTERS in VON BORN *physik. Arbeit. eintr. Freunde* 1. *Jahrg.* 4. *Quart. p.* 35.). Chinenses pauperiores sub defectu verae Theae acquiescunt foliis Rhamni theaezantis (OSBECKS *Resa p.* 161. 232.), item musco quodam (*l. c. p.* 161.).

Aſt pluris intereſt, noſſe ſtirpes, quas Europaeis Theae ſubſtituere viſum eſt. Veronicae variae ſpecies huc pertinent, praecipue Ver. officinalis (Vid. *Appar. med. vol.* 2. *p.* 206. *ſq.*). Aliis placuerunt folia Roſae caninae (THOMASIUS in *Eph. nat. cur. cent.* 3. *et* 4. *p.* 473.), Fragariae, Pruni ſpinoſae, Rubi arctici, Liguſtri (*Vet. Acad. Handl.* 1763. *p.* 253.), Polygalae vulgaris (*Schleſ. oekon. Nachr.* 1773. *p.* 99.), Menthae, Meliſſae (*Leipz. Intell. Blatt* 1768. *n.* 16.), Origani vulgaris, Hiſpanis Chenopodii ambroſioidis (Thé du Mexique ou d'Ambroſie), Betulae albae; aliis alia (Conf. LOCHER *de nouis et exoticis Thee et Coffée ſuccedaneis, Norimb.* 1717. 4. item *Collegii med. Kungörelſe om det miſbruk, ſom Thee och Caffé är underkaſtadt, ſamt anviſning på Svenſka örter at bruka i ſtälle för Thee Stockh.* 1746.). In Helvetia commiſcere varias ſtirpes adſtringentes et aromaticas in vſu eſt, nomine Theae Helveticae ſ. Vulneraires de Suiſſe ſ. Faltranc, de quo alibi iam iudicium tuli (*Appar. med. vol.* 1. *p.* 208.). Mungalenſes praeter Saxifragam craſſifoliam indigenas varias ſtirpes colligunt (Vid. PALLAS *Samml. v. d. Mongoliſchen Völkerſchaften vol.* 1. *p.* 181.).

Sed quicquid horum ſit, equidem fateri cogor, harum omnium plantarum nullam gratia exaequare Theam veram, ne dicam antecellere, et varias harum e numero eſſe, quae ob calidam ſuam naturam pro vulgari vſu longe minus commodae exiſtant, quam iſta. Anne vero in vniuerſum praeſtaret proſcribere vſum potus eiusmodi calide bibiti, alia quaeſtio eſt, infra ſub incudem reuocanda.

THEH Chinenſibus, ſiue TSJAA Iaponenſibus (ex ſcriptione KÄMPFERI), eſt arbor ſemperuirens exigua, humanam ſcilicet, vel orgyalem magnitudinem vix ſuperans, vnde quibusdam quoque fruticis nomine venit. Sponte creſcit iis in regionibus, vnde folia repetuntur, et ſaepe in decliuibus montium et locorum praeruptorum, vnde collectio foliorum fieri non poſſet, niſi vel per gradus effictos ſiue ſuſtentacula exſtructa acceſſus leuaretur, vel per baculum vncatum rami deorſum traherentur, vel, ſi locus elatior eſt, ſimiae montoſa inhabitantes vario molimine irritarentur, quae in ſui vindictam ramos diffringunt et deiiciunt, ex quibus tum folia decerpuntur; quae adiumenta paſſim picturis Chinenſium repraeſentantur

(LETT-

(LETTSOM *l. c. p.* 19. 23.). Delectatur vero praeterea ftatione in vallibus et ad ripas fluuiorum. Quo autem folia tanto plus gratiae nancifcantur, in colenda arbore fedulo operam collocant. Iaponenfes eum in finem agrorum margines eligunt, in quibus femina plura intra fuas capfulas adhuc recondita (40 ad 50 tefte cl. TEN RHYNE *l. c. p.* 9. vel 6 ad 12 tefte KÄMPFERO *Amoen. p.* 612.) per modica interualla fingulis foli fcrobiculis immittunt. Numerum tantum feminum intra eosdem cancellos ferere ideo opus eft, quod pleraque germinare detrectant. Vnde tamen fit, vt plures trunci eodem loco emergant. Chinenfes ob largiorem foliorum confumtionem totos campos plantationi arborum impendunt (LETTSOM *l. c. p.* 16.). Studiofiores domini terra fimo fubacta easdem fouent.

Collectio vero foliorum differtur, donec triennis arbor euaferit, iftaque continuatur ad feptimum vel decimum annum vsque, quo temporis fpatio, quoniam parcius frondefcit, truncus prope radicem amputatur eo effectu, vt ex furculis copiofis tum exfurgentibus frondium tanto vberior prouentus fiat (KÄMPFER *p.* 612.). Decerpuntur

digitis

digitis folia ſingula ſeorſim conductis mercenariis labori huic aſſuetis, initiumque eius fit ad exitum Februarii vel Martio menſe ineunte, quo tempore tenella nondumque explicata exſtant, ſimul vero praeſtantiſſima. Secunda collectio fit ad finem Martii vel Aprilis initium, et tertia menſe ſubſequente, niſi pluris intereſſe videatur, totam meſſem ad vltimum dictorum menſium differre. Sed tum accedat oportet foliorum diſpertitio ſollers pro aetate varia; vnde tres bonitatis claſſes emergunt, quarum vltima folia bimeſtria et rigidiora in vſum plebis comprehendit (KÄMPFER *l. c. p.* 614.). Vix operae pretium eſt, hic operoſius iſtud in colligenda Thea, Imperatori Iaponenſi dicata, ſtudium diſcutere, quod in abſtinentia a quibusdam cibis et lotione protracta praeuia et chirothecarum indutarum adiumento conſiſtit, nec aliam vtilitatem habet, quam quod ſumtus creſcant, prout principum fere eſt naturae dona ob vana artis ludibria absque virtutis augmento cariſſimo pretio redimere. Auulſa folia, quantocyus fieri poteſt, torrenda ſunt, eodem die, quo decerpuntur; nam, ſi id in ſubſequentem diem differtur, nigreſcunt et iactura virtutum fit; nec in cumulo ſeruari debent, ne vitioſe incaleſcant.

lescant. A pauperioribus tostio fit absque magno apparatu in lebete fictili rudique manu. Verum, vt aptius fiat, officinae publicae, quibus et rustici folia sua vendere possunt, adornatae sunt, in quibus exstructae aliquot fornaces humiles, 5, 10, 20, tectae sartagine ferrea ampla, plana, quadrata vel rotunda, altera parte decliui. In hancce aliquot foliorum librae simul immittuntur, quae ex substrato igne insudant et ex attactu ferri crepant. Versari autem ambabus manibus sedulo folia debent, vt aequalis tostio contingat, donec calorem manus amplius non ferant. Tum mox eximenda sunt ope rutabili lignei, ac in tabulam aulaeis iunceis tectam palma volutanda motu vniformi, quo folia sese contorqueant, donec refrixerint, quo vt potiantur fine, flabelli ventilatio accedit. Ne vero iterum dehiscant, sed sensim omnino arescant, alternis vicibus aliquoties, scilicet quinquies vel septies, in sartagine et tabula volutantur, vltimis tamen vicibus leuiori et mitiori igne. Remotis foliis vel inconcinne contortis vel adustis, de conseruatione reliquorum cogitandum est. Attamen quo tanto tutius omnis humiditas abigatur, aliquot menses post ex suis loculis iterum eximuntur, et de

nouo

nouo leniter torrentur. Mentio et fit foliorum primae collectionis, quae ante toftionem breuiffimo temporis fpatio bullienti aquae immergantur (KÄMPF. *Amoen. p.* 618.). Vnde enata falfa apud Europaeos opinio, quod Chinenfes nonnifi folia, quae ipfi in potulentum iamiam vertiffent, effoeta transmitterent. Vix crediderim, encheirefin hanc in vniuerfum fieri; prout et dubito, an femper folia fecundae et tertiae collectionis vaporibus aquae calidae exponantur, antequam ad toftionem res deuenerit (Ita quidem afferitur in *Hiftoire des etabliffemens des Européens dans les Indes, tom.* 2. *p.* 218.). Summum in conferuatione momentum eft, vt iacturae partium volatilium follicite praecaueatur, et Thea nullum alienum odorem contrahat. Iaponenfes ideo Theam indunt ollis magnis fictilibus arcto orificio inftructis vel et murrhinis. Chinenfes vtuntur ciftis ex ftanni vilioris laminis, quae, fi maiores funt, firmantur ligneis, omnesque harum rimae intrinfecus et extus charta tenui obducuntur (KÄMPFER.). Subinde plures pyxides in receptaculo communi reconduntur. Quo pretiofior Thea, eo plus ornamenti ciftis vel pyxidibus extrinfecus impertiunt coloribus, characteribus picturisque variis, tela fericea,

vel

vel florum figuris adglutinatis, vel arundine artificiofe texta, qua totam ciftam obducunt. Vidi tamen quoque ciftas ex mera charta pluries conglutinata, denfa (Pappe) paratas, quae tamen non tam aptae mihi videntur ad fcopos conferuationis modo dictos affequendos. Hifce quidem praefidiis feruata in Europam, vel nauibus, vel terreftri itinere per Ruffiam, Thea transuehitur.

Praeter vulgatiffimam autem iftam foliorum contortorum formam aliquando et aliis offenditur. Nempe nonnunquam folia maiora explanata et ficcata colligantur filo fericeo, fafciculi in modum, dein chartae immittenda (OSBECKS *Oftindifka Refa p.* 159. Conf. figura eiusmodi fafciculi in ROZIER *Obfervations et Mem. l. c. tab.* 2. *fig.* 6.) ad librae dimidiae vsque pondus (OSBECK), quae Thea autem vix nifi itinere terreftri integra transmitti poteft. Subinde fpeciem placentae prae fe fert, quae charo pretio venit, ponderis circiter vnciarum duarum (OSBECK. LETTSOM *l. c. p.* 27.). Rotatur et aliquando in globulos magnitudine pifi vel minori (LETTSOM *l. c.*). Item extractum ex foliis parant, quod placentarum forma vel cylindrica feruatur (OSBECK. FOUGEROUX *l. c. p.* 336.).

Iaponen-

Iaponenſes delectantur puluere foliorum, mola manu verſatili contritorum (KÄMPFER), nec in quibusdam Chinae prouinciis iſte pro potu negligitur (DU HALDE).

Res tricarum plena eſt, ſpecies omnes diuerſas Theae, quae in mercatura obuiam veniunt, enumerare, et cauſas diſcriminum explicare. Quin ne duae quidem iſtae, ad quas reliquae omnes tanquam ad diuerſa genera reſpiciunt, Thea Bohea et Thea viridis, ita quoad originem cognitae ſunt, vt conſenſus communis obtineret. Notum eſt, Theam Boheam colore foliorum profundius bruno, viridem colore viridi vel magis vel minus in coeruleum vergente et odore magis fragrante, diſtingui, quae diſcrimina et in infuſis recens factis obſeruantur. Vndenam vero iſta foliorum viriditas, in quibusdam Theae ſpeciebus conſpicua? Ab arbore ſpecie adeo botanica diſcrepante ſi, ad recentiorum quorundam mentem, vt ſupra iam innui, eandem dependere extra omne dubium ponatur: cadent ab aliis prolatae multiplicis generis, partim ingenioſae, explicationes. Etenim eſt, qui coniecit (OSBECK *l. c. p.* 160. In *Hiſtoire philoſophique et politique des etabliſſemens*

et

et du Commerce des Européens dans les deux Indes, tom. 2. p. 218. etiam mentio fit ſartaginum cuprearum, etſi non ſtatuitur inde viredine ſua Theam tingi), pro viridi Thea vſtulationem foliorum in ſartagine cuprea fieri, pro altera in ferrea. Aſt, vtne dicam, neminem praeterea Europaeorum, qui in patria Theae ſollertius in eiusdem praeparationem inquiſiuerunt, hocce artificium commemorare: nulla cupri latentis veſtigia alcali volatili in Thea viridi deteguntur, quo ſcilicet adhibito infuſum huius Theae mox coeruleſceret. Magis adhuc lubrica eſt coniectura, (e. c. cl. SHORT *upon Tea p.* 16.), quod adderetur Vitriolum viride, vtquod, quoniam ferrum continet, nigredinem potius, quam virorem, foliis impertiret. Pigmentum viride vegetabile addi, alius hariolatur (LETTSOM *l. c. p.* 29.). Circa fragrantem odorem, qui in Theae ſpeciebus vendibilibus mirifice diſcrepat, noua exſurgit dubitatio, vtrum naturalis ſit, an factitius, quum in recentibus foliis nullus ſentiatur: ſunt tamen varia vegetabilia, quae nonniſi exſiccata odorem ſpargunt. Non teneriora vel aetate iuniora eſſe folia Theae viridis, quam alterius, explicatione eorum in aqua calida facile cognoſcitur, vtqua ipſa in magnitudine nihil

discriminis obseruatur. Quae primo collectionis mense, et quidem duorum vel trium dierum aetatis, decerpuntur folia tenella sunt, nec plane expansa (Vid. FOUGEROUX *l. c. tab. 2. fig. 7.*). Haec pretiosissimam Theam constituunt, vnde *Thea caesarea* vel *Flos Theae* (*Blumenthee*) dicitur; quod proxime significatum nomen quibusdam imposuit, vt petala arboris vera crederent. Quoniam autem haec exilia folia etiam immixta aliis serioris messis inueniuntur, sollicite ex reliquorum connubio in lucri fauorem seliguntur. Taedet inhaerere nominibus diuersis, quibus Theae species mercatura insignit. Iaponenses distinguunt primum Theam variis denominationibus pro discrimine mensium collectionis. Chinensium nomina rationem habent vel bonitatis Theae, vel locorum, vbi arbor culta fuit; horumque varietatem itineratores (Vid. cl. DU HALDE *Description de l'empire de la Chine vol. 3. p. 586. sq.* et OSBECKS *Ostind. Resa p. 158. sq.*) enumerant bene multam. Contrahi possunt nomina ad eas species, quae in Europa vsitatiores sunt, ex China translatae (V. NEUMANN. *Chymie vol. 2. tom. 4. p. 422.*), scil. ad tres Theae VIRIDIS, nempe *Bing; Hy-tiann; Singlo;* — et quinque species Theae BOHEAE, nempe *Soochuen;*

Camho;

Camho; Congo; Pecko; et vulgarem Boheam, Chinenſibus *Moji.* An horum omnium diſcrimen modo dependeat a ſolo, cultura, aetate foliorum, toſtionis et ſiccationis eorum diuerſa encheireſi, prout multi ſentiunt (Vid. e. c. ELLIS in *directions for bringing over ſeeds and plants from the Eaſt-Indies; Verſ. Germ. p.* 44. LETTSOM *l. c. p.* 7.), venturae aetatis eſt omnino diſcutere.

Multa tentamina facta ad hanc plantam in Europam transferendam, partim vt botanicis melius innoteſceret, partim vt exploraretur, an plantationibus lucrum, Chinenſibus hactenus tributi quaſi inſtar collatum, eripi poſſit. Duplex eſt ratio, eandem transmittendi vel per fruticulos, vel per ſemina. Non omnis deeſt mercatoribus opportunitas eiusmodi arbuſculas in commoratione apud Chinenſes emendi, licet ſubinde illi aſtute Camelliam ſupponant: ſed in reditu in patriam per tantam locorum diſtantiam agitatio nauis, mures, defectus commodi cultus, morbi, tantum non omnes perdiderunt (Vid. eiusmodi exempla in OSBECKS *Reſa p.* 265. et LINN. *Amoen. vol.* 7. *p.* 251.). Maior igitur ſpes ſucceſſus eſt, per ſemina Theam propagandi. Nuda intra capſulas

ſuas translata, etiamſi matura, germinare detrectant, quoniam oleum, quod ineſt, copioſum duplici per aequatorem tranſitu ſubito ranceſcit. Praeſtat eadem obuoluere cera (ELLIS *l. c. p.* 5.); attamen magis proficuum eſt, ſemina non nimis humida cum capſulis ſuis pyxidi ex Stanno et Zinco, Theae ſiccae alias deſtinatae et papyro ſericeo probe intrinſecus obductae, immittere, eamque tum charta dicta repletam operculo ſuo rite obturare locoque frigido et aëre perflato ſeruare (ELLIS *p.* 7.). Reliquis artificiis praeferendum eſt, quod ſemina mox ante nauis e China diſceſſum in ampulla terrae mandentur, quo in itinere, poſtquam nauis aequatorem praeteruecta fuerit, germinent. Hoc conſilio, cl. nauarcho Suecico CAROLO GUSTAVO EKEBERG ab Equite A LINNÉ dato, contigit, vt copia plantularum Gothoburgum transferretur, e quorum numero duae vegetam vitam in horto Upſalienſi duxerunt (LINN. *Amoen. l. c. p.* 251.). Ab hacce arte non differt multum haec, quod Cantono valedicentes ſemina terrae leui intra ciſtam, filo metallico ad arcendos mures aliaque noxia animalia ſupra munitam, immittant, et in iuſto madore et tutela a maris vaporibus ſeruent (LETTSOM

l. c.

l. c. p. 34.). Huic encheiresi originem suam debent pleraeque plantae iam in Anglia obuiae, quarum omnium prima floruit arbor in fundo Ducis Northumbriae. Propagatio ibidem et per abscissos ramos fit; et tam facilis deprehenditur, vt, quum ante aliquot annos hortulanus GORDON pro magna et bene florente arbore centum Guineas posceret, iam valor arborum Theae in Anglia valdopere decreuerit (FABRICII *Briefe aus London p.* 130.). Ex arbore, quae olim Casellis floruit, ramusculum possideo, flore vno instructum, in quo septem petala numero. Sub dio hae arbores per aestatem tuto collocantur, hieme autem eas hactenus in frigidariis seruare oportuit. Si porro perpenditur, non circa Cantonum modo sed et septentrionali magis climate, cui Pekinum, vbi hieme frigus valde molestum est, subiacet, Theam vigere: spes omnino alitur, in Europa pariter nominatim in calidioribus regionibus, cum lucro coli illam posse. Anglos deterret merces nimia, quam operarii sibi vindicant, forsitan tanto iustius, quum ipsa Chinensium laboriosa gens taedii plenum nec valde lucrosum laborem iudicent Theae collectionem et praeparationem. Hinc in Anglia non dubitarunt, Gallis arbusculas

Q 3 ibidem

ibidem obuias vendere, dum nuper easdem in insulam Corsicam transferre animus esset. Galli iam inde a plurimis annis in insula Martinica plantationes Theae instituisse feruntur, multique ibidem eam suis in hortis colere dicuntur, nec libra dimidia foliorum ibidem collectorum in Galliam transmissa ab Asiatica differre pretio visa est (*Nouvelles considerations sur St. Domingue vol.* 1. *p.* 177.). Anne hoc potius de Capraria biflora valet?

Potatio aquae, Theae foliis impraegnatae, a Iaponensibus, vel potius ob vberius commercium a Chinensibus, ad reliquas gentes tam Indiae quam aliarum mundi partium transmigrauit. Quidnam autem primum istos ad singularem eiusmodi consuetudinem prouocauerit, et quo anno illa primum inualuerit, enucleari nequit. Chinensium animos permulcet fabula de quodam Darma, Indorum Regis filio, a. 519. post Christum natum in Chinam appulso; qui quum, religioni totus deditus, noctes pariter ac dies peruigil transigeret, tandem humanae imbecillitati succumbens obdormiuit, quod nefandum violati voti facinus vt expiaret, resecuit eiusdem instrumenta, palpebras vtriusque

vtriusque oculi, et in terram iratus proiecit, vnde arbuſculae prognatae, Thea ſcilicet, cuius foliis quum vteretur, mira laetitia affectam mentem ſenſit et reſtauratum egregie exſuccum ieiuniis peruigiliis aliisque ſanctitatis documentis corpus. Haſce egregias virtutes quum enarraret diſcipulorum ſuorum cohorti, communi applauſu et vſu folia recepta fuere (Effigies ſancti viri exſtat in KÄMPFERI *Amoen.* *p.* 509.). Veroſimilius eſt, Chinenſibus primum Theam commendabilem fuiſſe redditam vi eius in corrigenda aqua, quae per totum fere imperium et praecipue eiusdem inferiorem partem ſalſa, ingrata, nec valetudini ſatis commoda eſt (LE COMTE *Memoires ſur l'etat preſent de la Chine*, *tom.* I. *p.* 193); nec potuit non inter quotidianas huius potus ſorbillationes vna vel altera medica virtus ſeſe manifeſtare, quam dein vel falſa perſuaſio vel male intellecta aliorum narratio vel fama eundo creſcens ad portenta fere euexit. Remotis gentibus, pro ea hominum in exterorum mores procliuitate, non mirum quod Thea placuerit, nouaque lenocinia dedit ſuppellectilis vaſorum ex pretioſis metallis fabrefactorum vel murrhinorum varietas, et additamentum varium ſub potu palato gratificans. Iam

per omnes totius orbis cultas gentes Theae forbillatio in confuetudinen tranfiit. Alere illam callide per tot annos nouerunt, qui ex mercatura in Indiam orientalem commoda quaerunt; hinc et apud eas gentes praeprimis in vfu eft, quae mercatura cum India iunguntur. Belgae paullo ante medium praeteriti feculi primum Theam Europaeis inftar mercis attulerunt eamque ex Iaponia petitam. Sed poftea China fere omne venditionis lucrum fibi vindicauit, ad cuius vrbem, Cantonum, quotannis numerofae Europaeorum naues appellunt. Non mearum partium eft difquirere, vtrum difpendium tantae copiae argenti, quae quotannis pro Thea aliisque mercibus Chinenfibus ab Europaeis foluenda eft, fortunas eorum labefactet, quum China prouentus alios aduenarum quoslibet fpernat, anne potius haec mercatura valorem, in quo argentum inter gentes commerciis deditas ad neruum rerum gerendarum alendum conferuari debet, fuftineat, vt quidem alii volunt (ABRAHAMSON GRILL'S *Tal om filfvers årliga förande til China* 1774.). Omitto et computum expenfarum, quas hic ipfe potus non pro Theae foliis folum, fed et faccharo, lactis cremore, igne, fuppellectili, fibi vindicat, pauperiori-

perioribus haud parum molestarum, quarum sequelas damnum ex iactura temporis longe superat. Mihi sufficiet, Theae in corpus humanum effectus curatius enodare. Quod vt fiat, sedulo distinguendum est inter vires foliorum ipsorum et infusi eorum calide et sub vario gulae placentium additamento poti.

In naturali stirpium serie Thea inter columniferas et tricoccas medio quasi loco comparet. Quae cum tricoccis cognatio eandem suspectam reddit; accedit, quod polyandris annumeretur, quarum haud paucae naturae humanae infestae sunt. Ast, siquidem subsidiariam modo opem in diiudicandis stirpium viribus affinitas exhibet: experimentis potius insistendum est. Gustatus in Thea austeritatem insignem cum amaritie iunctam mox reuelat, odoratus autem fragrantiam modo fortiorem modo debiliorem. Adstringentem naturam Theae confirmat exploratio cum Vitriolo martis, quippe cuius solutio infusum Theae saturatum colore saturate purpureo (LETTSOM *p.* 39.) vel nigredine imbuit. Hac ipsa decoloratione proxime ad Gallas et Bistortam accedit, et vtraque Thea hoc momento eiusdem efficaciae est

 (PERCI-

(PERCIVAL *Essays medical and experimental, vol.* I. *p.* 119.). Perinde quoque est, vtrum infusum sit frigidum an calidum (PERCIVAL *l. c. p.* 91.). Acetum vini autem instillatum minuit nigredinem et colorantes particulas plurimam partem in fundum deiicit; dispellitur nigredo perfecte oleo Vitrioli instillato et infusum clarum euadit. In cutem vitulinam recens detractam tantum valet infusum frigidum, vt eandem induret et crispet (*l. c. p.* 123.). Quae communis solet esse adstringentibus antiputredinosa vis, haec in Thea haud exigua est. Vtriusque infuso caro bouilla per septuaginta horas contra putredinem munita est, quum retenta in simplici aqua iam intra quadraginta putresceret (LETTSOM *l. c. p.* 39.). Diutius arcetur putredo, si infusum frigido loco retinetur, quam calido, vt experimento cum carne ouilla constitit (PERCIVAL *l. c. p.* 121. *sq.*). In comparandis amaris variis stirpibus, proximum post Gentianam, Absynthium, Rutam, vtraque Thea locum occupat (*l. c. p.* 119.). Id vero, quo praecipue fautoribus suis arridet, et quo plurimum in corpore humano Thea patrat, sunt partes odorae, quae non modo naribus Theae siccae admotis, sed et sub infusionem calidae

aquae

aquae per conclaue, ſentiuntur. Theae viridi vberius hae inſunt, quam Boheae: attamen et delicatiores huius ſpecies iisdem non deſtituuntur.

Deſtillatione largae copiae Theae viridis, ſcilicet librae dimidiae cum aqua factae elicitur aqua valde fragrans et pellucida nullo oleo inſtructa, adſtringens; reliquum liquidum inſpiſſatione extracti amari ſtiptici, leuiter modo odori, vncias quinque et dimidiam ſiſtit (LETTSOM *p.* 40.). Aqua iſta odora in cauum abdominale ranae et membranam celluloſam iniecta paralyſin cruris alterutrius poſterioris excitauit, et iacturam vniverſalem motus ſenſusque (LETTSOM *p.* 40.); et alio experimento applicatio huius aquae ad neruos iſchiaticos ranae intra ſemihoram extremitates poſteriores paralyticas reddidit, et intra horam rana mortua eſt (*l. c. p.* 41.). Neutrum accidit ex iniecto vel applicato liquido altero, vel extracto ſoluto (*l. c.*). Comparatio horum experimentorum perfecte euincit, odoras vnice partes neruorum et cerebri vim deleuiſſe, quin in aliis binis (a cl. SMITH recenſitis in *Diſſ.* eiusd. *de actione muſculari Append. experim.* 36. *a. b. recuſ.* in *Theſ. medic. ſ. Diſpp. acad. Edin. tom.* 3. *p.* 113.), in quibus

infuſum

infuſum Theae viridis neruo crurali ranae, item alius muſculis tibiae, adhibebatur, ſenſus motusque partium affectarum ceſſabat. Sub connubio reliquarum partium Theae dubium ſupereſſe adhuc poſſet, quales praeciſe infeſtae fuerint. Iaponenſes et Chinenſes huius Theae in ſyſtema neruoſum et muſculoſum effectus probe gnari, ipſi non audent Theam ante elapſos decem vel duodecim menſes poſt eiusdem praeparationem ſorbillare, niſi ad minimum vetuſta Thea admiſceatur (KÄMPF. *Amoen. p.* 626.). Nam licet toſtione et ſiccatione foliorum multum harum partium pereat et immerſio foliorum in aquam item aſcenſus vaporum aquae feruentis haud exiguam earum copiam diſpellat: non tamen tantum infringitur quae ineſt, noxia vis, quin praecocius largiori copia pota, capiti iniuriam faceret et tremorem artuum induceret. Huic cauſae adſcribas, quod vir mercaturae Theae operam nauans, poſtquam odoratu centum ciſtas Thea repletas exploraſſet, die poſt vertigine, cephalalgia, ſpaſmis vniuerſalibus cum iactura loquelae et memoriae, corriperetur, et, licet leuatus, poſtea tamen ſenſim paralyticus et eneruatus vita decederet; et in alio protractum in examinandis et commiſcendis Theae variis

ſpeciebus

ſpeciebus negotium cauſa probabilis apoplecticae poſt praegreſſam vertiginem mortis exſtitit (LETTSOM *l. c. p.* 47.). Praeſto quoque ſunt exempla haud pauca hominum in hac re occupatorum, qui ex ſubtili puluere diſperſo haemoptyſin et haemorrhagias narium perpeſſi ſunt, vel violentam tuſſim in phthiſin tranſeuntem contraxerunt. (ID.).

Plura hiſce ſimilia incommoda haud raro ex potata Thea percipiuntur, quorum culpa in aquam calidam vel alia potui huic admixta facile coniiceretur, niſi experimenta modo dicta fontem detegerent. Potationis Theae non vnus modus eſt. Iaponenſes praecipue, nominatim notabiliores et ditiores, contrita in puluerem folia, quantum eius apex cultri capit, cyatho immittunt illique tantum aquae calidae ſuperfundunt, vt pulpa inde euadat, quam rutabuli agitatione ſpumantem feruide ſorbillant (KÄMPF. *l. c. p.* 614. 624.). Nec Chinenſibus haecce ratio ignota eſt (DU HALDE *l. c. p.* 589.). Eſt quaedam vilior Theae ſpecies, quam ſacco incluſam vel corbe quadam ad fundum depreſſam in aheno ferreo coquere Chinenſes ſolent, quoniam fixiores partes continet,

quam

quam vt infuſione erui poſſent, et de qua ad reſtinguendam ſitim cuilibet domeſticorum pro arbitrio bibere licitum eſt. (KÄMPF. *l. c. p.* 625.).

Aſt maxime vulgare eſt, infuſione aquae feruidae Theam potui idoneam reddere, quem Chinenſium morem vbiuis in occidentalibus terris receptum eſſe, inter omnes conſtat. Sic iacturae vaporoſarum Theae partium tanto magis parcitur. Chinenſes ſemper eadem vtuntur absque ſaccharo et lacte (OSBECK *l. c. p.* 196.). Exterae gentes prius ſaltim tantum non ſemper addunt. Hiſce additamentis nouae exſurgunt vires, a Thea ſola non deducendae. Non deſtrui partes iſtas, ſentiendi et motus organis inimicas, infuſione feruentis aquae, creberrimis exemplis effectuum apud eos, qui liberalius Theam praecipue viridem delicatiorem, vel Boheam fragrantiorem, ingurgitant, edocemur. Praeſtantiſſimus WHYTT (*Works p.* 641. *ſq.*), quem nouimus neruoſis affectionibus valde obnoxium fuiſſe, de ſe ipſe narrat, ſe ex mane bibita Thea ſaturatiori, ventriculo praecipue vacuo, inſignem debilitatem ſenſiſſe, pulſum celeriorem inde euaſiſſe et ſaepe vertiginem enatam. Similem caſum cl. LETTSOM (*l. c. p.* 45.) de

alio

alio medico ſiſtit, qui ex Thea ante meridiem pota cibi appetitum omnino amiſit, ex potato autem vel vnico poſt meridiem cyatho praeterea peruigilium aliquot horarum ſubſequente nocte contraxit, quum contra ea aquae calidae cyathus cum ſaccharo et lacte nihil omnino incommodi illi pepererit. Ipſe memini, ante plures annos quum ſenſilitate neruoſa ſingulari et debilitate ventriculi correptus eſſem, Theam viridem pretioſiorem me bibiſſe, quae, licet modice nec ſaturate valde ſorbillata, paullo poſt tamen ebrietatis ſenſum, memoriae imbecillitatem et languorem inſuetum cum diſplicentia rerum obuerſantium per tempus in me creabat. Praeter dicta mala creberrime obtingunt mox poſt ingeſtam Theam ingrata animi ſenſatio, anxietas et oppreſſio pectoris, flatus, tremor artuum, triſtitia et in aliis rurſus hilaritas inſueta. Quin nonnunquam abuſum manifeſtae conuulſiones excipiunt. Pluries haſce in membris inde enatas obſeruauit cl. GEOFFROY (*Mat. med. Traité tom. 3. p. 37.*). Singulari caſu malum hyſtericum, cum terribilibus conuulſionibus iunctum, vnice neglectu Theae conſopitum (JAMES *Diſp.* 455. apud LETTSOM). Pertinet huc exemplum puellae exiguae ex infuſo Theae nimis

ſaturato

ſaturato epilepſia correptae (TODE *med. chir. Bibl. tom.* 7. *p.* 199.). Sed hiſce praeſertim obnoxii ſunt, qui morboſa quadam ſenſilitate et irritabilitate laborant, vnde hacce ſublata alio tempore eadem Theae ſpecies et aeque ſaturate et copioſe ingeſta impune ferri poteſt; et nonnulli, niſi modum excedant, nihil incommodi percipiunt. Sub iſta igitur corporis diatheſi Thea tanto magis noxia eſt, et eandem manifeſte peiorem reddit. Quo minus vaporoſi Theae ineſt, tanto minus ab ea hocce nomine metuendum eſt. Hinc Thea per mare transmiſſa altera, itinere terreſtri ad nos delata, magis ſalutaris eſt; hinc Thea Bohea magis confert viridi; hinc praeſtat decocto ex Thea, quam infuſo, vti; hinc confert, primam infuſionem negligere, et poſteriores modo adhibere; hinc infuſum tepens vel frigefactum minus nocet calido; infuſum dilutum minus forti; nec mala iſta neruoſa exſurgerent, ſi Thea ex ſolutione extracti paretur. Et quoniam vacuo ventriculo in neruos eiusdem tanto liberior actio, multi Theam tum non ferunt, quibus alias nullas moleſtias ciet. (Vtilis admonitio cl. BUCHAN in *Domeſtic medicine p.* 71.). Sed ſpernit eiusmodi conſilia gula, cuius lenociniis victima tot aliis momentis valetudo

humana

humana euadere solet. Et quibus Theae potatio in deliciis est, eandem recens infusam pluribus cyathis, quam fieri potest, feruide bis per diem quin crebius ingurgitant. Debilitanti tum Theae ipsius per odoras partes naturae, vitio calidae aquae, nouae vires adduntur, et quicquid roboris fibrarum alias ab adstringente eius efficacia exspectari posset, omnino destruitur. Nec mirum, quod protracto per longum tempus hocce abusu vel in consuetudinem quotidianam abeunte, fibrae ventriculi totiusque corporis relaxentur, vasorum actio vegeta in humores torpeat, sanguis aquosis partibus oneretur et vitiose diluatur, insudatio violenta iacturam multorum proborum humorum efficiat, neruorum insuper imbecillitas insignis et oscillatio muscularium fibrarum vel minimo stimulo obsecundans generetur. Thea igitur multiplicis istius malorum generis, quod affectiones neruosas appellant, mali hypochondriaci, hysteriae, item calorosos, fluoris albi, foecunda mater est. Calore quoque dentibus infesta; fragiles, nigros, cariosos reddit. Sponte itaque liquet, quam male sanitati consuluerit CORNELIUS BONTEKOE (*Tractaat van het Excellenste Kruyd Thee* 1679.) commendando ad finem praeteriti seculi Theae potum vberiorem

ad centum vel ducentas patellas per diem, falsa opinione persuasus, quod ad arcendos morbos tenuitati sanguinis summopere studendum esset. Theae istud consuetum apud Europaeos connubium, saccharum et lac, ad virosas istas Theae foliorum particulas infringendas idoneum esse, analogia suadet. Vtrumque tamen copia nociuum esse potest, istud acido et muco, quae in primis viis generat, hoc oleosa sua natura, praecipue si, vt vulgo solet, cremor eius adfunditur.

Eo, quo vsurpari vulgo solent modo, Theae folia vix per se aliquod commodum medicum afferunt; sed quicquid boni patrant vehiculo, quo excipiuntur, tribuendum. Aliter sentiendum esset, si in puluere, vel extracto, vel decocto eoque praecipue frigido, ingererentur, quibus formis vel a volatili principio vel ab adstringente vires quaedam salutares exspectari possent. Sunt tamen, qui efficaciam quandam Opio similem ipsi infuso fortiori adiudicant, et sedatiuum ideo illud praedicant, quod ataxiam spirituum compesceret, stimulum in ardentibus et inflammatoriis febribus debilitaret, peruigilia sedaret (PERCIVAL *l. c. p.* 129. et hoc praeeunte LETTSOM), et vel ea

efficacia

efficacia sudorem pellere arbitrantur (LETTSOM). Euidentius vis Theae medica elucescit experimentis, quibus sola capta fuit, quorum tamen pauca mihi nota sunt. Triginta scilicet grana Theae viridis pretiosioris, in puluere ter vel quater de die capta, per interualla totidem horarum debilitatem solidorum et decrementum caloris et peruigilii effecerunt, et transpirationem cutaneam mouerunt. Nausea si ex ea vel maiori dosi subsequitur: tanto certius transpiratio contingit, et mitigatio symptomatum inflammationes comitantium. Dosis si in duplum augetur, increscit nausea et aegritudo (sicknefs) et ingratus sensus vel pondus circa regionem ventriculi percipitur, quod plerumque aluo laxa disparet (LETTSOM *l. c. p.* 60.). Vis ista Theae anodyna confirmari etiam videtur efficacia masticatae Theae viridis in curanda cardialgia, praecipue grauidarum foeminarum (BUCHAN'S *domestic Medicine p.* 456.). Id verum est, siue id a Thea ipsa, siue aqua calida deriuandum, homines neruosis istis affectionibus correptos temporarium plerumque lenimen sentire et hilaritatem animi per tempus concipere solutis quasi a balneo interno spasmis, prout vis balnei calidi externi in spasticis morbis iam dudum explorata

 est;

eſt; quod quum Theae potatores aliquoties in ſe ipſi experti ſint, noua quotidie incitamenta ad iterandas ſorbillationes Theae reperiunt, incurii ſequelarum funeſtarum. Si quid ad auertendos inflammatorios morbos virium habet Thea, prout multi notarunt eosdem noſtro tempore rariores minusque obſtinatos eſſe, quam SYDENHAMI aetate, id potius aquae calidae relaxandi ſolida et diluendi fluida vi tribuo, et ſub iſto exceſſu, quem Chinenſes hocce potu faciunt, id boni enaſci poterit, quod venaeſectione non indigeant et conſequenter morbis, qui eam requirunt, quorſum inflammatorii, non laborent. Quoniam Thea pota, accedente frigidiuſculo aëre, lotium mouet, initiis calculi ſubuenire poteſt ſabulum renum et exiguos calculos expellendo; et hoc quidem forſan in cauſa eſt, quod Iaponenſes et Chinenſes a calculo immunes exiſtant (TULP. *Obſ. med. p.* 380. KÄMPF. *p.* 626.). Etenim ſub conſueta potatione vix effectus eiusmodi ab adſtringentium vi communi in pellendo calculo redundat. Quantum autem hocce nomine valeat infuſum frigefactum, exemplo memorabili cognoſcitur, quo primum nonniſi lotium vberius manauit, dein fragmenta calculi et ſabulum ex vrethra ſeceſſerunt (TISSOT *de la Santé des*

des gens de lettres p. 196. *not.*). Quod, accedente iuſto caloris atmoſphaerae moderamine, ſudorem pellat Theae calidus potus, multiplici occaſione prodeſt. Sic criſis per ſudorem commode alitur, et refrigerio concepto rheumatiſmis febribusque multiplicis generis obuertitur; vnde peregrinantibus eximium ſolamen, quibus et id ſaepe mali accidit, quod aquam impuram offendant Thea corrigendam. Poſt repletionem ventriculi a nimio cibo ad eam attenuandam et colluuiem contractam diluendam et euacuationi opportunam reddendam, potus hicce eximie iuuat. Spirituoſorum liquidorum vim obtundere ſolet. Nec hoc nullius momenti eſt, quod commodum et vulgatiſſimum medicaminum vehiculum plerumque conſtituat. Diſſipare ſubinde decoctum corticis Peruuiani extus applicatum ophthalmias pertinaces ſatis iam nouimus: ſed idem accidit in ophthalmia ſicca ex vſu ſimili infuſi frigidi Theae Boheae, ſine dubio vtrobiuis eodem actionis modo (TODE et SALHOLT *Diſſ. adnotata medico-pract. p.* 10.).

Quae Chinenſes ſibi de praeſtantia Theae medica perſuadent, horum multa omnem fidem ſuperant. Sed de hiſce celebris itinerator, qui

et multas gentis huius formulas ſuggerit (DU HALDE *l. c. p.* 590.), audiendus eſt. Interim et ipſi Chinenſes, inter praeconiorum copiam, exceſſum inſidias valetudini ſtruere confitentur.

Nec Thea viliſſimae notae et effoeta ſine vſu proiicitur, ſed pro tingendis telis ſericeis colore badio impenditur (KÄMPF. *Amoen. p.* 625.).

B V X V S.

LINN. *Syſt. veg. p.* 709. *Gen. pl. p.* 486.

452.

Pharm. BVXI *Folia; Lignum.*

Buxus ſempervirens; LINN. *Spec. pl. p.* 1394. *α*) *arboreſcens* C. B. Icon: REGNAULT *Botanique* Le Buis ou Bouis; OELHAFEN V. SCHÖLLENBACH *Abbild. d. wild. Bäume Pars* I. *tab.* 28. Haec ligni praecipue cauſa notanda. Arbor humilior Europae auſtralis, vt Hiſpaniae, Galliae, Angliae, Helvetiae, etiam Orientalium terrarum, multis Varietatibus pro figura et colore foliorum ludens. Delectatur vmbra potius quam ſtatione

ſoli

ſoli obuerſa. Nec ſpernit ſterilius ſolum. Hiemes frigidiores non commode fert. Var. β) *ſuffruticoſa* L. Buxus foliis rotundioribus C. B. Χαμαίπυξος ſ. Buxus humilis DODON. *Pempt. p.* 782. Folia in vſum medicum et ab hacce peti poſſunt.

Vtraque ob perennantia folia hortorum vulgare ornamentum eſt. Varietate β areas iſtorum cingimus, cui fini tanto commodior eſt, quum tonſionem optime ferat. Radices tamen abſorbent nimis ſuccum vicinis ſtirpibus neceſſarium, et enecatorum fruticum vel ad partem vel in integrum reſtauratio tonſuraque iacturam temporis pariunt, cui vere praecipue in rebus hortenſibus parcendum.

Neutra dictarum Buxi partium hodie in medicina eminet, licet FOLIA ſaltim non carere virtute iam odor ingratus et ſapor amarus nauſeoſus edoceant. Spargunt odorem ſuum ſponte poſt pluuiam. Siccatione magnam eiusdem partem perdunt, deſtillatione autem aqua eodem abunde impraegnatur. Camelos necat Buxus, quibus ceterum acceptum pabulum eſt, vt in prouincia Perſiae Gilan, vbi illa abunde creſcit, conſtitit (HANWAY'S *Account of the Britiſh trade over the*

Caſpian Sea, vol. 1. *p.* 191.). Sunt qui aluum mouere notant ad drachmam vnam in puluere data (HALL. *Hiſt. ſtirp. helv. n.* 1610.), quin cum vehementia (VOGEL *M. m. p.* 131.). Sed nouis experimentis aſſertio confirmanda eſt, antequam in verum vſum trahi poſſit. Decoctum foliorum efficax eſſe ſudoriferum (DU HAMEL *Traité des arbres, tom.* 1. *p.* 117.). Puluerem Buxi humilis (arbitror folia eſſe intellecta) cl. WINTER (V. VAN DEN BOSCH *Hiſt. conſtit. epid. vermin. p.* 223.) in tuſſi ſpaſmodica valde commendauit. Capillos rufos fieri, ſi frequenter lauentur lixiuio, in quo folia cum ramis decocta fuerunt, tanquam rem compertam tradit MATTHIOLUS (*Comment. in* DIOSC. *p.* 169.); ſed ſic de ea agens ambiguum relinquit, vtrum de ſolo decocto an cinerum ſolutione herba Buxi impraegnata ſermo fuerit. Simili ambiguitate laborant, quae centies ex LENTILIO (*Ephem. nat. cur. Dec.* 2. *ann.* 2. *p.* 350.) de Buxi vi capillos reſtituendi repetita ſunt. Ipſe loquitur de lixiuio, cui Buxus incoquebatur, ex vnico exemplo a puella ruſtica illi narrato, cui ex lotione iſtius liquidi capilli non ſolum reſtaurati, ſed et tota facies et collum rufis pilis foedata fuit; ſed ne partem quidem Buxi vſurpatam memorat. Quae

igitur

igitur praeconii fides? Ad lignum vim caluitiem tollendi transfert HEUCHERUS (*Oper. tom.* I. *p.*480.), dum illud praeſtantiſſimum eo fine binis verbis praedicat.

LIGNVM coloris pallide lutei eſt compactum, et tam ponderoſum, vt fundum aquae petat, qua ſpecifica grauitate omnia reliqua Europaea ligna ſuperat. Ex Campania et Hiſpania ad nos transfertur in artificum praecipue vſum, ob duritiem enim ad opificia torneatorum varia, icones exſcalpendas, pro pectinibus capillorum, dentiſcalpiis rel. creberrime adhibetur.

Maſticatum nullum fere ſaporem prodit. Extractum autem ſpiritu vini paratum, quod circiter $\frac{1}{15}$ totius ligni ponderis conſtituit, ſubamaricans eſt, et extractum aquoſum, quod $\frac{1}{30}$ pendit, ſaporis fortioris ingrati ſalini (LEWIS *M. m. p.* 157.). Hiſce quidem notis non multum virium medicarum ſpondet. Fuerunt tamen, qui hoc lignum Guaiacino in curanda lue venerea aequipararunt (AMATI LUSIT. *cur. med. cent.* 2. *cur.* 95. *cent.* 3. *cur.* 4. *et cent.* 6. *cur.* 80. in ſchol. WELSCH. *Obſ. phyſ. med. p.* 535. Cfr. HEUCH. *l. c.*).

Nec in Gallia ſerioribus annis in hoc morbo intentatum remanſit, effectu votis reſpondente (CHOMEL *Plantes uſuelles T.* I. *p.* 357.).

PRAEPARATVM.

OLEVM BVXI *Ph. W. p.* 130. Eſt empyreumaticum ex ligni ſcobe. Goſſypio exceptum ad guttam vnam vel alteram et denti carioſo immiſſum in dentium dolore compeſcendo valuit (FONSECA *tom.* I. *conſ.* 40. RIVER. *Prax. med. P.* I. *p.* 260.). Ita et dolores haemorrhoidales vel ſolum vel in miſcela olei Lini applicatum ſedat (RIVER. *l. c. P.* I. *p.* 518.). Tranſeo alias nimis liberales laudes.

ORDO

ORDO XL.

OLERACEAE.

CHENOPODIVM.

LINN. *Syst. veg. p.* 216. *Gen. pl. p.* 121.

453.

Pharm. BONI HENRICI *Herba.*

Chenopodium Bonus Henricus; foliis triangulari-sagittatis integerrimis, spicis compositis aphyllis axillaribus LINN. *Syst. veg. l. c.* Bonus Henricus J. BAUH. *Hist. pl. tom.* 2. *p.* 965. Lapathum vnctuosum C. B. Icon: *Fl. Dan. tab.* 579.; REGNAULT *Botanique*, Le Bon Henri; CURTIS *Fl. Lond.* Pl. perennis in locis incultis, ad muros, et prope vias pagorum, item fimeta, frequens.

HERBA. Mucilaginosum saporem habet et subsalsum. Folia vix nisi recentia adhibentur, et quidem extus applicata. Iam dudum celebrata sunt ad vulnera recentia consolidanda; item ad sordida purganda, et a vermibus, si in iisdem nidu-

nidulantur, liberanda (DODON. *Pempt. p.* 651.) et ſananda. Virtus in vlceribus noſtro tempore pluribus exemplis nouam fidem ſibi acquiſiuit. Ex horum cenſu eſt caſus ſenis, quem in ſiniſtro crure plura vlcera doloroſa et ſanationem reſpuentia male habuerunt; aliusque foeminae, quae in digito quodam vlcus tumore inſigni et dolore iunctum obſtinatum geſſit (SAM. GOTTL. VOGEL *med. pract. Beobacht. p.* 63. 64.). Nouiſſime iterum in vlceribus cutaneis impenſius laudata (FIELITZ *Erinnerungen Vorſchläge u. Wünſche Wundärzte zu bilden p.* 59.). Non minorem praeſtantiam folia declarant in exanthematibus variis chronicis. Fuit iuuenis quotannis herpete vtriusque manus correptus, ſed poſt irritum vſum variorum aliorum remediorum hoc vnico cum conſtantia ſanatus (ID. *p.* 65.). In ſcabie, niſi omnino eidem medeatur, lenimen tamen affert manifeſtum praecipue in partiali et tumore inſigni iuncta (ID. *l. c.*). Huius documentum notabile exſtitit in viro iam aetate prouecto, qui vna cum ſcabie brachiorum et pedum, tumore oedematoſo pedis dextri inſigni tentabatur, ſed, impoſita herba, vel et ſtirpis radice, quae tamen plus doloris excitauit, ex vtroque malo conualuit (DILLEN. in *Act. nat.*

curioſ.

curiof. vol. I. *p.* 110.). Par auxilium in tinea capitis praeftitit (VOGEL *l. c.*). Ipfe teftis fui eximii folaminis, quod homini leprofo per tempus attulit, puris abditi euacuationem vlcerumque foediffimorum depurationem promouendo (Vid. *Commentat.* mea *de Lepra*, recuf. in *Opufcul. vol.* 2. *p.* 392. *fq.*). Nempe in omnibus recenfitis affe-ctionibus folia copiam liquidorum acrium et cor-ruptorum alliciunt, nonnunquam commeatu tam largo, vt fplenia et reliqua velamenta quaeuis madeant, et hocce effluxu contingente dolor, quem aliquando initio cient, difparet, vnaque tumor praeuius difpellitur, quin tandem aluei ipfi exficcantur. Mutanda vero folia eaque vel integra vel, quod praeftat, conquaffata fiue concifa, femel bis vel ter per diem; vt tamen, fi caufa morbi altiores fontes habet et a vitio humorum profi-cifcitur, hifce non acquiefcas, fed ad commoda interna confugias. Contra vlcufcula a fcabie (Vid. caf. DILLEN. fupra *cit.*) et profecit puluis herbae cum vnguento pomato commiftus.

Vis foliorum recentium in oedematum lympha euacuanda grauis viri (LINN. *Fl. Suec.* *p.* 78.) teftimonio enitet, cui et cafus fupra allatus

allatus (a DILLENIO) reſpondet. — In haemorrhoidibus coecis conquaſſata (LINN. *l. c.*), vel in linimento ex foliis recens contuſis et cremore lactis vel butyro non ſalito adhibita, dolores mitigant (VOGEL *Mat. med. p.* 80.). — Scani paronychiae imponunt contuſa (LINN. *l. c.*). Cataplaſma ex tota planta paratum podagricos dolores tuto lenit (SIM. PAULLI *Quadrip. botan. p.* 248.).

Culinaribus herbis eam quoque annumerare licet. Inſtar oleris enim coqui poteſt, ſub quo vſu aluum lubricat (DODON.), item in iuſculis adhiberi. Turiones, inſtar Aſparagi parati, ſatis ſapidi ſunt.

454.

Pharm. BOTRYOS VVLGARIS *Herba.*

Chenopodium Botrys; foliis oblongis ſinuatis, racemis nudis multifidis LINN. *Spec. pl. p.* 320. Botrys ambroſioides vulgaris C. B. Icon: BLACKWELL *Herbal tab.* 114. Pl. annua Europae auſtralioris, vt Galliae inferioris, Genevae, Valeſiae inferioris, Calabriae, locis arenoſis creſcens. In hortis noſtris, modo ſtatio non variet, ſponte ſeſe diſſeminat.

HERBA

HERBA recens ad contactum resinoso viscida et digitos inquinans odorem fortem balsamicum subingratum spargit, saporem vero edit aromaticum amaricantem. Aqua destillata lactescens et odoras et sapidas partes recipit. Oleum aethereum parce inest, scilicet ex plantae libra vna ciuili vix grana viginti quatuor eruta (CARTHEUS. *Diss. de Chenopod. ambrosioide p.* 11. *Mat. med. vol.* 2. *p.* 133.). Est vero duplex, alterum fluidum flauescens sapore aromatico et amaro, odore fragrante ipsius stirpis; alterum frigore sese in speciem seui vel potius cerae albae coagulans, quod tamen non vnguinosae naturae esse, eius facilis in spiritu vini solutio testatur. Infusum aquosum amaritiem prae se fert, odorem vero planta ipsa debiliorem. Tinctura spirituosa, vna cum amaritie leuiori, sapore acri instruitur. Extracti aquosi drachmae duae et aliquot grana eliciuntur ex vncia vna, saporis salsi et amari. Efflorescit ex eius superficie copia crystallorum salinarum. Minor stirpi inest quantitas extracti resinosi, scilicet eius vnciae vni drachma vna cum scrupulo vno, sed hoc ipsum superius est aquoso et amaritie et acredine. Crystalli modo memoratae et figura referunt Nitrum, et in eo conueniunt, quod in carbone

candente

candente detonent et fundantur; herba quoque ſicca in igne eadem phaenomena exhibet (VAN BACHAUTE in *Mem. de l'acad. des ſc. de Bruxelles, vol.* 4. *p.* 312. *ſq.*). Anſa inde capta culturam huius plantae et Chenopodii ambroſioidis, quae ſimilia conſpicienda dat, in vſum nitrariorum commendandi (ID.).

Rarius a medicis praecipitur, quam meretur. Nec vllibi, vtut quaeſiuerim, virtutes huius herbae medicas per partes enucleatas et ſerie hiſtoriarum confirmatas reperio, quae quidem plurimam vim habent in iisdem extra dubium ponendis. Vbiuis nuda fere morborum nomina praeſto ſunt, in breuiariis ſaepiſſime repetita, quorum fontem vberrimum apud MATTHIOLUM (*Comm.* in DIOSC. *p.* 620.) inuenies. Non repugnabo herbam incidendi, aperiendi, abſtergendi, flatus diſſipandi, efficacia inſtrui, et calidum neruinum eſſe; ſaltim iudicium ſenſuum hariolari id ſuadet. Omnes illam in variis affectionibus pectoris extollunt, nimirum in tuſſi catarrhali (FOREST. *Obſ. et curat. med. Lib.* 16. *Obſ.* 4. *ſchol.* ad finem) aſthmate pituitoſo, quin pulmonum exulceratione. Mirifice adeo purulenta exſpuentibus auxiliari indicat

MATTHIO-

MATTHIOLUS vt videtur, expertus. Hyſtericis quoque medelam afferre aſſeritur, quo nomine mulieribus, Venetis praecipue, et externe et intrinſecus creberrimo in vſu fuiſſe legimus (WELSCH. in *Mictomim.* addit. *Miſcell. nat. curioſ. Dec.* I. *Ann.* 4. 5. *p.* 29.). Decoctum cum melle (MATTHIOL.), item puluis herbae cum melle in electuarium molle redactus (Loch de Botryde FORESTI), commoda contra mala iſta pectoris viſa ſunt.

455.

Pharm. BOTRYOS MEXICANAE *Herba.*

Chenopodium ambroſioides; foliis lanceolatis dentatis, racemis foliatis ſimplicibus LINN. *Spec. pl. p.* 320. Botrys ambroſioides mexicana C. B. Icon: REGNAULT *Botanique*, L'Ambroiſie. Pl. annua in Mexico et Luſitania ſpontanea.

Herba odoris et ſaporis fere, vt in modo dicta, ſed vtriusque, praecipue odoris, fortioris, ita vt, ſi inde ad vires concludere liceat, efficacia in morbis hanc ſtirpem ſuperiorem eſſe coniicias. Sed pauciſſima vere explorata ſunt. Theae Mexicanae nomen illi tributum in memoriam reuocat

priſtinam eiusdem, loco Theae, laudem. Paſſim olim in Germania Chinenſi ſubſtituta fuit, vt in Suevia, Bavaria (LOCHNER *de Thee et Café ſuccedaneis* in *Eph. nat. curioſ. Cent.* 5. 6. *Append. p.* 149.), Sileſia, item Hungaria inferiori (*Breſslauer Verſuche* 1717. *Decemb. p.* 443. *ſq.*). Sed neque gratia ad eius pretium accedit, nec calidae naturae herba promiſcuae et quotidianae ſorbillationi commoda haberi poteſt. Decoctum eius ſaturatum in paralyſi ſananda celebratur, eiusque virtutis exemplum narratur de paralyſi pedum recenti (RUDOLPH in BALDING. *n. Magaz. für Aerzte vol.* 5. *p.* 496.). Haec ſtirps pariter Nitri copiam includit, et cultura eiusdem prouentui et collectioni fauere cenſetur (VAN BACHAUTE in *Mem. de l'ac. d. ſc. de Bruxelles vol.* 4. *p.* 312.).

PRAEPARATVM.

SYRVPVS CHENOPODII ſ. ATRIPLICIS MEXICANAE *Ph. W. p.* 206. Inter varia alia et huius herba intrat. Pectoralis et diureticus pronunciatur; prius maiori iure. Sed exoletus.

456.

456.

Pharm. CHENOPODII ANTHELMINTICI Semina.

Chenopodium anthelminticum; foliis ouato-oblongis dentatis, racemis aphyllis LINN. *Spec. pl. p.* 320. Chenopodium Lycopi folio, perenne DILLEN. *Hort. Eltham. p.* 77. *tab.* 66. *fig.* 76. Botrys praealta frutefcens, foliis longis laciniatis CLAYTON *Fl. Virg.* GRONOV. *ed.* 2. *p.* 39. Planta perennis in Penfylvania, Yerfea noua et Bonaria indigena, locis ficcis fabulofis.

SEMINA exigua, fplendentia, fufca, fubrotunda, fubcompreffa, odoris grauis. In Europa non vfitata. Sed in America feptentrionali iam dudum claruerunt inftar anthelmintici, et etiamnum clarent. Vnde Anglis ibidem Wormfeed dicuntur. Teftes eius funt varii celebres viri, ibidem commemorati; et inter hofce CLAYTONIUS (*l. c.*) et KALMIUS (*Amer. Refa vol.* 2. *p.* 283.). Prior lumbricis aduerfa indicat, et vterque infantibus dicata fignificat. Vfurpandi illa modum conuenientiffimum nobis tradit cl. CHALMERS (*on the weather and difeafes of South-Carolina p.* 71.).

 Scilicet

Scilicet electuarium ex ſeminibus ſubtiliſſime contritis et melle paratur, cuius mane et veſperi tribus continuis diebus cochleare vnum exhibetur, repetendum pro neceſſitate. Sic ſtupenda copia vermium per aluum ſecedere ſolet.

457.

Pharm. VVLVARIAE vulgo ſ. ATRIPLICIS OLIDAE Lond. Edinb. *Herba.*

Chenopodium Vuluaria; foliis integerrimis rhombeo-ouatis, floribus conglomeratis axillaribus LINN. *Spec. pl.* *p.* 321. Vuluaria DALECH. *Hiſt. pl.* *p.* 543. Atriplex foetida C. B. Icon: REGNAULT *Botanique.* l' Arroche fetide. Pl. annua ad vias Europae auſtralioris, item aliquando locis ruderatis et in hortis, ſpontanea.

Vix vltra Britanniam vſurpata, vbi iam a. 1721. Pharmacopoeam Londinenſem intrauit; nec in minori exiſtimatione videtur etiamnum in Scotia eſſe, quum Edinburgenſes adeo poſt tot Pharmacopoeae ſuae caſtigationes adhuc in editione a. 1783. *p.* 10. iſti locum conceſſerint.

HERBA

HERBA recens ingrate olet, inſtar piſcis ſalſi et ſubputridi, qui foetor poſt contactum diu digitis inhaeret. Et hic ipſe debilior eſt in ſtirpibus loco ruderato creſcentibus, quam ſolo humido. Item imbecillior eſt in ſtirpe ſicca, et ſenſim in hac diſparet omnino. Aquae eundem impertit deſtillatione et infuſione. Sapor nauſeoſus.

In malo hyſterico eam adhibendi occaſionem ſine dubio foetor dedit, quippe nouimus foetida varia leuamen in paroxyſmo eius nominatim foeminis ferre. Eo fine praecipue conducit, folia contuſa cum ſaccharo in conſeruam trita dare, quam et vtiliſſimam hyſtericis pronunciat NEEDHAM (in RAII *Hiſt. pl. tom.* I. *p.* 198.). Paullo magis compoſitum eſt *Electuarium hyſtericum* FULLERI (*Pharm. extemp. ed. Lauſ. p.* 82.) ex conſeruae vnciis quatuor et olei Succini guttis quadraginta octo conſtans, cuius doſis eſt quantitas Caſtaneae. Sed et profuit infuſum theaeforme (PALMER apud RAIUM *l. c.*). Quin tinctura ſpirituoſa commendata (TOURNEFORT *Hiſt. des Plantes de Paris tom.* I. *p.* 30.). A clyſmatibus ex decocta planta non multum virium exſpecto, licet vel ſic Vuluaria commoda fuerit habita (GEOFFROY *Mat. med. Traité tom.* 5. *p.* 248.).

B E T A.

LINN. *Syst. veg. p.* 217. *Gen. pl. p.* 122.

458.

Pharm. BETAE RVBRAE *Radix; Folia.*

Beta vulgaris; floribus congestis LINN. *Syst. veg. l. c.* Var. *α. rubra.* Beta rubra vulgaris C. B. Icon: BLACKWELL *Herb. tab.* 235. Excluduntur igitur Varietates radice lutea vel viridi. Sed ipsa Varietas radice rubra figura et habitu ludit, vt subdiuisiones eius variae locum habeant. Planta biennis.

Pro culina quidem praecipue creberrime colitur, attamen non omnino foro medico excluditur.

RADIX fusiformis est, pugnum supraque crassa, purpurea. Transuersim secta annulos ex albido et purpureo variegatos repraesentat. Tam succosa, quam sicca, dulcescens est. Succus expressus grate ruber. Eodem colore tingitur tam aqua quam spiritus vini infusione. Radix copia aquosarum partium scatet, adeo vt radicum

duas

recentium libra vna poſt ſiccationem modo vncias duas aequet. (MARCGRAF *chym. Schrift. P.* 2. *p.* 86. Conf. *Mem. de l'ac. de ſcienc. de Berlin* 1747. *p.* 82. *ſq.*). Multum veri ſacchari recondit, etſi minorem quantitatem, quam Beta Cicla. Et hoc quidem eruitur tam vini alcohole, radicibus contritis infuſo, quod ipſum ex libra dimidia ſiccatae radicis drachmas duas cum dimidia ſacchari erogat (*l. c. p.* 74.); quam encheireſi minus ſumtuoſa ex ſucco radicum tyrocneſti tritarum expreſſo, depurato et ad iuſtam menſuram euaporato (*l. c. p.* 81.). Hactenus tamen in ſingularibus experimentis absque applicatione ad verum lucrum res ſubſtitit.

Antiquitus iam cibi genus haec radix conſtituit (Conf. SPIELM. *Diſſ. de oler. Argentorat. Faſc.* 1. *p.* 29.), ſed concoctu difficile, vnde fabrorum prandium vocauit MARTIALIS, et parci nutrimenti. Quo fine coqui poteſt conciſa cum iure carneo, ſub aromatum commodo additamento; vel conciſa fermentationi ſubiicitur inſtar Braſſicae capitatae acidulatae, ſicque grato acore magis placet. Vulgatius eſt, acetarium inde parare, dum radix cocta et in orbiculos ſecta aceto vini

diluto cum ſeminibus Carui ac radice Armoraciae inditur.

Succus ad linguae ſcrutinium tam blandus, naribus tamen attractus mucum copioſe prolicit. Nota iam fuit vis ſucci errhina GALENO (*de ſimpl. med. facult. l.* 8. *p.* 898. *Ed.* RICC.); nam per nares purgare indicat. PLATERUS pluries eundem ſic adhibuit in auditione graui (*Obſerv. p.* 127.), capitis grauedine (*p.* 365.), aurium dolore (*p.* 390.), dentium dolore ex defluxione (*p.* 400.), haec mala vt humorum ad nares deriuatione tolleret, ſed plerumque pro temporis, quo vixit, ratione cum aliis remixtum. In Dania olim contra coryzam difficiliorem familiare fuit, ſuccum radicis permiſtum aquae Maioranae et mellis anthoſati tantillo naribus excipere, id quod, licet quibusdam profuerit, aliis tamen nocuit, et in virgine nubili inter cruciatus intenſiſſimos inde totum caput intumuit (BORRICH. in BARTHOL. *Act. med. vol.* 2. *p.* 166.). Difficillimus capitis dolor ſucco pluries per diem naribus fortiter attracto, omnibus remediis irritis, teſte BAGLIVO (*Oper. omn. p.* 113.), ſedatus eſt. Odontalgiae hac ratione adhibitus ſaepius exſtitiſſe remedium legitur,

(COHAU-

(COHAUSEN in *Act. nat. cur. vol.* 9. *p.* 33.), imo VOGELII (*Mat. med. p.* 191.), olim noſtri, experientia. Sed errhina facultas et pulueri radicis ineſt. (ID.).

Decoctum radicis ſpiſſius aluum laxat, prout ipſe eſus Betae copioſior. (LEWIS *M. m. p.* 135.). Nec deſtituitur hacce virtute radix, inſtar ſuppoſitorii apud infantes applicata (CHOMEL *Uſuell. tom.* 3. *p.* 30.).

FOLIA rarius culinari vſui deſtinantur radice, vixque plerumque praeterquam ſaginationi porcorum inſeruiunt, ſed inſtar aliorum olerum veſci iisdem poteris (Vid. varia huc pertinentia conſilia in cl. GRAUMANN *diätetiſch. Wochenblatt, vol.* 2. *p.* 81. *ſq.*) Locis veſicatorio exulceratis commode ad alendum profluuium imponuntur. In tinea capitis applicatio eorum recentium non ſpernenda (LORRY *de morb. cutan. p.* 441. 447.). Ipſe vidi inde cruſtam denſam duram capitis emolliri et cutem accedente pectinis adiumento denudari et nitidam reddi cum inſigni liquoris foetidi effluuio, vt aliis remediis aditus pateat; ſed remotis iis malum facile recrudeſcit, nec niſi palliatiuam opem folia ferunt (V. *Opuſc.* mea *tom.* 2. *p.* 245.).

SALSOLA.

LINN. *Syſt. veg.* *p.* 217. *Gen. pl.* *p.* 122.

459.

Pharm. SODA.

Salſola ſatiua; herbacea diffuſa, foliis teretibus glabris, floribus conglomeratis LINN. *Spec. pl.* *p.* 323. Salſola Souda LÖFLING. *Spanſka Reſa* *p.* 132. Kali hiſpanicum ſupinum annuum Sedi foliis breuibus ſ. Kali d'Alicante JUSSIEU in *Mem. de l'ac. des ſciences de Paris* 1717. *p.* 73. *ſqq.* *tab.* 2. Creſcit ad orientalem terminum Hiſpaniae ad littora Valentiae, Murciae, Granatae copioſe, circa Alonam autem omnium copioſiſſime.

Huic ſtirpi primum locum inter eas aſſigno, quibus *Sodam* debemus; nam omnium optimam ſaltim inter Europaeas ſuppeditat, eamque, quam *Hiſpanicam*, ſiue Alonenſem, vulgo Alicantinam, vocamus, et inter mercatores Soude de Barille (Nomen plantae et ipſi Sodae hinc inde commune) audit. Sed ſunt multae aliae plantae, quae ob Sodam acceptae ſunt. Eminet inter haſce *Salſola*

Salſola Soda; herbacea patula, foliis inermibus LINN. *Spec. pl. p.* 323. Kali maius, cochleato ſemine C. B. Le Salicor, MARCORELLE in *Mem. pref. à l'ac. R. de ſciences tom.* 5. *p.* 531. Icon: JACQUIN *Hort. Vind. tab.* 68. Pl. annua ad mare mediteraneum creſcens.

Ex hac Galli in Languedocia Sodam ſuam parant, quae tam in locis, vbi ſtirps crematur, venditur, quam Maſſiliam mittitur, quo ad alias gentes transferatur (MARCORELLE). Inſigne quoque lucrum ex hac (Spinella domeſtica Sicul.) trahunt Siculi, dum nominatim Venetis et Maſſilienſibus copiam eiusdem inſignem vendunt (SESTINI *Lettere dalla Sicilia tom.* 3. *p.* 58. 76.). Pagani in Gallia folia in pane edunt (MARCORELLE *l. c. p.* 533.).

Salſola Kali; herbacea, decumbens, foliis ſubulatis ſpinoſis, calycibus marginatis axillaribus LINN. *Spec. pl. p.* 322. Kali ſpinoſo affinis C. B. Icon: *Fl. Dan. tab.* 818. Pl. annua, locis ſalſis Europae auſtralis creſcens.

Ex hac in Syria teſte RAUWOLFIO (Vid. GRONOV. *Fl. orient. Rauwolfii p.* 29.) Soda conficitur,

ficitur, licet et alia ſtirps nomine Schinan ab eo ſignificata (Anabaſis aphylla LINN. ſecundum GRONOV. *l. c.*) eidem ſcopo inſeruiat. Ex Oriente Venetias transfertur.

Salſola Tragus; herbacea erecta, foliis ſubulatis ſpinoſis laeuibus, calycibus ouatis LINN. *Spec. pl. p.* 322. Kali ſpinoſum cochleatum C. B.

Sodam vilioris ſpeciei ſuggerit, quae a fraudulentis lucri cauſa alteri modo dictae aliquando in Gallia admiſcetur (MARCORELLE *l. c. p.* 545.), item in Sicilia, vbi Selvaggia ſtirps dicitur (SESTINI *l. c. p.* 60.).

Salicornia herbacea; patula articulis apice compreſſis emarginato-bifidis LINN. *Spec. pl. p.* 5. BASTERI *Opuſc. ſubſec. tom.* 2. *p.* 107. *tab.* 10. *fig.* 3. PALLAS *Reiſe durchs Ruſſ. Reich, tom.* 1. *p.* 479. *tab.* A. *fig.* 1. *Fl. Dan. tab.* 303. Salicornia DODON. *Pempt. p.* 82. Pl. annua, ad littora maritima Europae, item in paludibus aquoſis ſalſis verſus mare Caſpium nec non ad ſalinas Europae, e. c. Halenſes, habitans.

Huic

Huic ſtirpi, quae proponenda de Sodae viribus medicis habet, adſcribit LINNEUS (*Mat. med.*), forſitan ideo, quod eandem inter Suecicas plantas ad Sodam comparandam exiſtimet aptiſſimam. Aſt multo aliis hoc fine inferior eſt. Nam licet illi omnino inſit alcali minerale, adeo hoc ipſum acido ſalis ligatum eſt, vt diſtinctum non compareat, ſed cineres nonniſi ſal cibarium offerant. Expertus hoc eſt GAUBIUS; Salicorniam Medioburgi collectam explorans (BASTERI *Opuſc. ſubſ. tom.* 2. *p.* 112. *ſqq.*). Idem euentus fuit experimenti Orenburgi facti (PALLAS *l. c. p.* 244. *not.*).

Planta recens condita aceto cum aromatibus, acetarii inſtar, in Anglia editur. Ad antiſcorbutica efficacia refertur, et in Zeelandia eam ob cauſam per menſes aeſtiuos cocta et caulibus tenacioribus liberata in olei aceti et piperis connubio ingeritur; imo per hyemem aceto condita ideo praeſto eſt (BASTER *l. c. p.* 109.).

Salicornia arabica; foliis alternis vaginalibus obtuſis hinc dehiſcentibus LINN. *Syſt. veg. ed.* 14. *p.* 53. Kali geniculatum minus C. B. Kalli geniculatum ſ. Kalli ALPIN. *pl. Aegypt. p.* 125. *cum icone p.* 126. In Arabia et Aegypto.

Aegy-

Aegyptiis pro Soda in vſu eſt (ALPIN.). Verum et binas alias plantas ſubſequentes adhibent, quarum omnium cineres Venetiis in mercaturam cedunt.

Meſembryanthemum nodiflorum; foliis alternis teretiuſculis obtuſis baſi ciliatis LINN. *Spec. pl. p.* 687. Kalli II. album ſ. Kalli ALPIN. *pl. Aegypt. c. icon. p.* 127. Planta annua Aegypti et Neapolitani regni.

Auctore ALPINO haec quoque pro Soda ab Aegyptiis comburitur.

Plantago ſquarroſa; herbacea, caulibus ramoſis diffuſis decumbentibus, foliis linearibus integerrimis, capitulis ſquarroſis MURRAY in *Comm. Soc. ſcient. Gotting.* 1781. *p.* 38. *tab.* 3. *Syſt. veg. ed.* 14. *p.* 156. Plantago aegyptiaca JACQU. *Miſc. Auſtr. vol.* 3. *et icon. rar.* Kalli III. ALPIN. *pl. Aegypt. p.* 125. *c. ic. p.* 128. Pl. annua, in Aegypto ſpontanea.

ALPINI planta nuperioribus hiſce annis modo botanicis rite innotuit. Nam ipſe ſummus LINNEUS illam ad Meſembryanthemum Copticum (*Spec.*

(*Spec. pl. p.* 688.), et insuper, etsi dubius ad Plantaginem Indicam (*Spec. pl. p.* 167.) retulit. Aegyptiis haec quoque Sodam erogat. (ALPIN.).

Fuci quoque varii ob Sodam inclaruerunt, praecipue *Fucus vesiculosus* LINN. de quo alio loco pluribus.

Ex hoc Galli inprimis prope Cherburgum in Norrmannia suam *Soude de Varech* (CADET in *Mem. de l'ac. d. sc. de Paris* 1767. *p.* 487.) et Angli suum *Kelp* (cuius praeparationem aptissimam describit BORLASE in *Observations on the State of the Islands of Scilly p.* 118. *sqq.*) repetunt.

Et hae ipsae stirpes sunt, quas non sine labore et propria indagine inter numerosas passim significatas ex ipsis fontibus erui, et ad suas species botanicas redigere potui. Memorantur longe plures (Conf. LINN. *Mat. med.* Art. Saliconiae; IMLIN *Diss. de Soda*, *Argent.* 1760. *p.* 8. *sqq.*; JO. GESNER *Diss. Phytogr. sacr. Spec. P.* 2. *p.* 12. *sqq.*), praecipue ex Salsolae et Salicorniae genere, item aliquot Atriplices, Anabases, Chenopodium maritimum, Triglochin maritimum, Crithmum maritimum, Reaumuria vermiculata

(BERG.

(BERG. *Mat. med. veg. p.* 182.), fide non vbiuis indubia, quum narratio vel a teſtibus oculatis non profecta fuerit, vel in definitione ſpeciei labes obtineat. Confuſio nominum ſtirpium iſtarum variarum difficultatem quoque peperit in iudicio de ſingularibus Sodae ſpeciebus ferendo. Addo Batin maritimam L. (JACQU. *Hiſt. ſtirp. Amer. pict. p.* 127. *tab.* 246.), quae planta ſalſiſſimi ſaporis in Caribaearum inſularum et vicinae continentis littoribus arenoſis maritimis creſcens, cineres exhibet, qui Carthagenenſibus et Momposinis pro vitro conficiendo inſeruiunt; plantam Barillam vocant. Item adiicio Surianam maritimam L. (AUBLET *Hiſt. des plantes de la Guiane françoiſe, tom.* I. *p.* 472.), ex qua cl. AUBLET per commorationem in Inſula, Isle de France, Sodam parauit. Tatari omnes et ſingulas plantas ſalſas in Sodam conflagrant, etiamſi cineres vix quoad quartam partem purum ſal contineant (GEORGI *Reiſe im Ruſſ. Reich vol.* 2. *p.* 783. Conf. FALKS *Beyträge zur topograph. Kenntniſs d. Ruſſ. Reichs, vol.* 2. *p.* 141.). Aſtrachani quoque Chenopodio herbaceo et fruticoſo (Puto Chenopodio maritimo L. et Salſola fruticoſa L.) item Salicornia mixtim vti feruntur (MODEL *chem. Nebenſt.*

Nebenst. *tom.* I. *p.* 304.). Nempe omnes dictae hucusque stirpes salsum saporem produnt, qualis sali communi inest, et vel ad littora maris crescunt vel locis, quae olim maris fundum constituerunt, vel ad salinas. Non perinde tamen esse, qualis adhibeatur, mox manifestius constabit.

SODAE nomine intelliguntur cineres, qui combustione sollerti stirpium variarum salsarum locis dictis crescentium obtinentur. Diuidi solet in vniuersum pro plaga diuersa, vnde petitur, in Sodam orientalem s. Leuanticam et occidentalem. *Orientalis* complectitur eam, quam Syria, Aegyptus, regnum Tripolitanum, Tunetanum, Astrachanense, subministrat. Aegyptiaca cognomen *Alexandrinae* fert, eaque inter hasce censetur optima. Sed linquens hasce manebo praecipue in consideratione *occidentalis*, siue eius, quae in variis Europaeis regionibus colligitur. Dolendum valde, quod hactenus non omnes et singulae Sodae species, quae mercaturam intrant, quoad partes, quas continent, et earum proportionem, examinatae sint, vt de pretio quarumuis tanto verius constitui posset. Difficultatem negotii auget, quod species eius, ex remotioribus locis

 trans-

translatae peregrino additamento ſaepe corrumpantur. Nec abſonum videtur, partem diſcriminis in diuerſa praeparatione quaerere, quae de quibusdam latet. Nobis interim ſufficiet, quod de Hiſpanica (JUSSIEU), Gallicarum duplici genere ex Salſola Soda (MARCORELLE, qui in deſcriptione omnium accuratiſſimus eſt) et Fucis (CADET, BOURLASE), et de Sicula (SESTINI) certiora nouerimus. Plantae, quae largiuntur Sodam praeſtantiorem, cultura ſollerti adiuuari debent. Semina igitur locis mari vicinis, vel quae mare olim alluerat, ſeruntur. Non quaelibet tamen terra aeque commoda germinationi ſeminum eſt. In maxime ſalſa nihil emergit (MARCORELLE), confert vero ea, quae et frumento ferendo par eſt (JUSSIEU *l. c. p.* 77. MARCORELLE), imo ea, quae plus ſalis continet, quam vt ibidem frumentum ſuccederet (MARCORELLE *p.* 535.). Secundum experimenta cl. DU HAMEL (*Mem. de l'acad. d. ſc. de Paris* 1767. *p.* 233. 239.) Salſola Soda, quo remotius a mari ſeritur, tanto minus alcali mineralis continet et tanto plus alcali vegetabilis, vnde colligit alcali minerale ex ipſa terra marina originem ſuam traxiſſe, quod idem confirmat cl. CADET (*Mem. de l'ac. d. ſc. de Paris* 1774. *p.* 42.); licet

licet contradicat cl. MAZEAS *Mem. pref. à l'ac. de ſc. vol. 5. p. 362. not.*), qui tamen agnoſcit ſalis marini copiam in plantis mari vicinioribus frequentiorem eſſe. Culturae ſpecialiora momenta enarrare, huius loci non eſt. Plurimum intereſt, terram aratione repetita probe emollire et euellendis peregrinis plantis, quarum praeſentia Sodae bonae indoli valde officeret, ſedulam operam dare. Germinant ſemina fauente tempeſtate intra duas hebdomades, plantae vero nonniſi adultae ſiue maturae, vt vocantur, colligi debent, quod ſtadium cognoſcitur colore plantae vel omnino luteo, qui magis placet, vel plane rubro, et inde quod exareſcere incipit (MARCORELLE), item maturatione ſeminum (SESTINI). Tum ad euulſionem ſtirpium proceditur, ſub qua iterum reiicere peregrinas ſtirpes opus eſt. Quoniam vero non omnes plantae eodem tempore collectioni idoneae ſunt, relinquuntur iuniores in aliud tempus. Siccantur demum proſtratae per aream, ſub quo ſitu ſponte decidunt ſemina, vel, niſi hoc fiat, flagello excutiuntur. Et, poſtquam in faſces colligatae fuerint, cremantur. Combuſtio fit in fouea rotunda ſolo firmo excauata, cuius magnitudo variare debet pro copia ſtirpis et pondere Sodae

desideratae diuerso; scilicet ita, vt pluries per vices herba immittatur et, ea igne consumta, cineres candentes et liquati baculis magnis circumagantur, donec, dum refrigescat massa, duritiem lapideam induat, quae encheiresis spatium plurium horarum sibi vindicat. Fracta massa in frusta plurium librarum 50 adeo loco sicco reponitur; pondere quinque librarum minora repudiantur, quoniam in puluerem facile dilabuntur, nec diu conseruari possunt (MARCORELLE). Causa duritiei ea est, quod caloris vehementia alcali minerale in terream partem Sodae vim exserat, et partim cum ea vitrescat. Eo vera iactura fit alcali huius multiplici vsui commodi, vtquod elui amplius non potest, quod vero dispendium impediri posset, si modo in mitiorem gradum sub incineratione ignis augeretur. Salsola Soda subinde insecto quodam corripitur, quod rodendo vel stirpem omnino deuorando valde infestum est; sed satio Ciceris arietini vel Spinaciae illi delendo sufficit (SESTINI *Lettere l. c. p.* 70.).

Soda Alonensis proba refert massam griseo nigrescentem in coeruleum inclinantem, valde ponderosam, sonoram, intrinsecus exiguis foraminibus

nibus pertuſam ad contactum ſiccam, odoris ingrati expertem, ſaporis valde ſalſi (JUSSIEU *l. c. p.* 77.). Addi poteſt, quod, ſi loco humido ac calidiori ſeruetur, in ſuperficie compareant puncta alba ſ. efflorefcentiae, dein in farinam dilabatur (DE JEAN *Diſſ. Hiſtoria analyſis chem. origo et vſus oecon. Sodae Hiſpan. p.* 6.). *Gallica* ſ. Languedocenſis bonae notae deſcribitur aequalis ſicca, clangens, fragilis, ſaporis ſalſi, coloris profunde coerulei in nigrum vergentis (MARCORELLE *l. c. p.* 545.). Et hiſce quidem notis optimae ſpecies Sodae diſtinguntur. Alonenſi paullo deterior habetur *Carthagenenſis* ex Murcia coloris griſei (MALOUIN *Chemie medic. tom.* I. *p.* 345.). Vituperanda autem eſt omnis Soda, quae humidum ex aëre attrahit, lapillis inquinata, aqua ſoluta foetens, minus dura, albicans, quae ſal marinum ſapit et acidis ſuperfuſa manifeſte non efferueſcit (Vid. IMLIN *Diſſ. de Soda p.* 8.). Eiusmodi variis vitiis quum laboret *Soda de Varech*, quae inſtruitur ſapore valde ſalſo et odore forti hepatis ſulphuris (CADET *l. c. p.* 487.), et nihil fere alcali mineralis ſed plurimum ſalis marini continet; patet viliſſimae eſſe notae.

Nempe ſecundum chemicam analyſin ſpeciebus Sodae tantum non omnibus ineſt *Alcali minerale* ſiue veterum Natron et terra vitreſcibilis. In plerisque autem inſuper latet *Alcali fixum vegetabile;* et *Sal quoddam medium*, quorum Sal commune vulgatiſſimum, interdum Tartarus vitriolatus vel Sal Glauberianum rel.; item *Hepar ſulphuris*. Subinde particulae ferreae accedunt. Vnde cognoſcitur, Sodam plerumque eſſe corpus valde compoſitum. Quo plus alcali mineralis liberi recondit Soda, et quo minus vel ſi nihil reliquarum partium praeter terram, eo praeſtantior eſt: cuius quidem naturae eſt Soda Alonenſis. Alcali hocce minerale non combuſtione primum generari vel euolui, docet eiusdem in ſucco harum plantarum praeſentia, quam ipſam experimenta cl.[mi] MONTET (*Mem. de l'ac. d. ſc. de Paris* 1762. *p.* 657.) et ſeriora cl. MARCORELLE (*l. c. p.* 541.) item cl. ROUELLE (in ROZIER *Obſerv. et Mem. tom.* I. 1773. *Ianv. p.* 13. 16.) indubiam reddunt. Nec etiamnum certum eſt, an copia huius alcali decompoſitione ſalis communis, ſi praeſto eſt, ſub combuſtionem contingente, augeatur.

PRAE-

PRAEPARATA ET COMPOSITA ex SODA.

SAL SODAE. Quo vero hoc alcali a reliquis cum eo remixtis partibus seiungatur, Soda in puluerem contrita aquae sufficiente quantitate decoquitur, quae impraegnata decantatur et noua dein commutatur, donec omni sale liberetur, solutio praeuia colatione ad cuticulae prouentum euaporatur et ad crystallorum generationem loco frigido seponitur; quibus formatis et decantatione liquidi superioris separatis, demum blando calore siccatis, encheiresis continuatur, donec aliae prioribus similes crystalli enascantur; residuum mixtum est peregrinis partibus supra dictis. Et istae crystalli nomine Salis Sodae venire solent. Crystalli priores albissimae, pellucidae, rhomboidales et lamellosae; posteriores minus nitidae sunt. Ex libris duabus ponderis ciuilis Sodae Alonensis vnciae tredecim paulloque plus crystallorum eruuntur, et ex liquido reliquo crystallisationem respuente vnciae sex (IMLIN *Diss. de Soda* §. 2.). Sal Sodae acrem quidem saporem habet amaritie iunctum, sed mitiorem, quam alcalina vegetabilia (ID. §. 3.). Purissimi crystallina forma imbuti centum partes continent alcali viginti, acidi aërei sedecim, et aquae sexaginta quatuor (BERGMAN in

SCHEFFERS *chem. föreläsningar p.* 53. §. 40. *not.* 1.); Mora temporis hoc sal multum aquae suae amittit, vnde et in farinam sensim dissoluitur simulque efficaciae suae multum perdit (BERGM. *l. c. p.* 54.). Aquae destillatae vncia vna, gradu 62. Fahr. calens, drachmas quinque cum granis quindecim eiusdem soluit (IMLIN *l. c. p.* 22.). Diutius carnem contra putredinem praeseruat, quam sal commune, sed non tam diu, ac alcali vegetabile s. Tartari (IMLIN *l. c. p.* 34.). Sal Sodae acido Vitrioli saturatum largitur Sal mirabile Glauberi; cum acido nitri, Nitrum cubicum; cum acido Salis Sal commune; cum Sale sedatiuo Hombergii Boracem; cum acido Tartari Sal Seignette. Chemiae est salis Sodae completam historiam tradere. Sed haecce in vsum medicum ad cognoscendam naturam rei, de qua hic agitur, sufficient; vnde cognoscitur sal Sodae differre multis modis ab alcali vegetabili, eiusdem esse indolis, ac basis salis communis, et iisdem vsibus tam oeconomicis quam medicis commodum esse. Hinc et recentiori tempore, quoniam parca modo copia huius salis Sodae inest et multiplici fini non sufficiens, sedulo in artem alcali minerale in sale communi obuium ab acido segregandi incubuerunt (quorum

expe-

experimentorum fummam legere eft in cl. WESTRUMB *phyf. chem. Abhandl. vol.* I. *p.* 134. *fq.*). Hac quoque in re b. BERGMAN aliis chemicis fere palmam praeripuit, dum ex affinitatum legibus edocens alcali minerale feparari poffe ex quolibet fale, cui infit, per alcali vegetabile, compendiofiffimam fimul et fructuofiffimam viam illud alcali eliciendi indicauit (*Opufc. vol.* 3. *p.* 312. 336.-351.).

Hactenus tamen opificia varia Sodae adiumento carere nequiuerunt. Pertinet huc ars vitriaria, quae ad fluorem adiuuandum et candorem elegantiamque vitro conciliandam illa opus habet. In quibusdam officinis Soda, qualis eft, adhibetur, in aliis, quod praeftat, fale Sodae puro vtuntur, vnde vitrum tanto purius et pellucidius euadit. (Cfr. MERETTUS *ad Neri artem vitriariam;* KUNKELS *vollftändige Glafsmacherkunft.*). — In linteorum dealbatione quoque Sodae infigne pretium eft, quoniam, fi bonae notae eft, nullam colorantem materiem fecum vehit, nec tam corrofiuum eft, vt filis ipfis vim inferret, prout ab alcali vegetabili et calce contigit, attamen linteis niueum candorem conciliat (DE JEAN *de Soda*

p. 36. *sq.*) — Tinctoribus placet ad exaltandos et firmandos colores, conducit quoque ad explorationem constantiae quorundam colorum. Antecellit vero facile reliquis ex Soda pro oeconomia commodis hoc, quod saponis valde egregii materiem suppeditet. Sed de hoc, quum res sit ad medicinam aeque ac oeconomiam spectans, seorsim paullo post vberius dicendum est.

Sal Sodae solum vix vnquam medico scopo adhibetur, quum suppetant alcalia vegetabilia virtute superiora. Aeque ac haec autem valet aperire obstructa vasa, resoluere tenaces humores, infringere acidum, mouere lotium. In Saxonia chirurgi aliquando instar lapidis caustici extrinsecus illam applicant (SCHMIDT *Diss. de Soda* §. 23.).

ACETVM CONCENTRATVM WESTENDORFII. Quomodo hoc ope salis Sodae paretur, alio loco (*Appar. med. vol.* I. *p.* 323.), quum de aceto ageretur, iam significatum est.

SAL ACETI. Huius pariter iam antea (*Appar. med. vol.* I. *p.* 328.) mentio facta est.

SAL SEIGNETTE vulgo s. SAL POLYCHRESTVM DE SEIGNETTE *Ph. Wurt. p.* 169. ALCALI MINERALE

TARTA-

TARTARISATVM *Ph. Suec. ed.* 2. *p.* 53. SODA TARTARISATA, vulgo SAL RVPELLENSIS *Ph. Edinb. ed.* 1783. *p.* 164. Paratur, niſi purum ſal Sodae proſtet, Sodam aqua coquendo, donec ſal erutum fuerit, lixiuium filtrando et cryſtallos Tartari in puluerem contritas per vices ad ſaturationem vsque addendo. Euaporatione ad cuticulam facta, cryſtalli generantur magnae, ad illas, quas ſaccharum candi exhibet, propius accedentes. Aëre pelluciditatem ſuam amittunt, et in puluerem niueum dilabuntur. Solutio facilis in aqua, ita vt circiter tres partes cum dimidia aquae pro vna ſalis huius ſub gr. caloris quinquageſimo ſcalae Fahrenh. ſoluenda ſufficiant (SPIELM. *inſtit. chem. p.* 54.). Perfectum ſal medium dici nequit, quum, praeter alcali minerale Sodae, etiam illi inſit alcali vegetabile in cryſtallis Tartari latens. Facile decomponitur aqua ſolutum non modo acidis mineralibus ſed et vegetabilibus, vt ſucco Citri, Aceto, Tamarindis. Nomina reſpiciunt inuentorem et locum, quo vixit. Fuit ſcilicet pharmacopola Rupellenſis, qui circa a. 1672. circiter illud detexit. Sed diu inter frequentem vſum arcana compoſitio manſit, donec anno 1731. opera cll. BOULDUC et GROSSE (*Mém. de l'ac. d. ſc. de Paris*

1731.

1731. *p.* 124.) item cl. GEOFFROY (*Mem. cit. p.* 127.) qui ſeorſim in eius naturam inquiſiuerat, id patefieret.

Eſt eximium catharticum nec ingrati ſaporis. Rarius plena doſi ad drachmas ſex vel vnciam integram ingeritur aqua ſolutum, ſed ad drachmam dimidiam repetitis aliquoties de die doſibus exhibitum aperit, refrigerat, ſimulque aluum blande ſubducit; hinc in febribus crebro praecipitur et, vel hiſce abſentibus, ſpiſſos humores ſoluit et vaſa obſtructa blande reſerat.

Minus charum eſt hocce ſale, nec virtute inferius, ALCALI VEGETABILE TARTARISATVM *Ph. Suec. ed.* 2. *p.* 54. ex alcali lignorum et cremore Tartari.

FEL VITRI vocatur ſpuma vel materia recrementitia in vitri fuſione ſuperficiem petens et indureſcens. Debet eſſe leuis et alba et ſpongioſa, ſaporis ſalſi. Conſtat ex alcali vel ſale communi terra iuncto. Nullius hodie vſus in medicina eſt, ad dentifricia olim.

SAPO. Haec vox iamiam in quamuis miſcelam extenditur, quae ex alcali vel acido et pingue-

pinguedine quadam conflatur. Aqua ſapo non perfecte ſoluitur, ſed lacteſcit haec et turbida euadit, ſpiritu vini autem fere perfecte ſubigitur, et dilui hic tum poteſt multa aqua ſine aſpectu turbido. Cum menſtruo ſuo ſub agitatione ſpumeſcit, et alia pinguia aquae miſcibilia reddit. Acido ſapo aqua ſolutus decomponitur. Numeroſiſſimae iam eius inuentae ſunt ſpecies, quum antiquiſſimo tempore modo notus eſſet ſapo ex ſeuo et cineribus (PLIN. *lib.* 28. *cap.* 12.). Alcali enim vel mineralis vel vegetabilis originis eſt, fixum vel volatile; acidum pariter varium. Pinguedo vel animalis eſt, vt ſebum, pinguedo balaenarum, phocarum, medulla oſſium, ſperma ceti, cera, niſi hanc ad vegetabiles prouentus referas; vel vegetabilis, quorſum olea aetherea et vnguinoſa, vt oleum Oliuarum, Amygdalarum, Cacao, Cannabis, Raparum, Napi, Lini, Nucum, pertinent. Certe combinatione cuiusdam ſalinae cum pinguedinoſa materie ex alterutra harum claſſium, ſecundum exempla dicta, verum ſaponem arte produci poſſe conſtitit. Serius cognitum eſt connubio acidi cum oleo ſaponem enaſci; quod tamen experimenta varia de acido Vitrioli nominatim cll. viri ACHARD (*Journal litteraire de Berlin* 1776.

§. 3. 4.

§. 3. 4.), MACQUER (communicata a. 1777. in *Mem. de la Societé de Medecine à Paris*, *vol.* 1. *p.* 379. et EIVSD. *Dictionnaire de Chimie vol.* 2. *art. Savons acides p.* 358. *sqq.*) item CORNETTE (in *Mem. de la Societé de Medec. de Paris vol.* 3. *p.* 188.) euicerunt. Imperfectam modo vnionem praestare inter oleum Oliuarum et oleum Vitrioli valuit cl. MERCK (*Gott. Anz.* 1787. *p.* 577.). Ante hosce meminit cl. SAVARY (*Diss. de sale essentiali Acetosellae* 1773. *p.* 21.) saponis ex sale Acetosellae et oleo vnguinoso, et cl. JO. G. FRID. SCHULZE (*Diss. de saponibus Gott.* 1774. *p.* 2.) alius ex oleo Vitrioli et olei Oliuarum a se parati. Perficere hosce sapones acidos vlterius commoda suadent, quae in rem medicam inde sperari posse videntur. Probabile enim est, quod aliquando profuturi sint, quando non conducunt sapones alcalini, quin hosce subinde effectu superaturi. Minor hactenus fuit successus in effingendo sapone ex alcali et oleo empyreumatico (V. experimenta cl.mi SCHULZE in *Diss.* modo dicta inde a *pag.* 19.). Effingi quoque sapones alcalini possunt ex resinis variis, cera, balsamo Peruuiano, qui tamen hactenus in serium vsum non tracti sunt; et huc quoque quodammodo hepar sulphuris pertinet.

Largiori

Largiori ſignificatu et ſapones audiunt miſcelae quaedam alcohol vini comprehendentes, loco alius pinguedinis, vt tincturae Tartari, Antimonii, Spiritus acido-dulces. Longe maiorem ſaponum varietatem natura quam ars producit, quorum in numero haberi poſſunt varii humores corporis animalis; item ſucci vegetabiles multi lactis formam vel ſponte prae ſe ferentes, vt plantarum ſemifloſculoſarum vel tritura cum aqua comparentes, vt ex ſeminibus et nucleis emulſiuis; porro ſucci amari, dulces (Conf. inprimis de natiuis ſaponibus ZUBELINI *Diſſ. de ſaponibus medicis natiuis L. B.* 1754. et KÜCHELBECKER *Diſſ. de ſaponibus Lipſ.* 1756.). Et ſi plantas hoſce ſuccos ſuppeditantes non apte ſatis ſaponaceas vocari putes, ſummo tamen iure ſibi id nomen vindicant aliae, quibus ſapor, ſpumeſcentia cum aqua, ſolutio pinguium et vis in corpore animali eadem eſt, vt Saponaria officinalis, Gypſophila Struthium, Lychnis chalcedonica, Sapindus Saponaria. Hi ſapones ſicuti fluidi ſunt, ita ars tam fluidos quam molles et ſolidos producit; quorum hi non poſſunt praeparari, niſi ex oleis frigore coeuntibus. Color etiam multiplici modo variat pro ratione pinguedinis ſumtae, vel et pigmenti admixti; hinc

et

et viridis, niger, brunus, variegatus aliique suppetunt. Si vsus oeconomicus saponum vnice spectetur, eliguntur plerumque pro eorum praeparatione et pinguia et alcalia pretio viliora: e. c. ex pinguium censu pinguedines animales vel olea expressa domestica, et ex alcalium censu cineres vulgares lignorum vel cineres clauellati. Horumque vsus pro emollienda et purganda cute, pro eluenda pinguedine pannorum laneorum, gossypinorum, sericeorum, lineorum, et detergendo vestimentorum quolibet genere, item ad pannos istos varios pro coloribus, quibus tingendi sunt, aptiores reddendos, notissimus est. Quaedam tamen huius generis opificia praestantiores sapones requirunt; et mollior aetas ab iis saponibus, qui cuti dicati sunt, et gratiam odoris et alias dotes desiderat. Sed transeo haecce, quum non huius loci sit singula saponis capita persequi, qua in re alii suppetias commodas ferunt (Vid. TACHENIUS in HIPPOCRATE *chemico cap.* 4. qui primus saponis vulgaris praeparationem curate descripsit; SPIELMANNUS in *Nov. Act. nat. curios. tom.* 3. *p.* 442.; DU HAMEL *L'art du Savonnier* 1774. vbi et machinae et instrumenta necessaria in arte saponaria repraesentantur). Dictis modo planior via

reddenda

reddenda fuit ad naturam et vim ſaponum medicatorum intelligendam. Primum merito locum ſibi vindicat

SAPO ALICANTINVS (vulgo in officinis dictus), rectius Alonenſis; SAPO ALBVS HISPANICVS *Ph. Edinb.* Hic ex ſale Sodae et oleo Oliuarum paratur. Ex iisdem materiis etiam albus, qui Maſſiliae conficitur, conſtat. Addi ſolet calx, vt alcali tanto magis cauſticum euadat et connubium facilius cum oleo ineat; ſine qua tamen et ſapo optimae notae (ad mentem SPIELMANNI in EIVSD. *Chem. p.* 63.) effingi poteſt. Maſſilienſem ample deſcribit DU HAMEL (*Traité des arbres et arbuſtes tom.* 2. *p.* 83.). In vſum medicum frigide ſic paratur. Vna pars calcis viuae et duae Sodae Hiſpanicae in aheno ferreo cum duodecuplo circiter aquae paullisper ebulliunt. Lixiuium tum colatur et igni ſuperimponitur, quo concentretur in eum gradum, vt vitrum vnciam vnam aquae alias complectens lixiuii vnciam vnam cum drachmis tribus comprehendat. Huius lixiuii concentrati vna pars cum olei Oliuarum duabus partibus in vaſe vitreo vel terreo cocto miſcetur, miſcela ſubinde agitatur ſpathula vel piſtillo, vnde ſpiſſatur et breui

 colorem

colorem album aſciſcit. Inter ſeptem vel octo dies albus et durus ſapo emergit (MACQUER *Dictionnaire de Chimie tom. 2. p. 352.*). Sed in officinis vulgaribus ſaponariis coctione lenta et protracta ad combinationem partium vtuntur. In ſapone Alonenſi proportio olei ad ſal eſt, vt 4 ad 3; in Maſſilienſi vt 5 ad 3. (GEOFFROY *Mem. de l'ac. R. d. ſc. 1739. p. 286.*). Poſſemus Alonenſi in medicina acquieſcere, nam non tam ingratus eſt, vt multi alii, modo non rancidus euaſerit, quod colore ruſeſcente cognoſcitur, qui primum in externa ſuperficie ſeſe manifeſtat. Nec alium ſaponem hodie Ph. Edinburgenſis ſiſtit. Sed aliis placent alii, iam commemorandi.

SAPO AMYGDALINVS. Primarium eſt, vt, loco alius olei, oleum Amygdalarum ſumatur. Encheireſis igitur modo ſignificata et pro hoc adhiberi poteſt; ſicque purior euadit et vſui medico accommodatior, quam SAPO AMYGDALINVS *Ph. Lond. p. 34.* cui lixiuium ſaponariorum ex cineribus Ruſſicis et calce viua inſeruit.

SAPO VENETVS ex albo coeruleo et rubro maculatus eſt, qui color ex admixto Vitriolo martis prouenit. Ratio olei ad alcali in hoc eſt,

vt

vt 3 ad 8. (SPIELM. *Nov. A. N. C. l. c. p.* 444. *Chem. p.* 64.). Ob maiorem alcali quantitatem durior eſt. Non aeque commodus vſui medico interno eſt, vt ſpecies dictae. Additur compoſitis variis pharmaceuticis extrinſecus applicandis.

SAPO EX BVTYRO DE CACAO FRATRVM GRAVENHORST. *Hann. Magaz.* 1773. *n.* 42. Ex alcali minerali et oleo iam dicto. Praeſtantiae argumenta iam alibi declaraui (*Appar. med. vol.* 3. *p.* 391.). Reliquis vſitatis omnibus pro vſu interno aptiſſimus. Idem vel non multo diſcrepans eſt SAPO MEDICATVS SPIELM. *Pharm. gener. p.* 293.

SAPO TARTAREVS ſ. CORRECTOR STARCKEY, *Ph. W. p.* 173. Documentum exhibet ſaponis cum oleo aethereo facti, et paratur operoſa encheireſi ex ſale Tartari et oleo Terebinthinae, vtrisque puriſſimis. Hodie obſoleuit eius vſus medicus, vti et PILVLARVM POLYCHRESTARVM STARCKEYI *Ph. W. p.* 140., quas intrat vt corrigens Opii et Hellebori, ſed vana ſpe.

OFFA ALBA HELMONTII (SPIELM. *Pharm. gen. p.* 227.). Ex ſpiritu ſalis ammoniaci cum ſale Tartari parato et alcohole vini. Pro vſu interno hodie rarius praeſcribitur.

LINIMENTVM VOLATILE *Ph. Lond.* *p.* 117. Ex oleo Amygdalarum et ſpiritu ſalis ammoniaci (alcalini). *Pharmacopoea Wurtenberg. ed.* 1786. *p.* 95. recipit oleum Oliuarum et ſpiritum ſalis ammoniaci cum calce viua. Pro vſu externo valde egregium, de quo ſub ſale ammoniaco aptius dicetur. Silentio praetereo alios ſapones alcali volatile complectentes, vel rarius in officinis obuios vel paullo inconcinnius ſaponis nomine inſignitos.

SAPO ACIDVS. Nondum quidem officinas intrauit hoc ſaponum genus, ſed quoniam experimenta quaedam practica iam vere cum iſto inſtituta ſunt, omitti in ſpecialiori recenſu nequit. Generalia quaedam de hocce ſupra iam monui. Iſte autem adhibitus ex acido Vitrioli concentrato et oleo Oliuarum coadunatur, nam iſtud acidum omnium optime cum oleis expreſſis ſeſe combinat. Proceſſus a cl. CORNETTE (*Mem. de la Societé de Med. de Paris, tom.* 3. *p.* 189.) deſcriptus ſequens eſt. Intra mortarium vitreum vel porphyreticum olei Oliuarum coagulati vnciis quatuor ſenſim et paruis portionibus acidi vitriolici concentrati vnciae duae et dimidia ſuperinfunduntur. Agitatio fit

fit continua mifcelae, interuallum modo concedendo, dum portiuncula acidi addatur. Sic illa denfitatem notabilem acquirit. Subiungitur poftea eiusdem per 24 horas digeftio, vt connubium partium tanto arctius fiat, et tandem ad fuperfluum acidum tollendum vel exponitur maffa aëri humido, vt acidum humiditatem attrahat, vel aqua deftillata feruens adfunditur, fcilicet pro pondere dicto vnciae octo. Sapo tum liquefcit et fuperficiem petit, aufertur autem poftquam refrixerit. Sic redundant faponis paullo flauefcentis et fatis folidi vnciae quinque. Oleo Been, alterius in locum adhibito, fapo albidior fit.

Enumeratis iam praecipuis faponibus, quibus in arte noftra vtimur, ad virtutes eorum medicas progredior. Quaedam harum iam experimentis extra corpus inftitutis cognofci poffunt. Nempe faponi datum eft, refinas vegetabiles, balfama et pinguedines, foluere et haecce omnia cum aqua mifcibilia reddere. Haecce vis in exhibendis iftis inftar medicamenti magnum commodum parit et cauet, ne indigefta et compacta fine effectu per aluum fecedant. Quam egregie cum hacce efficacia effectus faponis in corpore humano

conſpiret, felici et frequenti experimentorum in multis morbis mox ſignificandis ſucceſſu conſtabit.

Veteres ſaponem applicationi externae vnice deſtinarunt, niſi huc trahere velis locum DIOSCORIDIS (*M. m. lib.* 1. *cap.* 186.), quo lixiuium ex crematis in cineres ficus ſarmentis commiſtum cum olei exiguo ad ſanguinem in grumos conconcretum reſoluendum commendatur. PLINIUS (*Libr.* 28. *cap.* 12.) ceterum primus ſaponis meminit, et quidem ex ſeuo et cinere parati, tanquam inuenti Gallorum ad rutilandos capillos. A Romanis ad Graecos notitia et vſus ſaponis medicus tranſiit, nam eum memorat ARETAEUS, AËTIUS, PAULLUS AEGINETA. Tempore tamen JOANNIS DE GADDESDEN (*in Roſa Anglicana*), qui ſeculi 14. initio in ſchola Oxonienſi docuit, a quibusdam artem ſalutarem non profitentibus (ignorantes vocat) ſapo contra icterum exhibitus, quem vſum ille quidem ſpreuit. FRANCISCI DE LA BOE SYLVII, Lugdunenſis Profeſſoris, autem meritum eſt, quod ſaponem ad internum vſum inter primos ſua auctoritate reuocauerit, dum eundem in ictero laudat.

Iure igitur efficacia ſaponis in ictero praemittenda eſt. SYLVIUS (*Oper. med. lib.* 1. *cap.* 46.

§. 75.

§. 75. *ed.* 2. *p.* 306.) eum aliquoties feliciter dedit ad drachmam circiter vnam, ſolutum lacte calente et ſacchari tantillo edulcatum, bis aut ſemel de die. Communi fere iam conſenſu praeſtantiam eius in hoc morbo agnoſcimus, quando a coagulis viſcidis vaſorum biliarium, vel obſtructionibus hepatis ductus exiguos comprimentibus, non nimis inueteratis, enaſcitur. Adduntur ſcite ſaponi extracta reſoluentia, qualia ſunt Taraxaci, Marrubii cum ſero lactis, frictione abdominis et cibo vegetabili ſaponaceae naturae. Sic infantibus ictero laborantibus egregie ſubuenit (ROSENSTEIN *om Barns ſjukd.* *p.* 295. *ſq.*). Eſt tamen, qui in ictero ſaponem et ſalia alcalina eo vnice proficere exiſtimet, quod bilis deficientis vices agat in cibo digerendo, et inteſtina expurget (HEBERDEN in *Med. Tranſact.* *vol.* 2. *p.* 166.).

Multum tribuit cl. COE (*Treatiſe on biliary concretions or ſtones in the Gall-Bladder and Ducts* *p.* 295.) in concretionibus biliofis ſaponi, vt qui non in primis modo viis ſed et in ſanguinem receptus vim ſuam exſerat, cum quo tamen alia reſoluentia combinat. Veris calculis tamen non ſufficit. In viro enim, qui per ſeptem annos ob

 calculum

calculum vesicae vrinariae quotidie saponis vnciam vnam ingesserat, post mortem magnus numerus calculorum in vesica fellea inuentus est (HEBERDEN *l. c. p.* 165.). Nec ill. Anglus WALPOLE, licet supra octo annos quotidie fere vnciam dimidiam ad integram saponis caperet, liber a calculis cystidis felleae aperto cadauere deprehensus fuit, sed e contrario, etsi nulla eorum indicia per vitam adfuerant, repleta cystis ista iisdem apparuit, quorum vnus magnitudine Castaneam exiguam, ponderis drachmae vnius cum granis quadraginta duobus, exaequauit (*Phil. Transf. vol.* 47. *p.* 472. *vol.* 50. *p.* 205. Conf. *Hist. morbi et sectio cadaueris* in WHYTT'S *Works p.* 433. *sqq.*). Frustra et matrona per plures annos pilulis saponaceis contra colicam ex calculo felleo vsa est; quod idem accidit in aliis, in quibus omnia signa calculi fellei exstiterunt (BERGIUS in *Vet. Acad. Handl.* 1777. *p.* 309.). Tantoque minus videtur, per os captum soluere hosce calculos posse, quum ne immerso quidem calculo in solutionem saponis vestigia vlla decrementi apparerent, imo lixiuium adeo saponariorum nonnisi tincturam pallide viridem proferret (HEBERDEN *l. c. p.* 164.).

Farrago

Farraginem iſtam medicaminum, quae matrona Anglica STEPHENS contra calculum vrinarium mercede data publici iuris fecit (quae olim de conchis acturus enucleabo), virtutem ſuam calci et ſaponi debere, iam ſatis nouimus. In hiſce igitur nunc ſaniori iudicio ducti ſubſiſtimus. Saponis ſolius vim lithontripticam demonſtrat ſolutio calculorum huius generis in aqua, quae ſaponem Alonenſem calore excepit (WHYTT'S *Works* p. 391. §. 65. p. 393. §. 67. §. 70.). Sed aliis ſimilibus experimentis euincitur, vim ſaponis augeri, ſi in aqua calcis ex conchis liquatus fuerit, ſicque conſpicuam magis ſolutionem fieri calculi, quam aqua ſaponacea vel aqua calcis ſola (*l. c.* p. 391.). Vnde argumentum captum eſt, vtrumque, ſaponem et aquam calcis, in praxi medica coniungendi. Et haec combinatio tanto opportunior eſt, quum ſapo acidum primarum viarum frangat et aluum apertam teneat, quae facile aqua calcis ſtrictior euaderet (*l. c.* p. 404.). Nam acida, vt ſupra dictum, ſaponis nexum tollunt, et deſtruitur adeo ſaponis vis in calculum liquoribus fermentatis et debilitatur ſpirituoſis, vti et ſaccharo vel melle (*l. c.* p. 393.). Non maiori autem quantitate ſaponis opus eſt, quam vt aluus blande

aperta feruetur; fi plus capitur: nullus in calculum effectus redundat (ALSTON's *Lectures on the Mat. med. vol.* 1. *p.* 268.). Initium fieri poteft a drachmis tribus faponis et pinta vna Anglica per diem, fenfim afcendendo ad faponis drachmas fex, quin vnciam vnam et aquae calcis pintas duas ad tres, et continuandus vfus pro effectu per aliquot menfes vel annos. Quidam autem omnino faponem faftidiunt, nec ferre illum poffunt ob exulcerationem viarum lotii: hifce aqua calcis fola acquiefcendum eft (WHYTT *l. c. p.* 407.). Quod idem confilium iis commodum, quibus aluus nimis laxa eft (*l. c. p.* 451.). — Aft fapo quoque obuerfa ratione non caruit optata vi in deftruendo calculo (ALSTON *l. c.*) absque aquae calcis connubio. In aegro fupra octogenario, qui vltra fex annos per diem illum a drachma vna ad fex fumferat, nullus calculus in vefica poft mortem repertus eft, licet catheter antea eum manifeftaffet (*Phil. Tranf. vol.* 50. *P.* 1. *p.* 221. 226.). — Sub hifce praeconiis tamen fatendum eft, aliquando nec calcem nec faponem, nec combinatum hocce remedium, calculofis mederi. Subinde etiamfi calculum ipfum non fubigat, prominentias tamen eius et acutos angulos emollit

emollit et delet, vt malum tolerabile reddatur, et dispositionem ad calculum minuere videtur. Sed de curatione calculi per aquam calcis alio loco amplioribus dicam.

In cognato malo, arthritide, sunt qui multis laudibus saponem efferunt. Nemo vero liberalius cl.mo LIGER (primum in academica dissertatione s. *Quaestione medica, an arthritidi sapo?* 1747. dein vberius in *Traité de la Goutte* 1753.), adeo vt eundem omnibus reliquis praeferat, et omni eiusdem speciei commodum iudicet. Mox paroxysmo exacto illum exhibet, nec nisi emaciatis et hominibus temperiei calidae quantitatem abbreuiare opus arbitratur. Pro formula illi est miscela ex Saponis drachma dimidia, Rhabarbari et Gentianae aa granis decem, ope syrupi purgantis in bolum redigenda, et cum ptisana Chamaepityos capienda, initio per quatuordecim dies semel de die, dein per mensem mane et vesperi, tum iterum per duas hebdomades semel, per mensem subsequentem rursus bis quotidie, sic continuando quamdiu necesse est. Interpolanda hisce, quoad seriem temporum forsitan iusto artificiosius praescriptis, blanda purgantia (LIGER *Traite*

p. 295.

p. 295.). Multum et tribuit ſaponis cum amaris, ne ventriculus debilitetur, connubio BERGIUS (*Svar på frågan om Gikt p.* 17.), illudque per plures annos protrahi iubet. Cl. CLERK (in PRINGLE'S *Obſerv. on the diſ. of the army p.* 163.) obſtinatos caſus mali iſchiadici aliasque arthriticas affectiones remouit ſapone ab vncia dimidia ad integram quotidie per plures menſes dato. Externa quoque ſaponis applicatio confert. Solutione ſcilicet eius in aqua calida, quaſi balneo, pars dolens fouenda eſt (LIGER *l. c. p.* 263.). Qui vero calorem non ferunt, hiſce conducit, ſaponem cataplaſmatis forma cum corpore pingui e. c. cum butyro de Cacao compactum applicare. Hocce quoque auxilio nodi arthritici in quolibet eorum ſtadio vel diſſipantur, vel, ſi tophoſa materies latet, eiusdem effluuium adiuuatur (*l. c. p.* 267.).

Quum in durioribus iſtis liquidorum noſtrorum coagulis ſapo tantum valeat, ſpes affulget, eum in mollioribus quibusdam non cariturum eſſe potentia. Non immerito ita ſentiri, experiundo confirmamur. Pertinent huc morbi iſti numeroſi, quos BOERHAAVIUS (*Aphor. de cogn. et cur. morb.*

§. 69.

§. 69-75.) ex glutinoſo ſpontaneo deriuauit, in quibus mucus tenacior et abundantior in vitio eſt. In hoc ſubigendo licet ſapo non vnicum auxilium abſoluat, non exiguum tamen praeſtat; commoda ſimul eſt ſaponis cum bilis inſpiſſatae miſcela (SWIETEN *Comment. tom.* 1. *p.* 108.).

In febre rheumatica, dum ſanguis craſſus et lardoſus apparuit, modo calor non nimis vehemens eſſet, profuit prae reliquis exhibere aegris aliquot grana ſaponis Alonenſis multa aqua ſoluta, vnde humores diluti, aluus ſubducta et commodum in lotio ſedimentum ſucceſſit (SARCONE *Krankh. in Neapel, vol.* 1. *p.* 108.).

Compactius ſine dubio eſt coagulabile iſtud ſanguinis in polypis cordis: attamen tantum tribuit ill. Gallus (SENAC *Traité du coeur, tom.* 2. *p.* 45.) ſoluenti ſaponis potentiae, vt et contra hoſce optima inde exſpectet.

Liquat quoque ſapo adipem in tela celluloſa nimia copia coaceruatum, et lente eum aquoſis humoribus corporis noſtri miſtum per colatoria varia educit. Sperari iam hic effectus poteſt ex eius in eluendis maculis pannorum pinguibus efficacia.

efficacia. Commemorari hic meretur exemplum medici libras 291. (quum alias pondus medium hominis fere 160. librarum eſt), ſub breuitate corporis ponderoſi, vnde muneri ſuo fere impar euaſit; hic tamen ſaponis ad drachmas duas omni veſpera capti ope ſic gracileſcere coepit, vt intra aliquot menſes decrementum librarum 28 pateretur et commode inambulare poſſet cum ſanitatis conſtantia. (FLEMYNG'S *Diſcourſe on the nature cauſe and cure of corpulency Lond.* 1760.).

Apud infantes lactantes ſaponis ſaepe inſignis vtilitas eſt tam ad coagula lactis auertenda, quam, ſi praeſto ſunt, reſoluenda. Sic variarum affectionum, torminum, icteri, obſtructionis aluinae, eclampſiae, efficax in hiſce medela exiſtit. Exigua ſaponis portio lacti, dum butyrum parandum eſt, addita impedit neceſſariam partium ſeparationem, vnde iam intelligitur, quantum hac re in corpore humano valeat. Acidum, in quod ea aetas inclinat, infringendo cauſam, quae lac coagulat, prohibet. Si vero iam compactum fuerit, commode ſaponi aqua deſtillata aromatica ſoluto tinctura Rhei aquoſa et ſyrupus gratus ſubiungitur, vnde breui poſt glebae caſeoſae cum inſigni leuamine

leuamine et ventris detumescentia prodeunt. — Ob hanc lactis coagula arcendi vim, e re est diaeta lactea ob phthisin vel podagram vtentium mane sex vel octo grana saponis capere (SWIET. *Comment. vol.* 4. *p.* 685.).

Praeter dictas obstruentes causas alia fixior subinde subest, dum liquidum tenacius impactum vasa obserat et alluenti a tergo liquido obicem ponit. Ita sese res habet in tumoribus frigidis glandularum. Hosce saepe egregie dispellit sapo, etiam tum interdum, quando mercurius frustra tentatus fuit. Detur ab vncia dimidia ad integram supraque, si ventriculus id ferat (WHYTT's *Works p.* 672.). Quin praeferri Mercurio meretur, vtqui facile stimulo suo inflammat, et scirrhum in carcinoma vertere potest, humores praeterea nimium fundit et vires prosternit (*l. c. p.* 675.). Verum scirrhum solui posse, non tamen videtur: ast iam magni momenti res est, quod obstructione non nimis confirmata et molliori iuuet (*l. c. p.* 674.). Subiungenda autem me iudice est generatim cautio, quam L. B. A SWIETEN (*Comm. vol.* 3. *p.* 152.) de scirrho ventriculi adiecit, in quo quidem saponem commendat,

mendat, vt abſtineatur ab eo illico, ſi dolores augeantur, nam tum indicio eſt, ſcirrhum in cancroſam indolem degenerare, quae ſaponem non fert.

In rachitide eximia praeſtat, tam quoniam acidum refraenat et ciborum digeſtionem et boni chyli praeparationem adiuuat, tum et quoniam obſtructiones glandularum meſenterii reſerat. Confert tum ſapo Alonenſis in miſcela fellis bouini et radicis Ari; vel, ſi cum ditioribus res eſt, loco Alonenſis offa Helmontiana in eadem miſcela: ſed non neglectis aliis, quae pertinax morbus requirit (ROSENSTEIN *l. c. p.* 403. 406.).

Verum et in obſtructionibus viſcerum vſus internus ſaponis conſuetus eſt, e. g. illum cum extracto Taraxaci, Gummi ammoniaco, amaris, commiſcendo.

Hypochondriacis et hyſtericis ſubinde moleſtus eſt ſenſus doloroſus cum vomitu mox poſt prandium; qui tamen ſaepe drachmis duabus ſaponis quotidie captis tollitur (WHYTT *l. c. p.* 697.).

Nec

Nec ſpernendum eius auxilium contra vermes in adultis eſt, nam drachmae ſex vel vncia vna pluries ſingulas eorum ſpecies profligarunt (WHYTT *l. c. p.* 665.).

Verum et multiplices valetudinis offenſas inſtar externi remedii vincere valet. Veteres iam, nominatim ARETAEUS (*de morb. acut. et diuturnis* ed. BOERH. *p.* 135.) et PAULLUS AEGINETA (*Lib.* 4. *cap.* 1.), ſaponem in balneo ad detergendam cutem in elephantiaſi, et poſterior in vitiligine quoque et prurientibus affectibus, laudarunt; quam ipſam virtutem in foeda ſcabie, in noſocomiis bellicis graſſante, ſerius confirmatam deprehendimus. Sed in hunc finem in vilioris generis ſapone ſubſiſtere licet. Par illi efficacia inſidet in vlceribus ſordidis purgandis. Ad diſcutiendos tumores duros et ſcrophuloſos confert iſtos ſapone lacte ſoluto fouere. Verrucae et claui pedum ſapone humectato fricti ſenſim delentur. Abſceſſus, forma cataplaſmatis vel vnguenti, maturat. Tumores mammarum lactei apud puerperas fomentatione ex ſapone Veneto, lacte et aqua ſoluto, diſſipantur; conducit ſimul admittere bis vel ter vapores aquae tepidae cum molli

frictione (V. SWIETEN *Comment. tom.* 4. *p.* 639.). Simili ex ſapone Veneto cum lacte epithemate tumores crurum vel pedum ex metaſtaſi lactea intra decem vel duodecim dies diſpelluntur (*l. c. p.* 611.).

Aluum obſtructam aperire illum, res eſt notiſſima. Per os captum id praeſtare iam monitum fuit, ſed conſuetius eſt, eum in enemate ſolutum eo fine ſubminiſtrare vel inſtar ſuppoſitorii in coni formam ſectum, item acrioribus nonnullis maritatum, applicare. Priori modo pertinaciores quoque alias obſtructiones ſaepe obſecundant.

Sunt et ſapones, qui in emollienda cute manuum multum valent, e. c. ſapo ex cera alba loco olei, cui vinum Burgundicum additur; odore hic ſimul placet, quaſi amygdalino (SCHEFFERS *chem. Föreläſningar p.* 253.).

Haec omnia eximia vel vnicus ſapo efficit. Plurimum virtutis ab alcali potentia reſoluente penetrante et ſtimulante pendet. Quoniam hoc vero nimis acre eſt, et calcis additamento adhuc acrius fit: obtundere neceſſe fuit ſtimulum pingui quadam materie, id quod ſalua primaria virtute fieri

fieri poteſt. Ita tuto absque roſione vel magna quantitate ſumitur; et pinguedine, qua compingitur, nouae vires exſurgunt. Vixque ſimile exſtat aliud, quod tot diuerſas vires, aperientes, attenuantes, reſoluentes in tanta coagulorum et concretionum diſcrepantia, relaxantes, detergentes, ſtimulantes, antacidas, item bilis vicarias, coniungeret. Quo purior eſt pinguis materia, et quo ſincerius alcali: eo praeſtantior emergit ſapo. Sedulo vero cauendum a ſapone rancido; hinc, niſi recens ſit paratus, interior modo pars fruſti, quae ſerius decoloratur, adhibenda in vſum internum eſt, nec magnae portiones eius, qualicunque forma id fiat ſimul ex pharmacopolio petendae. Commodiſſima ad ſaporem celandum forma pilularum eſt, modo aetas conferat.

Nocet vero ſemper ſub humorum ſcorbutica vel putrida diatheſi et, vlceribus lotii viarum infeſtantibus, haec ipſa exaſperat. Vitandus etiam eſt ab iis, qui haemorrhoidibus obnoxii ſunt, nam dolores auget (WHYTT'S *Works p.* 430.). Nec ob ſtimulum, qui ineſt, tutum ſatis, eum in inflammatoriis febribus habeo, licet alii aliter ſenſerint (conf. GRUNERI et KRÜGERI *Diſſ. de vſu*

 acido-

acidorum et saponis Hispan. in febris acutis praesertim inflammatoriis).

Quae hactenus dicta fuere, spectant praecipue ad sapones alcali fixo paratos. Reliqui earundem quidem virium in potissimis momentis sunt: non possunt tamen non quidam e. c. acidi, item ii, qui alcali volatile comprehendunt, singularia quaedam habere. Cum sapone vitriolico paucissima suppetunt hucusque capta experimenta eaque modo, quae cl. CORNETTE (*Mem. de la Societé R. de Med. tom. 3. p.* 192. *sq.*) memoriae prodidit, qui semel illum in colica nephritica foeminae, in tumore hypogastrii virginis, item in tumore scirrhoso mammae tentauerat haud sine successu, item in calculo vesicae vrinariae iunctim cum cl. DELASSONE, filio. Quum calculos vrin. quosdam nouerimus alcali, alios potius acido subigi: acidus sapo forsitan soluet calculos, quando alterius effectu destituimur. Proderit quoque tum, quando exulceratio viarum vrinariarum alcalina non fert. Penetrantiores videntur esse sapones alcali volatile complectentes, sed prae sua natura efficaciae inconstantioris; nec tam arctum in hisce partium connubium obtinet.

PRAE-

PRAEPARATA ET COMPOSITA ex SAPONE.

Multa eiusmodi ysui externo dicata in officinis prostant, ad quae Germani saponem Venetum, Angli saponem Alonensem, adhibent.

OLEVM SAPONIS *Ph. W. p.* 132. Est empyreumaticae naturae, hinc acre, nec nisi externe ad tophosos tumores resoluendos et vlcera depuranda idoneum.

SPIRITVS SAPONIS SPIELM. *Ph. gener. p.* 313. Ex sapone Veneto et sale Tartari probe tritis et spiritu vini rectificato cum tantillo quintae Essentiae Bergamotte solutis. In officinis nostris nomine Essentiae saponis sapo soluitur vnice spiritu vini Gallico, additis oleis destillatis odoris. Ganglia minora et crebro obuia tendinum egregie discutit, dum bis vel ter per diem infricatur, et per noctem splenio exceptus applicatur (SCHMUCKER's *chirurg. Wahrnehm. vol.* 1. *p.* 574.).

VNGVENTVM SAPONACEVM *Ph. W. p.* 250. Ex sapone Veneto, oleo laurino, lumbricorum terrestrium et spiritu salis ammoniaci. Extensum super corium tenue in rheumatismis chronicis commodum. Vis ceteroquin fere, vt in Linimento volatili, sed constantior.

LINIMENTVM SAPONACEVM *Ph. Lond. p.* 117. Ex ſpiritu Roriſmarini, ſapone Hiſpanico et Camphora.

BALSAMVM SAPONACEVM vulgo OPODELTOCH *Ph. Edinb. p.* 96. Viribus fere conuenit cum priori.

BALSAMVM ANODYNVM vulgo BATEANVM *Ph. Ed. p.* 94. Compoſitio fere praecedentis, ſed Opium additur.

EMPLASTRVM SAPONATVM BARBETTE *Ph. W. p.* 71. Ex oleo roſato, Ceruſſa, Minio, coctis et commixtis cum ſapone Veneto, demum Camphora in ſpiritu vini ſoluta. In ictero, ſi tumor hypochondrii iungitur, et ad tumores frigidos diſſipandos imponitur.

EMPLASTRVM E SAPONE *Ph. Lond. p.* 151.

EMPLASTRVM SAPONACEVM *Ph. Ed. p.* 108.

SPINA-

SPINACIA.

LINN. *Syst. veg. p.* 742. *Gen. pl. p.* 520.

460.

Pharm. SPINACIAE s. SPINACHIAE *Folia.*

Spinacia oleracea; fructibus sessilibus LINN. *Spec. pl. p.* 1456. Exstant duae varietates, scil. *α*, Lapathum hortense s. Spinacia semine spinoso C. B. et *β*, Lapathum hortense s. Spinacia semine non spinoso C. B. Variat quoque foliis vel magis acutis vel rotundioribus. Icon: BLACKWELL *Herb. tab.* 49. Annua. Vbinam sponte proueniat, non constat. Ex Hispania in reliquam Europam peruenit. Iam in omnibus hortis culinaribus colitur.

Nam olus vulgare FOLIA constituunt, eo acceptius, quoniam, frigidissimis mensibus exceptis, per totum annum etiam sub niue, modo satio commodo tempore fiat, viret. Mensibus vernalibus et aestiuis si seritur Spinacia, facile caulescit. Succo scatent aquoso, sapore herbaceo instruuntur folia, odore autem carent. Coctione cum aqua eandem non tingunt, protractiori tamen

ſubdulcem eam reddunt et inſpiſſatione extracti aquoſi quartam ponderis partem erogant, ſalini, in quo manifeſtae cryſtalli conſpiciuntur (SPIELM. *Diſſ. de oler. Argentor. Faſc.* 2. *p.* 34.). Vix inter medicamina locum merentur. Parciſſime nutriunt, ſed eſca ſunt humectans, nonnihil aluum emolliens. Diſplicet multis fatuus ſapor, qui aromatum vel acidorum, quorſum herba Acetoſae, item butyri additamento corrigitur. Qui debilitate primarum viarum laborant, difficile illam digerunt et flatus facile inde concipiunt. Non igitur inſtar cibi aegrotantium vel morbo nuperrime emergentium facile Spinaciam admitterem. Plus lucri pro replendo ventriculo ex foliis Rumicis Patientiae capi poteſt.

Tuſſim foliis mitigari, multis placet. In cataplaſmate tumores emollire poſſe, non repudio, licet humiditati et tepori potius hanc vim tribuendam arbitrer, quam propriae Spinaciae indoli.

ATRI-

ATRIPLEX.

LINN. *Syst. veg. p.* 763. *Gen. pl. p.* 545.

461.

Pharm. ATRIPLICIS SATIVAE *Herba*; *Semen*.

Atriplex hortensis; caule erecto herbaceo, foliis triangularibus LINN. *Spec. pl. p.* 1493. Suppetit duplex Varietas, viridis et rubra, promiscue et pro vsu medico laudata, etsi LINNEUS (*Mat. med.*) rubram speciatim tanquam officinalem proponit. Crebrius occurrit Var. *α. viridis*; Atriplex hortensis alba s. pallide virens C. B. Icon: BLACKWELL *Herb. tab.* 99. Pl. annua, cui Tartariam in *Spec. pl.*, Sibiriam in *Mat. med.* patriam adscribit LINNEUS. Colitur iam inter alias culinares plantas; quin saepe ex delapsis seminibus sponte resurgit.

In tanta olerum vbertate, quae praesto est, FOLIA eius hodie negliguntur, quin vix a plebe amplius eduntur. Nec commendabilia reddit sapor, qui fatuus et herbaceus stimulo alieno eget, qualem de Spinacia dixi, quae ipsa, vtpote subdulcis, magis palato arridet Atriplice. Aeque parum nutritiarum partium continet, et aeque

inepta eſt hiſce, quorum primae viae nimium relaxatae ſunt.

Nec ſcrutinium ſiue guſtu ſiue olfactu inſtitutum efficaciam vllam medicam promittit. Quod diluat ſanguinem, fibras relaxet, aluum molliat, cum aliis oleraceis commune habet. Euiluit et vſus pro epithematibus et clyſmatibus.

SEMEN duplicis generis, alterum minus depreſſum (ex flore hermaphrodito), alterum maius compreſſum (ex flore foeminino), vtrumque orbiculare. Emeſin illud ciere et aluum mouere et quidem potentius, notarunt quidam veterum RHAZES, (teſte SERAPIONE apud MATTHIOLUM) item PLINIUS (*Nat. Hiſt. lib.* 20. *cap.* 20. *ed.* DALECH. *p.* 965.), adſentitur MATTHIOLUS (*Comment.* in DIOSC. *p.* 364.) pharmacopolam quendam memorans, qui apud ruſticos adeo eius vſum fecit eo effectu, vt non ſine magna moleſtia aluum copioſe cieret, item crebros vomitus prouocaret. Sed neque ad haſce virtutes hodie reſpicitur; neque in commendationem cedit, quod numerum ſtolidae farraginis in PVLVERE EPILEPTICO AD GVTTETAM RICERII *Ph. W. p.* 151. augeat.

HERNIA-

HERNIARIA.

LINN. *Syst. veg.* *p.* 215. *Gen. pl.* *p.* 121.

462.

Pharm. HERNIARIAE *Herba.*

Herniaria glabra; glabra herbacea LINN. *Spec. pl.* *p.* 307. Polygonum minus s. Millegrana maior C. B. Icon: *Flor. Dan. tab.* 529. REGNAULT *Botan.* La Turquette. Pl. annua, in arenosis vulgaris.

Nulla virtute valde eminet, nec hodie amplius in formulas medicorum recipitur. Caret odore, nec vix saporem alium quam herbaceum prodit. Infusum tamen leuiter amarum est, et Vitriolo martis fuscum euadit.

Antiquiores medici vires varias de ea designarunt, quarum ratio nulla manifesta est. Quod ad hernias curandas aptam crediderint, iam nomen Herniariae item Herniolae significat. Huiusque potestatis in fidem FALLOPII, (V. MATTHIOL. in DIOSC. *p.* 677.) HOLLERII (*Tract. de morb. intern.* *c.* 62.), HILDANI nomina allegari solent. Datus

est

eſt ſuccus expreſſus ab vnciis duabus ad quatuor, ſolus vel in miſcela vini albi per plures dies, vel puluis in commodo vehiculo; quin epota aqua eius deſtillata credulis impoſuit. Item cataplaſma ex herba poſt reductam herniam impoſitum. Nam incarceratam a beneficio eius excluſerunt. Sed quis hodie vel in illis, quae reductioni locum concedunt, opem ſerio ab hac ſtirpe exſpectabit? — Eadem inertia accuſanda in ſoluendo calculo, contra quem tamen valere olim quoque creditum. Anne, lotium mouendo ſimulque arenulas pellendo, moleſtias ab eo concitatas leniuit? Nam in inflatione hydropica cutis commodam fuiſſe legitur (vt expertus narrat CHOMEL *Plantes uſuelles tom.* 1. *p.* 312.). Nec vllus medicorum ocularium amplius in debilitate viſus eam tentat, quem acuere tamen olim non verius, quam de Euphraſia factum eſt, exiſtimarunt (Cfr. GRUHLMANNI *Diſſ. Herniaria remedium contra caliginem, Ien.* 1706.).

CAMPHO-

CAMPHOROSMA.

LINN. *Syst. veg.* p. 139. *Gen. pl.* p. 64.

463.

Pharm. CAMPHORATAE *Herba.*

Camphorosma monspeliensis; foliis hirsutis linearibus LINN. *Spec. pl.* p. 178. Camphora hirsuta C. B. Camphorata monspeliensium JO. BAUH. *Hist. pl. tom.* 3. p. 379. Icon: BUXBAUM *Plant. minus cognit. cent.* 1. *tab.* 28. *fig.* 1. Pl. perennis, locis arenosis in inferiori Gallia Hispania et in Tartaria crescens.

Nomen tulit HERBA ob odorem subcamphoraceum, quem recens spargere fertur, digitis contrita. Hic an cultu pereat, non dixerim, certe in hortensi illum non animaduerti. A paucis modo eiusdem instar medicamenti mentio fit, et qui eam memorant tantum non omnes in nudis morborum titulis, vel generali virium commemoratione, acquiescunt. Non satisfacit mihi, quod a LOBELIO vulneraria, a PARKINSONIO (*Theater of plants* p. 569.) praeterea tanquam cephalica depraedicetur, nec quod in doloribus arthriticis, spasmis, paralysi, defluxionibus oculorum, laudet DALE (*Pharmacologia* p. 84.). Initio seculi celebritatem

aliquam

aliquam in inferiori Galliae parte nacta videtur, qua excitatus cl. BURLET (*Hist. de l'ac. des sc.* 1703. *p.* 53 *sq.*) ad experimenta processit, quorum summam reliquis fusius exposuit. Huius praecipue fide memoro, quod hydropem recentem, quem nec magna virium iactura nec multum febris comitetur, discutiat, et asthma, idque, quantum ex descriptione colligitur, pituitosum, resoluat. Coniectura magis videtur quam experimentis dedita opera factis suffultus efficaciam ad obstructiones viscerum, chyli et sanguinis praeparationi dicatorum, ad viscidam lympham, fluorem album et scorbuticum, extendere. Auferri debent cauliculi duriores, tenelli vero foliis onusti, postquam concisi fuerint, decoquuntur ab vncia vna ad duas in aquae pinta vna gallica (= ℔j pond. civ.), vel duabus, vel aliquando vino macerantur; vel instar infusi theaeformis capi possunt. Continuatio eius facta fuit per plures menses, diutius in hydrope quam asthmate; et profuit etiam iuncto malo. Plerique in paucitate auctorum, qui eius meminerunt, tanquam hydropis medelam proponunt (Ita et MAGNOL. in BOTAN. *Monsp. p.* 47.). Sed nullo in morbo hodie, quantum equidem noui, praecipitur.

PHYTO-

PHYTOLACCA.

LINN. *Syst. veg. p.* 364. *Gen. pl. p.* 233.

465.

Pharm. PHYTOLACCAE *Herba; Radix.*

Phytolacca decandra; floribus decandris decagynis LINN. *Spec. pl. p.* 631. Phytolacca vulgaris DILL. *Hort. Eltham. p.* 318. *tab.* 239. *fig.* 309. 310. REGNAULT *Botan.* Le Raisin d'Amerique MILL. *Illustr. Syst. sex.* Pl. perennis, procera, Virginiam patriam habet, vti et Helvetiam transalpinam (HALL. *Hist. st. helv. n.* 1007.), Milanum, Florentiam, agrum Pedemontanum. Hiemes nostras quoque fert, nisi nimium gelu infestet, contra quod foliis radices tegere confert.

FOLIA tenella vere erumpentia in America instar Brassicae vel Spinaciae impune eduntur, adulta autem aluum fortiter et cum periculo mouent (KALMS *Resa til Norra America tom.* 2. *p.* 316.). Licet in stirpibus a vi vnius partis ad vim alterius non apte concludatur: memorabile tamen, quod conspiret virosa natura RADIX, cuius succo ad duo cochlearia dato Americae septentrionalis incolae

aluum

aluum fortiter mouent (MILLER's *Diction.* ex PARKINSONIO), item *baccae* immaturae. Guttae enim aliquot fucci harum expreffi et cani per os infufi tuffim vehementem, tremorem et aliquot motus conuulfiuos crearunt, drachmae vero duae effectus multo vehementiores excitarunt, etfi breui priftina integritas rediit (SPRÖGEL *Diff. Experimenta circa venena p.* 24.). Maturae tamen fubinde ab infantibus absque manifefta noxa ingeruntur (KALM *l. c.*). Succus recens baccarum maturarum violaceus eft. Aqua grate eodem tingitur, et tam penetrans eft, vt flos Polyanthes tuberofae, per noctem in eiusmodi aqua feruatus, mane coloratus exiftat (DE GRAFFENRIED in *Mem. et Obfervations de la Societè oeconomique de Berne* 1764. *P.* 3. *p.* 185.). Elegante quoque colore ab hocce fucco charta linteumue initio imbuitur, ficcefcens autem fordidam cruoris ficcati rubedinem prae fe fert. Figi tamen poteft color addito acido nitri vel folutione ftanni, et fuccus in alterutra harum mifcelarum calore infpiffatus pro pigmento ad mappas geographicas vel imagines aëre excufas colorandas commodus eft. Non minus Bezettae, vt vocantur, f. panni tinctorii eodem parari poffunt, in vfum innocuum oenopolarum, qui

hactenus

hactenus baccis Myrtillorum in primis in hunc finem vtuntur, et piſtorum dulciariorum (BECKMANN in *Comment. Soc. ſcient. Gotting. a.* 1779. *p.* 74. *ſq.*). In Luſitania vero ſuccus pro tingendo vino Porto additur. Nimio autem additamento auſterum et ingratum illud redditur, vnde ante aliquot annos Rex Luſitaniae praecidi caules iuſſit, antequam baccae matureſcerent, ne quid lucri vini mercaturae decederet (MILL. *Gardeners Dictionary ed.* 8. art. Phytolaccae.).

Sed redeo ad folia, quae ante aliquot annos tanquam ſpecificum contra cancrum inclaruerunt. In Eboraco nouo, Americae prouincia, quantum apparet, prima experimenta capta; aſt ex Italia praeconium originem ſuam traxiſſe, alio fonte edocemur (LINN. *Amoen. acad. vol.* 4. *p.* 523.). Nempe ſuccus ex tota ſtirpe elicitus caloris ſolaris ope in ſpeciem vnguenti denſatur, quo ipſo pars cancroſa contegitur. Dolores inde excitantur diri, qui per viginti quatuor horas circiter ferri patienter debent. Ita cancer faciei inter octo hebdomades diſparuit, pectoris autem inter ſex menſes (Vid. *Götting. gel. Zeit.* 1752. *p.* 253.). Fruſtra tamen ſuccus adhibetur verno tempore expreſſus, vtpote

 tum

tum mitis omnisque acrimoniae expers (LINN. *l. c.*). Quis primum Europaeos de hac virtute certiores reddiderit, nescio. Crediderim fere COLDENIUM fuisse, etsi plantam inter Coldinghamenses in *Actis Upsaliensibus* non designat. Huius nomen pro confirmanda virtute succi inspissati in vlceribus sinuosis callosis item in cancris genuinis iterum adpositum video (V. cl. SCHÖPF *Mat. med. americ. p.* 71.). Testimonio cl. BROWNE (*Nat. Hist. of Iam. p.* 232.) quoque elucet celebritas, quam Phytolacca in America septentrionali sibi vindicauit, indeque colligitur, nisi specifici (quod nimium est) nomine dignum sit, ad minimum reputari ibidem efficax remedium in cancris apertis, et successisse aliquoties in vitiis cancro simillimis, vt tamen et plura veri documenta requirat. Etiamnum fiducia ibidem non destitui, medici cuiusdam Germanici, qui aliquot annos in America vixit narratione noui: sed praestat scriptis testimoniis inhaerere, vt penes auctores fides consistat. Fauent dictis historiae duae in Helvetia, sed nimis succincte nec a medico, consignatae (DE GRAFFENRIED in *Memoires et Observations de la Societé oeconomique de Berne* 1764. *P.* 3. *p.* 184.): altera foeminae, Viuisci degentis, in quam cancer valde

valde iam saeuierat, sanatae; altera ciuis Bernensis, iam a medicis ob vitii ferociam derelicti sed huius plantae vsu tantopere leuati, vt dolores atroces silerent vlcusque purum euaderet, et spes affulgeret perfectae sanationis, quam vero frustratus est vitae pristinae vitiis redintegratis. De locis, quae cancer occupauerat, silentium hic obtinet; sed quod hactenus non memoraui, est methodus a priori diuersa Phytolaccam adhibendi. Etenim commendantur infusum foliorum aqua factum et ad libram circiter ciuilem (un quart de pot) mane et vesperi bibitum, et simul fomentatio partis per succum foliorum expressum praetereaque frictio eiusdem foliis conquassatis, toties repetita ac aeger eam ferre potest, dein suadetur, vt continuo folium recens superhabeatur. HALLERUS (*Hist. stirp. Helv. n.* 1007.) in fauorem remedii etiam allegat *Journ. Helvet. a.* 1758. *m. Aug.* quod diarium vero peruoluere mihi non contigit. En igitur exempla, quod folia quoque interne vsurpata fuerint. Ad hunc vsum sine dubio respexit cl. SCHÖPF (*l. c.*), dum succi expressi cochleare vnum ad duo pro dosi significet. Vtique pluribus experimentis indigemus, antequam de vero eiusdem in cancro pretio statuere queamus.

Interim contraria noſſe, nec ſuo vſu carebit. Caſu ſingulari cancri faciei, qui Belladonnam iam eluſerat, ſuccus per quatuordecim dies ope lintei carpti applicabatur, ſed vlcus inde in dies mollius magisque cruentum euaſit, vnde illum omittere neceſſe fuit (ACREL *chirurg. Händelſer p.* 41.). Folia vlceribus cancroſis in regione Pedemontana non aliud commodum attulerunt, quam quod dolores inde mitigati fuerint (ALLIONI *Flor. Pedemont. vol.* 2. *p.* 132.). Circumforaneorum iactantiam redarguit MILLERUS (*l. c.*), in rebus quidem medicis non omnino aptus index, qui hac ſtirpe mederi ſe poſſe cancro ſuſtinuerunt, ſibi vero nullum ſanationis exemplum obuium veniſſe profitetur.

RADICIS extractum in vlceribus mali moris labiorum et mammarum cancro ſimilibus externe et interne vſurpatum laudatur, et rodendo effectum exſerere putatur (SCHÖPF *l. c.*).

RVMEX.

R V M E X.

LINN. *Syst. veg. p.* 284. *Gen. pl. p.* 178.

466.

Pharm. LAPATHI ACVTI vulgo, OXYLAPATHI Ph. Ed. *Radix.*

Rumex acutus; floribus hermaphroditis: valuulis dentatis graniferis, foliis cordato-oblongis acuminatis LINN. *Spec. pl. p.* 478. Lapathum folio acuto plano C. B. Icon: CURTIS *Fl. Lond.* Planta perennis, in locis fubhumidis crefcens.

Saepe huic *Rumex crifpus* L. fubftituitur, nec virtus videtur difcrimen inuoluere.

RADIX cylindrica, pollicem craffa, extus bruna, interne flauefcens. Odore caret, faporem vero habet fubadftringentem cum leui amaritie. Mafticata faliuam croceam reddit, inftar Rhei. In affectionibus variis cutis chronicis inclaruit. Contra ipfam elephantiafin ARETAEUS (*Curat. diuturn. II. c.* 13.) illam commendauit. In fcabie multis aliis palmam praeripere, plebis iam infidet animis,

vnde nomen Germanicum *Grindwurz* (h. e. radicis contra ſcabiem) enatum. Sed vel vnica SIMONIS PAULLI (*Quadripart. bot. p. 399.*) auctoritas potioris longe momenti eſt. Decocto ille cum vel ſine ſtercore gallinaceo abluendas ſcabioſas partes curauit ſimulque radice per coctionem emollita obliniendas; fidemque facit ſua aliorumque, quos citat, experientia. Ad lepras, impetigines et ſcabroſos vngues, extendit DIOSCORIDES (*Lib. 2. cap. 140.*) vſum radicum vel ex aceto coctarum vel crudarum extus applicatarum, modo antea nitro aut aceto perfricarentur. Similem pulueris radicis cum aceto applicationem commendauerat olim BACKMEISTERUS (SIMON PAULLI *l. c.*).

In decocto capta aluum blande mouet (*Provinc. Doctor. Berättelſer* 1761. *p.* 7.). Nihil repugnat, quin in viſcerum tono reſtituendo efficacem ſeſe exhibeat.

Ad huius vires exigendae ſunt iſtae radicis *Rumicis Patientiae* L. cuius fama exoleuit; folia loco Spinaciae hinc inde ſunt.

467.

Pharm. HERBAE BRITANNICAE vulgo, HYDROLAPATHI Ph. Ed. *Radix.*

Rumex aquaticus; floribus hermaphroditis: valvulis integerrimis nudis, foliis cordatis acutis LINN. *Spec. pl. p.* 479. Lapathum aquaticum folio cubitali C. B. Icon: REGNAULT *Botan.* La Parelle des marais ou Patience aquatique. Pl. perennis, vulgaris ad foſſas lacusque.

RADIX grandis, per plures ſeries ramoſa, extrinſecus nigricans, interne crocea. Sapor eiusdem manifeſte auſterus et amarus. Infuſum eius aqua factum Vitriolo martis mox nigreſcit. Vix extra Angliam et Sueciam officinas intrat, prae tot aliis ſtirpibus medicorum attentione digniſſima. In demonſtrando Herbam Britannicam antiquorum (Vid. e. c. DIOSC. *lib.* 4. *cap.* 2. et PLIN. *Hiſt. nat. lib.* 25. *cap.* 3. *ed.* DALECH. *p.* 1130.) hunc Rumicem eſſe MUNTINGIUS (*Diſſ. hiſt. med. de vera Herba Britannica*) multus eſt. Saltim quae de virtute eius in ſtomacace tradiderunt cum nuperiori experientia in ſcorbuto et affectio-

 nibus

nibus oris putridis apprime conueniunt. Varia MUNTINGII paullo fuſius narrata experimenta huc pertinent (*l. c. p.* 144. *ſqq.*). Reſuſcitauit eius exiſtimationem LINNEUS, Eques, commendatione et publice (Vid. EIVS litt. in LIND's *Treatiſe on the Scurvy p.* 264. *Amoen. vol.* 4. *p.* 38. *Flor. Suec. p.* 118.) et priuatim facta, et nominatim vlceribus cacoëthicis huius naturae eam deſtinauit. Decoctum eius contra haec tam ore capitur, quam forma epithematis applicatur. Inſtar ſpecifici contra ſcorbutum HILLIUS eſſentiam ſ. infuſum ex hac ſtirpe egregio lucro Londini vendidit (LIND *l. c. p.* 337.). Decoctum aqua vel vino paratum ſtomacacen (etiam absque cauſa ſcorbutica exortam) efficaciſſime compeſcere, medici Berolinenſes olim notarunt (*Act. med. Berol. Dec.* 2. *vol.* 3. *p.* 12.). Comminuta in tenuem puluerem radix omnes characteres egregii dentifricii combinat, ſcilicet gingiuas roborando dentes vacillantes firmat, ſordes leui frictione aufert, demum putredinem egregie auertit et tollit. Hinc, quum olim in Suecia degerem, frequenter ſua pyxide in menſulis foeminarum, intra alia cimelia ornatui dicata, ſeruabatur.

Non

Non cedit viribus Rubiae tinctoriae in rachitide, si decoctum eius pro potu consueto capiatur, ad mentem magni medici (ROSENSTEIN *om Barns sjukd.* p. 405.) quod tamen ipse non expertus est.

Multa addi possent in eiusdem laudem, nisi virtutes medicaminum non ratiocinio, quod quidem ab austera et amara radice multa sperare sinit, sed experientia stabiliendas putarem. Aluus quoque ab hac, vt congeneribus et affinibus aliis, interne sumta subducitur.

Rumex Britannica LINN. *Spec. pl.* p. 476. Britannica Americana MUNTING. *de antiquorum Herba Britannica fol.* 50. antecellit priori efficacia in vlceribus phagedaenicis. Hanc COLDENIUS (*Act. Upsal.* 1743. p. 115.) ab Americanis primum cognouit, et ipse testis est, vlcus tetrum, quo os palati peresum erat, lotione decocti radicis et haustulo eius quotidie capto curatum fuisse.

468.

Pharm. RHABARBARI MONACHORVM *Radix.*

Rumex alpinus; floribus hermaphroditis ſterilibus foemineisque: valuulis integerrimis nudis, foliis cordatis obtuſis rugoſis LINN. *Spec. pl. p.* 480. Lapathum rotundifolium CLUS. *ſtirp. Pann. p.* 480. Lapathum folio rotundo alpinum JO. BAUH. *Hiſt. tom.* 2. *p.* 987. Pl. perennis in Helvetia ad ſtabula alpina, vbi fimus abundat, creſcens. Habitat et in Delphinatu, item ad Wolgam.

Ab incautis cum Rheo Rhapontico ob ſimilitudinem foliorum confunditur.

RADIX magna, brachialis, ramoſa, craſſa, interne flaua venis purpureis, ſapore inſtruitur ad Rhabarbarum accedente cum amaritie iuncto. Maſticata quoque ſaliuam croceam reddit, et tam aquae quam ſpiritui vini colorem profunde luteum impertit. Hinc variis notis Rhei radicem aemulatur. Sed vi aluum laxante quoque cum eadem conuenit, licet iſta longe magis adſtringat. Rariſſime noſtro tempore a medicis praecipitur. In monta-

montanis Galliae loco Rhei eſt (*Recueil de Memoires de l'acad. de Beziers p.* 34.). Nominatim incolae alpium et montanorum Auerniae in profluuiis aluinis cum ſucceſſu eam adhibent. (CHOMEL *Uſuell. tom.* I. *p.* 76.). A Ruſſis circa Samaram infantibus item pecoribus verminantibus inſtar domeſtici ingeritur (PALLAS *Ruſſ. Reiſe, vol.* I. *p.* 145.), et deficiente Rhapontico illi aliquando ſubſtituitur (PALLAS *l. c. p.* 381.). Aſt querela mouetur, nauſeam creare absque notabili euacuatione (LEWIS *M. m. p.* 343.). Dupla doſis vulgo ratione Rhei capienda ſuadetur.

Scopo tinctorio quoque inſeruit in Ruſſia (PALL. *l. c.*).

HERBA intra foueas ſeruata in Rhaetia pecorum commodum pabulum eſt, et praecipue ſuum (*Verhandl. d. Geſellſch. landwirthſchaftl. Freunde in Bündten P.* 4.), licet in Auſtria diſpliceat (PAULA SCHRANCK *naturhiſt. Briefe über Oeſterreich vol.* I. *p.* 81.). Quin in montanis Delphinatus incolae petiolis foliorum inſtar oleris veſcuntur (VILARS *Hiſt. de plantes de Dauphiné, vol.* I. *preface p.* 6. *not.*).

469.

Pharm. ACETOSAE *Folia; Radix.*

Rumex Acetoſa; floribus dioicis, foliis oblongis ſagittatis LINN. *Spec. pl. p.* 481. Acetoſa pratenſis C. B. Icon: BLACKWELL *Herb. tab.* 230. Pl. perennis, in pratis omnibus ſpontanea. Cultura autem in hortis, quae vbiuis fit, grandeſcit omnibus partibus et gratior fit. Culta ſola officinas intrat. Occurrit et varietas foliis grandioribus et ſubrotundis hamis breuibus ſcil. δ, Acetoſa montoſa maxima C. B. quae in HALLERI *Hiſt. ſt. Helv. n.* 1598. ſingularis ſpecies eſt; in hortis Acetoſa Hiſpanica dicta.

FOLIA praecipua pars ſunt, quae virent a primo vere ad ſeram hiemem vſque, et reſectorum in locum abunde noua regerminant. Placent acore ſuo. Vnde iuſculis incoquuntur; item elixa inſtar oleris eduntur. Quoniam vero tum ferculum nimis acidum conſtituunt: Spinacia vel Atriplex vel Beta addi ſolet. Sicque in connubio carnis pro vulgari cibo ſunt. Sed parum nutrimenti ſuppeditant. Subſtitui poſſunt folia *Rumicis ſcutati* L. cuius icon in REGNAULT *Botanique,* qui

qui valdopere luxuriat, vt in hortis remotam ſtationem illi concedere oporteat; nempe haec pariter grate acida ſunt, multitudine foliorum autem defectus magnitudinis compenſatur. Acetoſa Lapponibus pro ſero acetoſato, vt LINNEUS vocat, vſitatiſſima; nempe folia pluribus horis cum aqua ad conſiſtentiam ſyrupi, ſenſim addendo plura coquuntur, et hiſce refrigeratis admiſcetur lac rangiferi, quae iuncta dein ſeruantur intra vaſcula lignea vel ventriculum rangiferinum, vnde lac gratum acorem adipiſcitur et editur cum oblectamento (*Flor. Lapp. p.* 94.).

Veteres Acetoſa medico potius fine, quam diaetetico, vtebantur (GALENUS *de aliment. facult. lib.* 2. *c.* 48. ORIBAS. *collect. med.* 2. 8.). Foliis, quae odore carent, ſal eſſentiale ineſt, quod $\frac{1}{400}$ circiter ponderis ſucci conſtituit (SPIELM. *Mat. med. p.* 37.). Ad cremorem Tartari accedit, ſed magis acidum eſt, faciliusque longe aqua ſoluitur. Intelligitur inde, folia vel inſtar ferculi refrigerâre, ſitim ſedare, bilem corrigere, putredinem refraenare. In febribus igitur continuis varii generis pro cibo commoda, item in ſcorbuto. Hoc morbo plures centeni in noſocomio Pari-

ſienſi

ſienſi Hoteldieu Acetoſa cum ouis cocta (non commodo ſane connubio) liberati feruntur (MORIN in *Hiſt. de l'ac. des ſciences* 1708. *p.* 52.). Combinata vero Acetoſa et Cochlearia condiunt Grönlandi brodium ex carne cum Auena et Hordeo paratum aduerſus ſcorbutum, huiusque vſu aluus ſalutariter ſoluitur (BARTHOL. *Act. Havn.* 1671. *p.* 35.). Sed aptius in ſucco expreſſo vel ſolo vel cum ſero lactis commixto ſcorbuticis offertur (Conf. BOERH. *Hiſt. plant. hort. Lugd. bat. P.* 2. *p.* 540.). In noſocomio Breſtiae condito, vti et in itineribus longis maritimis ſuccus herbae inſpiſſatus (ita intelligo verba *Sauerampfer einſieden*) nautis ſcorbuto laborantibus ad aliquot vncias offertur, quo cibos eodem condiant, vnde numerus horum aegrorum manifeſte decreuit (HUNCZOVSKY *med. chir. Beobacht. p.* 192.). Solet etiam pro nauibus Gallicis, vt recens ſemper vegetabile proſtet, herba Acetoſae cum butyro compingi, quod facile et fieri poſſet cum aliis vegetabilibus (FAXE *om hushållningen til Sjös p.* 168. *not.*). — In difficili caſu aſcitis cum leucophlegmatia iuncti auxilium tulit intra tres menſes ſerum lactis, cui Acetoſae folia incocta, vnde ſitis ſedata lotiumque fluxit vbertim et aluus frequens ſucceſſit (FAVROL in

Hiſt.

Hiſt. de la Soc. R. de Medecine 1776. *p.* 278.). — Memoratu dignum eſt, quod inter 700 ſtirpes, quibus acrimoniam Ranunculorum mitigare et inertem reddere tentatum eſt, ſola Acetoſa, prout baccae Ribeſiorum immaturae, hac poteſtate inſtruatur, maſticata aut contuſa, non autem in ſucco adhibita, modo nondum partes ab acrimonia eroſae ſint (KRAPF *experimenta cum Ranunculis p.* 102.). — Poſſidet etiam vim calculum lotii ſoluendi; ſaltim ſub experimentis extra corpus cum ſucco inſtitutis, vel emollitus vel diminutus apparuit (LOBB *de diſſolv. calc. p.* 93.).

Extus applicata folia in vlceribus putridis laudantur. Nominatim foliis cum vino contuſis dentes vacillantes in ſcorbuto commode lauantur (BOERH. *l. c. p.* 541.).

In vniuerſum haec herba in plerisque quoad virtutes conuenit cum Oxalide Acetoſella, cuius in locum, vbi rarior eiusdem prouentus eſt, ſubſtitui poteſt.

RADIX ramoſa, dum ſicca eſt, extus rubro fuſca, interne paullo pallidior. Sapor eius auſtero amaricans absque acore. Infuſione vel decoctione aquam colore rubro imbuit. Raro hodie in vſum

medicum

medicum cedit, nec vi aperiente et diuretica, quam plures notant, ita eminet, vt ptiſanis inde paratis multum fidei tribuerem.

PRAEPARATA ex FOLIIS.

AQVA ACETOSAE officin. Iners.

CONSERVA. Non ſpernenda hieme, ſed raro praeſcribitur.

SYRVPVS. Rarioris vſus.

SAL ESSENTIALE *Ph. Wurt. p.* 167. Expreſſi ſucci ad iuſtum terminum inſpiſſatione et cryſtalliſatione obtinetur. Praeſtantiſſimum praeparatum, vix ſali Acetoſellae ſecundum. Vide de eo ſupra.

RHEVM.

LINN. *Syst. veg. p.* 319. *Gen. pl. p.* 201.

470.

Pharm. RHAPONTICI *Radix.*

Rheum Rhaponticum; foliis glabris petiolis subsulcatis LINN. *Spec. plant. p.* 531. Rhaponticum folio Lapathi maioris glabro C. B. Icon: REGNAULT *Botan.* sub falso nomine la Rhubarbe s. Rhei Rhabarbari. EDWARDS *British Herbal tab.* 89. Planta perennis, spontanea in Thracia et Romania praecipue in monte Rhodope; item in australioris Russiae et Sibiriae (*Ph. Ross. p.* 43.) locis montanis (PALLAS *Reise durch Rußl. tom.* 1. *p.* 380. *tom.* 3. *p.* 9.). Cl. COXE (*Account of the Russian Discoveries p.* 336.) deserta limosa et sicca inter fluuios Wolgam et Yaicum iam Vral dictum versus mare Caspium sita, patriam Rhapontici assignat, negans ad occidentalem Wolgae plagam reperiri. Octiduum serius floret Rheo Rhabarbaro.

PR. ALPINUS (*de Rhapontico Libell. Patav.* 1612.) aliique putant esse Ρα vel Ρῆον veterum, cuius radi-

cem vſurparunt (Vid. DIOSCOR. *Mat. med. lib.* 3. *cap.* 2.). Ipſe ALPINUS ſibi circa annum 1610. ſtirpem ex Thracia procurauit, et haec Patauio Venetiam primo, dein inde in Angliam ad PARKINSONIUM (*Theatr. botan. p.* 157. *Paradiſ. p.* 483.) peruenit. Ex montibus Krasnojarienſibus orientalis Sibiriae praeſertim trans fluuium Jeniſei hodie pro collegio medico Ruſſico RADIX colligitur, etſi plerumque confunditur cum radicibus Rhei Rhabarbari et alius ſpeciei affinis. Radix primaria et aetate prouecta, quae craſſa et ventricoſa eſt, loco natali exeſa eſſe putredine ſolet. Hinc acquieſcere oportet productionibus cylindricis, quae tamen vulgo male praeparantur, nimirum recentes radices cortice ſuo denudando, in taleolos ſecando et ope caloris mitioris ſiccando, vnde vero diſpendium virium et ſpongioſa compages ſubſequitur. Praeſtat contra ea ad experimentum ill. PALLAS non niſi radicibus ſub tecto calefacti conclauis ſiccatis corticem abradere, vnde et compage firma coloreque ad optimum Rheum Chinenſe acceſſit, nec multum viribus illo inferius fuit (PALLAS *Reiſe durchs Ruſſ. Reich vol.* 3. *p.* 9.)

Radix ramoſa eſt, extus profundius bruna, interne ex albo et ſubluteo variegata. Sicca ſub

ſub maſticatione non eum ſtridorem inter dentes edit, qualem Rhabarbarum, nec tam ingrata, quoad ſaporem et odorem, adſtringens et amaricans eſt, ac illud, ſed potius ſubdulcis et ſubuiſcida. Saliuam luteam reddit. Infuſum aqua factum pallidius eſt, quam illud ex Rhabarbaro.

Vtique vis aluum purgandi illi inſidet. Eſt qui praeferendum arbitratur Rhabarbaro, ac ſi alui adſtrictionem non relinqueret poſt vſum alias ſolitam (ALSTON *Mat. med. vol.* I. *p.* 507.). Alii Rhaponticum adſtringendi vi ſuperius declarant (LEWIS *M. m. p.* 480. multique alii.). Duplex eius doſis requiritur ad aluum ſollicitandam. Vix vero hodie extra patriam adhibetur. Coquitur in fortalitio Gurief purgandi ſcopo, et Coſacci Jaicenſes ſpiritum vini, qui inde gratam flauedinem contrahit, illi infundunt, ſpe ſalutaris effectus ducti. Kirgiſenſes ad corium colore luteo tingendum adhibent, et radicem Curcumae videtur eo fine ſuperfluam reddere (PALLAS *l. c. vol.* I. *p.* 381.). Refert et Rhabarbarum corroborante virtute et efficacia in alui profluuiis, vt tamen in omnibus hiſce Rhapontico nonniſi ſecundus locus concedi queat. — Quoniam vero ſaepe in colligendis radicibus, vt

ſupra dictum, improuide aliae ſpecies Rhei admiſcentur: ad diiudicandum verum Rhapontici pretium praeſtat tentamina inſtituere cum radicibus apud nos cultis.

Foliorum quoque mentio facienda eſt, quamvis hactenus vix inter medicamina fuerint recepta. In fortalitio Gurief tenella folia inſtar oleris et in iuſculis ad ſcorbutum ſubigendum eduntur (PALLAS *l. c.* item *p.* 426.). Sed ſanis et grata fercula praebent vel dicto modo vna cum petiolis ſollicite deglubendis comeſta, vel cocta cum Spinacia, Lactuca, Aſparagis vel, modo folia primo vere emergentia probe terra operiantur, vt tenereſcant, inſtar acetarii cum aceto et oleo ingeſta (BERGIUS in *Upfoſtrings-Sälſkapets tidningar* 1786. *p.* 291.)

471.

Pharm. RHABARBARI SIBIRICI (Pharm. Roſſ. p. 42.) *Radix.*

Rheum vndulatum; foliis ſubuillosis vndulatis petiolis aequalibus LINN. *Spec. pl. ed.* 2. *p.* 531. Rheum Rhabarbarum *Spec. pl. ed.* 1. *p.* 372. *Syſt. veg. ed.* 12. *p.* 281. *ed.* 13. *p.* 319. EIVSD. Monographia

nographia inter Diſſertatt. in *Amoen. acad. vol.* 3. *p.* 212. *tab.* 4. Praeſtitiſſet omnino epitheton *vndulatum* vbiuis ſeruare. Icon: REGNAULT *Botan.* ſub falſo nomine le Rhapontic vel Rhei Rhapontici; EDWARDS *Britiſh Herbal tab.* 98. Planta perennis, in Sibiria creſcit inter fluuium Jeniſei et lacum Baikal ad oras lapidoſas fluuiorum et alio ſolo ſaxoſo. (GEORGI *Reiſe im Ruſſ. Reich, vol.* 1. *p.* 210. Cfr. PALLAS *Reiſen d. Ruſſ. Reich, vol.* 3. *p.* 235.). Optime fert hiemes noſtri climatis.

RADIX variat figura et magnitudine pro diuerſo ſolo. Loco natali, niſi lapides offendat, perpendiculari directione deſcendit et indiuiſa, quin craſſitie brachii et longitudine pedum quinque ad ſeptem. In humo grandior fit, quam terra argilloſa. Supra plerumque ad latitudinem manus transuerſae vel ſpithamae tuber quaſi format, quod in ſummum magnitudine pugnum aequat, et putredine plerumque vitiatum eſt, praecipue ſolo humido, tumque in ramos diuaricatur. In arenoſo ſolo minor eſt, ſed ſana manet. Quo magis ad naturam humi ſolum accedit, eo magis aromatica radix offenditur. Tegitur epidermide

tenera nigro bruna, ſub qua latet cortex craſſus, luteus, ſuccoſus et fibroſus. Radicis interiorem partem poſt ſiccationem quidem deſcribit GEORGI (*l. c. p.* 211.), cui viro cl. in ſolo natali radicem contemplanti hucusque dicta debentur, ſimilem quoad habitum externum Rhabarbaro Tartarico, (ita voco ſtirpem, quae genuinum Rhabarbarum ſuppeditat. Vid. artic. ſubſequens) aeque leuem, variegatam, fibrarum pariter expertem, odoris eiusdem ſed flauedinis altioris, quaſi rubicundae. Aſt in ſpeciminibus a generoſiſſ. L. B. AB ASCH diuerſo tempore, larga manu in triplici ſarcina, mihi miſſis, quaedam diuerſa vidi, quae iam deſcribam. In vna ſarcina, cui inſcriptum erat *Rhabarbarum Sibiricum ex Kraſno Iarſk*, continebantur fruſta radicis ſubteretia, extremis ſubinde concauis, item plana, nec non alia dimidiata et fere ſemicylindrica, pondere valde leuia, longitudinis duorum ad quatuor pollicum, craſſitiei ad ſummum pollicis vnius vel ſeſquialterius, coloris pallide lutei, interſperſi ſtriis albis, compagis tenacis, vt vix in puluerem conteri digitis poſſent, ſaporis manifeſte amari, ſubſequente adſtrictionis, dein poſt aliquot minuta pr. dulcedinis, ſenſu; vnde patuit, radices haſce vel ex iunioribus modo

plantis

plantis vel ramis radicis, nec tuberoſa eius origine, eſſe petitas. Saliua inde modice modo tingitur. In altera ſarcina, cui adſcriptum, ineſſe *Rhabarbarum Sibiricum ex Kiachta*, inueni fruſta fere ſimilia, ſed paullo obſcurioris extus per ſtrias vel faſcias coloris, et ſaporis magis nauſeoſi, qualis Rhabarbaro vero (Tartarico) ineſſe ſolet. Tertia ſarcina, cui adnotatum *Rheum foliis vndulatis ex Irkutſk*, comprehendebat fruſta, ab iſtis hactenus dictis valde diſcrepantia; ſcilicet plurimam partem craſſa erant, interne excauata, vt corticem referrent, item ſubinde foramine transuerſim pertuſa, quibus tamen aliqua exiliora medio plena admixta erant, omnia coloris profundioris, quam in Rhabarbaro vero, longe duriora prius dictis, vt facile diſcerpi poſſent fragmenta et digitis conteri, ſaporis et odoris vulgaris rhabarbarini, nauſeoſi, item inter dentes ſtridentia, ſaliuam mox croceo colore tingentia, ſed multum pondere leuiora. Et hoc quidem Rhabarbarum proxime accedit ad illud a cl. GEORGI deſcriptum, et conſequenter et ad Rheum Tartaricum. Vndenam vero diſcrimen a reliquis a me enumeratis ſpeciebus deriuandum, an a diuerſitate ſoli, temporis collectionis, praeparationis, non dixerim. Effectus ſaltim pariter differat,

 neceſſe

necesse est. Varietates stirpis diuersas exstare, iam ex hortis botanicis nouimus; an inde discrimen? Ast praecipuam causam definire res maximi momenti esset, tam collectionis in loco natali causa, quam in vsum plantationum. In cultura in primis studendum, vt putredo interne obrepens arceatur (PALLAS *Reise tom. 3. p. 236.*).

Et haec quidem illa species Rhei botanica est, cui LINNEUS olim (Vid. *Diss. cit.*) omnesque in medicaminum apparatum commentantes cum eo Rhabarbarum genuinum officinarum s. Tartaricum adiudicarunt, donec subsequente tempore alia innotesceret, quae isti hanc praerogatiuam ambiguam redderet. Quicquid sit, nihil dubii superest, quin in hoc genere idem, quod in tot aliis contingat, nempe species congeneres, prout forma ita et virtutibus medicis, conuenire, et quin radix huius quoque speciei eximie aluum referat. Cl.mo GEORGI (*Reise, tom. 3. p.* 40.) adeo a mercatore quodam in Sibiria pro vera stirpe haec ipsa olim indicata; et idem Chirurgo cuidam Irkutzensi Cosaccus quidam persuasum cupiuit (*l.c. p.* 210.). Collegium medicum, quod Petropoli degit, imperiale, illam colligendam in vsum medicum curare, ex nomine pharmaceutico,

supra

ſupra praefixo patet. Maiori eius doſi, quam Tartarici Rhabarbari, opus eſſe, medici Irkutzenſes putarunt, ſcilicet iſtius drachma ſeſquialtera, huius drachma dimidia, quum contra ea Nertſchiae (Nertſchinſk) ſcrupulus vnus Rhabarbari Tartarici virtute drachmae dimidiae alterius aequipararetur, et effectus tam certus crederetur, vt in pharmacopolio exoticum deeſſet. In ditione Nertſchienſi quoque plantationes locis montanis factae, quibus, intra ſex annos poſt ſationem, radices inſignem craſſitiem, quaſi Betae, adeptae ſunt, absque vlla corruptelae nota, et prout Tartarico facie ſimiles ſunt, ita et effectu congruere omnino fere experimenta in noſocomio facta edocuerunt (GEORGI *l. c. p.* 211.).

Facilius alias ſoluitur ore, quam Tartaricum, nec adeo ſapore diſplicet; vulgo autem habetur debilius (BERG. in *Veckoſkrift för Läkare vol.* 4. *p.* 67.).

A Buraetis caules crudi ſub ſiti intenſiori eduntur, ſed collum quaſi inde conſtringitur, linguae ſenſus obtunditur et guſtus per totum diem deprauatur (PALLAS *Reiſe vol.* 3. *p.* 235.). Idem in

 collo

collo ſenſus oritur, ſi folia, quae acore placent, inſtar crambis eduntur, ſed ſenſim incommodis hiſce ferendis aſſuefieri poteſt (GEORGI *l. c. p.* 212.). Folia a pecore ſpernuntur (*Ibid.*). Gemmae huius, vti et Rhei palmati, florem recondentes quibusdam placent, loco Braſſicae Botrytidis (COXE'S *Account of the Ruſſ. diſcov. p.* 337.).

472.

Pharm. RHABARBARI vel RHEI vulgo, (additur ſubinde) VERI, vel TARTARICI (quod nomen me iudice aptiſſimum eſt), vel TVRCICI *Radix*.

? *Rheum palmatum;* foliis palmatis acuminatis LINN. *Spec. pl. p.* 281. Ample illud deſcripſerunt cel. HOPE in *Phil. Tranſ. vol.* 55. *for the Year* 1765. *tab.* 12. 13., in quarum prima icone tamen comparent folia pluribus radicis ſurculis competentia; cl. LINNÉ iun. in *Pl. rarior. hort. Vpſal. faſc. I. Lipſ. p.* 7. *tab.* 4. *a.* 1767; item cl. SANDEMANN in *Diſſ. de Rheo palmato. Edinb.* 1769. Figura optima exſtat in MILLERI *Illuſtr. Syſt. ſex.* CORNELIS DE BRUINS figura foliorum Rhabarbari in EIVSD. *Reizen over Moſkovie door Perſie en Indie tab.* 37.

tab. 73. quam LINNÉUS jun. *l. c.* citauit, nihil plane ſimilitudinis cum foliis praeſentis Rhei habet. Planta perennis, ſpontanea in Mongoliae ditione Chinenſibus ſubiecta, ad confinia regni Chinenſis.

Reiecta vetuſtiori ſententia, quod ex Rheo foliis vndulatis genuina radix Rhabarbari officinarum, h. e. iſta a Tartaris Chinenſibus vendi ſolita, peteretur, iſtius in locum Rheum palmatum ſucceſſit. Planta haec ſerioribus modo annis botanicis innotuit. Ex deſiderio nimirum ill. olim Archiatri Ruſſici KAUW BOERHAAVE ſenatus mercatori Tartarico, qui quotannis genuinam radicem vendere ſolitus erat, commiſerat, vt ſemina eiusdem procuraret. Iſte votis auſcultans ſemina tradidit, ex quibus vero Petropoli ſatis tam Rheum vndulatum, quam Rheum palmatum, emerſerunt. Vtrumque cel. DAVID DE GORTER, olim Archiater Ruſſicus, a. 1758. in horto cel. MODEL conſpexit, ſimulque narrationem modo expoſitam de transmiſſione ſeminum percepit; et nouam ſpeciem Rhei enatam facile apparuit, et pro noua quoque ill. LINNEUS ſtirpem declarauit, quum ad finem Nouembris eiusdem anni GORTERUS exemplum com-

pletum

pletum et bene ſiccatum LINNEO per legatum ad Ruſſiae aulam Suecicum L. B. DE POSSE mitteret. Inde copia illi facta fuit ſtirpem primum in *Specierum plant. ed.* 2. a. 1762. adoptandi. Semina vario tempore cum illo a GORTERO communicata germinare detrectarunt, item plantulae inde prognatae infortunio perierunt. Tandem LINNEO ſucceſſit per radices, ab eodem amico illi a. 1760. miſſas, viuam ſtirpem in horto Vpſalienſi cernere (Vid. commercium litter. de hac re inter GORTERUM et LINNEUM habitum in commentatione cl. NOZEMANN in *Verhandelingen van het Genootſchap to Rotterdam vol.* 1. *p.* 455 *ſq.*). Inde et exorta deſcriptio LINNEI, filii, ſupra ſignificata, qua tamen binis annis prius typis prodiit illa cel.mi Edinb. Profeſſoris botanices HOPE, qui ſemina obtinuerat a. 1763. Moſcua a cl. MOUNSEY, tanquam veri Rhabarbari, quae intra biennium poſt caulem floriferum protulerunt. — Quantum colligere mihi datur, ſuccreuit haecce ſtirps ex ſeminibus, quae altera vice ſenatus imperialis ſumtibus magnis ſolutis per Bucharos afferri ſibi curauerat; nam de ſtirpe prioris miſſionis nihil praeter dicta conſtitit (Conf. PALLAS *Reiſe, tom.* 3. *p.* 157.).

Quod hocce Rheum pro Rhabarbari genuini matre habendum ſit, huius opinionis fidem, ſi ad

primam

primam originem regrediar, nullam aliam reperio, quam quod mercator ille Tartaricus femina tradita edixerit ex vera ftirpe effe. Quum vero ex iisdem fatis tam Rheum palmatum quam Rheum vndulatum prouenerit: fequitur eodem iure hanc plantam quam iftam pro genuina reputari. GORTERO et MOUNSEYO facile condonandum eft, fi fpeciofa nouae plantae acceptae forma inducti radicem ad eandem potius, quam alteram indigenam ftirpem, referrent. LINNEI Equ., qui primum in *Syft. ed.* 12. *p.* 281. declarauit Rheum palmatum effe Rhabarbarum officinarum germanum, et cl[mi] HOPE effata nonnifi amicorum commercio fibi iunctorum teftimoniis nituntur. Et hofce fequuti funt recentiorum omnes, donec viri celeberrimi, PALLAS et GEORGI, qui nuperrime in rem naturalem Ruffiae itineribus fuis inquifiuerunt, fcrupulos nouos excitarent. Nam percontanti ill[ri] PALLAS Buchari, folia Rhei palmati fibi ignota declararunt, defcribentes contra ea folia veri Rhabarbari rotunda et in margine paucis modo incifionibus notata; vnde concludit ifte Rheum compactum potius fuiffe intellectum. Huc pertinent fupra ex cl. GEORGI itinerario dicta (V. pag. 360.) de Cofacco quodam, qui Rheum vndulatum pro vera fpecie fignificauit.

Vterque

Vterque etiam arbitratur, Rheum vndulatum in montibus auſtralioribus apertioribus et ſiccioribus, quales Tibetici ſunt, praeſtantiorem poſſe radicem ferre, quam montes frigidi et humidi Sibiriae (PALL. *Reiſe*, *vol.* 3. *p.* 156. GEORGI *Reiſe vol.* 1. *p.* 210), loca ideo in Ruſſia culturae huius ſpeciei aptiſſima determinant. Id ſane ex omnibus hiſce elici poſſe videtur, quod non vnius modo ſpeciei ſed plurium radix Ruſſis ex dominio iſto Chinenſi vendatur. Hinc et *Pharmacopoea Roſſica p.* 42. ambigit inter Rheum palmatum et compactum L. Cl. MILLER (*Gardeners Dictionary ed.* 8. *Spec.* 3.) autem poſterius praeciſe tanquam verum ſiſtit, tam quoniam id ſeminibus Petropoli illi miſſis adſcriptum fuerit, quam quod ſub comparatione radicum ſimilitudinem maximam inter radicem Rhei compacti et iſtam Tartaricam repererit. Cl. RONDEAU, perſuaſus radicem Rhei vndulati egregie congruere cum Tartarica, initio huius culturam nec Rhei palmati in Belgio Auſtriaco commendabat (ROZIER *Obſervations ed.* in 8. 1772. *tom.* 2. *P.* 1. *p.* 112.). Alia coniectura et quidem cl^mi RIMROD (in *Naturforſcher P.* 18. *p.* 244.) eſt, quod haec radix a Rheo hybrido, quod omnium Rheorum maximum et multis nominibus notatu dignum primus in

Comm.

Comm. Gott. 1774. *p.* 50. *et* 1779. *tab.* 1. deſcripſi et depinxi, deſumatur, cuius quidem radix externis notis omnino prope ad venalem accedit.

Attamen haec circa notitiam genuinae plantae incertitudo non prohibuit, quin multis Europae regionibus Rheum palmatum in ſpem futuri ex radice petendi lucri per ampla ſpatia plantaretur. Iam a. 1768. in horto medico Moſcuae campus inſignis eo inſtructus cernebatur (PALLAS *Reiſe vol.* 1. *p.* 15.). Sed ſerius cognoui ex litt. L. B. AB ASCH ($\frac{30\ \text{Oct.}}{10\ \text{Nov.}}$ 1778), experimenta neque Petropoli neque Moſcuae ob humiditatem ſoli ſucceſſiſſe, ſed radices facile computruiſſe. Variis quoque Britanniae locis large colitur, poſtquam ſemina eius a cl. MOUNSEY illuc translata fuerunt, vt Hampſteadii, vbi cl. ENGLISH illi operam dedit; et ſocietas Londinenſis promouendis artibus et commercio dicata, eam ob cauſam et praemia diſtribuit, et alia in vlterius culturae ſtudium nouiſſime adeo obtulit (DOSSIE'S *Memoirs of agriculture and other oeconomical arts*, *vol.* 2. *p.* 258 *ſq. Tranſactions of the Society for encouragement of arts* etc. *vol.* 1. *p.* 93 *ſq.*). Nec ipſi medici Londinenſes in ſocietatem iuncti omiſerunt propagationem ſtirpis ſuo aſſenſu et

fauente

fauente de virtute radicis iudicio incitare (*Med. Obſ. et Inquir. vol.* 5. *praef. p.* 6. *et vol.* 6. *praef. p.* 6). In Scotia, nominatim in ditione celſiſſimi JOANNIS MURRAY, Atholiae Ducis, plantationes egregie ſuccedunt (*Veckoſkrift för Läkare vol.* 4. *p.* 66.). Seminum quoque copia in Anglia collectorum in colonias Anglorum Americanas transmiſſa fuit (ELLIS in *Tranſactions of the phil. Society at Philadelphia vol.* 1. *p.* 258.). — In Gallia ill. DU HAMEL culturam eius adminiſtrauit (*Hiſt. de la Soc. de Med. de Paris vol.* 1. *p.* 340.). — In Germania hinc inde experimenta huius generis nec infelicia capta ſunt, quorum quaedam exempla commemorabo. In Palatinatu nimirum loco quodam milliare Manheimo diſtante, Keferthal, iam inde ab a. 1769. plantatio largi ambitus publica auctoritate inſtituta (*Bemerk. d. Kuhrpfälz. phyſ. ökon. Geſellſch.* 1771. *p.* 312.). Francofurti ad Moenum cl. RIESSE copiam plantarum coluit (*Frankf. med. Wochenbl.* 1781. *p.* 812.). Brunſuigae per ſeſquiannnum ſupraque indigenam Rhei huius radicem in vſum medicum tractam, a. 1784. ſignificabatur (HEYER in CRELL. *chem. Annalen* 1784. *vol.* 2. *p.* 27.). Sine dubio haec eadem eſt, quam cel. POTT colendam curauit, et quam collegium ſanitatis publico encomio commendauit

(*Reſolution,*

(*Resolution, sub die* 16. *Iunii a.* 1783.). Laudantur et radices Bruxellis (*Mem. de l'ac. d. sc. de Bruxelles tom.* 1. *Journ. p.* 77.) a cl. RONDEAU, Halberstadii (FRITZE *mediz. ann. vol.* 1. *p.* 302.), Gothae a cl. SULZERO jun. (BALDING. *n. Magaz. für Aerzte vol.* 3. *P.* 4.) cultae, etsi hisce locis arctiorem modo campum occupasse videntur. In Borussia curam huius negotii egit cl. BRÜCK aliique eius exemplum ibidem sequuti sunt (BOCK *Naturgesch. von Preussen vol.* 3. *p.* 933.). Quin notabilis quantitas Rhabarbari huius in Germania culti Belgis vendita fertur (*Frankf. med. Wochenbl.* 1781. *p.* 734.). — Nec Suecanum clima repudiat haec stirps, sed in summo vigore sunt plantationes largae ab ill. BERGIO prope Stockholmiam factae, vnde et Regis GVSTAVI tertii litteris m. Aprili 1782. collegio Regio medico datis, illi venditio permissa et incitatus meritissimus vir ad continuandum hac in re studium, medicis demum iniunctum, vt crebro indigenum Rhabarbarum aegris praescriberent (*Veckoskrift för Läkare, vol.* 4. *p.* 63 *sqq.*) — Item Regiomonti Noruegiae pharmacopola PECKEL vnam plantam illi Havnia missam ad bis mille auxit (*Veckoskrift för Läkare, vol.* 5. *p.* 58.).

Radix Rhei palmati, quam depingendam curauit cl. HOPE (*l. c. tab.* 13. *fig.* 1.), ad exortum ſuum tuber ouatum craſſum format, ex quo rami ſed diametri longe minoris emergunt. Extus ſubbruna, interne ſaturatius lutea eſt. Quo aetate prouectior, eo firmior interna compages eſt. Sicca interne ex bruno pallidoque, inſtar nucis moſchatae, variegata eſt. Primo ſationis anno poſtquam folia eruperint, vt et ipſe in horto botanico obſeruaui, integra illa comparent, ſecundi vero anni folia iam profunde diuiſa conſpiciuntur. Duplex propagandi hanc ſtirpem modus eſt, per ſemina nimirum et radices adultiores diuiſas. Sponte patet, ſi non ſingularium vnice plantarum, ſed veri vſus radicis, et conſequenter largioris prouentus ratio habenda eſt, ex ſeminibus Rhabarbarum eſſe colendum. Eliguntur pro hoc ſcopo, niſi mitius clima ſub dio ſationem admittat, vel vaporaria non nimis ſtercorata, feneſtris inſtructa, vel ciſtae largae humo repletae et frigidario per hiemem ſeruatae, id quod tanto magis neceſſarium eſt, ſi ſatio tempore autumnali fit. Satio alias primo vere inſtituatur et probe caueatur, ne frigus vernum ſerius ingruens germinibus vim inferat. Vere alterius anni, dum tempeſtas ſatis firmata eſt, trans-

transferri plantulae ſeſe patiuntur in ſuas areas loco, quem aër perflare poteſt, ſed non humido, et ſi ſtatio decliuis eſt, quae ad humiditatem nimiam conſumendam praecipue conducit, auſtro ex aduerſo; niſi videatur magis conſentaneum, ſi remotius ſata ſunt ſemina, translationem in tertium annum differre. Surculi radicum adultiorum caute, ne truncus communis laedatur, ſeparentur ineunte vere, et, ſi tenelli ſunt, primum in peculiari area ad futurum ver retineantur, ſi autem robuſtiores mox in ſua loca transferantur ſpatiis tam amplis, vt inter ſingulas plantas interualla quatuor vel ſex pedum intercedant, ne radicum iuſto arctioribus ſpatiis, vel nutrimentum iis deficiat, vel hae tuberoſa parte computreſcant. Quo mollius ſolum eſt, tanto praeſtantius. Niſi ſtatio decliuis ſuppetat in colliculos ex coaceruata terra plantulae collocandae ſunt, et ſulcis profundis ſecandum eſt ſolum, ne aqua ex pluuia vberiori circa radices ſtagnet. Primis annis a Tritico repente aliisque aduentitiis ſtirpibus ſolum probe mundandum eſt, item ligone prope ſtirpem emolliendum. Sexto iam anno, computo a prima germinatione ſtirpium ex ſeminibus pullulantium facto, vſui medico iam idoneae radices ſunt, per annum autem diutius exſpectandum,

ſi ex ſurculis cultae fuerint. Sed nihil nocet, ſi maiorem aetatem attigerint. Effodiendae tum exeunte autumno, foliis iam deſtructis, vel et vere ante eruptionem foliorum. Et haec quidem conſilia nituntur partim paucis iſtis, quae de cura Rhabarbari Tartarici conſtiterunt, quam ſucceſſu, quem cultura Rhei palmati variis locis in Europa habuit. Ampliora huius generis dederunt cel. viri DOSSIE (*l. c. vol.* 2. *p.* 278.) ſecundum encheireſin cl^mi ENGLISH, NOZEMAN (*l. c. p.* 465.), HOPE in litt. D. ROGIER ad BERGIUM (Vid. *Veckoſkrift för Läkare, vol.* 4. *p.* 74.) et BERGIUS (*Veckoſkrift l. c. p.* 64 *ſqq.*).

Effoſſis radicibus mundandae illae probe ſunt, et dein detergendae linteo vel diſpergendae per planum, vt aëre alluente extrinſecus adhaerens humidum auolet. Auferendae tum exiliores radicis partes, vtpote inertiores, craſſiores vero, poſtquam cortex cultro abraſus fuerit, in fruſta tranſuerſalia aliquot pollicum longitudinis, vel et ſegmenta longitudinalia diuiſae ſuſpendantur, quo ſicceſcant. Exſiccatio plurimum taedii parit. Succeſſit tamen, fruſta perforata et filo rudi tranſacta ſuſpendere commodis interuallis loco ab aëre

probe

probe perflato, donec non amplius radix coarcte-tur et marmoream faciem Rhabarbari exotici induat, et nullam latentis humidi notam prodat (DOSSIE *l. c. vol. 2. p. 289 sq.*). Cl.mo HOPE melius visum, exsiccare illam suspensam in conclaui ad gr. 90. scalae Fahrenh. excalefacto (*Veckoskr. cit. p. 75.*). Cl. WILHELMUS FORDYCE autem praefert, radices dissectas ante focum furni vel culinae in filo suspensas exsiccare: sic ex libris quinque radicis succosae plantae sexennis vnam libram siccatae obtinuit, qui et subinde radicem singularem effossam pondus viginti librarum exaequare obseruauit (*Transactions of the Society for encouragement etc. vol. 2. p. 75 sqq.*). Prout autem in Tartarica radice selectu opus est: ita et in hac indigena, ita vt hisce omnibus procuratis dispertitio in species praestantiores et viliores fieri debeat; quarum hae tamen ad praeparata varia rhabarbarina impendi possunt.

Verum omnia haecce conamina irrita et vsu suo cassa futura essent, nisi euinci posset, Rheum hocce indigenum aemulari virtutibus Tartaricum. Ad id quidem praestandum non experimentis modo in hominibus captis acquieuerunt, sed et ex com-

paratione chemica pretium eiusdem conſtituere tentatum eſt.

Radicis Rhei palmati vncia vna extracti aquoſi primi dedit drachmas $3\frac{1}{3}$, et ſpirituoſi ſecundi drachmae $\frac{1}{3}$; eadem quantitas radicis erogauit extracti ſpirituoſi primi drachmas $2\frac{1}{2}$ et aquoſi ſecundi drachmam vnam. Eadem fere proportio extractorum adfuit in Rheo exotico ſ. Tartarico; in tinctura aquoſa cum ſale tartari exoticoque Rheo parata color quidem diuerſus, ſed ſapor idem (FRITZE *Annal. vol.* I. *p.* 304 *ſq.* Conf. experimenta cl. HEYER in CRELL'S *chem. Annal.* 1784. *vol.* 2. *P.* 1. *p.* 27., quorum proportio in omnibus conuenit.). Non multum differunt experimenta cl. BERGII, quibus vtriusque radicis extractum aquoſum comparauit. Hoc modo diſcrimen animaduertit, quod exoticae radicis extractum magis auſterum ſit, in Suecia autem cultae amarius; nec cl. SCHEELE in Suecica radice vlla ſelenitis (de qua infra largius) veſtigia detegere valuit (*Vecko-ſkrift för Läkare l. c. p.* 72.), quod cum praeuiis cl. MODEL (*Abhandl. d. Baierſch. Acad. d. Wiſſenſch. vol.* 9. *p.* 326.) experimentis cum radice Petropoli culta omnino conuenit.

Pluris

Pluris tamen intereſt vires noſſe, quas in corpore humano exſerit cultura iſtud propagatum Rheum. Sunt qui illud aluum mouendi efficacia Sibirico praeſtare ſignificant, quin alii, qui ipſi adeo Tartarico aequiparant (HOPE *l. c.* SULZER in *Mag. für Aerzte l. c.* BERGIUS *l. c.*). Nec efficaces modo repertae radices adultiorum plantarum, ſed et iuniorum, quatuor (BOCK *Naturgeſch. v. Preuſſen, vol. 3. p.* 935.), vel quinque (NOZEMAN *l. c. p.* 472.), vel ſex annorum (FRITZE *l. c. p.* 304.). Regiomonti explorata efficacia anſam dedit illud a. 1775. in noſocomio Berolinenſi aegris exhibendi, ſucceſſu ſimili ibidem contingente (BOCK *l. c.*). Omni in re indigenam radicem, moderante cl. POTT cultam, virtute conuenire cum exotica experimentis crebris nixum teſtatur collegium ſanitatis Brunſuicenſe (V. ſheda *Reſolution* ſupra citata). Specimina eius huc vendita ſunt radices tranſuerſim ſectae, pollicem aequantes vel eodem craſſiores vel exiliores, coloris viridi lutei, odoris et ſaporis rhabarbarini, ſed ſimul manifeſtius amarae, et ſolitis tenaciores, nec ſtridorem inter dentes excitantes. Drachma vna pulueris ſex hominibus ſanis variae aetatis et diuerſi ſexus data, effectum varium, vt ſolet fieri,

praeſtitit, vni 25 annorum ter aluum fortiter mouit, alii 35 annorum ſexies, foeminae cuidam quater, aliis aluum plane radix non deiecit, ſed lotium copioſe et valde coloratum ſeceſſit; et in hiſce effectus vel praecocius vel ſerius ſubſequutus, ſed ſine torminibus vel aliis moleſtiis (FRITZE *l. c.*). Alio experimento, quum volupe eſſet, purgantem vim huius et Rhei Tartarici conferre: viginti hominibus ſcrupuli duo vtriusque diuerſo tempore dati, quorum plerisque ex radice Rhei palmati ter ad quinquies aluus mota, ex radice altera autem pauci modo effectum tam ſtrenuum notarunt; vnde fere colligitur priori loco dictum Rheum alteri ſ. Tartarico palmam praeripere (BERGIUS *l. c. p.* 72.). Stockholmiae tam in noſocomio, quam vrbana praxi documenta numeroſa efficaciae Rhei a cl. BERGIO culti exſtitere (*Veckoſkrift för Läkare l. c. p.* 75 *ſq.*). Nec exiguum rei pondus addit teſtimonium ſocietatis cuiusdam medicae Londinenſis, quod repetitis in Anglia experimentis de vi cathartica eius, vix in exotica ſuperiori, conſtiterit (*Med. Obſ. et Inqu. vol.* 6. *Praef.* 6.). In Belgio cl. BICKER, ad ſordes primarum viarum euerrendas, in dyſenteria varia doloribus ventris ſtipata, nec non caſu ſingulari

diarrhoeae

diarrhoeae habitualis optimo euentu hac radice vſus eſt (NOZEMAN *l. c.*).

Sed iam vna ſerie proponam, quae de Rhabarbaro officinarum vulgari et *luteo* dicenda ſunt, ſiue de Rheo palmato petatur, ſiue alia ſpecie. Ab hoc mox remoueo Rhabarbarum quoddam coloris *lactei*, ſaporis ſubdulcis, quod quidem alteri ſpeciei optimae notae virtute nullo modo cedere dicitur, ſed parce hactenus translatum et a me nunquam viſum fuit. Mentionem eius fecit ill. PALLAS (*Reiſen tom.* 3. *p.* 157.). Quod ad loca, quibus vulgare iſtud creſcat, ſolum, aetatem, et modum collectionis et ſiccationis, attinet, acquieſcere fere omnino oportet in narrationibus Bucharorum, qui Ruſſis Rhabarbarum vendunt, qui ipſi vel de multis momentis reſpondere neſciunt, alia aſtute recondunt, ne diſpendium lucri olim patiantur; hinc et difficultas tanta ſubfuit in acquirendis Rhei veri ſeminibus. Cl. JO. BELL, Scotus, qui legationis Ruſſicae olim per Sibiriam Pekinum tendentis comes exſtitit, vnicus, quantum noui, itineratorum eſt, qui varia huc ſpectantia argumenta ex propriis obſeruationibus anni 1720. memoriae prodidit (V. EIVS *Travels from St. Pe-*

 tersburg

tersburg to diverse parts of Asia, vol. I. *p.* 311. *sqq.*), quae ipsa vtpote ab homine scito et ingenuo profecta plus attentionis merentur, licet in multis lectori auido non satisfaciant. Ex his fontibus elicitur, optimum Rhabarbarum sponte crescere in longa ista montium altorum Tartariae catena, quae versus septentrionem haud procul ab vrbe Selin oritur et vsque ad lacum Koko - Nor, Tibeto vicinum, extenditur, plurimamque partem sylua destituitur. Haecce ditio, multas vrbes sub se comprehendens, Chinensi imperio subiecta est. Solum, quo crescit, marmotis (nonne mus Myospalax LAXMANNI in *Vet. Acad. Handl.* 1773. *p.* 134. *tab.* 4. intelligenda?), quae latibula ibidem copiose quaerunt, emollitur, vnde et radices tanto facilius sese dispergere et semina germinare possunt (BELL. *l. c. p.* 311.). Effodiuntur radices, quarum commoda aetas ex caulibus crassis diiudicatur praecipue mensibus Aprili et Maio (PALLAS *Reise l. c. p.* 156.); attamen autumno quoque id fit (BELL *l. c. p.* 281.). Tum a terra mundatae, si iusto maiores sunt, in frusta secantur et perforatae filo transacto vel in arboribus vicinis suspenduntur (PALLAS), vel in tentoriis, et aliquando, quod peius, cornubus ouium

(BELL)

(BELL) alligantur, demum collectione finita domum vehuntur, sine dubio vt ibidem curatius siccentur. Quomodo id fiat, non satis constat, quum tamen exsiccatio difficultatis plurimum habeat, et efficaciae haud parum ab ea dependeat. Chinenses in tabulis magnis lapideis, quibus ignis substernitur, eam perficere subsequente ardoris solaris fortissimi adiumento, auctor est cl. DU HALDE (*Description de la Chine tom.* 3. *p.* 610.). Olim, quum commercium in orientalibus regionibus per Natoliam fieret, Rhabarbarum ex portibus Turcicis ad Europaeos transferebatur, vnde nomen *Rhabarbari Turcici*, item *Alexandrini*, quoniam plurima pars per Alexandriam transmanauit. Duplici iam via ad nos peruenit. Alterum nimirum itinere maritimo Cantono a variis nationibus Europaeis petitur, idque *Indicum* in officinis dici solet, et frusta longiora subteretia, duriora et compactiora, nec perforata constituit. Alterum, itinere terrestri a mercatoribus Bucharicis Kiachtam Sibiriae transuehitur, eiusque emtionem tanquam peculiare ius imperium Russicum sibi vindicauit. Serioribus annis Bucharica quaedam gens venditionem praestitit, quae quidem ab imperatore Chinensi vetita fertur, vnde clam cor-

ruptione

ruptione ſuperiorum per pecuniam et admiſtis radicibus vilioris pretii adminiſtratur. Tranſportatur haec merx in ſaccis laneis per camelos, et pellium vario genere a collegio commerciorum, cuius mandata quidam commiſſarius exſequitur, redimitur. Quo vero iudicium aptum de pretio radicum feratur, adiungitur pharmacopola ab imperio Ruſſico conductus, qui praeſentibus Bucharis ſingula fruſta ab hominibus iuratis perforari, extrinſecus abradi et a reliquiis corticis, excreſcentiis, corruptis portionibus et aſcititio ſqualore, liberari, ſpongioſas vero et exeſas radices reiici curat. Selectum illud Rheum vnice recipitur, libratur et ex pacto ſoluitur, ſtudioſe proſpiciendo, vt loco ab aëre probe perflato ſeruetur. Quicquid vero repudiatum et reiectum fuerit, ne in auaras manus incidat, crematur (Conf. PALLAS *l. c.*). Tum Petropolin hiemali tempore intra ciſtas ligneas extus pice oblitas tranſuectum ibidem a pharmacopola ſcrutinio iterato ſubiicitur, vt, ſi quae vitioſa ſuperſunt, ſegregentur et deleantur (FISCHER in *Act. nat. curioſ. vol.* 10. *Obſ.* 20. *p.* 64. *ſq.* GMELIN *Diſſ. de Rhabarbaro officin. p.* 16.). Et hoc quidem vnice, quod ſecundam cenſuram ſubiit, Rhabarbarum per Ruſſiam et peregrinas

regiones

regiones venditur. Ita pondus vnius Pud Ruſſici (Pud j = ℔xl Ruſſ. ſ. ℔xxx Amſtelod. Hamburg. Pariſienſes), quod 16 imperiales Ruſſicos (Rubel) Kiachtae venditur, antequam Petropolin perueniat, ob ſumtus hominibus miniſtrantibus et pro itinere ſoluendos, augmentum valoris ad imperiales Ruſſicos 30 vsque parit. Largiſſima omnium exportatio Rhabarbari ex Ruſſia ad peregrinas gentes iſta fuit anni 1765., quo 1350 Pud, pretio 65 imperialium Ruſſ. pro quouis Pud, vendebantur. Nonnunquam vero valor cuiuslibet Pud ad 96 adeo imperiales R., aſcendit (COXES *Account of the Ruſſian Diſcoveries p.* 341. vbi huius generis et alii calculi). Huic Rhabarbaro, vt ab Indico diſcernatur, non inepte mihi videtur nomen Bucharici poſſe imponi. Hoc Bucharicum venale, cuius elegantia eaque copioſa ſpecimina, diuerſo tempore transmiſſa et varium momentum egregie illuſtrantia, beneuolentiae L. Baronis AB ASCH debeo, partim fruſta oblonga ſubteretia, palmaria ſupraque repraeſentat, craſſitie circiter pollicum duorum vel minori, quae ipſa Ruſſi ſua lingua *Raven tſcherenkova* i. e. Rhabarbarum manubriforme appellant; vel fruſta conſtituit ſubplana diametri latioris, ad figuram vngulae equinae accedentia,

dicta

dicta ideo *Raven podkova* (i. e. Rhabarbarum vngulatum (FISCHER *l. c. p.* 65.). An haec ipsa trunco tuberoso radicis originem suam debent, reliqua ramosae parti? Vtrumque hocce perforatum cernis foraminibus diametri circiter ¾ pollicum terebra, quali dolia perforantur, vt videtur factis, quae in Rhabarbaro Indico non obtinent. Rationem huius perforationis arbitror modo exploratione Kiachtae instituta contineri, vt nimirum pernoscatur, vtrum frustum radicis aliquid corruptelae vel humiditatis intrinsecus contineat; hinc et tantum in extremis vel lateribus aliquando fouea, eadem terebra facta, conspicitur. Non eo fine perforata esse frusta, sicuti quidam putant, vt et ad meditullia aër pertingat, et eodem tempore interne ac extus exsiccentur, inde colligo, quod subinde vno tantum extremo largi frusti foramen compareat, et, praeter illud medio radicem pertingens, aliud superficiale dimidiatum occurrat. Non esse factum fili transigendi causa inde persuadeor, quod praesto mihi sunt specimina, quibus L. B. AB ASCH inscripserat Rhabarbarum ex Bucharia, in quibus exigua modo foramina video, quasi acu crassa sarcinis consuendis destinata, facta, qua ipsa sine dubio funis exiguus simul pro suspendendis frustis sicca-

ſiccationis cauſa tranſactus fuit. In iisdem ſpeciminibus ſuperficies adhuc aſpera multisque reliquiis corticis obtecta et in ſcrobiculis particulis ſpongioſis referta eſt, vnde patet nondum illam ſubiiſſe cenſuram iſtam, quam ſupra Kiachtae fieri monui.

Praerogatiuam omnino meretur Rheum itinere terreſtri tranſuectum prae Indico, idque non ſolum ob explorationem dictam ſollicitam ſed et ideo quod non attrahere queat humidum maris, in quod Rheum in vniuerſum valde auidum eſt, nec inquinari vaporibus mercium aliarum adiacentium; nec ſecundum narrationem cl.mi BELL (*l. c.*) ſolum Chinae propius Rheo ferendo tam aptum eſt, ac illud Bucharicum.

Ad huius igitur indolem deſcriptio optimi Rhei mihi videtur tutiſſime adornari poſſe. Ex aetate prouectioribus plantis et partibus radicis craſſioribus deſumtum eſſe viſu manifeſtum eſt. Et quae narrantur de caulibus craſſis (V. ſupra *p.* 378.), qui indicium aptae collectionis praebeant, idem confirmant. In Tartaria pro venditione non effodi radices decennio minores multi declarant, neſcio, ex quo fonte. Et hacce fide procul dubio ductus

ductus suasit summus LINNEUS (*Diss. purgantia indigena* in *Amoen. acad. vol.* 7. *p.* 307.), vt Rhei palmati radix nonnisi decennio post sationem elapso, vel serius in vsum verteretur; quod vereor ne hactenus a paucissimis, qui radicem indigenam commendarunt, factum fuerit. In speciminibus Rhei Bucharici, quae coram habeo, diuerso tempore mihi missis, et, vt verisimile, diuersis annis Kiachta petitis coloris aliqua discrepantia conspicitur. Quaedam scilicet sunt rubicundo lutea, alia albido lutea, alia viridi lutea; an haecce a solo, an, quod probabilius, a diuerso exsiccandi modo dependeant, non dixerim. Ast omnia prae se ferunt superficiem ex cultri applicatione multangularem; notantur coloribus egregie ex rubicundo albo luteo variegatis vel strias flexuosas, vel subinde stellulas, quales istae Lichtenbergicae in electrophoro (Vid. *Comment. soc. scient. Gotting.* 1777. *tab.* I. *figg. laterales*), formantibus; digitis facile conteruntur in pulverem tenuem pallide luteum, hinc in mortario tanto facilius contundi possunt; masticata stridorem inter dentes, quasi sabulum interesset, edunt, et saliuam colore croceo imbuunt. Albae partis radicis mox plus mox minus reliquis striis interest.

Sapor

Sapor amaricans subnauseosus et subacris cum adstrictionis aliquo sensu. Odor grauis specificus, quem vix aromaticum dicere possum. — Vetustiora specimina non bene seruata subrufa sunt et vermibus erosa, quorum impetum cl. DE FISCHER (*A. N. C. cit. p.* 67.) humidiori aëri imputat. Ad celandas horum erosiones fraudulenti mercatores radicem obliniunt Tragacanthae mucilagine et infuso Curcumae vel Rhei, vel alius colorantis materiae. Ipse eiusmodi radices venales vidi colore adscititio, a naturali Rhei longe diuerso, tinctas.

Odora Rhei pars vna ex praecipuis est, quibus illud conflatur, quae si perit, virtutis purgantis plurimum simul sufflaminatur. Dispellitur facilius in puluere radicis, quam eadem integra; hinc non debet diu in puluere seruari (BOULDUC *Mem. de l'ac. des sc. de Paris* 1710. *p.* 166. SANDEMANN *Diss. de Rheo palmato* in *Gött. Anz.* 1771. *Zug. p.* 367.). Tostione quoque fortiori item coctione auolat, ex vulgari experientia, quin ipsa radicis aetate. Imo aqua eius destillata nauseosa et purgans est (BORRICH. in *Act. Hafn.* Neglexi locum notare). Gummosae et resinosae partes maximum Rhei pondus efficiunt, quarum

gummoſae autem ſuperant alterum genus. Proportio earum inconſtans eſt, vt conferendo experimenta vario tempore et a variis chemicis facta elucet, et tam arctus inter haſce nexus obtinet, vt menſtruum ſiue aquoſum ſiue ſpirituoſum vtriusque generis partes vna excipiat. Alius ex vncia vna radicis elicuit extracti gummoſi primi drachmas tres, et ſpirituoſi ſecundi drachmam ſemis cum granis ſeptem et dimidio (GMELIN *Diſſ. de Rhab. p.* 15.); reſiduum huius tamen grana quindecim extracti aquoſi adhuc dedit (GMELIN). Alius extracti aquoſi primi drachmas quinque cum ſcrupulis duobus et dimidio obtinuit et extracti ſpirituoſi ſecundi grana modo quinque (NEUM. *Chymie vol.* 2. *P.* 4. *p.* 89.). Alius dimidium vtriusque (SPIELM. *Mat. med. p.* 638.). Quartum partium genus, quae radicem ingrediuntur, ad nouiſſima tempora vsque neglectum fuit, quum tamen reliquis facilius longe ſeſe prodat. Eſt haec eius pars ad ſpeciem terrea, quae albedine ſua et ſtridore inter dentes mox cognoſcitur, plane inſipida. Eius mentionem primus MODELIUS (*Entdeckung des Seleniten in d. Rhabarber, Petersb.* 1774. qui libellus mihi non ſuppetit. Cfr. EIVSD. commentatio in *Abhandl. d.*

Baierſch.

Baiersch. Acad. d. Wissens. vol. 9. *p.* 319. *sqq.*) fecit. Vt separetur a reliquo radicis, infundatur pulueri nonnihil rudi aqua calida, vnde terra ista ob pondus grauius fundum petit; tum liquido tincto defuso repetitis vicibus aqua calida infundatur, donec terra perfecte albescat. Haec siccata inter digitos refert sabulum subtile; cuius Rhei Bucharici libris quatuor vnciae sex infuerunt (MODEL *l. c. p.* 322.), Indici librae vni vnciae duae cum drachmis duabus (SCHEELE *Vet. Acad. Handl.* 1784. *p.* 181.). Tertia igitur parte plus infuit Indico quam alteri. Iam ratio patet, cur Indicum compactius sit. Quo annosior radix est, eo plus huius terrae continet, ita vt ex Rhei diu seruati drachmis tredecim vnciam eius vnam elicuerit cl. SCHEELE (BERG. *Mat. med. p.* 336.). Est haec ipsa sal aqua insolubile non ex acido Vitrioli et calce, vt olim cl. MODEL credidit (*l. c.*), subscribente et nuperius cl. DE LA METHERIE (*Essay sur l'air p.* 371.) sed, vt experimentis euicit cl. SCHEELE, ex acido Acetosellae, quod cl. vir cum acido sacchari idem censet, et calce, conflatum, Idem selenites quoque in aliis variis vegetabilibus latet, sed minori quantitate, vnde operosius eruitur (SCHEELE *Vet. Acad. Handl.* 1785. *p.* 171.).

Infuſum radicis aqua paratum, aeque ac ſpirituoſum, colorem croceum induit, ſed hoc poſterius pallidiorem. — Ad vires Rhei medicas illuſtrandas et hoc pertinet, quod ſolutione martiali nigreſcat, quod de adſtringendi eius efficacia iudicium cum effectu in corpore noſtro apprime conuenit. Antiſeptica vi pollet inſigni, nam eius grana decem cum aquae fontanae vnciis duabus infuſa carnem potentius tuentur contra putredinem, quam ſalis marini grana ſexaginta eadem quantitate aquae ſoluta (PRINGLE'S *Diſ. of the army App. p.* 21.).

Nomen Rheum barbaricum (*το ρεον το βαρβαρικον*) apud ALEXANDRUM TRALLIANUM (*Lib.* 8. *cap.* 3. *ed.* ANDERNACI *p.* 401.) primum occurrit, hocque in debilitate hepatis et dyſenteria laudauit. Rhei quoque parum admiſceri aliis iuſſit PAULLUS AEGINETA (*Ars med. lib.* 1. *cap.* 43. *p.* 17. verſ. TORINI), ſi validius ſubducenda aluus eſſet. Sed qualis planta ab hiſce intellecta fuerit, vtrum Rhaponticum, an alia, ne ſagaciſſimus quidem hodie certo enucleabit. Quin ORIBASIUS (*Euporiſt. l. c. c.* 9. *col.* 577.), vbi verba PAULLI repetens, loco Rhei, meminit Nitri, ita vt alterutro loco

vitioſa

vitiosa scriptio suspicanda sit. Nec descendam multis in indaginem Rhabarbari Arabum, eandem incertitudinem reformidans; probabile tamen est, nostrum eos in vsum medicum adhibuisse, dum suo blande purgantem vim expressius adscribant, et MESUE hanc eius potentiam a partibus volatilibus deriuat coctione facile dispergendis. Ante hosce ducentos annos inclyti isti de simplicibus exoticis scriptores GARCIAS AB HORTO et ACOSTA Rhabarbari tanquam remedii vel suo tempore famigeratissimi meminerunt (Vid. CLUS. *exotic. p.* 207. 274.). In Germania praecipue ADOLPHI OCCONIS, filii, Augustae Vindelicorum Physici, qui a. 1606. aetate octoginta duorum annorum obiit, commendatione et vsu inclaruit (V. EIVS litterae in LAUR. SCHOLZII *Epist. medicinal. n.* 15. *pag.* 18.)

Ad praestantissima hactenus nobis cognita remedia, simul quoque vsitatissima, pertinet. Non subsistit eiusdem efficacia in primis viis, sed cum sanguine quoque haud aegre commiscetur, vel secretis liquidis sui indicium imprimit. Lotium breui post ingestum Rheum et antequam alias sensibiles virtutes exseruerit, tingitur colore ruso

luteo, quaſi in ictericis vel iis, qui calore febrili inſigniori corripiuntur; vnde ab hominibus minus attentis peruerſa diagnoſis vel prognoſis facile formatur. Lac puerperae quoque luteum ac amarum diuturno eius vſu redditum legitur (PAULLINI *Obſ. med. phyſ. c.* 1. *Obſ.* 20. *p.* 30.). Ita narratur ex Rhei drachma vna cum pauxillo vini ingeſto ſudorem, qui copioſe erupit, et odore et colore rhabarbarino induſium imbuiſſe (MENZEL in *Ephem. nat. cur. ann.* 6. 7. *Obſ.* 78. *p.* 110.). Similem in ſudore mouendo et tingendo effectum memorat TILLINGIUS (*Rhabarbarologia p.* 118.). Foeces aluinas Rheo tingi notiſſimum.

Purgans blandum eſt, quod cuiuslibet aetatis et ſexus hominibus plerumque tuto praebetur, et purgantibus tantum non omnibus eo praeſtat, quod non ventriculum debilitet, ſed eundum e contrario roboret. Id incommodi tamen ſecum vehit, quod, ſi ſolum capitur, poſt effectum hunc praeſtitum adſtringendi ſua vi plerumque aluum obſeret; id quod ſalino quodam addito praecaueri poteſt. Sunt qui adſtringentes partes ineſſe Rheo negant et alui obſtipationem nonniſi a praeuia purgatione deriuant (V. BOULDUC *Mem. de l'ac. R. d. ſc.*

d. ſc. de Paris 1710. *p.* 64. qui in neganda eius adſtrictione multus eſt) : ſed ſapor, experimentum cum martis Vitriolo et analyſis chemica, quae multum terrearum partium manifeſtat, contraria. Sub ſordium in primis viis indiciis et torminibus cum borborygmis perceptis, colluuie per Rhei tempeſtiuum vſum eliminata, obuium ſaepe itur febri alias ex eiusdem in maſſam ſanguineam ingreſſu ſubſequuturae.

In acutis morbis non aeque idoneum purgans eſt, ac febre abſente. Nam particulis odoris ſanguinis curſum accelerat et aeſtum febremque cum ſymptomatum ſatellitio auget; et in inflammationibus pectoris nominatim reſpirandi difficultatem, anxietatem et reliquas moleſtias, peiores reddit. Quod tanto minus in dubium verti poteſt, quum vel in hominibus ſanis ex Rheo ingeſto incaleſcentia naturali maior et inquietudo oriri ſoleat. Merito igitur iam ALOYSIUS MUNDELLA Rheum, tanquam calidum et ſiccum in febribus redarguit (V. EIVS *annotationes in* A. MUSAE BRASSAVOLI *ſimpl. med. examen*) et SEPTALIUS (*Animaduerſ. et caution. med. lib.* 5. *cap.* 5. *p.* 101.) pariter. GEOFFROY *Mat. medicale Traité tom.* 2. *p.* 220.) quoque illud vituperat

vituperat visceribus inflammatis et febre nimis forti. Non tamen nocet in febribus, in quibus sordes sub nimio virium dispendio praesto sunt, vt in febribus neruosis et putridis, qua sub conditione salinis mannatis aliisque purgantibus debilitantibus multo praeferendum. — Haemorrhoidariis pariter non conducit (BÖCLER in HERM. *Mat. med. tom.* I. *p.* 120. MODEL *Abhandl. d. Baiersch. Akad. d. Wissens. vol.* 9. *p.* 331. LENTIN *Beobacht. einig. Krankh. p.* 162). Cautionem quoque iniungit in Rheo apud foeminas debilitate systematis neruosi laborantes et ad abortus pronas administrando cl. LENTIN (*loc. cit. p.* 163.).

Efficacius aluum mouet in puluere datum, quam praeparatione qualicunque subactum. Dosis pulueris in hunc scopum vulgo solet esse a scrupulo vno ad duos vel drachmam vnam. Ast est, qui a dimidia drachma effectum eundem ac ab vna integra sperat (SANDEMANN *Diss. de Rheo*). Gratius ingeritur puluis addito Cinnamomo et saccharo. Qua vero miscela non opus est, si nebula obuelatum capitur. Addito cremore Tartari, vel sale medio perfecto, minor dosis pro effectu sufficit. Quoniam vix vnquam sine leui nausea molestiisue ventris, vtut

mitibus

mitibus, effectum exserit, praestat, si nihil vrget, Rhei dosin, dum cubitum eundum est, ingerere; quod si factum fuerit, mane alui laxatio subsequitur absque turbis nocturnis. Quin nonnulli somniferam virtutem in Rheo animaduerterunt, adeo vt cl. FORDYCE (*New Inquiry into the putrid and inflammatory Fevers p.* 157.) versus finem putridarum febrium a paucis granis Rhei somnum procurari referat, opiatis virtute cassis, et cl. LENTIN (*l. c.*) idem a Rheo ante tempus somni ingesto sustineat. Pauperioribus, qui siccam formam respuunt, puluis exhiberi potest exceptus aqua et stimulo salino si opus, mixtus, modo pro quolibet praebio vitrum agitetur vt puluis superiora petat. Infusum aqua calida factum efficax quidem est, sed debilius puluere, ita vt huius grana circiter viginti quatuor plus praestent, quam si pro infuso drachma sesquialtera sumitur (BOULDUC *Mem. de l'ac. d. sc.* 1710. *p.* 165.). Rarius radix sola in infuso sumitur, nisi in notissima ista tinctura Rhei aquosa, de qua infra, quae post puluerem consuetissimam formam constituit. Extractum infuso longe debilius, ita vt drachma istius vna multum cedat efficacia pulueris granis viginti quatuor (BOULDUC *l. c.*). Non caret suo commodo, addere vel interponere

Rheum aliis, quae vis et natura morbi aliquando desiderat, antequam omnes sordium primarum viarum reliquiae eliminatae rite fuerint, vt cortici Peruuiano, martialibus, amaris, opio.

In dysenteria omnium quidem consensu eximia perpetrat. Sed de periodo, qua conueniat, discidium, qua ipsa non rite obseruata, et optima alias remedia damnum afferunt. Omnium purgantium selectissimum declarat DEGNERUS (*Hist. dysent. bilioso-contagiosae, p.* 140 *sqq.*) multique alii medici cum eo in dysenteria, tam ob vim purgantem quam corroborantem, quin specificum nominatim in diarrhoeis et dysenteriis biliosis. Omni morbi tempore tam in statu et in declinatione quam sub eius initium pari fiducia admittit. Si omnino verum esset, quod quidem ille innuit, quod saburram biliosam inuoluat, leniter abstergat, eliminet, eius acrimoniam infringat, corrigat, obtundat, imo vim anodynam praestet, et simul intestina roboret: sane nullo alio auxilio ad dysenteriam curandam, quam Rheo opus esset, nec compendiosior vlla via excogitari posset. Iste pulverem nonnisi principio mali et quando minus periculi subfuit, dedit, vtplurimum sine vllo alio addi-

additamento; tutiorem tamen iudicat tincturam ad dimidium vel integrum cochleare ſingulis quatuor aut ſex horis exhibitam. Et ſic niſi iuuerit, vt deſperato caſu quidem aliquando accidit, nulli tamen nociuum fuiſſe aſſeuerat, in connubio liberalis acidorum vſus. Quibusdam propinauit infuſum Rhei ſimplex aquoſum, quod vero corruptioni magis obnoxium fuit, nec paris efficaciae. Haec omnia vero licet a viro in praxi medica alias graui edicta fuerint: non diffitendum tamen, quod, quum aluum abſoluta purgatione Rheum obſtipare ſoleat, minus longe ſub initium morbi, quam ſub progreſſum et finem, hoc eſt, poſtquam aliis commodis acrimonia in primis viis ſtabulans eliminata fuerit, conducat. Addo ob calidam ſuam naturam tum praecipue, quando manifeſta inteſtinorum inflammatio praeſto vel in procinctu eſt, non eſſe opportunum. Hinc ſcite ill. TRALLES (*de Opio Sect.* 3. *p.* 187.) praetulit Rheo ineunte et adoleſcente morbo Tamarindos cum Manna. Conſentit DON. MONRO (*Diſ. in Britiſh milit. Hoſp. p.* 70.), qui ideo, prima periodo praemiſſo emetico, altero die aliisque ſubſequentibus ſal catharticum amarum cum Manna et oleo eius loco in ſolutione aegris propinauit. Haecque miſcela etiam melius ſucceſſit

cl^mo

cl^mo GESNER (*Samml. v. Beob. a. d. Arzneygel. p.* 26. Cfr. PRINGLE *Dis. of the army p.* 267.). Praestantiam salis cathartici cl. RUSSEL MONROUM (*l. c. p.* 71.) primo edocuit. Salis cum Manna miscelae praerogatiuam quoque tribuit cl. HUCK (in PRINGLE *l. c.*). Plura contra vsum Rhei monet cl. BAKER (*Lib. de dysenteria Lond.* in *Opusc. p.* 52.), nempe effectum eius esse leuissimum, aut plane nullum, nonnisi tardiuscule et impotenter et fere cum augmento torminum atque inflationis officio suo fungi, imo, quoniam aluum contrahat, inimicum maxime esse. Queritur et de variis incommodis ex Rheo cl. BROCKLESBY (*Oecon. and med. Observations, p.*182.), ob adstringentem eius naturam et quoniam iusto citius euacuationes biliosas sistit, vnde multi intempestiue eo vsi mox deliria, vel eorum incrementum senserunt, item pectoris compressionem, quae adeo venae sectionem iniunxit, viribus etiamsi aliquando multum deiectis. Ill. Eques ZIMMERMANN (*Von d. Ruhr, p.* 408.), pariter diffidens Rhei praecociori vsui, Mannam et sal Sedlicense, omisso oleo in epidemia ab eo adumbrata adhibuit, initio ex voto, quae ipsa praestantiora Tamarindis cognouit. — Sed absit, vt Rheum in hoc morbo in vniuersum repudiem. Confert enim Tinctura

Rhei

Rhei, quando reliqua dicta purgantia vomitu reiiciuntur, quum ventriculus eandem ferat, vomitum haec ipsa sistat, et tandem etsi tardius morbum ipsum finiat, aliquando etiam ventriculum ita corrigat, vt reliqua purgantia sustinere queat (ZIMMERMANN *l. c.*). Insuper perseuerante fluxu, postquam tormina cessarunt, et in chronicum inclinante, valde idonea est; nec debilitantibus istis purgantibus tum amplius locus concedi potest, quippe quum profluuium istud nonnisi ob relaxata nimis vasa continuet, quae corroborante sua vi Rheum egregie adstringit et firmat. Quicquid stimuli adhuc supersit, vel iterum congeratur, huius subsidio blande euerritur. Sicque recidiuo malo optime obuiam ibitur (Cfr. TRALLES, MONRO *ll. cc.* CLARK *on the diseases in hot countries, p.* 229.). Sponte patet, subinde ad efficaciora sistentia, vt Cascarillam, Simarubam, lignum Campescanum &c. transeundum esse.

Variae miscelae Rhei quibusdam in dysenteria placent, vt cum Ipecacuanha, cuius exempla alio loco iam significata (*Appar. med. vol. I. p.* 534.). Addo, quod ad experientiam cl. RUSSEL pauca grana Rhei cuilibet dosi Ipecacuanhae (quatuor ad

ad ſex grana Ipecac. ille exhibet) admixta, eam vim habeat, vt Ipecacuanha purgantis magis officium abſoluat, et minus ſolito moleſte aegrum afficiat (MONRO *l. c. p.* 72.). Angli connubium Rhei cum Calomelano crebro eligunt, eo fine vt purgatio copioſior et facilior contingat. Hocce ſcopo vtrumque combinauit PRINGLE (*Diſ. of the army p.* 262.). Cel. MONRO (*l. c. p.* 72. *not.*) huic miſcelae tum indulſit, quando vermes ſocii exſtiterunt. Opponit vero cl. CLARK (*l. c. p.* 228.) tormina inde multum augeri et teneſmum moleſtum raro vel nunquam inde miteſcere, in climate calido autem diatheſin putridam Calomelanos additamento plurimum increſcere.

Prout autem Rheum diarrhoeas, quae dyſenteriam excipiunt, coërcet: ita et eximiae efficaciae eſt in iis, quae primarium morbum conſtituunt, et quae ex cibis vel ſua natura vel prae copia male digeſtis, vel liquidis corruptis abunde ad primas vias delatis oriuntur. Nam alienus in hiſce fomes non ſolum euerritur, ſed commeatus humorum vlterior roborando vaſa cohibetur. Non nimis mature autem capiendum eſt, quum diarrhoea ſaepe grauiori morbo praeuertat, ſed quando

vires

vires labefactari incipiunt et tormina accedunt, vel febris sese associat. Saepe solum Rheum hosce sanat. Sub manifestioribus sordium indiciis ea dosi sumatur, qua aluum euacuet; alias minori, vel post longiora interualla, vt potius adstringat. Nec ab huius beneficio grauidae vel puerperae arcendae sunt. Nominatim in ea diarrhoea, quae fluxus hepaticus nuncupatur, efficax medela est, praecipue in acidularum martialium connubio (TRALLES *l. c. Sect.* 3. *p.* 242.).

Sic Rheum exigua quantitate pluries sumtum proficit iis, qui aluum nimis mollem habent, et flatus, nauseam, crebro experiuntur, vel acida siue mucosa diathesi laborant. Hinc stomachicorum numerum merito auget; et addere optimo successu soleo tincturam Rhei elixiriis amaris, quibus ventriculi infirmitati subueniendi scopus est, praecipue si quid sordium in primis viis supersit. In aphthis infantum confert tum, quando crustae delapsae cum deiectionibus aluinis secedunt (ROSENSTEIN *om Barns sjukd. p.* 45.).

In affectionibus hepatis et bilis multi tantopere Rheum extollunt, vt Animam hepatis dixerint. Qui cholagogum vocarunt, vereor, ne vnice

colore,

colore, quo foeces aluinae inde tinguntur, decepti fuerint. Praeſtans tamen eſt in ictero, qui a tenacibus liquidis ſtagnantibus originem trahit. Commodam in hunc finem propoſuit miſcelam Equ. A ROSENSTEIN (*l. c. p.* 293.), ab ipſo Elixir hepaticum dictum. Nec inconcinne contra hunc icterum tincturae Rhei liquor terrae foliatae Tartari admiſcetur. Malum hypochondriacum licet in nimia ſenſilitate neruorum et irritabilitate muſculorum praecipuam cauſam agnoſcat, vitia tamen viſcerum digeſtioni ciborum et chyli praeparationi dicatorum varia iuncta habet, praecipue ventriculi et hepatis, ad quae tollenda haud exiguam ſymbolam Rheum tonica ſua virtute affert.

In renes Rheum peculiarem effectum exſerere, coloratio lotii et impetus leuis in vrina pellenda docet. An haecce allexerint quosdam ad illud in diabete tentandum, non dixerim. Multi tamen inter primaria in eiusdem curatione referunt, ſingularibus caſibus inſiſtentes. In caſu ſingulari, quem proponit HARRIS (*de morb. infantil. et obſ. med. ed. Amſtel.* 1736. *p.* 169.), infuſum ex Rhabarbaro et vino Canarienſi vnicam medelam abſoluit. Ad quem Rhei vſum ſimilitudine mali

cum

cum diarrhoea inuitatus fuit. Alii, qui Rhabarbarum adhibuerunt, ſimul alia varia pro idea diuerſa, quam de cauſa proxima abſtruſi huius rarique morbi ſibi formarunt, praeceperunt, ita vt dubium ſit, quidnam iuuerit. Legi tamen merentur hiſtoriae conſignatae ab HEISTERO (*Med. chir. Wahrnehm. vol. 1. p. 577.*), a FOTHERGILLO (in *Med. Obſerv. and Inquir. vol. 3. p. 538.*), DOBSONO (*l. c. vol. 5. p. 302.*), METZIO (*Diabetis Obſ.* in HALL. *collect. Diſp. pract. tom. 4. p. 35.*) rel. vt breuiaria varia practica transeam, in quibus commendatur. Sed proxime dicti obſeruatores Rheo potius inſtar commodi purgantis quam aſſimilationis ſuccorum nutritiorum labefactatae vel vitii topici renum remedii, vſi ſunt. Ipſe a BUCHWALD (*Diſſ. de diabetis curatione cum primis per Rhabarbarum* in HALL. *coll. Diſſ. pract. tom. 7. P. 2. p. 762.*), qui Rheo principatum fere in hoc morbo concedit, in tribus caſibus ab eo recenſitis alia adiunxit, nec ea doſi et ordine Rheum dedit, quo rei praerogatiua indubia redderetur.

Hecticae infantum cum intumeſcentia ventris iunctae, quae inſignes hinc inde ſtrages producit, medelam ſaepe ſeſe praeſtitit. Animam Rhei ad drachmam vnam datam laudat eo fine LINNEUS

 (*Amoen.*

(*Amoen. med. vol. 3. p.* 228.) et FORDYCE (*Inquiries into putrid and inflammat. Fevers p.* 208. 227.) vtitur puluere ex ſalis polychreſti ſcrupulo dimidio et Rhabarbari granis tribus ad ſeptem mane per quatuordecim dies, vel donec ceſſerit febris hectica aut tumor abdominis, cui pulueri tantum tribuit, vt ſi arcanum habuerit, diuitiarum conquirendarum aptiſſimum adminiculum futurum fuiſſe exiſtimet.

Vermibus porro Rheum inimicum eſt. Teſtimonium huc pertinet FORESTI (*Oper. lib.* 21. *Obſ.* 32. *p.* 357.), qui eo fine eius ſcrupulum vnum vel duos commendat, item DURETI (in HOLLER. *de morb. intern. et enarrat. annot. ad cap.* 54. *p.* 568.). Inter purgantia contra vermes praeſtantiſſimum declarat RIVERIUS (*Prax. med. lib.* 10. *p.* 502.), vt quod alui fluxui et febri conueniat, cui tamen praemittit anthelmintica ſpeciatim ſic dicta. Multum quoque illi tribuit VAN DEN BOSCH (*Hiſt. conſtit. verminoſae p.* 347.) in febribus verminoſis, in ſalis polychreſti et Valerianae connubio, quod et in mucoſis et in bilioſis et verminoſis affectionibus excelluit. Vtique hic non omne curationis meritum in Rheum ſolum cadit, nec, quum PRINGLE

Rhei

Rhei drachmam dimidiam cum Calomelanos granis duodecim contra lumbricos in febribus remittentibus autumnalibus militibus praeſcriberet (Vid. *Diſ. of the army p.* 211.): attamen experientia felix praeferri iuſſit Rheum alii purganti remedio. Vermibus aduerſum eſſe arbitror tam ob grauem ſuum odorem, quam purgante vi, et robore, quod inteſtinis impertit, ſiquidem ii praeſertim vermibus afficiuntur, qui primarum viarum debilitate laborant.

De praeſtantia in fluore albo mulierum mox, de extracto commentaturus, agam.

PRAEPARATA ET COMPOSITA.

RHABARBARVM TORREFACTVM *Ph. Lond. p.* 22. Torrefieri Rheum leni igne (in cacabo) iubetur, donec friabile fiat. Eo diminuitur purgandi vis et augetur altera adſtringendi. Fortiori igne omnino perit iſta prius dicta, ita vt ab aliis adſtringentibus vegetabilibus Biſtorta, Tormentilla rel. nihil differat. Hinc ſuperfluum praeparati genus.

EXTRACTVM RHABARBARI *Ph. Wurt. p.* 90. *Ph. Suec. ed.* 3. *p.* 80. Purgandi vi inferius eſſe puluere, ſupra indicaui. In diarrhoeis grana duo

vel tria pilularum forma cum cochleari vno aquae Cinnamomi pro dosi capi possunt (ROSENSTEIN *Hus-och Rese-Apotheque p. 73.*). Contra pertinacem fluorem album valere, et auctoritate duorum medicorum magni nominis et propria experientia edoctus sum. In hocce malo exiguae doses conferunt. ROSENSTEINIUS (*Apot. p. 72.*) eius pilulas binas, singulas grani vnius cum oleo destill. Cumini subactas et Canella alba consperſas, mane et vesperi per longum tempus ingerendas curauit. WERLHOFIUS (*Oper. p. 752.* ed. WICHM.) autem extractum ad scrupulum dimidium quauis nocte sumendum concessit, protracto per aliquot menses vsu. Si subfuerit suspicio eiusdem ex infectione venerea originis, exigua quantitas Mercurii dulcis feliciter subiungitur (WERLHOF). Equidem quoad dosin et tempus ROSENSTEINII consilium pluries sequutus sum optimo euentu, etiam tum quando diuturnum fuit malum, et ardorem et erosionem genitalium excitauerat.

TINCTVRA RHABARBARI AQVOSA vel ANIMA RHEI *Ph. W. p. 230.* ESSENTIA RHABARBARI *Ph. Brand. p. 91.* Est infusum Rhei aquis duabus destillatis factum, cui pro extractione copiosiori et ad

corrupte-

corruptelam arcendam ſal Tartari additum. Additamento hocce quoque infringi nonnihil eius purgandi vis dicitur (DEGNER *l. c. p.* 148.). Si ſtimulus metuitur, omitti poteſt ſal alcali. Altera aquarum deſtillatarum Cinnamomi aromate impraegnata eſt. HORSTII et ROLFINCII, tanquam auctorum, nomen adiungitur. Si euaporatione nonnihil denſatur, *concentrata* vocatur. Eſt egregium purgans, quod additis aliquot guttis liquoris mineralis Hoffmanni gratius redditur. Laxandi ſcopo ab vncia vna ad duas adulto conceditur, alterandi autem fine minori quantitate ad drachmas duas. Commode dilutum aqua aromatica et ſale medio adiutum partitis doſibus in mixturis hauritur. Infantibus tenellis etiam conducit mixta cum ſyrupo de Cichoreo cum Rheo, tantoque magis, quum, ob alcali admixtum, acidum in hiſce infringat. Poſt puluerem Rhei haec tinctura vſitatiſſimum rhabarbarinum conſtituit.

TINCTVRA RHABARBARI COMPOSITA *l. c.* Menſtruum tam ſpirituoſum quam vinoſum eſt, quod excipit Rheum, Gentianam, Serpentariam Virgin. Sed vix hodie vſurpatur. Propius accedit ad TINCTVRAM RHEI AMARAM *Ph. Edinb. p.* 45.

TINCTVRA RHEI DVLCIS *Ph. Ed. p.* 46. Simplicior, ſed pariter ſpirituoſa, addito Cardamomo minori.

TINCTVRA RHABARBARI SPIRITVOSA *Ph. Lond. p.* 72. Ineſt Crocus et Cardamomum.

SYRVPVS DE CICHOREO CVM RHEO *Ph. W. p.* 207. Elegans ſyrupus et palato placens, qui vires Cichorei et Rhei colligit. Suetiſſimus pro meconio recens natorum eliminando, cochleari exiguo pro Thea datus. Additur et mixturis purgantibus gratiae et virtutis cauſa.

SYRVPVS DE RHABARBARO *Ph. W. p.* 216. Sennam etiam et aromata recipit. Infrequentior praecedente.

Intrat inſuper Rhabarbarum multa compoſita tam officinarum, vt EXTR. PANCHYMAGOGVM CROLLII, PVLVEREM CONTRA VERMES *Ph. W. p.* 161. ELIXIR PROPRIETATIS CVM RHEO *Ph. W. p.* 57 rel., quam formularum celebratiorum librorum practicorum, e. c. POTIONEM COMMVNEM PVRGATIVAM SYDENH. *Oper. p.* 567. ELIXIR RHEI DARELLI (V. ROSENST. *Haus u. Reiſe-Apoth. p.* 51.). ELIXIR VISCERALE ROSENSTEINII (*l. c. p.* 52.).

POLY-

POLYGONVM.

LINN. *Syst. veg. p.* 311. *Gen. pl. p.* 195.

473.

Pharm. BISTORTAE *Radix.*

Polygonum Bistorta; caule simplicissimo monostachyo, foliis ouatis in petiolum decurrentibus LINN. *Spec. pl. p.* 516. Bistorta maior radice magis intorta C. B. Icon: *Fl. Dan. tab.* 421. REGNAULT *Botan.* La Bistorte. CURTIS *Fl. Lond.* Pl. perennis, in montosis Germaniae, vt Hercyniae, Weissneri, Hassiae, Austriae, item Galliae crescens. In Helvetia et Anglia occupat prata humida.

RADIX digitum crassa, compressa, inflexa, rugis annularibus cincta et fibrillis copiosis in superficie instructa, extrinsecus nigro bruna, interne colore carneo tincta. Saporem prae se fert intense austerum, odorem haud manifestum. Solutionem Vitrioli martis nigram reddit. Lac et serum sanguinis coagulat et corium densat (ALSTON *Mat. med. vol.* I. *p.* 399.). Tam aqua, quam spiritus vini recipit adstringentem eius naturam, et

inſpiſſatis hiſce menſtruis extracta emergunt valde ſtiptica. Extracti aquoſi ex vncia vna radicis eliciuntur drachmae tres (CARTH. *M. m. tom.* 1. *p.* 392.).

Ex hiſce indiciis patet, inter efficaciſſima adſtringentia vegetabilia locum habere; indeque apparet, ſumma cautione in eiusdem vſu interno opus eſſe. Valet hoc praecipue in profluuiis alui-nis, in quibus nunquam admittenda eſt, niſi fomes acris, qui illa ſuſcitat, prius eliminatus fuerit. Item in ſiſtendis haemorrhagiis, ſi febris ſubſit, iſta prius vincenda, quam ad roboranda vaſa per eiusmodi remedia tranſeas. In gonorrhoea absque re a quibusdam laudata, dum ſtadio primo ſiue inflammatorio manifeſte nocet, altero relaxationis neque ore excepta neque in vrethram iniecta efficax eſt (LÖSECKE *auserleſ. Arzneym. ed.* 4. *p.* 436.). Nec tutum cenſeo in febribus intermittentibus, quae remediis vnice adſtringentibus ſuffocantur potius, quam curantur. Ob vim antiſepticam, quam cum aliis ſimilibus communem habet, olim ad febres putridas adhibita fuit. In alpibus ſpecifica contra fluorem album reputatur (CHOMEL *Uſuelles, tom.* 2. *p.* 299.). Raro hodie in puluere ad ſcrupulum vnum vel drachmam dimidiam ingeritur;

geritur; decocti forma commodior est. Non spernenda collutio oris ex radice ad dentes vacillantes firmandas, item in scorbuto oris. In Sibiria gentes pastoralem vitam degentes radices coctas, defusa prima aqua, quae austeritatem attrahit, edunt; nempe renouata aqua emollitae saporem blandum non ingratum habent. (FALKS *Beytr. z. topogr. Kenntniss d. Russ. Reichs*, *vol.* 2. *p.* 169.).

474.

Pharm. PERSICARIAE VRENTIS s. HYDROPIPERIS *Herba.*

Polygonum Hydropiper; floribus hexandris semidigynis, foliis lanceolatis, stipulis submuticis LINN. *Spec. pl. p.* 517. Persicaria vrens s. Hydropiper C. B. Icon: CURTIS *Fl. Lond.* Planta annua, in fossis et aquis pagorum stagnantibus crebra.

FOLIORVM recentium, quae inodora sunt, sapor valde acris et fere vrens est; qua de causa et ob similitudinem foliorum in Anglia aliquando Herba Ranunculi Flammulae huius loco venditur (LEWIS *M. m. p.* 437.). Siccando acrimonia perit.

Succus inſtillatus chartae coeruleae parum rutilantem eam reddit (*Commerc. Nor.* 1739. *p.* 137.). Aqua deſtillata alio experimento nonnihil acris et vellicans apparuit (*Comm. Nor. l. c. p.* 138.); alio autem ſubdulcis nec vllo modo acris, prout remanens herba pariter mitis exſtitit (TIELEBEIN in CRELLS *Entd. d. Chem. P.* 1-1. *p.* 116.). Nec infuſum ſpirituoſum acre fuit (*l. c.*), quae de enucleatione ſalis culinaris et nitri, item fixi alcalini ſignificantur (*Comm. Nor. l. c.*), fateor mihi non ſatisfacere, nec hactenus mihi conſtare, quibus particulis cauſticum iſtud, quod ſapore et applicatione externa cognoſcitur, debeatur. Nempe cuti recens contrita et applicata herba eandem rubefacit. Adhibita aliquando ad vlcera putrida purganda et carnem fungoſam delendam praecipue a veterinariis (Conf. BOERH. *Hiſt. pl. p.* 543.). Folia decocta aqua et applicata laudantur in tumoribus oedematoſis (BOERH. *l. c.* CHOMEL *Uſuell. vol.* 2. *p.* 369.). Maiori cautione opus eſt, ſi ad excoriationem oris maſticanda, quod in Dalia fieri legitur (LINN. *Fl. Suec. p.* 130.). Cocta cum aqua extus admouentur in odontalgia apud Norvegos (*l. c.*). Nimis breuia ſunt quae de vſu eius in angina et exulcerationibus cancroque narium et

gulae

gulae apud Aſtrachenſes leguntur (LERCHE in *Gort. Flor. Ingr. p.* 61.).

Olim aqua eius deſtillata per cochlearia hauſta ſubinde a calculoſis capiebatur et paſſim alternis vicibus oleum Amygdalarum dulc. cum ſucco Citri (*Comm. Nor. l. c. p.* 140.). Sed ſiue in aqua hac, ſiue ſucco expreſſo, ſiue decocto digererentur calculorum portiones, vis aquae fluuialis ſoluens omnibus potentior fuit (HARTLEY *de lithontriptico exp.* 6. *p.* 42.). In infuſo vel decocto lotium pellere obſeruatum (BOCCONE *Muſeo di fiſica p.* 214.).

Aſt hodie in vniuerſum in medicina negligitur.

Nec confirmantur noſtra aetate quae traduntur de viribus *Herbae* PERSICARIAE MITIS (*Polygoni Perſicariae* LINN.), quas HALLERUS (*Hiſt. ſtirp. Helv. n.* 1557.) congeſſit, quarum vis lithontriptica eminet, vel PERSICARIAE ACIDAE Iungermanni (*Polygoni amphibio* L.), de qua SCHULZIUS *reſp.* MÜCKE *Hal.* 1735. diſſertationem conſcripſit.

475.

Pharm. CENTVMNODIAE *Herba.*

Polygonum auiculare; floribus octandris trigynis axillaribus, foliis lanceolatis, caule procumbente herbaceo LINN. *Spec. pl. p.* 519. Multis varietatibus ludit: LINNEUS (*M. m.*) autem admittit Var. α. Polygonum latifolium C. B. Icon: *Fl. Dan. tab.* 803. REGNAULT *Botan.* La Renouée ou la Traimaſſe; CURTIS *Fl. Lond.* Planta annua, qua ad vias et ſemitas nihil frequentius.

Hodie apud medicos obliuioni data. Caret odore, ſapore autem inſtruitur debili ſubadſtringente. Infuſum aquoſum, fere inſipidum, Vitriolo martis nonnihil fuſcum fit. In haemorrhagiis ſiſtendis, profluuiis aluinis coërcendis, imo prolapſibus et herniis tollendis, demum vulneribus curandis valere paſſim legitur. Inter haſce laudes vel non ſatis confirmatas definitasque, vel fide valde ambigua nixas, memoranda tamen eſt efficacia recentius explorata in diarrhoeis diuturnis (SCOPOLI *Fl. Carn. ed.* 1. *p.* 423.), quae antea quoque ad dyſenterias inueteratas extenſa fuit (CHOMEL *Uſuell. vol.* 2. *p.* 280.), dum ſucci duae vel tres vnciae, vel decoctum vel infuſum vino rubro factum potaretur.

? ANA-

? ANACARDIVM.

LINN. *Syst. veg. p.* 318. *Gen. plant. p.* 208. ROTTBÖLL. in *Collect. Soc. med. Havn. vol.* 2. *p.* 252, qui plantam polygamicam facit.

476.

Pharm. ANACARDIVM OCCIDENTALE.

Anacardium occidentale; LINN. *Spec. pl. p.* 548. JACQUIN *Amer. pict. p.* 63. *tab.* 121. Anacardium fructu obuerse ouato nuce reniformi, racemis terminalibus BROWNE'S *nat. hist. of Iamaica p.* 226. Acaiaiba, et fructus eius Acaju PIS. *Ind. vtr. res nat. p.* 120. cum icone. EIVSD. *Mant. p.* 193. c. ic. Kapa-mava RHEEDE *Hort. Malab. tom.* 3. *p.* 65. *tab.* 54. Cassuuium, Cadju RUMPH. *Herb. Amb. tom.* 1. *p.* 177. *tab.* 69. Depictum porro reperitur in REGNAULT *Botanique*, l'Acajou. Arbor in vtraque India crescens, e. c. Malabaria, Zeylona, Brasilia, noua Guiana, Jamaica, insulis Caribaeis.

Memorabilis praecipue est fructu, nam quod cortex arboris collutorii instar contra aphthas adhibeatur (RUMPH. *l. c.*), vel quod Gummi copiose

fundat,

fundat, Gummi Arabico non inferius, et, ob adſtringentem naturam, quibusdam in caſibus praeferendum (BROWNE), ſaltim non illam extra patriam celebrauit.

FRVCTVS eſt nux, inſidens receptaculo craſſo, nuce longe maiori, et pyrum referenti, cuius apex deorſum vergit. *Receptaculum* iſtud coloris coccinei vel lutei, vel ex vtroque miſti, eſt carnoſum, ſaporis, dum maturum eſt, vinoſi, acido dulcis, aliis auſteri et dentes obtundentis. Huius crudum ſuccum ad fallendam ſitim exſugunt Indi, alii integrum ingerunt, et exinde etiam vinum fermentatione parant (RHEEDE), quod, prout ipſe ſuccus, in relaxatione nimia viſcerum commodum cenſetur (BROWNE. Conf. AUBLET *Plant. de Guiane, tom.* I. *p.* 392.).

Sed ad nos in primis pertinet NVX reniformis fuſca, ſubcompreſſa, glabra, inferius gibboſior, pollicem circiter longa. *Putamen* eius intra binas laminas multis cellulis diſtinctas continet oleum (Melligo dictum a RHEEDE, et a LINNEO in *Mat. med.*) ferruginei coloris, qui in linteis difficulter deletur. Oleum dum nuce candelae ardenti admota accenditur, ſcintillarum forma vndique cum ſtrepitu prorumpit. Adeo cauſticum eſt, vt labia, totum-

que

que os inflammet et excoriet (RUMPH). Maturatione fructus mitescere oleum, PISO quidem innuit, sed equidem pungentem saporem sensi in oleo nucum omnino maturarum, nec vetustarum, licet initio nihil acrimoniae sese manifestaret. Neglecta lotione digitorum, quibus oleum tenax adhaesit, postquam nuces aliquot aperirentur, ecce ex contrectatis per noctem variis partibus corporis, scrotum, facies, auriculae rel. insigniter intumuerunt cum pruritu et ardoris sensu, vesicae magnae liquore flauescente turgentes in cute exortae, subsequente tandem eius desquamatione (*Schriften d. Berl. Gesellschaft naturforschender Freunde. vol. 5. pag.* 478. *sq.*). Mulieres nonnullae Americanae faciem eo obliniunt ad cutis maculas delendas taedioso et saepe poenitendo artificio, quod eas per binas supraque hebdomades ab hominum omni consortione arcet et cutem inflammat, ita vt vna cum ephelidibus aliisque maculis residuam venustatem sufflaminet (BROWNE). Herpeti mederi dum afferitur (PISO *l. c. p.* 121.), conciliatur hoc cum recentiori idea de huius exanthematis vitio topico et vsu simili vesicatorii. Sed et aduersus lichenes et impetigines illinunt (RHEEDE). Delendae carni fungosae vlcerum quoque inseruit (PISO). — Oleum dictum

praeterea

praeterea a pictoribus expetitur ad lintea indelebili nigredine imbuenda (RHEEDE).

Nucleus inclusus eiusdem, ac putamen, figurae epidermide bruna cingitur, quae auferri debet. Albus est, oleo foetus, saporis amygdalini, hinc blandi. Editur, postquam aqua frigida ablutus fuerit, assatus etiam sub cineribus incolis valde placet. Ad separandum putamen nucem cultro findunt, vel supra carbones collocant, quo calore crepet. Succolatae speciem quoque inde parant (RUMPH, BROWNE, JACQUIN).

Nihil inest fructui, quod eum Europaeis medicis valde commendaret, licet liquidum inuenerim oleum in putaminibus fructuum ante complures annos collectorum, illudque valde causticum, nec minus nucleum post tantum temporis spatium rancoris expertem.

? LAVRVS.

? LAVRVS.

LINN. *Syst. veg. p.* 317. *Gen. pl. p.* 200.

477.

a.

Pharm. CINNAMOMI *Cortex*; CASSIAE *Flores*.

Laurus Cinnamomum; foliis trineruiis ouato-oblongis: neruis versus apicem euanescentibus LINN. *Spec. pl. p.* 528. Cinnamomum s. Canella officinarum C. B. Laurus Cinnamomum JACQ. *sel. stirp. Amer. hist. color. p.* 59. *tab.* 117. TREW in *Nov. act. nat. curios. vol.* 2. *App. p.* 367. Carua in RHEED. *Hort. Malab. T. I. p.* 107. *tab.* 57. (quod synonymon in LINN. *Spec. pl. p.* 528. Lauro Cassiae L. tribuitur) Cassia cinnamomea HERM. *hort. L. B. p.* 129. Cinnamomum foliis latis ouatis frugiferum BURM. *Thes. zeyl. p.* 27. *tab.* 62. The Cinnamon, WHITE in *Phil. Trans. vol.* 50. *P.* 2. *p.* 860. *tab.* 36. Icon etiam exstat in REGNAULT *Botanique*. Le Canelier. Arbor quoad corticem praestantissima in Zeylona habitat. Sed nullum est dubium, quin et eadem species alibi proueniat, scilicet in Sumatra, Jaua, Malabaria, insula Philippina

Mindanao (GENTIL. *Voyage dans les mers de l'Inde vol. 2. p. 79.* HARRIS'S *Voyage vol. 1. p. 685.*), Isle de France (AUBLET) aliisque Indiae orientalis regionibus; nec non variis in locis Americae, vt in Brasilia (SOLANDER in litt. Vid. DOSSIE'S *Mem. of agriculture, tom. 3. p. 201. not.**), Martinica ad montem Calabasse (JACQUIN), in insulis Guadaloupe, Granada et St. Vincent (YOUNG in DOSSIE'S *l. c. p.* 198.), in insula Cayenne Guianae Gallicae (AUBLET).

Vix probabile, in omnia ista extra Zeylonam loca ex hac insula arborem esse translatam: attamen arte posse propagari per fructum, qui drupa est, et huncce non semper transmissione ob corruptelam nuclei effoetum fieri, quod quidem ill. DE JACQUIN de Martinicensibus notat, satis experimentis serioribus constat. Ita Galli fructus in Zeylona largo pretio a se coëmtos partim in Pondichery, partim in Isle de France (SONNERAT *Voyage aux Indes orientales tom. 2. p. 96.*), vbi cl. AUBLET (*Pl. de la Guiane Franç. tom. 1. p. 373.*) culturam direxit, terrae mandarunt, de successu iam ouantes. Et in insula Sti Vincentii ex fructibus Guadaloupe translatis pariter arbores ex voto succreuerunt (DOSSIE *loc. cit.*).

Variant

Variant folia Lauri Cinnamomi figura, ouata, lanceolata, et multiplici gradu intermedia, quod forſitan a ſolo, vel climate, vel aetate, ſiue parte arboris, vnde decerpuntur, dependet; hinc cauendum, ne diſcrimen imponat, vt putes arbores ſpecie differre. Merentur folia ab anonymo (in *Act. nat. curioſ. vol.* 1. *App. tab.* 14. *n.* 1-9.) et a cl. WHITE (*l. c.*) depicta, inter ſeſe comparari.

Veriſſima, quae de Cinnamomi Zeylonenſis hiſtoria nouimus, indagini Procuratoris cuiusdam anonymi, qui in Zeylona mercaturae huic praefuit et certiorem de ea SEBAM reddidit (*Act. nat. cur. vol.* 1. *Append. p.* 3. *ſqq.*), item narrationibus cl. IMAN. WILHELMI FALK (in *Verhandl. door de Maatſchappye der Weetenſchappen te Harlem vol.* 15.), qui gubernator eius inſulae fuit, et cl^mo^ THVNBERG (*K. Vetenſk. Acad. Nya Handl. tom.* 1. 1780. *p.* 55. *ſqq.*), itineratori ſagaci autopti, debemus. HERMANNI NICOL. GRIMM (*Laborat. Ceylon. in Barthol. Act. med. Hafn. vol.* 5. *p.* 223 *ſqq.* Conf. *vol.* 3. *p.* 167.), medici olim Zeylonenſis, labor viribus potius variarum arboris partium et formulis colligendis inhaeſit, quam completae eiusdem hiſtoriae contexendae.

Arbor modicae ſtaturae, elegans et variarum partium egregia efficacia, CORTICIS praeſertim, qui facile antiſtat omnibus reliquis aromatibus, celebratiſſima. Quicquid de cortice Cinnamomi ad exteras nationes transfertur, id fere omne ex arbore fera deſumitur. Praeſtantiſſimum corticem erogant arbores plaga auſtrali-occidentali inſulae creſcentes (THUNBERG *l. c. p.* 56.), et plurimum corticis petitur ex ſtationibus Negumbo, Columbo, Caltere, Barbary, Gale et Mature et prope littus marinum ſitis et ſecundum longitudinem eius exporrectis, vbi ſolum arenoſum eſt. Qui locis interioribus huius partis inſulae colligitur, hic rudior et acrior deprehenditur. Quum vero ad diſtantiam ſex circiter vel plurium milliarium a mare inſula in poſſeſſione Belgarum verſetur: patet lucrum venditionis huic nationi proprium eſſe. Raro extra huius territorium in ſyluas interioris inſulae partis, quae montoſa eſt, collectores corticis periculoſo tentamine euagantur. Propagatur arbor vel delapſis fructibus vel auium quarundam, columbis ſimilium (Kaneel-eeters vel Kaneel-duiven a Belgis vocantur) item cornicum adiumento, vt quae deuorantes fructus ſemina indigeſta per aluum reddunt, vnde et prope aedes hortorum imo ipſum

ipſum vallum caſtelli Columbo arbuſculae copioſe deprehenduntur (FALK *l. c. p.* 284.). Sclopeto easdem necare nefas cenſetur. Sed errorem fere communem, probae indolis corticem nonniſi ex ſpontanea arbore obtineri poſſe, refellunt felicia cum ſatis ſeminibus tentamina. Operam iis dedit in Zeylona primum quem nominaui cl. FALK, qui ipſe paucis modo eadem commemorat (*Maatſchappye te Harlem cit. p.* 285.); ſed ex alio fonte nouimus, id modo factum inde ab anno ſexageſimo huius ſeculi et, quum prima experimenta malitia incolarum irrita fierent, iſtum impigrum iteraſſe illa anno circiter ſeptuageſimo felici euentu (THUNB. *l. c. p.* 60.).

Qui colligendo cortici, quem Zeylonenſes *Curundu* vocant, negotium impendunt, decem eius diuerſas ſpecies diſtinguunt, notis a cortice, ſubinde a foliis aliisque partibus, deſumtis, et ſingulis peculiare nomen tribuunt (Vid. de hiſce diuerſitatibus anonymus in *A. N. C. vol.* I. *App. p.*4. *ſqq.* BURM. *Theſ. Zeyl. p.* 63. FALK in *Verhand. te Harlem l. c. p.* 279. *ſqq.* THUNB. *l. c. p.* 58.). Quidam horum corticum ex arboribus deglubuntur, quae non quidem ſpecie botanica, attamen

varietate differunt, vt Cinnamomum *Raſſe Curundu* vel *Penni - Curundu* dictum h. e. Cinnamomum dulce vel melleum, quod omnium gratiſſimum foliis magnis latis et craſſis inſtruitur, *Nai-Curundu*, quod proxime ad prius venit gratia, *Capuru - Curundu*, *Cahatte - Curundu*, quae quatuor vnice digna ſunt, quae mercaturae cauſa decorticentur, et *Saevel - Curundu*, quod abundat mucilagine, collam ſapore referente. Reliqui quinque cortices non huius cenſus ſunt, nec ſatis cognitum de omnibus eſt, quibus arboribus originem ſuam debeant.

Quo liberior eſt, et quo ſiccior in arena alba, ſtatio, tanto maturius decorticatio arboris fieri poteſt; hinc ſub ea conditione iam anno quinto locum habet, quum contra ea arbores ſolo humido argilloſo creſcentes aetatem ſeptem vel octo annorum, et arbores vmbroſis locis creſcentes aetatem quatuordecim, quindecim, ſedecim annorum requirant (ANONYMUS in *A. N. C.* FALK). Decorticatio ad aetatem vsque triginta annorum continuari poteſt (FALK *l. c. p.* 283.). Nam iactura reſarcitur nouis protruſis ramis. Quin ſi arbor ad radicem vsque praeciditur, ex radice pullulant copioſi ſurculi, qui

qui intra ſpatium quinque, ſex, ſeptem vel octo annorum mox citius mox tardius nouo colligendo cortici idonei ſunt (ANONYM. in *A. N. C. vol.* I. *p.* 10.). Decorticatio fit quotannis bis ſcilicet ab Aprili ad Auguſtum, quod vocant meſſem magnam, et a Nouembri ad Ianuarium, quod meſſem paruam nuncupant.

Iuſſu autem ſocietatis Zeylanico Belgicae ſtatutum eſt, vt ditio quaelibet vel pagus dominio Belgarum ſubiectus quotannis definitam Cinnamomi partem deglubat ſibique afferat, vnde varia commoda illis conceduntur. Omnibus, qui hacce re occupantur, praefectus quidam praeeſt. Dum deglubendus eſt cortex, rami triennes arboris plurium annorum cultro adunco praeciduntur, epidermide tum alio cultro deraſa cortex longitudinali plaga inciditur moxque ſenſim ſeparatur, demum in ſiccationem diſpergitur, ſub qua mutatione ſponte conuoluitur, tubique exiliores craſſioribus infiguntur. Siccati cortices in faſces colligantur, quorum quilibet circiter libras triginta pendit, et ſic in promtuaria ſocietatis deponuntur. Quando vero naues pro itinere in Europam ſoluendae ſunt, nouo ſcrutinio faſces ſubiiciuntur,

 praeſen-

praeſentibus praefecto dicto et medico vel chirurgo, a quibus ſi probati, cuilibet faſci longitudo duarum vlnarum datur et pondus 85 librarum. Funibus tum ille arcte reuincitur et in duplicem ſaccum, quorum alter alterum circumdat, neuter tamen cannabinus vel linteus eſſe debet, ſed ex eo genere, quod in India Gunjeſakken dicitur, inditur. In naui ſacci conteguntur pipere, ita vt omnia interſtitia repleantur; nempe animaduerſum, piper abſorbere humidum Cinnamomi, et corticem hunc praeſtantiorem reddere. Belgas in Zeylona ſiccare Cinnamomum in arena ad viſcoſitatem nimiam iſti demendam, vt ſuſtinent cl. WHITE et COMBES (in *Phil. Tranſ. l. c. p.* 870. 874.), a teſtibus fide dignis confirmatum non video.

Iuniori iuſto aetati arborum, vel incuriae in conſarcinando cortice et per iter conſeruando, ſine dubio tribuendum, quod Cinnamomum, quod primum ſatione per manus facta emerſerat, licet in loco natali efficax ſentiretur, poſt aduentum tamen in Belgium, non quidem odore ſed ſapore fere plane orbum exiſteret (THUNB. *l. c. p.* 64.).

Pretium

Pretium et efficaciam corticum ſingulorum extra Zeylonam reperiundorum definire mihi non datur, nec Belgae, qui eosdem vilipendunt, commodi iſtius iudices cenſendi ſunt, quum Zeylonenſem praeferri ab iſtis facile exſpectetur. Cinnamomum in Mindanao obuium, initio licet acre, ſenſim amittit efficaciam ſuam, ita vt poſt duos vel tres annos inſipidum ſit (GENTIL *l. c. p.* 79.).

Optimum Cinnamomum flexile et tenue eſt, ſaepe charta regali, quam vocant, vix craſſius, colorem habet rubicundo flauum, ſubinde in brunum inclinantem, ſaporem ſubdulcem, nec acriorem, quam vt ſine ardore ferri poſſit absque alieno quodam ſapore ſubſequente. Contra ea vilioris pretii eſt cortex durus et craſſus, colore brunus et ſaturatus, valde linguam pungens et vrens cum ſapore in caryophyllaceum inclinante et ſubſequente alio quodam, vt auſtero, amaro vel viſcoſo (THUNB. *l. c. p.* 57.). Dulcedo dicta et gratia initio latet in cuticula, quae corticem inter et lignum reperitur, et veſiculis oleo farctis inſtruitur; quoniam haec autem cortici adhaeret, ſub ſiccatione in ipſum corticem quaquauerſum diffunditur, dum hic ipſe recens primum vix ab

aliis corticibus ſapore differat (ANONYM. in *A. N. C. cit. p.* 8.). — Ceterum cortex leuis eſt, aliquantum tenax et fibroſae texturae. Odorem gratiſſime aromaticum ſpargit, et cum ſapore ſuauiſſimo, quem deſcripſi, moderate pungentem dulcemque et leuem adſtrictionis ſenſum coniungit. Seruat quoque cortex formam ſuam etiam poſtquam deſtillatione oleo ſuo exutus fuerit, ſed ſapore odoreque ſuo priuatus, quem vtrumque tamen recuperat, ſi inter faſces optimi Cinnamomi reconditur, ſpolians eadem proportione vicinum corticem ſua vi (BOERH. *Chem. P.* 2. *p.* 104.).

Piget poſt irrita aliorum tentamina iterum diſquirere, an Cinnamomum veterum Graecorum et Latinorum cum noſtro idem ſit. Ad quorundam ſententiam rami iuniores arboris cum cortice a Graecis Κινναμωμον et ſubinde Ξυλοκασια vel Caſſia lignea dicti fuerunt, cortex vero detractus et ſiccatione tubuloſus Κασια συριγξ vel Caſſia fiſtula (Vide de hac controuerſia WATSON in *Philoſ. Tranſactions, vol.* 47. *p.* 301. et ante eum RAIIUS in *Hiſt. pl. tom.* 2. *p.* 1559. Confer quoque VALENTINI *Diſſ. de Cinnamomo et Malabathro* in *Hiſt. ſimpl. p.* 597.).

Specifica

Specifica corticis et peculiaris virtus ab oleo eſſentiali, quod ineſt, vel potius volatilibus eiusdem particulis ſ. ſpiritu, ſi placet, dependet, quae vndique in conclaui ſentiuntur, ſi aperto vaſe ſeruatur; hiſce enim difflatis oleum remanet iners, eiusdem fere ponderis, vt antea (BOERH. *Chem.* 1. *p.* 76.). Abſtrahi etiam poteſt hic ſpiritus alcohole, ſi, oleo Cinnamomi ſoluto in hoc, deſtillatio eius fit, qua vna cum alcohole ſpiritus aſcendit, et oleum ſpiritu priuatum in fundo remanet. Id quod quidem de oleis eſſentialibus in vniuerſum valet (BOERH. *Chem.* 2. *p.* 114.). Olei tantillum modo ineſt, vix ad $\frac{1}{128}$, nec in quolibet cortice idem pondus. Eſt qui ex libra vna vix ſcrupulos duos et dimidium eruit, (NEUM. *Chymie vol.* 2. *P.* 2. *p.* 30.), alius (LEMERY *Chym. p.* 588.) vix drachmam vnam; alius, poſtquam oleum modo aliquot dies poſt ab aqua ſeparatum fuerit, drachmam circiter vnam ſcrupulos duos et aliquot grana, vel, ſi Cinnamomum optimae notae fuerit, drachmas duas, obtinuit (CARTHEUS. *Mat. med. tom.* 1. *p.* 127.). Tinctura ſpirituoſa fuſco nigricans eſt, odoris cinnamomei, ſaporis aromatici dulcis et ſubadſtringentis; inſpiſſata extractum exhibet circiter ponderis $\frac{3}{16}$ (CARTHEUS.)

vel

vel $\frac{1}{8}$ (NEUMANN.). Infuſum aquoſum e fuſco rubeſcit, ſubdulce eſt cum reliquis modo dictis notis; inſpiſſatione, ſub qua multum odoris diſpergit, extractum erogat modice adſtringens, ponderis circiter $\frac{1}{10}$ (NEUM.) vel $\frac{1}{8}$ (CARTHEUS.). Terreſtres partes inſunt circiter $\frac{3}{4}$ inſipidae.

Ob gratiam ſaporis, cortex vt condimentum bene multorum ciborum, potulentorum et bellariorum, a ditioribus eligitur. Medici ſaepe illum admiſcent medicamentis, dum ſapor eorum corrigendus, vel nauſeae obuiam eundum eſt. Sic e. c. pulueribus corticis Peruviani vel Ialappae vel Scillae rel. granum eius dimidium vel integrum addere ſolemus. Aſt multa plura in corpore noſtro efficit, nempe neruos egregie ſtimulat, hinc vires erigit, ventriculum refocillat et roborat, flatus diſſipat, ſudorem pellit, vomitus compeſcit, et aluum blande conſtipat. In vterum peculiarem vim inſuper habet, vt ex infra dicendis conſtabit. Incitare ſanguinis circuitum et calefacere, cum reliquis aromatibus commune habet.

Vix vnquam Cinnamomum hoſce ob ſcopos in puluere praecipitur ſolum, etſi ad ſcrupulum vnum, drachmam dimidiam ſupraque pro doſi

auctores

auctores varii concedunt, quum copia terrae, quae ineſt, ſub varia conditione officiat, et commodius per praeparata varia, quae potiſſimas vires continent, effectus deſideratos praeſtet. Hoſce antequam recenſeam, reliquarum partium huius arboris, quae medicum vſum habent, commemorationem praemittam.

FLORES CASSIAE. Ita dicuntur flores Lauri ſpeciei cuiusdam nondum perfecti vel explicati. Sunt quibus et pulpa Caſſiae fiſtulae flos Caſſiae dicitur. Sicca forma, qua iſti ſeruantur, clauulum duarum vel trium linearum obſcure ſexdentatum referunt, ſuo capitulo et cauda, in quam ſenſim attenuantur, inſtructum, cui ſaepe ſubeſt pedicellus. Intra capitulum, quod calyx, vel ſi malis, corolla conſtituit, conſpicitur corpuſculum ſubrotundum vmbilicatum ex piſtilli rudimento. Odore ſaporeque Cinnamomum aemulantur, attamen adſtringens iſte ſenſus, quem iſtud imprimit, in floribus non adeo manifeſtus eſt. Serioribus modo annis in officinas varias Germaniae recepti ſunt. Ad CARTHEUSERI (*Diſſ. de calycibus aromaticis florum Caſſiae Zeylan.* recuſ. in *Diſſ. de Mat. med. ſubiect.* *p.* 109.) mentem, Cinnamomi arbori deben-

debentur. Aſt miror, ſi ita ſit, quod non ex inſtituto florum meminerint, quibus reliquarum partium arboris huius virtutes in Zeylona ipſa perſequi contingit: paucis modo monet GRIMMIUS (in *Laborat. ceyl.* Vid. BARTHOL. *Act. Havn. vol.* 5. *p.* 224.), ex floribus aquam, oleum, ſpiritum et conſeruam penetrantiſſimam et ſummi vſus in arte medica parari. Deſtillatione cum aqua praebent aquam lacteam odoris fragrantis cinnamomei et ſaporis dulcis cum admixta aliqua acrimonia, ſubſequente aqua pellucida odorata quidem, ſed ingratiori et penitus fere inſipida (CARTHEUS. *l. c. p.* 119.). Satis ſapidam tamen vocat ſecundo loco prodeuntem et pellucidam aquam TROMSDORF (in *Act. Mogunt.* 1776. *p.* 28.). Aqua deſtillata ſaporis ex caryophyllaceo et cinnamomeo mixti viſa alii eſt (DEHNE in CRELLS *Journ. vol.* 3. *p.* 8. *ſqq.*). Oleum eſſentiale, quod ſimul tranſit, oleum Cinnamomi omnibus notis aemulatur, et tam exigua quantitate latet, vt vix drachmam dimidiam ex libra florum vna eruas, licet inſuper veſtigia quaedam eius praeſentiae tam in aqua quam vaſis adfuerint (CARTHEUS.). Aqua cum oleo per plures menſes ſepoſita generat cryſtallos priſmaticas, ſexangulares apice acuto, in fundo

vitri

vitri et ad latera, quas ipſas ſal eſſentiale volatile oleoſum ſiccum eſſe conſtitit (TROMSDORF *l. c. p.* 28.); ſaccharo analogas CARTHEUSERUS (*Diſſ. phyſ. chym. ac med. var. argumenti p.* 336.) declarat. Infuſum aquoſum ſubflauo colore tingitur, ſaporis blandi et adſtrictione carentis, ſed odoris cinnamomei, qui et inſpiſſatione diffunditur, qua ipſa ex vncia vna florum extracti circiter drachma vna cum tribus granis elicitur. Spiritus vini digeſtione obſcure ruber vel rubro nigricans redditur, ſaporis ſubacris et adſtringentis cum odore ſolito; et euaporatione extractum relinquit valde tenax odorum, ſaporis aliquantum acris, coloris obſcuri. Infuſum cum vino factum, item extractum inde paratum acoris varias notas prodit (CARTHEUS. *l. c. p.* 123 ad 130.).

Ad condiendos cibos in Germania ſubinde vſurpantur. Cum Cinnamomo quidem horum vires comparari poſſunt, attamen in eo differunt, quod blandius aroma conſtituant, nec adſtringendi potentia moleſti ſint. Quid ad vſum oeconomicum liberiorem inde colligi poſſit, et medicum, ex hiſce apparet, nec obſcurum eſt, praeparata ſignificata attentione medicorum digna eſſe.

Hacte-

Hactenus tamen flores hoſce pauciſſimi medici adhibuere. — De oleo infra vberius.

Notandae inſuper aliae quaedam arboris partes ſunt, quae, prout praeparata ex iis elicita, rariſſime in Europam transferuntur.

Ex *fructu*, qui Oliuam forma et magnitudine refert, oleum expreſſione item coctione elicitur. *Cera Cinnamomi* vulgo dicitur, quoniam rex in Candia candelas cereosque ſuos inde parari curat, quos ſibi et aulae ſuae ob odoris ſuauitatem modo reſeruat. Ore quoque ab Indis capitur in variis affectionibus, quibus non ſatis aptum eſt, vt contuſionibus et percuſſionibus, item in dyſenteriis (*Act. nat. cur. vol.* 1. *App. p.* 11.). Extus cuti inunctum nitidam mollemque eam reddit (*Ibid.*). Illitum quoque in doloribus punctoriis pectoris aliarumque partium conducit (FALK *l. c. p.* 286.). Quoniam vero hoc oleum emtores paucos modo habuit, per plures annos ab eius praeparatione abſtinuerunt (*l. c.*).

Radix odorem ligni Saſſafras ſpirat. Exſtat varietas arboris, dicta Capuru-carundu h. e. Cinnamomum camphoraceum, ex cuius radice Camphora deſtilla-

destillatur (THUNB. *l. c. p.* 58.). In Actis naturae Curiosorum (*Vol.* I. *App. p.* 12.) res proponitur, ac si ex qualibet Cinnamomi radice id fieret; nam mentio iniicitur Olei Caphurae, quod destillatum simul erogat tenues lucidasque crystallos, parietibus vasis adhaerentes; quae species Camphorae sunt, *Caphura baros* apud Indos dictae. Oleum ipsum analepticum depraedicatur, carminatiuum rel. et in arthritide podagraque laudabile ad guttas decem vel duodecim saccharo albo exceptum aut commodo liquido instillatum. Hoc idem in affectionibus arthriticis sub externa inunctione quoque profuisse repertum, cuius rei nótabile exemplum legitur (*l. c.*).

Folia instructa sunt odore forti caryophyllaceo (THUNB. *l. c. p.* 66.). Viribus conueniunt cum aliis aromaticis, quarum aliquas specialius GRIMMIUS (*l. c.*) recenset.

PRAEPARATA ET COMPOSITA.

AQVA CINNAMOMI SINE VINO *Ph. W. p.* 13. Destillatio ibidem fit cum aqua Cerasorum, sed sufficit aqua fontana, cuius exemplum praebet AQVA CINN. SIMPLEX *Ph. Lond. p.* 52. vel AQVA

CINNAM. S. V. *Ph. Ed. p.* 28. Tanto magis ſuperflua eſt aqua Bugloſſi vel aliae deſtillatae additae in *Ph. W. l. c.* Colorem lacteſcentem habet ab oleo, quod ſuſpenſum haeret, vnde et hic color indicium fert efficaciae. Ne dimittatur temporis mora, vt fieri ſolet, ſtatione in loco frigido vel et tantillo ſacchari addito praecaueri poteſt. Eſt aromaticarum aquarum omnium ſuauiſſima. Excellit vi analeptica et carminatiua ad cochlear vnum vel duo capta. Admiſcetur quoque commode aliis ad nauſeam auertendam, item ſaporem corrigendum.

AQVA CINNAMOMI VINOSA *Ph. Wurt. l. c.* Deſtillatio fit cum vino generoſo albo. Calidior praecedente.

AQVA CINNAMOMI SPIRITVOSA *Ph. Wurt. l. c.* Menſtruum tam vinum quam ſpiritus vini rectificatus eſt. Aqua eiusdem nominis *Ph. Lond. p.* 56. paratur ex ſpiritu vini tenui et aqua, quo additamento empyreuma auertitur.

Omitto curatiorem recenſum aliarum aquarum magis compoſitarum *Ph. W.*, quas Cinnamomum intrat, vtpote ſuperfluarum, nec hodie

amplius

amplius vſitatarum, quorſum pertinent AQVA CINN. CORDIALIS, CYDONIATA, CONFORTATIVA, CORDIALIS FRIGIDA, CORDIALIS TEMPERATA.

OLEVM ESSENTIALE CINNAMOMI. Ex Zeylona ad nos transfertur fere omne. Sunt tamen et in Belgio chemici, qui eo deſtillando occupantur, vtpote quum ob immediatam corticis translationem ibi plus lucri quam alibi exſpectari poſſit. In Zeylona ex fragmentis et feſtucis deſtillatur, quae ſub conſarcinatione Cinnamomi decerpuntur et decidunt. Hae eiusdem particulae immittuntur cupis grandibus, quarum ſingulae plerumque libras centum corticis complectuntur, et ſuperfunditur tantum aquae, ac opus eſt, vt probe contegantur. Maceratio per ſex vel octo dies continuatur, quibus exactis deſtillatio fit ex veſica cuprea lento igne, ſub qua aqua Cinnamomi fere lactea tranſit vna cum oleo ſupernatante, in excipulum vitreum praefixum. Dum oleum ab aqua ſeparandum eſt, praeſto ſunt Commiſſarii, qui et ampullam, in quam transfunditur oleum, obſignant et ciſta ſeruant, pariter obſignanda, ne quid de oleo auferatur. In ipſa Zeylona olei Cinnamomi vncia vna pretio $9\frac{3}{4}$ imperalium Belgicorum venit, et in Europa ven-

 ditur

ditur circiter florenis triginta vel quadraginta Belgicis vel ſupra (V. de hiſce THUNB. *l. c. p.* 65.). Ob carum hocce pretium, quod exigua quantitas olei eruendi, de qua ſupra egi, iniungit, adulterationi veri varia arte per ſpiritum vini, vel alia olea addita, intenti fuerunt. Ex viliori huius generis cortice, ſcilicet Caſſia lignea, oleum quoque aliquando deſtillatur; alii ſubſtituunt in hunc finem cortici Cinnamomi flores Caſſiae, qui ipſi erogant oleum ſimile genuino ex cortice, ſed maiori quantitate, vnde vix fraudulentum artificium dici poteſt (FERBER *n. Beyträge zur Mineralgeſchichte, vol.* 1. *p.* 364.). Oleum Cinn. genuinum coloris aurei eſt, fundum aquae petit, odoris cinnamomei, ſaporis autem acerrimi et fere ignei, attamen dulcedinis quodam ſenſu mixti. Longiori per annos plurimos in loco quieto et vaſis arctiſſime clauſis, vt ſpiritus ſupra dictus non diffletur, mora, magna eius pars in concrementum ſalinum mutatur, quod ab Anglo SLARE (*Phil. Tranſ. abridg. vol.* 3. *p.* 362.) primum obſeruatum, BOERHAAVIUS (*Chem. vol.* 1. *p.* 106.) aliique poſtea confirmarunt. Camphoram eſſe, variis argumentis ſpecioſis inductus GAUBIUS (*Adverſ. p.* 28.) arbitratur. Si quid vero analogia valeat, illud potius

pro

pro ſale eſſentiali volatili oleoſo habendum eſt (CARTHEUS. *Diſſ. phyſ. med. p.* 335.). — Ex cortice arboris in Sumatra creſcentis egregium oleum vix illi ex Cinnamomo Zeylonenſi cedens, elici poteſt (WHITE in *Phil. Tranſ. vol.* 50. *P.* I. *pag.* 871.).

Continet oleum Cinn. omnes corticis virtutes praeter adſtringentem. Valde calidum eſt, et tam acre, vt partem, cui applicetur, mox inflammet, quin in eſcharam gangraenoſam vertat. Eximia reſtaurandi vires facultate inſtruitur, vt ſimile in vniuerſo medicaminum apparatu non cognouerit ſummus BOERHAAVE (*l. c. p.* 106. 112.). Nec minus in pituitoſo profluuio ex vtero foeminarum valet (*l. c.*). Praerogatiuam quoque prae aliis habet in paralyſi linguae tollenda, dum aliquot eius guttae inſtillatae ſaccharo linguae applicantur (LANGE *de remed. Brunſv. domeſt. p.* 142. EIVSD. *Miſc. verit. med. p.* 8.). Per os ſi ingerendum, in elaeoſaccharo commodiſſime capitur vel ſicca forma, prout exemplo pulueris cordialis Cellenſis mox dicendi, vel ſolutione in vino facta. — Oſſibus carioſis admotum vi ſua corroſiua obicem malo ponit.

PVLVIS CORDIALIS CELLENSIS *Ph. W. p.* 149. Ex Saccharo, Cinnabari et oleo Cinnamomi. Praeſtans analepticum, quod cuſpidatim exhibetur. Quidam folia Auri addunt, vnde PVLVIS auratus dictus. Sed haec aliaque additamenta, quae paſſim in pharmaceuticis libris obtinent, ſuperflua.

TINCTVRA CINNAMOMI *Ph. Lond. p.* 69. Ex Cinnamomi vncia vna et dimidia et ſpiritus vini tenuioris libra vna, ſine calore digeſtis. In pauciſſimis officinarum breuiariis exſtat. Paullo dilutior eſt, ſecundum formulam *Ph. Edinb. nouiſſ. p.* 107. Iſta vero *Ph. Roſſ. p.* 130. fit cum ſpiritu vini rectificato. Praeter virtutes de Cinnamomo pluries ſignificatas inclaruit ſua in ſiſtendis haemorrhagiis vterinis praeſtantia; ad quam formulam autem laudatores reſpexerint, vtinam declaraſſent. SWIETENIUS (*Comment. tom.* 4. *p.* 602.) bonum effectum aſſeuerat ſeſe expertum ex tincturae huius vncia dimidia in aquae deſtillatae Meliſſae vel ſimilis vnciis ſex diluta, cuius miſcelae cochlear vnum omni bihorio dedit; vnde vires, ex iactura ſanguinis deperditae, reſtauratae absque ſanguinis motu aucto, dum roborans illud auſterum vna cum Cinnamomi fragrantia in hac tin-

ctura

ctura seruetur, nec sola haec vt in aqua et oleo corticis. Accedunt in eius partem alii medentes in schola Vindobonensi enutriti, nominatim cll. PLENCK et MOHRENHEIM. Multis laudibus effertur a PLENCKIO (in MOHRENHEIMS *Wienersche Beytr. zur prakt. Arzneyk. vol.* 1. *p.* 406.) mixtura alia Swieteniana ex aquae Menthae Meliss. aa ℥iij. Tinct. Cinnam. ℥ß. Lapid. haemat. ℈ij. Syrup. Meliss. ℥j. M. vel crebrius per quadrantes horae vel per horarum interualla ad cochleare vnum duo vel plura exhibenda; ex cuius frequentissime explorato vsu in haemorrhagiis vteri, siue intra siue extra tempus grauiditatis siue ante siue post partum inciderint, ibidem concluditur, aeque specificam esse tincturae Cinnamomi hanc efficaciam, ac corticis Peruuiani in febribus intermittentibus vel Mercurii in lue venerea. Confert praecipue stimulo suo in haemorrhagiis ex atonia siue quasi paralysi vteri oriundis, nec vlla alia medicina tam celeriter iacturam virium resarcit. Hinc et iis casibus idonea censetur, qui alias quoque causas agnoscunt, aliaque simul praesidia requirunt (PLENCK *l. c.* et MOHRENHEIM *chirurgische Vorfälle vol.* 2. *p.* 222.). Quibusdam valde displicet tincturae huius sapor, aliique prae irritabilitate peculiari ven-

 triculi

triculi illam euomunt; quod ſi fit, abſtinendum ab eius adminiſtratione, ne vomitus exortus haemorrhagiam vteri reſuſcitet (MOHRENHEIM *loc. cit. p.* 223.). Si ſpaſmi ſubſunt, connubium cum eſſentia Caſtorei placuit, e. c. tincturae Cinnam. vnciae quatuor et eſſentiae Caſtor. guttae viginti, cuius miſcelae cochlear vnum per quadrantes horae repetitis vicibus vel ſolum vel in vehiculo pro caſu neceſſitatis captum (*l. c. p.* 217. *p.* 223.). Saepe profuit ſimul applicatio aquae frigidae per lintea. Guttatim et ingeri poteſt ad guttas viginti vel triginta in cochleari aquae frigidae, crebrius vel rarius, prout res fert. Attamen cl. MURSINNA (*Krankheiten d. Schwangern* rel. *vol.* 1. *p.* 145. *ſqq.*) timet hanc medicinam in haemorrhagiis vterinis grauidarum vt nimis calidam, quam autem commodam ad dolores parturientium languentes vel deficientes excitandos declarat, et conſequenter tum quoque, quando haemorrhagia defectu dolorum alitur, et ad partum accelerandum. Verum vbi enixus eſt retardandus et nihilominus haemorrhagia ſiſtenda vel vbi orificium vteri per placentam clauditur, noxiam eſſe hanc tincturam arbitratur.

SYRVPVS CINNAMOMI *Ph. W. p.* 207. Ex Cinnamomo cum aqua Cinn. vinoſa et Roſarum mace-

macerato, addito demum Saccharo. Eſt ſapidiſſimus. Raro ſolus capitur, ſed additur medicamentis liquidis, inſtar analeptici et ſtomachici, tum et ad augendas eorum vires.

Nimis longum eſſet, omnia iſta compoſita recenſere, quorum partem Cinnamomum efficit. Addo modo nonnulla, quae eius nomen in fronte gerunt, vt BALSAMVM CINNAMOMI; CONFECTIONEM CINN. REGIAM; SPECIES DIACINNAMOMI. Sed et hiſce carere poſſemus.

OLEVM FLORVM CASSIAE vide ſupra p. 430.

β.

Pharm. CASSIAE LIGNEAE ſ. CANELLAE MALABARICAE *Cortex.*
MALABATHRI *Folia?*

Laurus Caſſia; foliis triplineruiis lanceolatis LINN. *Spec. pl. p.* 528. Cinnamomum perpetuo florens folio tenuiori acuto BURM. *Theſ. Zeyl. p.* 63. *tab.* 28. Laurus Caſſia TREW in *Nov. Act. nat. curioſ. Vol.* 2. *App. p.* 385.

LINNEUS illam tanquam ſpeciem a Cinnamomo diuerſam producit. Serius tamen vero magis

consentaneum visum pro diuersa Varietate modo declarare. Coniecturis varii generis potius, quam demonstratione rem absoluit COMBES (in *Phil. Transact.* 1780. *p.* 873 *sqq.*). Attamen non leue pondus iis eo addidit, quod rediens ex Bencoolen in Angliam specimina corticis Cassiae ligneae exhibuerit, quae vix ab aptissimis iudicibus a Cinnamomo potuerunt distingui (DOSSIE'S *Memoirs of agriculture p.* 202. *not.*). Obseruatorum idoneorum fide cl. SOLANDER (DOSSIE *l. c. p.* 201.) pariter non aliud discrimen inter vtramque arborem agnoscit, et praerogatiuam Cinnamomi Zeylonensis culturae modo adscribit, quae tamen, vt ex superioribus patet, rectius climati stationis solique beneficio tribuitur. Addo iudicium THUNBERGII (*Vet. Acad. Handl.* 1780. *p.* 56.) eiusdem tenoris. Patriam igitur huius arboris significare curatius non opus est.

CORTEX hic in Zeylona *Dawul-Curundu* audit, h. e. Cinnamomum planum, quoniam cortex siccando sese non conuoluit, sed planus permanet. Angli tamen distinguunt inter illum, qui sese contorquet (Quill sort), et alium planum (MILLER *bot.*

bot. 121.). An hic ipſe ex trunco, quem COMBES in conuolutam formam redigere non potuit (*Phil. Tranſ.* 1780. *p.* 876.), ille ex ramis? Quicquid ſit, refert colore odoreque Cinnamomi, ſed durior eſt, nec diſcerpi in fibras ſe patitur, ſed frangendo in breues feſtucas dilabitur. Debilior quoque ſapore eſt. Copiam mucilaginis continet, quae maſticando in ore cognoſcitur, et, ſi puluis aqua coquitur, poſt refrigerationem decocti gelatinae denſitatem adſciſcit. Haec igitur mucilago praecipuum diſcrimen a Cinnamomo efficit.

Oleum deſtillatione largitur, illo ex Cinnamomo paullo debilius (*Phil. Tranſ. l. c. p.* 872.); ex trunci autem fruſtis largis ligneis maiori quantitate prouenire fertur (*l. c. p.* 876.).

Subſtituitur in mercatura ſubinde genuino Cinnamomo, vel illi fraude interſeritur. Carere poſſumus eodem in officinis omnino; certe hodie ex formulis exulat.

MALABATHRI *Folia* vtrum ab hac Varietate, an ſpecie diuerſa petantur, non certo dixerim. Sunt qui Caſſiae ligneae, alii (quod tamen non poteſt valere de praeſtantiſſima arbore Zeylonenſi),

qui

qui ipſius Cinnamomi arbori eadem adſcribunt (MILLER *bot.* 202.). In HOUTTVYNI opere (*Natuurlyke Hiſtorie vol.* 2. *P.* 1. *p.* 335.) ſub Caſſia lignea collocantur. BERGIUS (*Mat. med. veg. p.* 318.) refert ad peculiarem ſpeciem, Laurum Malabatrum BURM. *Fl. Ind. p.* 92. cui Katou-Karua *Hort. Malab. tom.* 5. *p.* 105. *tab.* 53. ſynonymon adiungitur, cuius autem folia officinalibus iſtis longe grandiora, ſcilicet longitudine duarum ſpithamarum et latitudine duarum palmarum. Res non poteſt niſi a peregrinatoribus patriam harum arborum adeuntibus extra dubium poni. Anguſtiora plerumque ſunt folia iſtis, quae Cinnamomo vulgo tribuuntur: attamen nec in proportione conſtantiam eſſe comperitur, folia ex diuerſis officinis petita ſi comparentur. Etenim aliquando adeo ouata ſ. ſubrotunda ſunt, alia ouato-oblonga, alia lanceolata. Sic et longitudinis diuerſitas inſignis a tribus digitis ad ſeptem vsque obtinet (TREW *Nov. act. nat. cur. tom.* 2. *p.* 379. *ſqq.*). Quae coram habeo ouato oblonga ſunt, luteo viridia, ad vtrumque extremum acuta, trineruia, neruis apice confluentibus, ſurſum nitentia infra glauca, petiolo duarum vel trium linearum inſtructa. Sapor in folio debilis, vix aromaticus, in petiolo manifeſtior,

ſtior, ſed non cinnamomeus, verum ad eum Lauri nobilis accedens. Odor fere nullus, niſi tritura ſubueniat. Maſticatione ſaliuam, vt Caſſia lignea, mucilaginoſam reddit.

Nomen folii *Malabathri*, quod et olim *Folium Indum* vel vnice *Folium* dixerunt, peruenit ad nos quidem ab antiquis, ſed an id quod hodie venale eſt, intellexerint, alia quaeſtio eſt, cui immorari qui cupiat TREWII (*l. c. p.* 377 *ſq.*), huic rei intentum ſtudium proſpexit. Nobis ſufficiat ſcire, quod nonniſi compoſitis quibusdam a veterum tempore ad noſtra translatis, vt Theriacae, Mithridatio, hodie admiſceantur. Et vel ex hiſce absque damno debilia haecce folia excludi poſſunt.

478.

Pharm. CAMPHORA.

Laurus Camphora; foliis triplineruiis lanceolato-ouatis LINN. *Spec. pl. p.* 528. THUNB. *Fl. Iapon. p.* 178., vbi folia trineruia vocantur. TREW in *Nov. act. nat. cur. tom.* 2. *App. p.* 358. Laurus camphorifera *Iapon.* vulgo Kus noki KÄMPF. *Amoen. exot. p.* 770. c. icone. Arbor camphorifera Japonica foliis laurinis fructu paruo globoſo

boſo calyce breuiſſimo COMMEL. *Hort. Amſtel. tom.* I. *p.* 185. *tab.* 95. adpoſito ramulo florifero. Arbor camphorifera Japonica BREYN. *exot. plant. cent. p.* 11. cum figura ramuli frondoſi; item EIVSD. *Prodr. p.* 7. et *icon. rarior. plant p.* 16. cum tabula, quae et florem fructumque repraeſentat. Iconem quoque praeſtitit REGNAULT *Botanique*, Le Camphrier, ſed absque flore. Arbor vulgaris in Japonia occidentali et adiacentibus inſulis Saikokf, Nipon, aliisque, praecipue in prouincia Satſuma. Reperitur quoque in India orientali (MILLER), nominatim Jaua (BURM. *Fl. Ind. p.* 92.), item Capite bonae ſpei (MILL. *Gard. Dict.* BURM. *Fl. Cap. prodr. p.* 12.), vbi mediae ſtaturae arborem refert. Floret ſubinde in hypocauſtis hortorum Europaeorum. In Japoniae ſyluis copioſiſſime ſine cultu creſcit, ibidemque tantam proceritatem et craſſitiem aſſequitur, vt aliquando vix duo viri brachiis eandem amplecti poſſint.

Haec ſtirps praecipua eſt, ex qua concrementum iſtud, Camphora, elicitur, et vnica, quae Europaeis illud ſuppeditat. Aſt omnino plures ſunt, quae ſimilem materiem continent. Praeter

dictam

dictam in primis hoc nomine celebris est arbor, in insulis Borneo et Sumatra indigena, quae *natiuam* Camphoram suggerit; nimirum

LAVRVS foliis oualibus acuminatis lineatis, floribus magnis tulipaceis HOUTTUYN in *Verhandelingen door de Maatschappye d. Weetensch. te Harlem, vol.* 21. *p.* 266. *sqq. tab.* 8. Arbor Camphorae GRIMM in *Eph. nat. cur. Dec.* 2. *Ann.* 1. *p.* 371. *fig.* 33. Arbor camphorifera Barosiensis ARENT SYLVIUS in VALENTYNI *Hist. simpl. p.* 488. cum figura foliorum concinna. Camphire-tree CAR. MILLER in *Phil. Trans. vol.* 68. *P.* 1. *p.* 169. MARSDEN *Hist. of Sumatra p.* 121. Distinctam stirpem hanc esse a Lauro Camphora L. in aprico est; an vero ad genus Lauri pertineat, posset subdubitari, quum stamina aliaeque internae floris partes in sicco exemplari, quod meritissimus RADEMACHER, senator olim Indiae Belg., cl^mo HOUTTUYN tradidit, et ex quo hic genus definiuit, non obuia fuerint, etsi fructus omnino conuenit.

Arbor haec altitudine et crassitie Quercum fere aequat. Aliquando ad centum vsque pedes surgit (MILLER *l. c.*) et saepe sursum pedes quindecim peripheria constituit (MARSDEN *l. c.*). Asseres

ex

ex trunco duos pedes cum dimidio lati formari poſſunt (DEJEAN in GAUB. *Adverſ. p.* 108.). Hinc lignum eius fabris lignariis acceptum, quibus tanto magis commendabile, quum facile elaborari poſſit, leue ſit, durabile tamen, nec ab inſectis facile conſumatur (MARSDEN). Et ciſtas inde conficiunt, quibus veſtes a formicis aliisque inſectis muniuntur (DEJEAN). Folia contrita ſpirant Camphoram, qui tamen odor facile mora diſpergitur. Fructus conditi grati ſunt et ſubtilem Camphorae ſaporem habent (GRIMM *l. c.*). Creſcit arbor in partibus ſeptentrionalibus Sumatrae in ſyluis maris littori vicinis (MARSDEN), praecipue in montibus duplicem ſeriem conſtituentibus ad orientem oppidi Baros, vnde Camphora, quam profert, *Camphora Baros* dicitur (DEJEAN), potius ex Baros nuncupanda. Attamen et in Borneo eiusdem generis Camphora reperitur, praeſtantior Sumatrana, quin (contra cl[mum] DEJEAN) maiori copia venditur. Nam quotannis Borneenſis circiter Piccola 35 (Piccol eſt pondus nominis Malaici) venduntur, quorum quodlibet libras 125 aequans valet imperiales 3200; Sumatranae autem modo Piccola 20, ſingulis ad imperiales 2200 aeſtimatis (RADEMACHER in *Verhand. van het*

Bataviſch

Bataviſch Genootſchap. d. Wetenſ. vol. 2. *p.* 127.). Colligi natiua nonniſi ex vetuſtis arboribus poſſe fertur. Quo noſcatur, an intus lateat, corticem exſiccant et olfaciunt ac truncum pulſitant; ſi igitur colore, ſono et odore, appareat praeſto eſſe, exſcindunt arborem ad radicem, corticem auellunt lignumque findunt (TEN RHYNE *litt. ad* JAC. BREYNIUM in *Prodr. p.* 8.). Solent quoque in arboribus annoſioribus rami ſponte fiſſuras contrahere, ex quibus liquor oleoſus ſtillat, oleum Camphorae dici ſolitum, quod ipſum appenſis vaſculis excipitur. Hocce ſtillicidio praegreſſo augurantur indigenae Camphoram matureſcere (DEJEAN *l. c. p.* 109.), demumque, ſignis certis ſi euicta fuerit Camphorae praeſentia, ſub variis ſuperſtitioſis ritibus ad opus ipſum tranſeunt. Coaceruatur iſta in interſtitiis fibrarum ligni, praeſertim vbi nodus quidam vel hiatus eſt, et in exiguas laminas grumeſcit (TEN RHYNE). In medulla arboris reſidere GRIMMIUS (*l. c. p.* 372.) indicat. Rami plurima Camphora turgent. Glebulae maiores (Malaice Copalla) ſeorſim primo colliguntur, dein minores (Malaice Poervet) pariter ſeorſim, tandem radula ferrea ipſum lignum defricant, vt quicquid Camphorae tenacius inhaeret (Malaice Cacki) vna

 deradatur

deradatur (DEJEAN). Sic emergunt tres ſpecies Camphorae quae diſtinguuntur eiusmodi nominibus, quae lingua Malaica idem denotant, ac caput, ventrem, pedes. Prima ſpecies ſinceris et praeſtantiſſimis glebulis conſtat, tertia ſpecies impura eſt, feſtucis ligneis aliisque ſordibus inquinata. Hucusque dicta etſi praecipue teſtimonio duorum inclytorum peregrinatorum rem ex propria indagine narrantium nituntur: alius tamen pariter in Sumatra per tempus commoratus, cl. MARSDEN (*l. c. p.* 121.), differt in quibusdam momentis. Negat nimirum Camphoram hanc modo in arboribus aetate prouectis contineri et in iunioribus fluida forma, ſiue olei Camphorae nomine, quin ſtatuit eandem arborem, quae fluidam Camphoram producit, nunquam ſiccam pellucidam proferre, multasque arbores neutrum genus erogare.

Habet haecce Camphora natiua id peculiare, quod longe lentius ad aëris attactum diſpereat, quam altera vulgaris ſ. Iaponica, ita vt ſi tam Sumatranae Camphorae, quam Iaponicae, centum librae aperto aëri exponuntur, haec intra ſexennium et ante diſſipetur, dum iſta per hoc ſpatium vix iacturam decem librarum faciat (TEN RHYNE).

Cariori

Cariori longe pretio iſta venit, quam Iaponica, cuius piccolum modo imperiales 50 conſtat (RADEMACHER *l. c.*), quum, vt ex ſuperioribus patet, natiua ſupra quadrageſies vel ſexageſies plus conſtet. Quod adeo cara ſit, inde praecipue dependet, quod et in arboribus proceris nonniſi libra vna, ſeſquilibra, librae duae, vel ad ſummum librae tres, contineantur (GRIMM. *A. N. C. loc. cit. p.* 375.), et pauperiores vix vnciam vnam vel alteram comprehendant (HERM. *Mat. med. tom.* I. *p.* 618.). Sine dubio multum eius adhuc in ligno latet, quod eodem artificio, quod in Iaponia adhibetur, erui cum lucro poſſet; nam transuerſim ſectum odorem camphoraceum ſpirat et pingue ſentitur. Sub venditione in pondere piccoli ſingulae ſpecies, proportione quadam definita, iunctim veneunt, et adduntur huic ponderi librae quinque ob ſordes, quae ablui ſucco Citri et aqua calida debent; quo enim pellucidior et nitidior eſt, tanto maiorem valorem habet (ESCHELSKROON *Beſchreib. d. Inſel Sumatra p.* 60.). Cauendum maxime, ne a lucroſis hominibus additione Aluminis vel aliarum rerum corrumpatur. Sumatrana Belgicae ſocietati commerciorum in oppido Baros degenti venditur, indeque Batauiam venit, ex qua vrbe vel

immediate a Belgis vel per Chinenſes in Iaponiam transfertur.

In quem finem Iapones tanto pretio hanc natiuam Camphoram redimant, nondum ſatis exploratum eſt. Sunt qui iſtos ea tanquam additamento vulgaris Camphorae vti ſuſtinent, quo haec tanto praeſtantior fiat, cui ſcopo natiuae exiguam modo quantitatem ſufficere (ESCHELSKROON *l. c. p.* 61.). Id quod tamen ſtudioſius in rem loco idoneo inquirenti negatum fuit (MARSDEN *p.* 122.). A natione, mercaturae deditiſſima, hanc Camphoram propriae praeferri vnice ideo, quod exotica ſit, ſub tanto pretio vix exſpectari poteſt. Plus veriſimilitudinis habet, Iapones non ſatis eſſe verſatos in arte depurandi Camphoram patriam, ideoque coëmere exoticam. Plures autem conſentiunt, Iapones tantum tribuere efficaciae medicae huius Camphorae, vt vix vllam medicinam adhibeant, cui iſta non addita eſſet, putantes, animam quaſi inſpirare reliquis (GRIMM *l. c. p.* 372. TEN RHYNE apud BREYN. *l. c. p.* 11.). Vel ſolo odore cardiacas vires exſerere, Sinenſes et Siamenſes ſibi perſuadent, imo ſolam per os ingeſtam, ſtomacho proficuam eſſe, viſcerum obſtructio-

ſtructiones tollere rel. (TEN RHYNE); in febribus biliofis et putridis autem vulgare remedium ibidem eſt. Fertur quoque Iapones vernici illam admiſcere. Vtrum autem praerogatiuam veram in morbis habeat prae vulgari, Europaeorum certe medicorum experimentis conſtitui nequit, quum vix inſtar cimelii tantillum modo eius in muſea rerum naturalium transferatur. Quod longe ſerius in aura libera auolet, et, ſi optimae notae eſt, clarior ſit, quam altera, iam ſignificat, vires non omnino easdem vtramque poſſidere.

Eadem arbor fundit *Oleum Camphorae*, de quo ſupra quaedam iam monui. Eſt potius reſina liquida, quam oleum. Non ſolum ſponte, vt dixi, promanat, ſed lucri maioris ſine dubio cauſa inciſione quoque illud proliciunt. Fit haec transverſali directione ad profunditatem aliquot pollicum, indeque deorſum decliui modo exſcinditur, donec plana ſuperficies effingatur, quam dein excauant; cauo vncias 32 (a quart) complectenti, immittitur arundo accenſa per minuta prima circiter decem, vnde liquidum ad hanc partem attrahitur. Noctis ſpatio illud replet receptaculum illi deſtinatum, et noctibus ſubſequentibus tribus,

 praeuia

praeuia ignis applicatione noua quantitas promanat, etſi parcior, donec poſt paucas repetitiones omne exhauriatur (MARSDEN *l. c. p.* 123. Conf. GRIMM *l. c. p.* 373. TEN RHYNE *l. c. p.* 13.). Plagam fieri parum ſupra radicem GRIMMIUS ſpeciatim notat. Extra patriam non vſu venit, ſed excellit vi reſoluente et diſſipante. Sumatrani in ſpaſmis, tumoribus, quin inflammationibus extus illud illinunt, facileque ob inſignem ſubtilitatem poros ingreditur.

Et ex hiſce quidem duabus arboribus Camphora vnice cum lucro colligitur. Aſt inter congeneres *Laurus Cinnamomum* vel ob Camphoram, quam eius radix craſſa et ramoſa continet, et quae eius ſapore inſtruitur, memorabilis. Ea ſcatet non ſolum arbor Zeylanica et quidem Varietas Capuru Curundu h. e. Cinnamomum camphoratum, quae vnice intra ditionem regis inſulae reperitur (THUNBERG *N. Vet. Acad. Handl.* 1780. *p.* 58. Cfr. KÄMPF. *l. c. p.* 772.), ſed et Martinicenſis (JACQ. *Stirp. Americ. hiſt. p.* 118.) et Malabarica (*Hort. Malab. tom.* 1. *p.* 108.), in cuius radicis cortice haerere nominatim fertur. Deſtillatione aqua facta, vna cum oleo tranſit, a quo poſt refrige-

rium

rium ſeſe ſeparat et in cryſtallos ſeſe coadunat. Candidiſſima eſt et odore Camphora vulgari gratior (*l. c.*). Sed non conſtat ſerium vſum in locis natalibus inde fieri, certe ad remotas gentes non transuehitur.

Multae inſuper aliae ſtirpes reputantur camphoriferae, licet mallem, hocce iudicium chemicae indagini, quam ſimilitudini vnice ſaporis vel odoris, ſuperſtructum fuiſſe. Ita ſentio de Roremarino, Saluia, Sclarea, Hyſſopo et plerisque aliis verticillatis odoris, de Chenopodio ambroſioide, Camphorata, Millefolio, Agerato, Vnxia camphorata (LINN. *Suppl. p.* 368.) rel. De aliis quibusdam autem certiora nouimus, vtpote quum vera Camphora ex hiſce eruta declaretur. Huius cenſus ſunt Schoenanthus Perſicus (KÄMPF. *Amoen. exot. p.* 773.), Radix Zedoariae (GRIMM in *Eph. nat. cur. Dec.* 2. *Ann.* 3. *p.* 409.), Herba Thymi vulgaris (NEUM. in *Philoſ. Tranſ. vol.* 33. *p.* 321. Cfr. *Appar. med.* meus *vol.* 2. *p.* 125.), Radix Enulae (MALOUIN *Chimie medic. tom.* I. *p.* 321.), quam tamen nonniſi oleum eſſentiale inſpiſſatum largiri, nouiſſime ſignificatum (*Almanach für Scheidekünſtler* 1787. *p.* 153.), Herba Menthae piperitae (GAUB.

aduerſ. med. cap. 7. *p.* 99. Conf. *Appar. med. vol.* 2. *p.* 151.), Herba Lauendulae (HAGEN *Diſſ. ſiſtens docimaſiam concretionum in nonnullis oleis aethereis, Argent.* 1784. Doleo defeciſſe me hactenus eam legendi opportunitatem.), Cubebae (MEYER *v. Kalch p.* 80. DE MACHY *l'art du deſtillateur p.* 78.), Terebinthina (MEYER *l. c. p.* 81.). Remotiori paullum iure recentiores quidam ex Herba Anemones pratenſis (HEYER Vid. *Appar. med. vol.* 3. *p.* 94.), ſeminibus Foeniculi (HEYER in CRELLS *chem.-Journ. P.* 3, *p.* 102.), radice Aſari (GÖRZ in *Schrift. d. Berl. Geſellſch naturforſch. Freunde, vol.* 5. *p.* 482.) Camphoram ſeſe elicuiſſe arbitrantur, quum haec concrementa multis momentis a Camphora vulgari differant. Cautiores quoque ſerioribus temporibus euaſimus, ne ſpiſſamentum pingue membranularum aut floccorum formam prae ſe ferens, quod ſubinde deſtillatione aromaticarum plantarum vna cum oleo prodit, item coagula iſta in annoſioribus oleis deſtillatis conſpicua, confunderemus cum vera Camphora; futuro tamen examine conſtabit, anne in quibusdam vna cum ſale volatili oleoſo vera Camphora iuncta exiſtat. Verum largius et enucleatius in hocce momento verſati ſunt cll. CARTHEUSER (*Diſſ. de ſale volat. oleoſ. oleor. aether.*

in

in Diff. *phyſ. chem. p.* 327 *ſq.*) GAUBIUS (*Aduerſ. varii argum. p.* 99 *ſqq.*), HAGEN (*Diſſ. cit.*), quam hocce loco fieri poteſt.

Redeo iam ad Camphoram ex Lauri ſpecie, commentationi huic praefixa. *Bacca* eiusdem eſt ſaporis ex Camphora caryophyllacei, et ex hac ſevum pro candelis exprimitur (THUNB.). *Folia* huius contrita Camphoram ſpirant. *Lignum* fabricandis ſcriniis inſeruit. *Radix* autem prae ceteris partibus, prout et odore cognoſcitur, diues eſt Camphora. Quae ex hac arbore petitur merito diſcriminis cauſa Camphora *Iaponica* nuncupatur, quum hactenus nonniſi ex Japonia in alias terras translata fuerit. Quomodo proliciatur, paucis modo verbis cll. viri, qui Iaponiam adierunt, memoriae reliquerunt. Radices vnice in hunc finem vſurpari TEN RHYNE (in BREYN. *prodr. p.* 12.) innuit; praeter hanc autem et ramos iuniores (inquit non diu progerminatos) CLEYER (*Eph. nat. cur. Dec.* 2. *Ann.* 10. *p.* 79.), radicem et lignum absque mentione trunci vel ramorum memorat KÄMPFER (*Amoen. p.* 772.); radicem autem et lignum trunci indicat THUNBERG (*Fl. Iapon. p.* 72.). Hae ipſae partes, poſtquam gran-

diusculae arbores autumnali tempore praecisae fuerint et radices euulsae in festucas vel assulas discissae cum aqua pura immittuntur aheno s. vesicae ferreae (TEN RHYNE, KÄMPFER.), vel cupreae (CLEYER). Non vacuam hanc cl. TEN RHYNE describit, vt reliqui, sed significat supra cauitatis medium craticulam inseri, fundo aquam infundi, craticulae autem ramenta ad vesicae repletionem vsque iniici. Scopus huius craticulae est, vt vaporibus excalefactae aquae surgentibus dura frustula emollita tanto facilius Camphoram dimittant. Vesica instruitur collo longo et angusto (CLEYER), versus apicem acuminato (TEN RHYNE), quod ex descriptione RHYNEI videtur disiunctam partem constituere (nunc doliolum vocat). Collo superponitur capitellum fictile latum amplumque (CLEYER), rostratum (KÄMPFER), stramine repletum. Sic vesica peculiari furno immissa coctio instituitur, et quidem ex KÄMPFERI reliquorumque praeter RHYNEUM narratione, contactu aquae et segmentorum arboris immediato, per 48 horas protracta (CLEYER), sub qua Camphora sursum versa, niuis instar alba, stramini capitelli adhaeret. Furnum cum vasis dictis figura delineauit CLEYERUS, sed capitelli rostrum non repraesentat, nec commemo-

memorat. Folia concisa vna cum reliquis supra dictis partibus adhiberi et recipiens vas alembico combinari, vt NEUMANNUS (*Chymie vol.* 2. *P.* I. *p.* 285.) innuit, ex fontibus colligere non datur. Attamen Dresdae ex foliis semisiccis et ramis iunioribus arborum ibi reperiundarum pharmacopola BEYLICH destillatione cum aqua Camphoram elicuit cum oleo Camphorae, adeo vt decem librae foliorum et ramusculorum erogauerint olei drachmas duas et Camphorae purae vncias duas cum dimidia (*Hamb. Magazin vol.* 18. *p.* 96.).

Itaque Camphora per sublimationis modum obtinetur. Per vasorum structuram commodiorem sine dubio minori eius dispendio encheiresis fieri posset; sed elicere Camphoram, rusticorum opus est in prouincia Satzuma et insulis Gotho (KÄMPF.). Et pretium exiguum, quo Iapones illam vendunt (de quo supra), insuper testatur, prouentum eius in Iaponia esse largissimum.

Camphora, ex Iaponia transmissa, *cruda* vocatur, (Gallis Camphre brut, Germ. roher Kampher). Constat glebis exiguis plerumque griseis, quibus multae sordes ex stramine, ligno, pilis, lana rel. immixtae sunt. Et sic transfertur intra vasa lignea

stramine

ſtramine tecta in Aſiam, Turciam et Europam. Longiori via ſi tranſportanda, reconditur intra vaſa ex metallo Tutanego (OSBECKS *Oſtind. Reſa p.* 161.). Magna eius pars in Perſiam, Bengaliam, Suratam, Chinam indeque in Europam peruenit. Nullus eius vſus fieri poteſt, antequam ſublimatione noua depuretur. Artem iſtam, quam rafinationem vocant, Veneti olim exercuerunt, ſed hodie in Belgarum manus tranſiit, quae, quomodo fiat, iamiam exploratum eſt, et a variis ſcitis viris, qui adſtiterunt encheireſi, deſcriptum, niſi hoc ſcrupulum moueat, quod iſti tum modo ab artificibus admiſſi, dum Camphora vaſis iam indita fuerat. Hinc forſitan etiamnum arcanam artem declarat ill. LASSONE (*Hiſt. de la Societé en Medec. à Paris, vol.* 5. *p.* 263.), nec niſi familiis quibusdam Belgicis reſeruatam. Non peregrino additamento ſemper in hunc finem opus eſt. Succeſſit enim res MODELIO (*Chym. Nebenſtund. p.* 190. Cfr. HAENEL *Diſſ. de Camphora*) ſola ſublimatione in cucurbitis vitreis arenae immiſſis ſub moderato igne; ſed hicce cl. vir videtur potius experimenti cauſa et in priuatum vſum hunc depurationis modum adhibuiſſe. Aſt vere in Belgio in quibusdam officinis chemicis, conſequenter maiori longe quanti-

quantitate ſimplici hacce via Camphoram purgari, teſtantur qui praeſentes fuere et encheireſin ample deſcribunt cll. BOMARE (in *Mémoires preſentés à l'ac. R. des ſc. vol. 9. p. 470. ſqq.* et in cl. DEMACHY *Art du deſtillateur p. 78. ſqq.*, qui ipſe adſtitit cl^mo BOMARE encheireſin hanc imitanti) et JARS (*Voyages metallurgiques, tom. 3. p. 322. ſqq.*), quorum neuter additamenti meminit. Officinae eiusmodi mox pluribus mox paucioribus furnis inſtruuntur, hinc mox plura mox pauciora vaſa ſublimatoria comprehendunt. In hiſce quoque aliquod in minoris ponderis momentis diſcrimen ſub encheireſi obtinet. Sic in alia primum conquaſſatur Camphora cruda in mortario ferreo (DE MACHY); in alia in cupa lignea inſtrumento ſcindente in particulas valde exiguas comminuitur, deinque per cribrum pelleum, cuius foramina diametro piſum aequant, tranſmittitur (JARS); iterum in alia, mola quadam manu verſanda conteritur. Comminuta haecce Camphora immittitur in cucurbitas exiguas altitudinis ſex vel ſeptem pollicum ex vitro albo tenui, quarum venter deorſum conuexo planus eſt, diametri circiter octo vel ſeptem pollicum, collum longitudinem pollicum duorum cum dimidio habet cum orificio poll. $\frac{3}{4}$ (Figura cucurbitae vid. in JARS

l. c.

l. c. tab. 9.). Quaelibet, poſtquam paullum ſupra libras duas Camphorae iis inditum fuerit, in catinum ferreum arena repletum collocatur. Singulis peculiares furni deſtinati ſunt, ita exſtructi ex lateribus, vt quinquaginta circiter eiusmodi furni iunctim coadunentur (Figura furni cernitur in FERBERS *neue Beytr. z. Mineralg. vol.* 1. *fig.* 15. licet ibi non conſpiciatur arcus cuilibet furno ſubditus, cuius mentionem facit JARS). Cucurbita in catinum repoſita nonniſi ad dimidium ventris arena contegitur, quod ſolet menſura eſſe, ad quam Camphora liquata aſcendit. Pro calefaciendo furno turfa vſurpatur, qua accenſa initio non obturatur orificium, ſed cucullo ſiue tegmine modo, ex ferro ſtanno obducto, conico et ad latera catini deſcendente, absque contactu cucurbitae operitur, donec humiditas euecta, quae diffluxit per latera coni huius, diſparuerit; tum demitur et eius loco goſſypii floccus vel et complicata charta (Vid. *Pharm. Suec. ed.* 3. *p.* 61.) intruditur: quo tempore liqueſcit Camphora, niſi antea id factum fuerit. Ignis inter haec moderamen iuſtum maxime neceſſarium eſt, quod regitur ad normam thermometri, et cui ceſpes bituminoſus, vt quae calorem mitem aequalem ſua natura ſuppeditat, maxime

maxime fauet. Si iuſto minor calor eſt: ſublimatio non contingit; ſi iuſto maior: Camphora vltra orificii cancellos eleuatur et ad latera defluit. Ne vero Camphora colli lumen claudat, pluries bacillo ferreo materies auferenda eſt, et aditus liber aëri reſtituendus, goſſypio inter haec alternatim remoto. Refrigeratis cucurbitis hae franguntur. Camphora pura ad ſuperiorem ventris cucurbitae partem condenſata tum formam panis vel placentae refert, ſurſum conuexae, deorſum concauae, medio perforatae, ex agitatione bacilli ferrei, pondere librarum duarum; ſeparatur ab iſta prominentia ex colli figura reſidua, item, quicquid ſordium adhaeſerit, deraditur, vt nonniſi maſſa alba tranſparens ſeruetur, quae charta coerulea, vel rubra (DEMACHY), quae poſterior mihi non occurrit, ad venditionem inuoluitur. Quod remanet in cucurbita nonniſi cruſta tenuis eſt, quae vt materies inutilis reiicitur. Labor intra diei ſpatium finitur. Et in hac quidem deſcriptione ob diluciditatem et accurationem cl^mum JARS potiſſimum ſequutus ſum. Sine dubio Camphora tanta ſimplicitate depurata ſponte iam inſignem puritatis gradum prae ſe tulit.

Sed ſi heterogeneis, quas ſupra dixi, partibus Camphora inquinatur, ſub ſublimatione empy-

reuma-

reumaticum oleum emergit, quod absque additamento calcareo Camphorae colorem luteum impertiturum esset, et vim eiusdem medicam manifeste mutaret. Hinc aliquando calcem vel cretam admiscere Camphorae crudae opus est. Id re vera in Belgio fieri, testium idoneorum fide nouimus. Ars haecce iam inualuit ante centum annos temporibus cl. TEN RHYNE (V. BREYN. *prodr.* *p.* 12.), qui refert librae vni Camphorae impurae vnciam vnam calcis viuae addi. Cl. CRAMER cretam substitui monet, eadem ceteroquin, quam modo indicaui, proportione (JARS *l. c.* *p.* 327.). MARCGRAFIUS (*Chym. Schrift. vol.* 1. *p.* 262.) calcem dilapsam idoneam declarat, sed alia proportione, tertiam scilicet vel quartam eius partem requirens. Pharmacopoeae Sueciae auctoribus (*Ed.* 3. *p.* 60.) calcis vstae in puluerem redactae vncia vna pro Camphorae crudae libris duabus placet; quum rursus cl^mo FERBER (*N. Beytr. z. Mineralgeschichte vol.* 1. *p.* 371.) narratum, Amstelodami cretae vncias duas Camphorae librae vni admisceri. Discriminis in proportione ratio videtur in gradu diuerso puritatis Camphorae contineri. Ceterum encheiresis sub hocce additamento fere eadem est, ac ista modo descripta tam quoad vasa, quam ignis

ignis et reliquorum administrationem, vt constat descriptione FERBERI eximia, qui tamen narrat, tegmen istud conicum ex ferro per stannum incrustato initio, donec Camphora liquescat, arena obtegi, postea auferenda, et tum tegmen istud commutari cum alio frigido, apice aperto. Ipse nullum thermometrum in officina a se conspecta offendit; vnde liquet, empirice tantummodo caloris iustum gradum determinatum ibi fuisse. Eo quoque edocemur, residuum Camphorae, quod fragmentis cucurbitarum adhaeret, immitti aheno oblongo cupreo, cui aliud eiusdem figurae loco alembici imponitur, et in furno vulgari anemio sublimari (Conf. EIVSD. *fig.* 17.).

Depurari etiam spiritu vini Camphora se patitur, dum nimirum, solutione praegressa, destillatio instituitur, qua spiritus primum transit, dein Camphora, quae in panes liquatione intra clausum vas transformatur (LEWIS *Mat. med. p.* 168.). Sed sumtuosus nimisque prolixus videtur hicce modus, quam vt pro maiori quantitate Camphorae idoneus possit haberi.

Ex dictis concluditur, aeque bene depurationem succedere posse extra Belgium, modo

officinis ſumtus neceſſarii impendantur. Quod Pharmacopoea Suecica modum inter formulas expoſuerit, hariolari ſinit, artem ibidem a quibusdam exerceri. Ita Hafniae quoque largiori copia ſublimatio fit (CRELLS *chem. Entdeck. P.* 3. *p.* 87.).

Camphora conſtituit maſſam albam, leuem, ſolidam, ad attactum ſubunctuoſam, ex mollitie fragilem, inter dentes ſubtenacem, pellucidam, odoris valde fragrantis, ad Rorem marinum accedentis, valde fragrantis, qui largo ambitu ſeſe ſpargit, ſaporis aromatici, amaricantis, cum ſenſu primum caloris inſignis dein frigoris. In ſuperficie aquae natat. Aëre libero vel negligentius tecta ſenſim ſenſimque diſparet. Minimum eius diſpendium fit aëre frigidiſſimo et ſicco, maius in temperie eius calida et ſicca, maximum in calida et ſubhumida (BERGII *Mat. med. veg. p.* 322.). Vitris ante clauſis plane nihil eius auolat, vt conſtitit experimento facto in vitro hermetice obturato, alioque cera clauſo, in quorum vtroque nihil de pondere per triennium receſſit (ERASM. BARTHOL. in *Act. med. et phil. Hafn. vol.* I. *p.* 106.). Flammae admota ardet lumine lucido albo et fumo copioſo, qui in fuliginem condenſatur, ſed absque carbone

vel

vel cinere relicto. Ardet quoque frustulum paullo maius sub natatione in aqua. Lente vitrea autem vel speculo caustico non accenditur, licet charta et tabula lignea lenti subiecta ignem conceperit (A BERGEN in *N. Act. nat. cur. vol.* I. *p.* 197.). Nec in flammam erumpit, carboni candenti imposita, sed in fumum resoluta aufugit. In cochleari metallico cito liquatur in olei speciem, et in halitus fragrantes resoluitur. Pertinet ad corpora electrica non inferioris ordinis, nam frustum maius panno laneo adfrictum corpora leuia attrahit et per condensatorem cl.[mi] VOLTA scintillas excutit (LICHTENBERG in litt. ad KOSEGARTEN. *Diss. de Camph. p.* 43.). Motus tamen Camphorae in particulas exiguas diuisae, qui in superficie aquae conspicitur non a vi electrica, vt cl. ROMIEU (*Mem. de l'ac. R. d. sc. de Paris* 1756. *p.* 449.) existimauit, sed attractione particularum locum exhalatione perpetuo mutantium dependet (LICHTENB. *l. c. p.* 38. *sq.*). Mirum, cl[mum] A BERGEN motum gyratorium fortiorem in aqua frigida quam calida vidisse, quin fortissimum in aqua gr. 20. Fahrenh. infra punctum congelationis frigida (*Nov. Act. nat. cur. tom.* I. *p.* 195.), quum cl. LICHTENBERG (*l. c.*) expresse moneat viuidiorem esse hunc motum in

 aqua

aqua calida. Forma cryſtallorum, ſub qua Camphora comparet, dum ſpiritus vini, quo ſoluta fuit, in vitro ſubter microſcopio difflatur, ſtellulas niueas refert radiis vel vno vel quatuor vel ſex (LEDERMÜLLER *mikroſkop. Ergözungen tab.* 39. *p.* 77.). Per modum praecipitationis, ſi Camphorae ſpiritu vini ſolutae inſtillatur aqua, vegetatio elegans formatur (ROMIEU in *Mem. de l'ac. d. ſc. l. c. p.* 443. *cum figg. tab.* 9. 10.).

Aqua Camphoram penitus non ſolui, omnes fere vno ore aſſerunt, ſed contrariari videtur ſapor odorque, quo aqua praecipue calida imbuitur, in qua per tempus Camphora moram traxit, licet vterque ſenſim pereat. Spiritu vini rectificato facillime ſoluitur ſub duplo menſtrui pondere (MORVEAU *Elem. de Chymie tom.* 3. *p.* 365.); FR. HOFFMANNUS aequale pondus aſſignauit (*Obſ. phyſ. chym. p.* 144.). Haec ſolutio ſi calore in ebullitionem aucto loco arcto et bene clauſo redigitur ad exhalationem perfectam fere, face accenſa illata confeſtim aër inflammatur (BOMARE apud MORVEAU). Aqua affuſa ſolutioni ſpirituoſae praecipitatur Camphora absque vlla eiusdem alteratione. Mucilagine Gummi Arabici contrita, addita demum aqua,

aqua, connubium per plures dies fere omnino ſeruat (FRENCH in *Med. Obſ. and Inquir. vol.* I. *p.* 421.). Soluitur oleis tam expreſſis quam aethereis. Parem vim in eam exercent acidum Vitrioli et Nitri, a quibus tamen absque calore vel motu inteſtino ſoluitur, vnde nulla inflammatio ſubſequitur. In acidi Vitrioli miſcela oleum rufo-fuſcum homogeneum repraeſentat; acido Nitri autem ſi ſoluitur, in ſuperficie eius inſtar olei comparet, inſigni acrimonia inſtructi; ex vtroque menſtruo autem aqua frigida infuſa priſtinam formam et indolem recuperat. Valde imperfecte et inconſtanter modo ſoluitur acido Salis, nam licet inde oleum album coagulatum emergat, Camphorae plurimum tamen ſponte rurſus ſeparatur loco praeprimis calido. Aceto arte WESTENDORFII concentrato ſoluitur, non autem aceto non concentrato; nec acido Sacchari, vel eſſentiali Tartari, vel lignorum (KOSEGARTEN *Diſſ. de Camphora p.* 26.). Soluitur et aëre fixo aqua frigida excepto (BERG. *M. m. p.* 320.). Reſpuit vnionem cum alcali, ſiue fixum ſit, ſiue volatile, nec cum alterutro ſaponem efformat, absque peregrino adiumento, in quem finem alcali cauſticum elegit cl. BINDHEIM (CRELLS *chem. Entdeck.*

P. II. p. 113.). Soluitur in aqua calcis pura (ALEXANDER's *experimental Essays p.* 138.).

Multa igitur, vt ex dictis elucet, Camphora cum oleis essentialibus, aethere, et resina, communia habet; in multis tamen tam ab hisce, quam aliis corporibus, Gummi, Gummi resina, Sale volatili oleoso, ita differt (Conf. comparatio Camphorae cum hisce in NEUM. *Chem. vol.* 2. *P.* 1. *p.* 292. *sqq.* et quoad aetherem KOSEGARTEN *Diss. de Camphora p.* 23.), vt necesse sit, pro singularis plane naturae substantia agnoscatur.

De partibus, ex quibus Camphora confletur, varie disputarunt, coniectura potius quam tentaminibus chemicis nixi. Non attinet omnes huc spectantes hypotheses hic recensere (Conf. KOSEGARTEN *Diss. l. c. p.* 44.). Nec sententia NEUMANNI (*l. c. p.* 306.), quod ex copia phlogisti, pauxillo aquae et subtilissima terra constet, in omnibus satisfacit, quum ista saporis nulla ratio detur. Abstinere a chemico scrutinio, fecit procul dubio molesta experientia, quod resuscitari ex menstruis, quibus subacta fuerat, Camphora facile sua integritate possit, ita vt aeque pertinax decompositioni resistat, ac Hydrargyrus. Legi merentur

inge-

ingenioſa et operoſa experimenta, quae cl. KOSEGARTEN in hunc finem inſtituit. Poſt varia irrita, tandem per pluries repetitas deſtillationes Camphorae cum magna quantitate ſpiritus Nitri dephlogiſticati eo peruenit, vt eliceret cryſtallos ſalinas, albas, nitidas, parallelepipedas vel laminas rhomboidales et rectangulares. Hoc ſal fuit acidum, diſcrepans ſua natura ab aliis acidis, vnde putat eſſe partem Camphorae conſtituentem, et obiectionibus eorum obuiam it, qui putarent originem traxiſſe ex acido Nitri, vel nonniſi acidum Sacchari eſſe mutatum (Vid. *l. c. p.* 61. *ſqq.*). Acidum e contrario Camphorae per ſpeciem combuſtionis generari ſub operatione, nec antea adfuiſſe, vult cl. MARET (in CRELLS *Annal.* 1786. *vol.* 2. *p.* 138.). Camphorae cum acido vitriolico tractatione phlogiſton modo et terra iſtius conſpicienda ſeſe praebent (KOSEGARTEN *l. c. p.* 51.).

Apud Graecos veteres nulla Camphorae mentio fit, ſed Arabes primi illam inter medicamenta celebrarunt, Cafur vel Canfur illam nuncupantes et refrigerantem vim illi adſcribentes (Vid. AVICENNA ed. ALPAGI et RINII *p.* 563. et SERAPION). Seriori autem aetati reſeruatum fuit,

naturam et virtutes eius plane ſingulares verius explorare.

In hunc finem quoque frequentia in animalibus varii generis experimenta a cll. MENGHINI, CARMINATI, MONRO aliisque capta ſunt, quae multa illuſtrant phaenomena, ſub vſu Camphorae in corpore humano ſeſe manifeſtantia. Et horum quidem animantium quaedam magis, alia minus, ab humana natura aliena ſunt. Ex priori cenſu ſunt inſecta multiplicis generis. Fruſtulum Camphorae prope oſtiolum, ex quo prorepſerunt formicae, repoſitum, haſce mox valdopere turbauit, vt procedentes illico latibulum priſtinum quaereſent, reliquae perterritae et fugatae vndique diſcurrerent (MENGH. in *Comment. Bonon. tom. 3. p. 314.*). Hae turbae prout ſignificant, halitus Camphorae formicis valde moleſtos eſſe: ita manifeſtior longe euadit vis eorum in inſecta, hiſce, intra ampullas vitreas octo vnciarum capaces charta perforata tectas, iunctim cum fruſtulo Camphorae granorum ſex reconditis. Adhibita ad haec pericula veſpae, muſcae, pulices, culices, ſcorpiones, cimices, pediculi, formicae, erucae, aranei, ſcarabaei, qui horrea praedantur, curculiones tritico fabisque

inſeſti,

infeſti, tineae, quae lanea deſtruunt; ſingulaeque horum ſpecies intra propriam ampullam incluſae. Omnibus et ſingulis, exceptis tineis, Camphora ſub hocce adminiſtrationis modo venenum exſtitit; nempe poſt agitationes multas et ſubſequentem languorem, ſoporem, vel et conuulſiuos motus; perierunt, quaedam citius, aliae lentius. Celerius quoque iſta necata aeſtate quam autumno, celerius flante auſtro quam borea, quorum diſcriminum ratio continetur in exhalatione Camphorae diuerſa; quae aeſtate et auſtro flante viuidior (MENGHINI *l. c. p.* 315-317. Conf. CARMINATI *de animal. ex mephitibus interitu p.* 186.). Tineae, quae vapores adpoſitae Camphorae eluſerant, non pares tamen fuere violentiae ſuffitus Camphorae accenſae ferendae, qui ſuffitus et potentiorem vim in alia inſecta exſerit. Huic tentamini vel ardens carbo vel lapillus candens ad excipiendam Camphoram idoneus eſt (MENGH. *l. c. p.* 319.). En artem, qua veſtiariis, horreis et granariis, egregie conſuli poterit.

Transgredior ad experimenta, quibus maiora animalia, noſtrae naturae propiora, ſubiecta ſunt, de vi effluuiorum Camphorae primum commen-

 taturus.

taturus. Haec ipſa ranis in vitro longitudinis latitudinisque quatuor pollicum, cui inditae erant drachmae tres Camphorae, intra vndecim vel viginti minuta pr., et vni intra tres horae quadrantes deleteria exſtitere, poſt praegreſſos motus praeternaturales, reſpirationem difficilem, anxietatem, tremores, neruorum diſtentiones, ſtuporem (CARMINATI *l. c. pag.* 186.). Similibus affectionibus correpti ſunt paſſerculi picaeque marinae (*loc. cit. p.* 190.). — Euentus idem fuit in ranis et paſſerculis ex fumo Camphorae accenſae et dein extinctae intra vas vitreum; nec reuiuiſcere potuerunt ranae, etiamſi ſemimortuae in aërem purum protraherentur (*l. c. p.* 179-184.).

Sed magis intereſt ſcire, quid Camphora per os largius ingeſta in brutis effecerit. Horum e numero fuerunt volucres varii generis ſcilicet paſſerculi (MENGHINI; CARMINATI), columbi, coturnices (MENGHINI *Comment. Bonon. tom.* 4. *p.* 201. 205.), item hirundines, merulae, galli gallinacei (CARMINATI *p.* 199.), ranae iterum (MENGHINI; CARMINATI *p.* 192.); tum et quadrupedia varia, nimirum feles, canis (MENGHINI *p.* 203.), oues (MENGH. *p.* 203. CARMINATI *p.* 206.) et cuniculi

(CARMIN.

(CARMIN. *p.* 202.). Effectus in hisce varii, nec vlla horum constantia, nisi in eo, quod omnes grauiter afficerentur; quaedam temulenta euaserunt, alia in furorem coniecta, alia sopore oppressa sunt, quibusdam anxietatem, stertorem, gemitus, eiulatus, spumam ante os, excitauit, alia inde correpta singultu, tremoribus vel conuulsionibus valde conspicuis, epilepsia adeo. In nonnullis euacuationibus natura sibimet auxilio fuit, vt vomitionibus, deiectionibus aluinis, ptyalismo, profluuis lotii. Quibusdam tamen post luctamina dicta necem attulit. Memorabile et hoc, quod frustum Camphorae vomitione subinde reiectum, etiamsi grauiter laborasset animal, exiguam modo ponderis iacturam perpessum fuerit. Pro natura animalis diuersa, quibusdam minor quantitas indita, vt volucribus, quibus pauca grana aliquando iam infesta fuerunt, aliis, vt quadrupedibus, maior e. c. felibus, quas grana viginti quatuor perdiderunt (MENGHINI *Comm. Bonon. tom.* 3. *p.* 314. *sq.* CARMINATI *de anim. ex mephit. interitu p.* 186. *sq.*). Oues, etsi male ex drachmis duabus affectae, eluctatae tamen periculum sunt, quin ea, quae vnciam dimidiam sumere cogebatur (MENGHINI *p.* 203. CARMINATI *p.* 206.). Canis drachma vna

et

et dimidia furere incepit, vnde, ad peiora euitanda, occidere illum e re visum (MENGH.). In alio cane duabus drachmis ingestis hydrophobiae indicia adeo sese manifestarunt, sed sensim tamen mentis suae compos euasit cum restaurata vita (BRUMWELL in *Med. Observ. and Inquir. vol.* 6. *p.* 229.). Id quoque animaduersum, in singulari specie animalis non semper eandem dosin exitio fuisse, hinc post interualla iusta sensim sub iterato experimento dosis aucta (MENGHINI), nisi opportunius visum, mox initio, euentu alieni experimenti monente, pondus maius intrudere (quod quidem subinde cl. CARMINATI fecit). Eluserunt tamen duo cuniculi periculum ex drachmis duabus simul ingestis absque vllo naturae leuamine, dum alius ex eadem quantitate apoplecticus caderet (CARMINATI *p.* 203.). — Iuuat quoque considerare, quaenam singularia in enecatorum corpore post dissectionem conspecta fuerint. Muco ventriculus praeter consuetudinem abundauit et inflammatus apparuit, cibus autem indigestus; animalia profundo somno sopita occubuerunt meningum, pulmonum, cordis, vasorum et intestinorum inflammatione; bilis quoque in hisce in tenuia intestina vbertim effusa exstitit (MENGHINI

l. c.

l. c. p. 204. CARMINATI *l. c. p.* 202.). — Operae quoque pretium visum, Camphoram per anum immissam tentare. Hoc quum fieret in cuniculis, drachmis duabus ope Gummi solutis, eadem subsequuta incommoda, quae modo exposui, in necem vsque; idem in cadaueribus spectaculum (CARMINATI *p.* 204. *sq.*).

Nocendi necandique animalia, quae Camphorae inest, potestas sine dubio halitibus subtilibus, quos spargit, praecipue imputanda, qui ipsi neruos cerebrumque in primis impetunt. Nam infesta est Camphora, antequam soluta in sanguinem transierit, vt reiectum vomitu frustulum vel in ventriculo post mortem residuum demonstrat. Protractiori autem actione inflammat tam partes, in quarum immediato contactu est, quam alias remotiores. Labefactare digestionis vires, vestigio pariter non obscuro cognoscitur. Sectis vero mox post mortem animalibus constitit veritas ingeniosi effati cl. BURSERII: Camphora fibrae muscularis irritabilitatem imminui (*Instit. med. pract. tom.* 3. *p.* 190.); ad quod confirmandum praesertim spectant eximia cl. CARMINATI pericula. Hocce quoque argumentum, quantum colligo, studiosius

attigit

attigit cl. SEVERI (in *Diss. de Camphora, Ticenis reg. a.* 1776. defensa Vid. *Gött. Anz.* 1778. *Zug. p.* 733.). Nempe deleto iam omni neruorum sensu micare pergit per plures horas cor, quin incrementum cepisse cognoscitur, et musculorum irritabilitas persistit (CARMINATI *l. c. p.* 172. 208.). Ad vim neruos insensiles reddendi corroborandam experimenta cl. MONRO in ranis suscepta quoque faciunt. Applicata enim Camphora cruri, stupor in iis subsequutus est (*Essays and Observ. phys. and literary, vol.* 3. *p.* 351. 353.). Irritare et calefacere Camphoram, vasorum, quibus applicatur, turgescentia et rubedo declarat. In sanguinem resorberi, alia experimenta in ranis facta probare videntur (MONRO *l. c. p.* 357.).

in hois Sanct.

Experimenta in brutis instituta licet saepe nonnisi temere ad corpus humanum applicentur: heic tamen conspiratio egregia obtinet, siue noxios effectus ex nimia dosi respicias, siue salutares in vario morborum genere, quo hominum genus conflictatur. Nempe hi posterius dicti euentus ex istis mirifice illustrantur. Vir ex deglutita drachma dimidia Camphorae, oleo Oliuarum solutae, mox ardore ventriculi corripiebatur, oculorum caligine

et

et congeſtione inſigni humorum ad caput, ſed poſtquam in auram liberam ſeſe tranſtuliſſet, paullo poſt diſparuerunt haec omnia incommoda (WHYTT's *Works* p. 646.). In alio ex eadem quantitate multa ſimilia exorta, ſed cum nauſea, quae in vomitum bilioſum tranſiit, ſanguine coloratum, et cum pulſu ſenſim citatiori (GRIFFIN *Diſſ. de viribus camphorae, Edinb.* in *Gött. Anz.* 1769. *p.* 1408. et ALEXANDER's *experim. Eſſays*, *p.* 141.). Item in alio, qui ſcrupulos duos ingeſſerat, ardore ventriculi ſcena initium capiebat, pulſu pluribus ictibus per minuta pr. decreſcente, tribus horis poſt oſcitatio et ſomnus ſubſequebatur, vertigo per interualla grauans, ebrietas, horror leuis et impalleſcentia vultus (De neutro caſu exitum definire poſſum, quum diſſertationem ipſam perluſtrare iam mihi non ſuppetat.). Experimenta, quae cl. ALEXANDER (*l. c. p.* 227.) in ſemet ipſe inſtituit, tanto maioris ponderis ſunt, quum, vtpote medicus, tanto curatius omnium ſenſationum et motuum rationem habere potuerit, ſaltim quamdiu ſui compos fuit; nominatim decrementum et incrementum numeri pulſuum exactiſſime obſeruauit. Ex aſſumto ſcrupulo vno ab ictibus arteriae 68 decidit numerus ad 66 vel 65. Captis vero ſcru-

pulis duobus cum ſyrupo Roſarum pallidarum, in ore mox calorem ingratum ſenſit, pulſus ſenſim ab ictibus 77 deſcendit ad 67, et thermometrum ventriculo admotum vno gradu decidit. Inter haec inſignis virium deiectio cum oſcitatione et pandiculatione moleſta fuit. Tum vertigo, nauſea, memoriae defectus, abolitio ſenſuum, furor adeo cum ſpumante ore, conuulſiones, tremor, ſopor inciderunt, et pulſus ad centum adeo ictus acceleratus. Tepida aqua potata euomuit partem maximam Camphorae non ſolutae, licet tres horas antea iam ingeſta fuiſſet, vnde pedetentim ſenſuum vſus rediit, et ſuperſtes vertigo, tinnitus aurium, calor et tremor, bibita Thea cum ſucco Limoneorum et Aurantiorum, dein ſubſequo ſomno naturali, omnino deuicta fuerunt; ſuperfuit modo alui obſtructio pertinax (*l. c. p.* 128. *ſqq.*). Alia et exempla proſtant, quod et maiores doſes apud homines ſanos ebrietatem, vertiginem et ſpaſmos excitarint (COLLIN *Obſerv. circa morbos P.* 3. *p.* 148.).

in morbis

Quoniam vero multa medicamenta ſano corpori detrimento ſunt, quae a morboſo impune feruntur, quid in hoc Camphora inſigni quantitate ingeſta efficiat, ponderandum eſt. Tum modo largio-

largiorem doſin eius vertiginem peperiſſe aegris, notat auctor quidam (libelli Anglici Germanice verſi ſub titulo *von d. Wirk. des Camphers und Calomelas*, *p.* 56.), quando ſoluta propinata fuit ſub ſordibus primarum viarum et obſtructione aluina, non vero in bolo. Quum ad febrem bilioſo putridam coërcendam largior Camphorae doſis exhiberetur a granis decem ad drachmam dimidiam tertia vel quarta quauis hora, quin quibusdam caſibus, ſingulis horis: ecce in tantum non omnibus ſucceſſerunt notabile caloris cutis decrementum, pallor eiusdem, obſcuratio viſus, reſpiratio crebra et difficilis, pulſus minor frequens inaequalis et intermittens, interdum rigores. Sed haec ſymptomata ſubito exorta breui ſeſe ſubtraxerunt, nec vnquam vltra horae dimidium perdurarunt, tum pulſus tardior aequalis et maior euaſit, reſpiratio libera, cutis calida et rubicunda, oculi ſplendorem ſuum recuperarunt et tremores euanuerunt, ſtupor ceſſauit rediitque mentis liber vſus, conuulſionesque, ſi quae adfuerunt, ceſſarunt. Iteratae doſes mitius affecerunt aegros (CALLISEN in *Act. R. ſociet. med. Havn. vol.* I. *p.* 418.).

Hactenus enumerata in brutis hominibusque obuia phaenomena multis momentis congruunt

cum iis, quae Opium excitat; eadem fere vtrobiuis effectus celeritas, quae impreſſionis in neruos documentum praebet; eadem ſub parua quoque doſi poteſtas; eadem in ſenſu ſopiendo, in vi irritabili autem excitanda efficacia. Quae tamen duplex vis contrario ordine ſeſe conſpiciendam dat in Camphora, quam in Opio (V. *Appar. medic. vol. 2. p.* 236.); quippe in hoc languor ſyſtematis neruoſi excipit irritationem praegreſſam, in iſta praecedit languor, ſubſequitur incrementum irritabilis muſcularium fibrarum virtutis. Multa quoque ex hiſce effectibus peti poſſunt argumenta ad diſcutiendum diſſidium, vtrum Camphora refrigeret, an calefaciat. Ex ſententia veterum frigidae naturae eſſe, ſupra iam indicaui. Inter recentiores, qui eandem opinionem arripuere, memorandus eſt FR. HOFFMANNUS (*Diſſ. de vſu interno Camphorae* 1714. *p.* 20.), qui redarguens alios, qui valde calidam eſſe pronunciant, aſſerit, ſe eam ad ſcrupulum vnum vel drachmam dimidiam in ſpiritu vini ſolutam cum vehiculo ſufficiente exhibuiſſe multoties homini ſano ſine intenſiori calore et pulſus incremento, ſed potius manifeſtum refrigerium praeſertim circa praecordia attuliſſe; pergitque, vnciam vnam ſpiritus vini vel vnicum hauſtum vini generoſi

neroſi plus caloris in corpore excitare, quam duas drachmas Camphorae. Nec longa annorum ſerie mutaſſe mentem ſuam teſtatur praefatio libro cl^mi^ TRALLES (*De virtute Camphorae refrigerante* 1734. *p.* 23.) praefixa. Sed ipſum libri auctorem in hancce partem abiiſſe, titulus iam indicat. Nec veretur cl. POUTEAU (*Melanges de Chirurgie p.* 184.) Camphoram frigidam declarare, nixus praecipue caſu puerperae, cui intra ſemihoram ſexaginta grana eius contra colicos dolores data, vnde frigore per horam fere durante cum pallore inſtar mortuae correpta eſt, ſed ſenſim calor naturalis absque ſudoribus rediit. Varia quidem ſuggeri poſſunt argumenta, quae fauere refrigeranti eius indoli videntur, quorſum referunt ſenſum frigoris in lingua, efficaciam in morbis inflammatoriis, inhorreſcentiam, pallorem pulſusque decrementum aliosque ſupra recenſitos effectus. Sed cauſam caloris tollendo ſaepe refrigerium ciet, prout ſubinde vinum generoſius incaleſcentiam moleſtam corporis pulſusque velocitatem tollit, et poſt ipſam applicationem veſicatorii id aliquando in inflammatoriis morbis contingit. Quis vero audet vinum vel veſicatorium ideo refrigerantibus accenſere. Qui ad ea, quae ſupra de Camphorae vi neruorum ſenſum

eneruandi vna cum altera muſcularem potentiam incitandi attendit; rationem inueniet variorum iudiciorum, quae pro refrigerante natura militare videntur. Certe ad ſcrutinium thermometri non refrigerat, dum hoc vel ſolutioni Camphorae ſpirituoſae vel oleoſae vel cum aqua calcis factae immittitur (ALEXANDER'S *Eſſays*, *p.* 137. *ſq. Exper.* 3. 4. 5.). Nec thermometro ad abdomen applicato poſt Camphoram largius ingeſtam caloris decrementum gradu vno maius percipitur (ID. *Exper.* 2. *p.* 128.). Contra ea ſenſus caloris in ore et ventriculo, volatilis natura, acceleratio pulſus, congeſtio inſignis ad caput, inſudatio ſubſequa, odorem Camphorae ſaepe prae ſe ferens, demonſtrauit luculenter calidam eſſe.

A corpore tantae tamque multiplicis vel nocendi modo efficaciae ſperatur facile, in vario morborum genere, cauto et ad opportunitatem reſpiciente vſu exercere poſſe virtutem maxime egregiam. Id quod tam abunde experientia confirmatur, vt non opus ſit ex probabilibus modo coniecturis, quae enucleatis hactenus phaenomenis ſuperſtruuntur, medendi vires deducere, et fateri fas ſit, pauciſſima obtinere medicamina, quae in tanta

malorum

malorum varietate auxilium ferrent. Nempe excellit penetrabili ſua indole, qua vel minima vaſa permeat, humores ſtagnantes potenter diſcutit, ſpaſmos ſoluit, dolores mitigat, vires erigit, vnde cardiaci nomine digniſſima, perſpirationem auget, putredinem humorum refraenat, demum in vermibus inteſtinalibus necandis haud parum valet. Horum omnium fides iam facienda eſt, vnde liquebit, aeque tuto per os ingeri ac extrinſecus applicari.

Quamuis calidae indolis Camphora ſit, in quibusdam febribus tamen tam ad corrigendam earum diatheſin, quam ad mitiganda et tollenda varia ſymptomata incidentia et criſin per ſudores promouendam, eminet.

Harum e tribu putridae febres ſunt. Quantum polleat Camphora in putredine auertenda, experimentis extra corpus humanum quoque cognoſcitur. Nam grana duo aqua mixta magis praeſeruant carnem contra putredinem, quam ſexaginta ſalis marini (PRINGLE'S *Diſ. of the army, Append. p.* 12.). Quin caro plane non computruit intra vitrum in miſcela comminutae Camphorae, etiamſi ſubinde inter experimentum aëri

acceſſus liber contigerit (*Eſſai ſur la Putrefaction p.* 399.). In febribus autem huius naturae non antiſeptica modo vi, ſed et vires erigendo et miaſma perſpiratione eliminando, iuuat. Compeſcendo quoque turbas febriles blandum ſomnum inducit, quando opiata inania ſunt, vel tumultus febremque augent. Hinc in febre carcerum ſiue noſocomiorum tantae praeſtantiae eſt in ſecundo et tertio ſtadio (PRINGLE *l. c. p.* 310. 316.). Petechiis iam et haemorrhagiis ſub reliqua funeſtorum ſymptomatum ſyndrome exortis multos orci faucibus eripuit (RIVERII *Obſ. et hiſt. Cent.* 1. *Obſ.* 24. *Obſ.* 29. *Cent.* 2. *Obſ.* 18. *Obſ.* 62. 64. HOFFM. *Diſſ. cit.* §. 11. 12. HUXHAM *Oper. T.* 2. *p.* 116.). LUDWIGIUS (*Adverſ. med. pract. vol.* 1. *P.* 1. *p.* 62.) rationem praecipue habet analepticae eiusdem virtutis et poteſtatis criſin per blandos ſudores ſuſtinendi, hinc in paucis granis ſubſtitit, etſi aliquando ob nimiam putredinem ſpe excidiſſe ſeſe dolet. Vtut vero commoda eſt, febre ipſa putrida praeſente, non tamen ſufficit miaſmati epidemico arcendo (COLLIN *Obſ. circa morb. P.* 3. *p.* 148.). Nocet Camphora, ſuperſtite adhuc vigore virium et pulſu forti plano, confert autem detritis viribus pulſuque debili et flaccido exiſtente. Ex

hiſce ſignis quantitas Camphorae quoque tutiſſime definitur. Sunt qui magnas doſes non ferunt ſine acceleratione nimia pulſus, congeſtionibus ad caput, conuulſionibus et phrenitide lethali (QUARIN *method. medend. febr. p.* 57.). Sufficiunt ſub iuſta opportunitate intra nychthemerum decem modo, quindecim ad ſummum viginti grana (*l.c.*), licet alii intra idem ſpatium drachmas tres dare auſi fuerint. Commode et Camphora in hiſce febribus cum aliis coniungitur e. c. cortice Peruuiano, radice Serpentariae, Contrayeruae, Aceto. Eiusdem in aceto ſolutio eam quoque virtutem habet, quod facilius, quam ſolet, a ventriculo feratur (HUXHAM *l. c. p.* 117.). Pro norma eſſe poterit formula (LOCHERI *Obſ. pract. p.* 43.), infra (articulo de Camphorae vi in mania) ſuppeditanda. Et ad corrigendum aërem putridum conclauis, qua decumbit aeger, acetum, cui Camphora iniecta, ſuper carbonibus exhalationi exponitur. Nec ſine fructu aliquando clyſmate ſimul excipitur (V. exemplum in METZGERI *Adverſ. med. P.* 2. *p.* 87.). — Nec defuerunt, qui in ipſa peſte Camphoram multis encomiis depraedicarunt, quorum e numero CONR. GESNERUS (Vid. TISSOTI *Epiſt. ad* HALL. *p.* 237.), MINDERERUS

(*Lib. de peſte cap.* 15.), JO. CRATO (in *Epiſt. med.* A SCHULZIO *edit. p.* 103.), qui omnibus aliis antecellére illam expertus fuit, ZWINGERUS (*Epiſt. ad Monauium inter* SCHULZIANAS *n.* 246.), HARTMANNUS (in *Pract. chymiatr. p.* 364.), SCHREIBER (*Obſerv. et cogitata de peſtilentia p.* 58. *ſq.*) aliique.

In ſummo adeo putredinis gradu, ſcilicet gangraena tam ſicca quam humida, potens eſt auxilium. Quod quidem iam cognouit Arabs celebrati nominis ALI OSEIBAH. Noſtra aetate preſſius perſequutus eſt hanc eius facultatem cl. COLLIN, qui non dubitat reliquis omnibus hocce nomine Camphoram praeferre (*Obſerv. circa morbos P.* 3. *p.* 145.), ſi largiori doſi ore capitur et externe mucilagine Gummi Arabici ſoluta plumaceolis applicatur, quando gangraena ſicca adeſt; vel in puluere, quando humida vexat, denſo ſtrato inſpergitur; vel, quando malum interna corripit e. c. vterum, illuc iniectione Gummi Arabico ſubacta defertur. Sic breui obicem ponit gangraenae et ſeparationem partis mortuae a viua procurat. A circulo rubro, qui cingit partem gangraenoſam, et cui eryſipelatoſam naturam tribuit cl. POUTEAU (*Melanges de Chirurgie p.* 187.) iudi-

cium

cium praecipue format efficaciae in gangraena ſiſtenda; nempe in eryſipelate tollendo efficaciſſima illi cenſetur. — De vſu in vlceribus putridis externis infra opportunius dicetur.

in variolis put

Ex nuperius dictis de praeſtantia inſigni Camphorae in putridis variolis iam admonemur. Verum in hiſce et ideo iuuat, quod ipſum miaſma eneruet. Hac ipſa efficacitate pollere, non vno documento conficitur, vt vel Camphorae exemplo BOERHAAVII ſententia fulcrum obtineat, virus variolarum poſſe ſpecifico quodam domari. Si inungitur cuti pomata pure varioloſo impraegnata, addita Camphora nulla infectio ſubſequitur, quum e contrario id fiat omiſſa Camphora (ROSENSTEIN *om Barns ſjukd. p.* 160.). Eius ope tuemur quasdam corporis partes ab inſidiis variolarum, vt oculos, ſi linteum, cui camphora affricta, ſupra oculos propendeat; fauces, quibus ſuccurritur gargariſmate ex Camphorae drachma vna aliquot guttulis liquoris mineralis HOFFMANNI humectata, ſacchari vncia dimidia et aquae calidae libris duabus (*l. c. p.* 130.); naſum, impoſito linteo ſpiritu Camphorae madefacto (*loc. cit. p.* 129.). Nec ſpernendo effectu intra ſacculum

ſupra pectus geſtatur, ad arcendas variolas, quando malignae graſſantur. Hinc et ROSENSTEINIUS pilulis ſuis praeſeruatiuis Camphoram addidit (*l. c. p.* 159.). Virtutem eius in putridis variolis HALDERUS (*Opuſc. pathol. p.* 145.) primus ex obſervationibus a. 1735. ſtabiliuit, qui in emulſione ea quantitate eam dedit, vt aeger intra diem grana viginti conſumeret, tumque et proficere vidit, quando haemorrhagiae ex reſoluto ſanguine naſcebantur. Acidis nuptam in malignis ſpeciebus nonnullis apprime prodeſſe vidit TISSOTUS (*Epiſt. med. pract. p.* 237.). Memorabilis maxime poteſtatis Camphorae in hiſce variolis caſus is eſt, quo matrona nobilis iisdem detenta, omni ſemihorio eius ſcrupulum vnum vitello oui (praeſtat mucilaginis adminiculo vti) ſolutum in mixtura cum aqua et ſyrupo ingeſſit, in clyſmate quoque, item fermento panis plantis pedum impoſito recepit, et tandem, quum ſic non ſufficeret, linteis obuoluta fuit, oblitis Camphora vitelli oui ſoluta; ſicque tandem octoginta vnciis conſumtis periculo emerſit (C. L. HOFFMANNS *Nachricht von e. gut. Heilart d. Kinderblattern* 1764. in VOGEL. *Bibl. vol.* 5. *p.* 340.). Qui hancce curationem perfecit, idem etiam aliis caſibus vſum Camphorae externum in vario-

variolis egregium deprehendit (HOFFM. *vom Scharbock v. d. Lustseuche* etc. *p.* 288.). Confert et in suffimigio et linteorum eius fumo impraegnatorum applicatione (METZGER *Advers. med. P.* 2. *p.* 185.), quibus subsidiis variolae retrogressae ad pristinam sedem reuocatae. Legi merentur casus varii de praestantia Camphorae in variolis ancipitis generis a cl^mo^ COLLIN (*Obs. pract. P.* 3. *cas.* 22. 23. 24.) consignati.

exanthematibus regressis

Quoniam de morbo exanthematico sermo est, reuocare mox in memoriam e re est, quantum valeat Camphora, quando variolae, morbilli, purpura vtraque, vel scarlatina, subito retrocesserunt, in hisce exanthematibus ad cutem resuscitandis. Languenti autem horum exanthematum eruptioni vtilem stimulum subdit. Ita et scabies infantum refrigerio, vel intempestiua inunctione, retrograda, si eclampsiam creauit et hic effectus recens est, in pristinam sedem hocce auxilio restituitur (ROSENSTEIN *om Barns sjukd. p.* 55.).

In febribus lentis neruosis sub ipso lentore, quo lympha laborat, et torpore neruorum, virtus Camphorae attenuans et excitans et diaphoretica

auxilio

auxilio infigni eft (HUXHAM *Oper. tom.* 1. *p.* 172. et *tom.* 2. *p.* 84.).

Sed in febribus acutis quibuscunque ad fymptomata quaedam vrgentia tollenda, ad ftagnantia liquida mouenda et ad fudorem criticum adiuuandum Camphora laudari meretur. Praefentaneum faepe exftat delirii et anxietatis remedium, et fomnum diu interceptum abſque eo damno procurat, quod Opium afferre folet. In Nitri connubio, vel in puluere vel emulfione tum conuenientiffima eft, ad grana tria vel quatuor per bihoria repetita. Pondus afferto addit auctoritas FR. HOFFMANNI (*Diff. de vfu interno camph.* §. 15.), et WERLHOFIUS inter tot alia merita et hoc habet, quod quam tuto et efficaciter in acutis ore capiatur, quum vacillaret adhuc medicorum animus, fua experientia et amicorum quorundam euicerit (Vid. *Comm. Nor.* 1734. *p.* 258. *et* 268. Item 1735. *p.* 28. 154.).

De inflammatoriis febribus praecipue, fub ea pulfus velocitate vigoreque et ftafi fanguinis, quae tum obtinet, dubitari poffet, fi ratiociniis vnice inhaerere fas effet. Aft metum iam minuit explorata Camphorae in inflammationibus externis difcu-

diſcutiendis virtus. FR. HOFFMANNVS in acutis vel ideo eam extollit, quod fere omnes aliquid inflammatorii ſecum veherent, et febribus vere inflammatoriis multiplicis generis ſubueniſſe ſe eius ope, nobis exponit (*l. c.*). Qui ſucceſſus et aliis multis, qui rem calamo conceperunt, contigit, et certe quotidie adhuc in praxi contingit. Per partes hiſtorias eiusmodi curationis perſequuntur cll. WERLHOF, DE BERGER, ALBRECHT (*Commerc. Nor. ll. cc.*) WOLFF (*Comm. Nor.* 1740. *p.* 313.) et IOERDENS (*Comm. Nor.* 1736. *p.* 5.); quorſum ſpectat pleuritis tam vera, quam ſpuria ſ. rheumatica (*C. Nor.* 1735. *p.* 153.), angina (*C. Nor.* 1740. *p.* 313.), inflammatio vteri (*l. c.* it. *C. Nor.* 1734. *p.* 269.). Praemitti tamen in hiſce febribus alia neceſſaria debent, vt venaeſectio, diluentia, acida, ſalina, aluum leniter ſubducentia, nec niſi tempore remiſſionis concedenda Camphora, ea miſcela, quam modo de acutis innui. In exiguis doſibus grani dimidii per bihoria ſumtis ſubſiſtit cl. DE MERTENS (*Obſervat. med. tom.* 2. *p.* 27.), quando ſub pulſu non magno ſed frequentiſſimo et tenſo cum ſumma inquietudine et deliriis paruis, in morbis inflammatoriis tam pectoris quam abdominis coctionis ſigna deſunt, quam ipſam optime

adiuuare

adiiuuare obſeruauit. Alii nec maiores doſes reformidant. Leuat et eximie internas inflammationes Camphorae oleo exceptae, et, quo tenacius inhaereat, vnguento Althaeae commixtae inunctio; vel miſcela ex vnguento Althaeae et tantillo ſpiritus Camphorae, eodem modo applicata (ROSENSTEIN *l. c. p.* 221.).

In febre puerperarum, cuius natales cl. POUTEAU (*Melanges de Chirurgie p.* 180. *ſqq.*) ab inflammatione eryſipelatoſa, vt vocat, omenti et vteri deriuat, largas et frequentes Camphorae doſes exhibuit, optimo euentu. Et ad hanc vnice reſtringit in vniuerſum eius vim, in phlegmonoidea contra fruſtra adhiberi conquerens. In eryſipelatibus, ſiue externe ſiue intus adhibita fuerit, ſpecificam pronunciat, quorſum pleuritides et peripneumonias vernales refert. Vereor, ne nimis ſubtiliter hiſce in morbis inflammationem diſtinxerit.

In inflammationibus externis diſcutiendis licet Camphorae magna vis ſit: non excludenda tamen alia auxilia, quibus hoc morborum genus generatim indiget, nec in quantitate modus excedendus eſt. Nam tumores indolentes molles melius ferunt Camphoram, quam inflammatione nimia dolo-

dolorofi. Sic addimus, genis tumentibus, in angina, in ophthalmia, Camphorae tantillum ftirpibus refoluentibus ficcis in facculis, vel, quod praeftat, quum Camphora facile aufugiat, facculis eandem extus infricamus. Cataplafmatum camphoratorum in ophthalmiis opportunorum alio iam loco exempla dedi (*Appar. med. vol.* 2. *p.* 193.). Huius loci quoque eft aqua camphorata ST. YVES, cuius vim in ophthalmia infra vberius defcribam. — In eryfipelate peculiarem fibi vindicat laudem extus impofita refoluente fua et diaphoretica natura. Et in maligno ex putredine orto, vtpote antifeptica, eminet.

Inflammationibus rheumatifmus acutus affinis eft; hinc et commode, praeter venaefectionem et purgantia refrigerantia, Camphora modica quantitate cum falino noctem praecipue verfus conducit (ROSENST. *Apot. p.* 7.). Refrigerio concepto tempeftiuo eius vfu tam huic morbo, cuius caufa tam faepe exftat, quam aliis in dicta mifcela praeuertitur. Sed et rheumatifmos variae fedis et longioris durationis feliciter fufflaminat (vt multis cafibus confirmat cl. COLLIN *l. c.*), ad fpinam dorfi, in coxa, dorfo pedis, femore, ad os facrum et vertebras

lumba-

lumbares etc. obuios (COLLIN *Caſ.* 1. 2. 4. 19. 20.), inter quos et iſchias neruoſa occurrit (*Caſ.* 3.), quorum quidam ob cruciatus conuulſiones excitarunt.

An ſpaſmos et conuulſiones compeſcat, iam inquirendum. Ex hoc fonte proueniunt flatus et colici dolores, quibus torquentur hypochondriaci et hyſtericae, in quibus diſſipandis mirabilem praeſtare opem animaduerſum (HOFFM. *Diſſ. de Camphora p.* 32.). Ex collatis quibusdam experimentis ſtudio in hunc finem factis conſtitit, in affectionibus hyſtericis et ſingultu non deſtitui illam efficacia, ſed effectum eſſe breuis durationis, nec recidiuis auertendis ſufficere (HOME'S *clinical experiments p.* 193.). Sed et in diuerſis huius generis vitiis valet. Epilepticis bene multis opem fert mixtura ex Camphora et Aceto, qualem infra deſcribam de mania loquuturus; quin homo per integrum triennium epilepticus inde conualuit (LOCHER *Obſ. pract. p.* 42.). Aſthma conuulſiuum chronicum coërcet Camphora efficaciter et praeſentaneum leuamen ſaepe affert, aliis irritis; ſed in forma ſolida non aeque apta eſt, quoniam diu in ventriculo absque ſolutione ſubſiſtit, ac fluida: quo fine Julepi e camphora Lond. cochleare vnum

vel

vel duo omni trihorio vel quadrihorio, vel quoties paroxyſmus aſthmaticus redeat, ſcite ingeruntur (MILLAR *on aſthma and hooping-cough p.* 104.). Ita ſublata eſt conuulſiua rotatio oculorum cum dolore magno ſinuum frontalium per Camphoram (COLLIN *Obſ. pract. P.* 3. *Caſ.* 8.). Omitti nequit hiſtoria virginis, quae ſpaſmorum omni genere, tam vniuerſali quam partialibus, per tres annos, vt videtur ex concepto contagio podagrico, miſerrime excruciata poſt multa ſine fructu tentata tandem conualuit ex Camphorae granis tribus ad drachmam vnam quater de die ingeſtis, doſi ſenſim diminuta. Quum maxima doſi vteretur, turbatae mentis varia indicia ſeſe exſeruerunt, et deſcenſu ad ſcrupulum vnum facto ex conuulſione diaphragmatis ſonitum edidit illi columbae riſoriae non abſimilem, a quo autem Aſſae foetidae maiori doſi liberata fuit (SCHMALZ *med. und chir. Vorſälle p.* 138. *ſqq.*). Commemoratione quoque dignum eſt exemplum puerperae, quae poſt difficilem partum in inferiori dorſi parte abſceſſum contraxit cum conſtrictione ſpaſtica gulae deglutitionem impediente, conuulſionibus vehementiſſimis, ſtridore dentium, ſpaſmo maxillae inferioris et reſpiratione fere intercepta, quae vero, praemiſſa inciſione pus euacuante, Camphora lar-

gius ingeſta et cum oleo pectori inuncta diſparuerunt (GRUELMANN *Diſſ. de vſu Cicutae, Camphorae etc. p.* 12.). — In febribus intermittentibus aegri ſenſilis nimium ſyſtematis neruoſi horroribus aliquando moleſtiſſimis nec periculo ſuo carentibus concutiuntur, quod vt praecaueatur, inter paroxyſmos conducit, Camphoram partitis doſibus capere in Nitri miſcela (HALLÉ in *Mem. de la Soc. R. de Medec. vol.* 5. *p.* 69 *ſq.*).

Anodynis accenſeri poſſe, docet efficacia in mitigandis doloribus ſaepiſſime explorata. Qui inflammationem comitantur, hoſce partim ipſum ſtagnans liquidum diſſipando ſedat. Eadem ratione doloribus ex acri ſcorbutico, rheumatico, arthritico exortis, et partium ſubinde immobilitate iunctis, ſubuenit (COLLIN *l. c. p.* 145.). Eiusmodi exempla attigi, de rheumatiſmis quum dicerem. In odontalgia rheumatica ſaepe iuuat aquam ore retinere, cui, dum calida erat, Camphora indita fuit (TREW *N. Act. nat. cur. vol.* 1. *p.* 198.), id quod proprio experimento corroborare poſſum. Camphorae vnice auxilium hoc deberi, luculentius patet, quam ſi in eodem malo Camphora vna cum Pipere contrita intra linteum ſpiritu vini camphorato humectata denti

denti imponitur, vel in aurem dolentis lateris immittitur, quod quidem ſaepe quoque iuuat (ROSENSTEIN *Apoteque, p.* 48.).

Non infimum locum inter ea tuetur, quae in mania et melancholia compeſcenda opportunitatem habent. Quaedam veſtigia quidem huius cognotionis reliquerunt THEOPHRASTUS PARACELSUS (Vid. *Bücher und Schrift. de morb. ament. Tract.* 2. *cap.* 2. *tom.* 1. *p.* 501.) ETTMÜLLERUS (*Oper. omn. Francof. tom.* 1. *p.* 578.), qui in deliriis melancholicis habitualibus cum et ſine furore praegreſſo raro fallere indicat, SENNERTUS (*Pract. med. lib.* 4. *P.* 2. *ſect.* 3. *c.* 5.), qui contra furorem vterinum commendat, ſine dubio ob vim adſcriptam ſtimulos venereos exſtinguendi, DOLAEUS (*Encyclop. med. tom.* 1. *p.* 76. 40.) aliique vetuſtiores medici. Aſt noſtro ſeculo iterum Anglus KINNEIR (*Phil. Tranſact. vol.* 35. *p.* 347.) recenſu duarum foeminarum totidemque virorum, hominum in vigore aetatis et habitus conſtitutorum, quorum ſucceſſus voto reſpondit, in hanc vim medicorum mentes conuertit. Praemiſſo quidem emetico antimoniali, alterantes pilulas ex Aethiope minerali Gi. Guaiaci rel. per diem exhibuit, ſed veſperi Camphorae drachmam dimidiam,

 ſicque

ſicque maniam, in furorem adeo ſubinde erumpentem, quatuordecim menſium intra ſex hebdomades deuicit (*Caſ.* 2.). In melancholia non febrili hyſterica per multas veſperas continuas illam ad drachmam dimidiam cum mica panis in pilulis exhibuit WERLHOFIUS (*Comm. Nor.* 1733. *p.* 221.), nec niſi bono euentu praemiſſis neceſſariis et abſente febris incendio et obſeruata euphoria. BERGERUS memorat maniacum rite praeparatum, penitus in ſanitatem reſtitutum, ſimulque admonet, vt diu ſatis vſus ſufficiente doſi continuetur (*Comm. nor.* 1735. *p.* 28.). Ob neglectam iuſtam continuationem paſſus recidiuam eſt maniacus, cuius cl. IOERDENS (*Comm. Nor.* 1736. *p.* 5.) curam geſſit, ſed tandem eodem auxilio confirmatus, vncia vna fere conſumta. In caſu maniaci vegeti a cl. TRIEWALD (*Vetenſk. Acad. Handl.* 1744. *p.* 53.) deſcripto, ſuffecit ſola Camphora ad grana ſedecim ſemel de die aſſumta. In alio caſu foeminae vehementer inſanientis cl. BOENNEKEN (*Fränk. Samml. vol.* 5. *p.* 294.) addidit ſingulo eius ſcrupulo pro doſi ſumto dimidium Nitri, nec niſi octo doſibus opus fuit, blando ſudore quamlibet ſubſequente. Eiusmodi connubium approbat Eques A ROSENSTEIN (*Apot. p.* 48.), Camphora a granis quatuor ad

ſexaginta

femel de die data. Puero quatuordecim annorum, cuius pulfus paruus et celer oculique non feroces fed languentes, emeticis Chinchina aliisque fruftra tentatis, Camphorae per Gummi Arabicum fubactae et aqua deftillata dilutae fcrupulis duobus vel fefquitertio quotidie ad confumtionem femunciarum fex ad feptem, fanae mentis vfum cl. HERZ (in SELLE *Beiträge z. Natur- u. Arzn. Wiff. P.* I. *p.* 127.), quamuis nulla tranfpiratio fuccederet, reftituit, confeffus tamen, in quibusdam maniacis fpe fua fe excidiffe. LOCHERUS (*Obf. pract. p.* 64.) confueuit mixtura vti per diem ex Camphorae drachma dimidia, Sacchari et mucilaginis Gummi Arabici āā drachma vna fubacta, additis Aceti calidi vncia dimidia, aquae florum Sambuci vnciis fex et fyrupi florum Rhoead. vncia vna; nam Camphora Pineis fubacta ad drachmam dimidiam et vefperi data non fatisfecit, certe effectus addito aceto celerior et certior fuit; vnde quidem eo inclinat, vt potiffimum curationis aceto tribuat. Eidem fere mifcelae indulfit cl. WILLEMSE (in *Maatfchappye d. Weet. te Harlem. vol.* 14. *App. p.* 3. *et* 28.) eo difcrimine, vt fenfim quantitas Camphorae augeretur; fic iuuenis robuftus et furibundus eo peruenit, vt ob recidiuas periodicas

cortici Peruuiano via panderetur, alius isque phlegmaticus absque furore delirans plane conualuit. Eodem Aceto camphorato diluto plurimum ad ſanationem praeſtitit Hafniae in noſocomio maniacis deſtinato cl. SCHÖNHEYDER (in *Soc. med. Havn. collect. vol.* 2. *p.* 107.), licet et aliis fruſtra exhiberetur, alii modo ad interualla menſium quorundam eodem reſipiſcerent; ſpectat huc caſus puerperae maxime furibundae. Nec proletarie in tribus huius generis hiſtoriis, quas concinnauit, cl. PAULIZKY (*Med. prakt. Beobacht. P.* 2. *p.* 113. *ſqq.*) verſatus eſt. Prior ſpectat ad hominem melancholico maniacum 54 annorum, emaciatum coloris pallidi plumbei oculis fixis toruis, pulſu lento manibusque frigidis, qui copioſa Camphora et Tartaro tartariſato in mixtura data ſanitatem recuperauit. Alia (*l. c. p.* 119.) ſiſtit iuuenem ex onania maniacum, ſed Camphorae larga doſi a ſcrupulo vno ad quatuor per diem in emulſione, ſanationi proximum, niſi reſpuiſſet roborantia et deteſtabile vitium continuaſſet. Tertia (*p.* 124.) meminit foeminae, ex puerperio melancholicae, ſed Camphora in connubio Tartari tartariſati ſanatae. WHYTTIUS (*Works p.* 646.) videtur illam in palliatiui modo dignitate habuiſſe, nam

dicit

dicit, maniacos et melancholicos aliquot, ſe obſervante, inde euaſiſſe pacatiores. Cl. SIMMONS (in RICHT. *chir. Bibl. tom.* 7. *p.* 771.) quum in mania a granis decem, ſenſim augendo doſin granis quinque ad drachmam vnam, Camphoram exhiberet, inde vertiginem, imbecillitatem pedum et epilepticum quaſi inſultum percepit, quo ſuperato reſipiſcere aegri feruntur, quod niſi fiat id contingere ſecundo eadem ratione excitato paroxyſmo.

Corollaria quaedam ex hiſce caſibus ſubiungenda. Maniaci qui ſalutarem effectum ex Camphora experiuntur, in hiſce ſaepe inſigni celeritate ex paucis praebiis ſubſequitur. Nonnulli paullo poſt pacatiores euadunt et furor ſubſidit, in ſomnum longum incidunt et large inſudant. Doſi eius inſigni maniacis, vt in aliis medicamentis apud hoſce vſitatis familiare, opus eſt. Quidam vitio diaetae in prius malum relabuntur, ſed redintegrato Camphorae vſu curantur. Mali etiam diuturni exempla fauentia adſunt. Non excludit hocce remedium alia vel praemittenda vel combinanda pro efficacia adiuuanda. Sed maximam curam in diiudicatione naturae maniacorum, quibus conueniat, requiro. Fuere quidem inter ae-

gros a me lustratos plerique flore aetatis et habitu vegeto instructi; quis vero medicamen tam calidum et stimulans plethoricis pulsuque duro et veloci et biliosa diathesi primarumque viarum colluuie correptis impune offeret, nisi vel euacuantibus necessariis aegro prospexerit, vel connubio Aceti, Nitri et similium turbas refraenare intentus sit? Tutius Camphora datur hisce, quorum facies pallet, extrema frigent, respiratio lenta, et arteriarum ictus torpent. Hinc et cl. BURSERII (*Instit. med. pract. vol.* 3. *p.* 189.) cum aliis magis conducere illam melancholicis arbitratur. Non miror, aliquos Camphora sumta in maiorem furorem raptos, vel quietos ante iam repente delirasse vel conuulsos fuisse, prout ille aeger, cuius CARMINATI (*l. c. p.* 202.) meminit, ex scabie retrogressa maniacus. Potest aliquod dictorum vitiorum subfuisse, vel praeterea naturalis quaedam sensilitas insignior. Nec miror, aliquando incassum praeceptam, prout in casu duplici melancholiae a cl. MUZELL narrato (*Med. und chir. Wahrnehm.* 1. *Samml. p.* 50. 65.), quamuis intra diem drachmae tres ad quatuor consumerentur, et iis casibus, in quibus cl. CULLEN (*First lines of the practice, vol.* 4. *p.* 164.) de frustranea opera querelas mouet. Quis enim organicum multiplex vitium,

tium, ex quo hi morbi mentales ſaepe proficiſcuntur, tollere valebit? Sufficit plus ſaepe efficere, quam reliqua omnia.

Vix crediderim in omnibus maniacis, quorum ſupra mentionem feci, phaenomenon iſtud adfuiſſe, ex quo cl. AUENBRUGGER (*Experimentum naſcens de remedio ſpecifico ſub ſigno ſpecifico in mania virorum, Vienn.* 1776.) opportunitatem Camphorae exhibendae diiudicat. Nempe in hiſce modo ſuccedere arbitratur, quorum ſub paroxyſmo membrum virile contractum, mirabiliter exile, duriuſculum, leniter ad anteriora flexum ſit; ſcrotum corrugatum et manibus palpatum vacuum; ambo teſticuli revulſi et ad ſuperiora quaſi inclauati; genitalia in comparatione vicinarum partium minus calida. In foeminis vero tempeſtiuum Camphorae vſum ex tremore digitorum, praecipue vero ex ſingulari manuum ad interiora intorſionem (vulſionem vocat) colligit, dum pulſus carpi contrectetur, quae quidem ſigna et ſeſe ſupra dictis aſſociare in viris refert (*l. c. p.* 6. 145.). Quicquid horum indiciorum ſit, inter caſus decem ample a cl. viro explanatos aegri comparent aetatis vegetae et corporis plerumque robuſti et temperamenti cholerici. Praemiſſis

 euacua-

euacuationibus ex vena et primis viis et fomento emolliente abdomini applicato, inter diaetam tenuem et decocti Hordei sorbillationes, propinata mixtura ex Camphorae scrupulis duobus, mucilaginis gummi Arabici drachmis duabus contritis, aquae Sambuci vnciis quatuor et syrupi Diacodii vncia vna, idque per bihoria ad cochlearia duo. Subinde furor inde increscit vel febris accedit, quod vero non curatur, quum pedissequis sudoribus defernescat. Sufficit tum tantum omni trihorio vel quadrihorio et tandem modo bis per diem mixturam sumere; et sensim ad lautiorem cibum transitus fit.

Pauciores longe auctores infestam eiusdem in vermes intestinales potentiam experimentis stabiliverunt vberius expositis, licet bene multi virtutes eius generalius ponderantes in dissertationibus (WEDELII, JUCHII, GRONOVII *Dissertationes de Camphora.*), item libris de materia medica, non reticeant esse anthelminticam. Nolo ad confirmandam rem analogia acquiescere, petita a vi eius insecta varia necandi, vt ista supra recensita, item alia corpori humano extrinsecus insidiantia (V. exempla ex auctoribus narrata in PRANGE *Diss. de Camphorae virtute anthelm.* §. 9. 10.). Nec mihi satisfaciunt vetustiora

tuſtiora experimenta in verminantibus hominibus facta (Cfr. recenſus *l. c.* §. 8.). Recentiora potiſſimum ſpectant ad vſum in febribus acutis, quibus vermes ſeſe adiungunt, vt in quibus duplici malo ſubuenit. Eo fine proficua eſt potio ex Camphorae drachma vna guttulis aliquot ſpiritus vini contrita, Sacchari vnciis duabus, Aceti vini vnciis tribus, cuius cochleare vnum omni hora vel alternis horis capiatur (ROSENST. *om Barns ſjukd. p.* 364). Quum, in noſocomiis Hannoueranis, aegris febre caſtrenſi laborantibus ſimulque verminantibus Camphora praeberetur, poſt aliquot horarum interuallum vermium motus ſenſerunt, et intra viginti horas eosdem partim mortuos partim adhuc viuos vel vomitu vel alui deiectionibus eliminarunt, continuato eius per aliquot dies vſu plane ab hiſce hoſtibus liberati; non vero vermes niſi remittente febre expulſi, nec recuperata valetudo niſi iisdem reiectis (PRANGE *Diſſ. cit.* §. 6.). Similis expulſio vermium in febribus caſtrenſibus per vtramque viam Camphorae ope alibi notata (BALDING. *v. d. Krankh. e. Armee Ed.* 2. *p.* 411.). Vermibus ſine dubio aduerſi ſunt Camphorae halitus, prout hac ipſa de cauſa anthelmintica ſunt efficacia Allium, Aſſa foetida, Sulphur, quibus ſingulis ſtimulantur,

ſtupe-

ſtupefiunt, pereunt. Probabile tamen ſimul eſt, Camphorae virtutem adiuuari ſtimulo, quo ventriculum et inteſtina ad vberiores contractiones alliciat, vi coërcendi putredinem, quae etiamſi vermes non generet, generationi tamen et propagationi eorum apprime fauet. Succedit et contra aſcarides clyſma ex Camphorae drachma vna, olei Oliuarum vnciis duabus per tres continuos dies decubitus tempore iniectum, repetendo dein, ſi opus, alternis diebus ad quartam vicem (FOWLER in *med. Commentaries vol.* 8. *p.* 344.).

Multis depraedicat HOFFMANNUS (*Diſſ. de Camphora* §. 14.) eam, tanquam remedium in venerea lue ſubigenda excellens, ſaltim in gonorrhoea tam recenti quam veteri (Conf. DESPATUREAUX *Diſſ. Ergo lui venereae hydrargyrus praeſ.* MISSA in HALL. *collect. pract. Diſſ. tom.* 1. *p.* 530.). Quin ad teſtimonium medici fide digni illi datum ſola Camphora axungia Viperarum ſubacta ſanationi luis ſufficit. Sed noua tentamina ſuccedant oportet in rei fidem.

In curatione vlcerum pertinacium ſuperat multa alia celebrata. Id quod cl. COLLIN inprimis multis exemplis

exemplis edocuit. Horum quidem pleraque in extremis inferioribus enata in crure, ad poplitem, in pede, ſed et circa os. Cauſa ſubfuit varia, mox laeſio externa, mox retrogreſſa ſcabies, mox phlegmone (*Caſ.* 21.), mox febris putrida praegreſſa, mox alia labes humorum, rheumatica, arthritica, ſcorbutica. Ex vlcerum numero quaedam gangraenoſa exſtitere (*Caſ.* 6. 9. 15.). Vlcera adeo cancroſa extra glandulas ſita, conſumta fungoſa degeneratione ſanat (*Caſ.* 19.), imo cancrum putreſcentem mammarum retardat (*p.* 146.). Vſus internus largus ad drachmas duas vel tres per diem, quin vno caſu ad vnciam dimidiam (*p.* 64.), combinatur cum externo, dum Camphora vel mucilagine excipitur, vel contrita digitis inſpergitur, qua pulueris forma excreſcentiae delentur. Niſi hoc ſufficiat ad iſtas conſumendas, Camphora ſpiritu Nitri forti in oleum deliqueſcens inſtar lenis eſcharotici applicatur, ſubſequente dein Camphorae pulueris applicatione ad cicatricem inducendam (*p.* 154.). Sic vlcus in digito viri rheumatiſmis obnoxii ſerrae laeſione obortum maleque ſanatum Camphorae vſu coaluit (GMELIN in *Schwäb. Beob. a. d. Arzn. tom.* 5. *p.* 71.). Multum adiuuat ſanationem vlcerum crurum ſuffimigium ex Camphora,

ante-

antequam fascia obuoluantur, quam strictius attrahi e re est (METZGER *Aduers. med. P. 2. p.* 88. 170.). Facilis quoque et efficax est applicatio Camphorae cum saccharo albo subtiliter contritae, ita vt istius vncia vna cum huius vnciis duabus commista inspergatur. Hacce ratione cl. FLAJANI (*Nuovo metodo di medicare alcune malattie spettanti alla Chirurgia, p.* 117. *sqq.*) vlcera ampla difficilia curatu, gangraenosa, item a fomite venereo scorbutico vel scrophuloso oriunda, sanauit. Nimirum hocce connubium non modo acre depositum corrigit et putredinem vlceris compescit, sed pus quoque laudabile reddit et cicatricem promouet. Attamen negligi non debent commoda interna, quae vitio peculiari humorum aduersa sunt, et aluum blande subducunt, quum Camphora extus adhibita solummodo vitiosum humorem depositum, non vero eum, qui in sanguine oberrat, subigat. Prodest quoque in insigniori humorum corruptela, eodem cl. auctore (FLAJANI *l. c. p.* 118. *not.*), puluis subtilissimus ex corticis Peruuiani vnciis quatuor et Camphorae vncia vna, post lotionem partis per decoctum Hyperici, mane et vesperi inspersus, superimposito dein linteo carpto et splenio, ope eiusdem decocti humectato; sic paucis diebus pars corrupta a sana secessit.

Tumo-

Tumores frigidos indolentes emollit et diſcutit ſaepe egregie. Inter hoſce commemoranda oedemata ſub ſicca eius applicatione. Oleo expreſſo autem ſi excipitur, iungitur penetrans Camphorae virtus cum emolliente olei; in quo nexu tumores cyſticos ſollicita inunctione ſoluit. Sic eiusmodi tumor latere ſiniſtro abdominis exortus, pugno maior, denſitatis ſteatomatis vel atheromatis, inunctione bis de die facta intra paucas hebdomades diſparuit (WHYTT's *Works* p. 669.). Acetum ea impraegnatum emphyſema diſcutit (PLENCK *Pharm. chir.* p. 105.). Spiritu vini ſoluta non reſoluit modo, ſed et roborat, de qua re autem infra vberius.

Notanda quoque venit mira iſta Camphorae poteſtas, priuandi medicamenta quaedam ſuis incommodis vel haec infringendi absque virtutis remedii diſpendio. Hanc vim in Cantharides exſerit, quibus, etiamſi modice vel ingeſtis vel applicatis, ſtranguria, priapiſmus, mictus cruentus, alias facile enaſcuntur. JOANNI GROENEVELT M. D. (*Tutus cantharidum in medicina vſus internus ed.* 2. *Lond.* 1703.), qui olim ob renouatum cantharidum vſum internum, carceris in Newgate, in ignominiam

miniam medicorum, qui eius iudices adſederunt, damnatus fuit, hoc inuentum acceptum referimus. Hic Camphora hominem, cui adoleſcentes petulanter vinum cantharidibus corruptum propinarunt, vnde pruritus, punctiones, ardor, ſtranguria, poſt tentata varia incaſſum, diebus quinque iam praeterlapſis, ſeruauit Camphorae ſcrupulis duobus in duos bolos diuiſis et interuallo horarum ſex captis (*l. c. p.* 62.). Tempore poſt cantharides ſemper vel cum Camphora miſcuit, vel illam ſubiunxit (*p.* 110.). Sicque non veritus eſt cantharidum doſes, etiam ad hodierni temporis iudicium nimias, variis in morbis, exulceratione veſicae, ſuppreſſione lotii, hydrope, praecipere. Nempe aliquando cantharidum adeo grana ſeptem ad nouem, ſubiuncto poſt bihorium Camphorae ſcrupulo vno, ab eo data (*p.* 111. 147.), vel cantharidum grana duodecim cum Camphorae granis quindecim intra tres horas ingerenda fuerunt (*p.* 104.). Forma bolaris illi in primis placuit. Hacce praeuia luce hodie praeſcribentes cantharides in pilulis addimus Camphoram, cuius rei exemplum praebent pilulae a ſummo WERLHOFIO contra rabiem caninam vſurpari ſolitae (Vid. WICHM. *Diſſ. de venenorum quo-*

rundam

rundam virtute p. 31. Cfr. *Hannov. Magaz.* 1766. n. 67.). Vel ſubiungitur ſcite cantharidibus qualicunque forma adminiſtratis emulſio camphorata. Imo veſicatorio in eundem finem inſpergitur a cautioribus Camphora vel cum illo ſubigitur, quod additamentum fieri quoque ſolet in vnguento deligationi loci a cantharidibus exulcerati deſtinato. Conſuetudo, in Suecia (ROSENSTEINS *Apot.* p. 83.) et Germania vulgaris, minus vſitata videtur in Britannia, ſede alias ſolidioris praxeos medicae, nam cl. HOME (*Clinical Experiments ed.* 2. p. 31.) rem tanquam minus notam proponit; emulſiones magis eodem ſcopo frequentatas vituperans, vt quae oneri ſint ventriculo, eundem relaxent et debilitatem vniuerſi corporis inducant. Iſta ſtranguria ex veſicatorio ſubnata mox ſopita oleo camphorato malleolis pedum inuncta (HOME *l. c.*). In hac Camphorae cantharidibus iunctae efficacitate mirandum, quod ſtranguria eius vſum aliquando exceperit. Ita foemina ex eius ſcrupulis duobus clysmate iniectis dolores tam inſignes perpeſſa eſt, vt dolores parturientium referrent; et alia mulier ex capto bolo camphorato ſtranguriam paullo poſt ſenſit, cuius non alia ratio reddi potuit (HEBERDEN in *med. Tranſactions vol.* 1. p. 471.).

Mercurii vim ptyalismum excitandi sufflaminari addita vnguento inungendo Camphora, Galli varii memoriae prodiderunt. Cl^{mo} RAULIN (*Observations de Medecine p.* 266.) suffecit in hunc finem pro qualibet Hydrargyri vncia Camphorae scrupulus vnus: attamen suadet initium inunctionis facere parua quantitate, scilicet vnguenti drachmis duabus, et obseruauit celerius sub hac miscela tolli huius symptomata (*p.* 268.). Eiusmodi vnguento mercuriali camphorato, linteo si applicatum fuerit, pustulae venereae infantum commode tolluntur (*l. c.*). Plenius hoc medendi genus describit DESPATUREAUX (*Diss. cit.* in HALL. *Diss. pract. vol.* I. *p.* 531.), suadens, vt a quantitate drachmarum duarum vnguenti, qua per sex dies pergendum, ascendatur ad vnciam dimidiam vno intercalato die, et, si ptyalismus inopinato inciderit, vt Camphorae noua portio addatur vel haec ipsa masticetur; hocce connubio humorum acrimoniam obtundi, eorum aestum compesci, pruritum partium inflammatarum leniri, vitiatas particulas ex corpore expelli, auctor est. Si haecce omnia vera essent, miror, non in vulgare artis exercitium transiisse hocce connubium. Laudibus dictis arbitror, cl. VAN DEN BOSCH (*Hist. constit. vermin. p.* 343.) permotum esse, vt Campho-

ram

ram mercurio dulci addi iuberet, vtpote quum et ex huius exigua dosi aliquando saliua manaret. Sunt, qui hanc eius efficaciam dubiam faciunt tam argumentis quam suae experientiae innixi cl. VOGEL (*de cogn. et cur. morbis p.* 606.), COLOMBIER (*Code medic. milit. vol.* 5. *p.* 344.), BLOCH (*med. Bemerkungen p.* 169.). Nec homo, cui vnguentum Neapolitanum luis venereae causa illitum fuit, ex granis decem Camph. quouis inunctionis die ore captis expers euasit ptyalismi, qui nec gargarismo ex solutione Camphorae in oleo Oliuarum inhiberi vel minui sese passus est; omnes tamen hocce curationis genere vsi confessi sunt, mitem modo subsequutum saliuae fluxum, nec aegro molestum, nec diuturnum, sed malo sanando parem (SCHREIBER *de pestilentia p.* 63.). In auibus, quibus Camphora indita, largius adeo saliuae profluuium successit, imo quadrupedibus, quorum os spuma foedatum apparuit (CARMINATI *de animalium ex mephitibus interitu p.* 215.). Ast si a Mercurio gummoso vertigo et tremor oboriuntur, ab emulsione camphorata optimum auxilium exspectari potest (PLENCK *Mat. chir. p.* 165.). — Ipse Mercurius addita Camphora videtur nouas vires acquirere, nominatim, si haec cum mercurio dulci et Cherme minerali trituratur;

ſicque inſignem potentiam exercuit in morbis chronicis rebellibus et inueteratis, qui originem ex deprauato ſanguinis ſero, ex vitio herpetico, ex veneno venereo degenerante, obſtructione et induratione glandularum, traxerunt (LASSONE ſen. in *Hiſt. de la Societé Roy. de Medecine de Paris*, *vol.* 5. *p.* 266.).

Nec omitti debet, incommoda quaedam, ex Scilla oriunda, Camphora breui plerumque tolli. Loquor dolores diros per corpus diſperſos, quos acrimonia ſua penetrabili aliquando creat, et conuulſiones, quae in ſenſilibus et irritabilibus facile emergunt (TISSOT *Epiſt. medico-pract. p.* 406.).

Mitigari ea vim draſticorum nimiam, ſi cum iisdem copulatur, legimus (LASSONE *l. c. p.* 265.).

Ita et Opio ſcite additur in vlceribus cancroſis aliisque nimis doloroſis, quum contra ea Opium ſolum plerumque vlcus magis ſordidum et ſanioſum reddat (LASSONE *l. c.*). — Iuncta Opio indolem huius narcoticam minuit, ita vt hoc ſomnum vltra conſuetos limites non protrahat nec ſomnia moleſta, ſubſultus tendinum aliasque agitationes creare valeat, dum tamen probos Opii effectus non ſufflaminet

minet (HALLÉ in *Mem. de la Societé de Med. tom. cit. p. 73. sq.*).

Calcar quoque quasi subiici aliis quibusdam remediis, vt cortici Peruuiano, siue in febribus siue in gangraena adhibeatur, obseruatum est (LASSONE *loc. cit.*).

Remedium tantae efficaciae sine dubio aeque facile nocere potest, ac prodesse, nisi scopuli prouida cura euitentur. Non licet illud exhibere plethoricis et rigiditate fibrarum et spissitudine humorum laborantibus; sed supponit pulsum debilem, mollem, flaccidas fibras. Abesse quoque debent congestiones ad superiores partes. Si quid horum vitiorum subest, minui prius debet labes in corpore praesens, vel connubio Nitri, acidorum similiumque noxa auerti. Primas praeterea vias oportet esse colluuie liberas, nec aluo obstructa decet ea vti. In acutis tutissime instante crisi vel praesente et sub declinationem conuenit. In epidemia febris putridae malignae tamen mox initio ausus est illam dare Anglus quidam (Auctor libri *v. d. Wirkung d. Kamphers u. Kalomelas in anhalt. Fieber p.* 13.). Lue venerea affecti non ferunt magnas eius doses, sed inde spasmis corripiuntur vel conuulsionibus,

 febris-

febrisque et alia mala suscitantur; sub putredine humorum tamen et hisce consulit. Maculam Camphorae quidam alliuerunt hanc, quod virilem potentiam exstingueret (V. e. c. LOSS *Observ. medic. p.* 314. qui adeo exstinctae odoratu exemplum adducit): ast temere huius vitii accusatur medicina calidae naturae et tanti in sanguinis motum impetus; aduersantur et obseruationes maioris omni ratiocinio ponderis. Nam deprehensum, plurimos quotidie in depurandi Camphoram negotio occupatos foecunda et multa sobole praeditos fuisse, et fuerunt, qui ad mitigandos veneris stimulos eadem vsi multo magis iisdem vexatos conquesti sunt (V. BREYNII *pl. exot. cent. p.* 14. PAULINUS in *Misc. nat. cur. Dec.* 1. *A.* 6 *et* 7. *Obs.* 235. *p.*342.). Idem effectus experimenti in cane catuliente fuit (SCALIGER apud PAULINUM *loc. cit.*).

In vniuersum conuenit, initium minoribus dosibus facere, nisi vis morbi aliud vrgeat. In febribus acutis exigua dosi grani vnius ad quatuor pluries per diem vulgo acquiescimus. Quae ill. QUARIN (*Method. medend. febr. pag.* 57.) contra magnas eius doses in febribus putridis monuit, de febribus acutis aliis tanto maiori iure valent, scilicet in multis quibus Camphora maiori dosi exhiben-

hibetur, pulſum euadere celerrimum faciem ruberrimam, oculos toruos, inflammatos, conuulſiones et phrenitidem lethalem ſequi. Anglus anonymus (*Von d. Wirk. d. Kamph. p.* 13.) tamen non dubitauit vna doſi in febre putrida veſperi et mane eius grana decem ad viginti quin ad drachmam vnam aegris exhibere. Chronici morbi maiores doſes admittunt, quarum tamen norma capi nequit a maniacis et melancholicis, qui aliquando Camphoram ad vnciam dimidiam per nychthemerum impune ingeſſerunt, et de quibus conſtat eos et opiata, emetica aliaque ſaepe enormi quantitate ferre. Cl^mo^ COLLIN in gangraena et vlceribus mali moris magnas doſes placuiſſe ex ſupra allatis conſtat; adeo vt ſimul ſcrupulus vnus, drachma dimidia vel integra et per diem drachmae duae vel tres, imo vncia dimidia (*l. c. p.* 64.), conſumta fuerint. Forma fluida ſaepe ſiccae in pilulis vel bolis praeferenda eſt, ne ventriculus ſingulari quodam loco vellicetur, vnde ſaepe inſignis anxietas, (FOTHERGILL in *med. Obſervations vol.* I. *p.* 432.). Per ſe in puluerem conteri nequit, facile vero id fit, ſi inſtillata guttula vna vel altera ſpiritus vini vel liquoris anod. min. Hoffmanni emollitur, deinque cum ſaccharo vel alia puluerulenta medicina

 miſcetur.

miſcetur. Angli ſaepe in bolo cum conſerua Cynosbatos et mucilagine gummi Arabici eam praecipiunt. Commoda miſcela in acutis eſt Camphorae cum Nitro et Saccharo. Si fluida forma placet, adiuuantibus ſpirituoſis dictis ſolutio in aqua vel aceto fieri poteſt, non tamen perfecta, nam multum intra colum non ſolutum remanet. Perfecte vero ſoluitur Amygdalis vel Syrupo emulſiuo trita, item mucilagine radicis Salis ſ. Gummi Arabici ſ. Tragacanthae. Praeſtat mucilaginoſo adiumento praecipue ex gummi Arabico vti, ad exemplum Vindobonenſium (Vid. exempla apud COLLIN *l. c. p.* 156. *ſqq.*), ſicque Nitrum vel Acetum pro neceſſitate addi poteſt. Vitello ouorum illam ſubigere, in acutis ſaltim minus idoneum eſt. In gratiam ſaporis ſyrupus quidam additur.

Pro externo vſu, niſi ſufficiat inſperſio, ſoluitur vel oleo expreſſo, vel mucilagine gummi Arabici, vel vitello oui. Poteſt e. c. cum mucilaginis gummi Arabici libra vna terendo miſceri Camphorae vncia vna et dimidia vel vnciae tres, quatuor, et plumaceolis applicatio fieri. Clyſmatis exempla ſupra quoque adfuere, dum nimirum Camphora vel oleo expreſſo vel mucilagine ſoluta iniicitur.

PRAE-

PRAEPARATA ET COMPOSITA.

CAMPHORA PVRIFICATA *Ph. Suec. ed.* 3. *p.* 60. Paratur ſublimatione Camphorae crudae cum calce vſta.

OLEVM CAMPHORAE LIQVIDVM ET BVTYRACEVM *Ph. Wurt. p.* 130. Deſtillatione cum Bolo rubra, qua primum aſcendit oleum fluidum, ſubſequitur craſſius. Huius hiſtoriam ſuccinctam lege in WEIGELII *Progr. de oleis Camphorae* 1786. §. 4. Raro hodie vſurpatur idque extrinſecus ad odontalgiam et defluxiones catarrhales tollendas.

OLEVM CAMPHORATVM *Ph. Edinb. p.* 93. *Ph. Suec. p.* 91. Soluitur Camphora in dupla quantitate olei Oliuarum vel Lini. Conferatur de hoc SCHULTZII *Diſſ. de Camphora cum oleo expreſſo iuncta* praeſ. AURIVILLIO *Upſ.* 1758. Eximio ſucceſſu in rheumaticis affectionibus fibrarum et artuum rigiditate, pleuriticis et colicis doloribus inungitur. Addi poteſt, quo tenacius cuti inhaereat, tantillum vnguenti Althaeae. Penetrantius fit in rheumatiſmis frigidis addito pauxillo ſpiritus ſalis ammoniaci.

OLEVM BEZOARDICVM WEDELII *Ph. Wurt. p.* 122. ROLFINCII nomen potius gerere debet.

 Differt

Differt a praecedente oleo proportione Camphorae minori et additamento rubedinis Alkannae et olei de Cedro. (Conf. WEIG. *Progr. cit.* §. 2.). Vſui interno deſtinatum praecipue fuit, vt epitheton indicat, ſed hodie hic euiluit, et contra in morbis, quos modo memoraui, vt praecedens inungitur; ideo minus commode oleum calidae naturae illi admiſtum eſt.

SPIRITVS VINI CAMPHORATVS *Ph. W. p.* 200. Conſtat ex Camphorae drachmis ſex in ſpiritus vini rectificati libra vna ſolutis. A mulierculis ruſticis quidem ſubinde cochleare eius vnum ad tollendum paroxyſmum hyſtericum ingeritur. Sed inter externa praecipue locum tuetur, cuius intempeſtiua applicatione plebs et agyrtae multum ſaepe noxae attulerunt, dum in eryſipelate, podagra vel rheumatiſmis, vel membris gelu correptis illam adhibuerunt. Ad ſtagnantes varios humores diſcutiendos et partes roborandas vtilis. Diſſipat ecchymoſes ex contuſione vel lapſu; item tumores ex puncturis apum. Panaritio praeuertit et medetur (JUSTAMOND *on cancerous and ſcirrhous diſorders, p.*174). In pernionibus iuuat diſcuſſo liquido ſtagnante cutem quotidie lauare pauxillo ſpiritus vini aquae

eadem

eadem quantitate diluto (TISSOT *Avis au peuple p.* 571.). Foueri ſolent eo loca ex fracturis oſſium vel vulneribus inſtante tempeſtatis mutatione dolentia: aſt efficaciora proſtant. In deliquio animi vel morbis contagioſis graſſantibus confert eundem olfacere.

IVLEPVM E CAMPHORA *Ph. Lond. p.* 76. Ex Camphorae drachma vna, Sacchari vncia dimidia, Spiritus vini tantillo contritis, et Aquae bullientis libra vna. Iam ſupra monitum, imperfectam tantum hac ratione ſolutionem fieri.

EMVLSIO CAMPHORATA *Ph. Ed. p.* 57. Ex Camphorae drachma dimidia, Amygdalis ſex, Aquae Pulegii libra dimidia et Sacchari vncia ſemis.

AQVA OPHTHALMICA CAMPHORATA ST. YVES. Formula: ℞. Camph. ℈ij. Sal. Tartari ʒj. Tritis per horae dimidium adde ſenſim Aquae deſtill. Chelid. mai. ℥iv. M. D. S. Eau camphrée de ST. YVES. Eſt egregium collyrium contra debilitatem viſus, dolorem oculorum, ophthalmiam et pruritum palpebrarum. Guttula eius ter vel quater de die inſtillatur ad canthum externum oculi ope cochlearis exigui vel apice ſpongiae; item linteo ea madefacto oculus obtegitur.

Seruan-

Seruantur praeterea in officinis composita varia, quibus Camphora inest; e. c. SPIRITVS THERIACALIS CAMPHORATVS *Ph. Wurt. pag.* 199. MIXTVRA SIMPLEX LUDOVICI *Ph. Wurt. pag.* 117. VNGVENTVM ALBVM CAMPHORATVM *Ph. W. p.* 239. aliaque, quae hoc loco enumerare non attinet.

479.

Pharm. CVLILAWAN *Cortex.*

Laurus Culilawan; foliis triplineruiis oppositis LINN. *Mant.* 2. *p.* 237. Ipse LINNEUS sibi non satisfacit pro Lauro arborem declarando, quum folia sint opposita, sed fide modo RUMPHII nititur. Cortex caryophylloides, Culitlawan RUMPH. *herb. Amb. vol.* 2. *p.* 65. *tab.* 14. De Coelit-Lawanboom FRANÇOIS VALENTYN *Oud en nieuw-Ostind. vol.* 2. *p.* 210. *tab.* 37. Arbor diffuse per Orientales insulas crescens. Optima autem in quadam parte, Leytimora, insulae Amboinae locis montosis deprehenditur.

Nomen corticis Malaicum est, quod licet corrupte contractum a voce Culit-Buguliwan idem significat ac corticem caryophylleum et odorem, quem spargit. Non omnes officinae pharmaceuti-

cae

cae eum feruant, deficitque quoque eius mentio in multis libris materiem medicam luftrantibus. Variat quidem cortex nonnihil facie, textura, craffitie, colore, item fapore et odore pro diuerfitate patriae et parte trunci vel fuperiori vel inferiori, ex qua deglubitur. Nempe ex Papuanis et Moluccis infulis petitus paullo magis eft fufcus, quam Amboinenfis. Et in Amboinenfi arbore fuperior multo tenuior et durior, faporis et odoris iucundioris. Mentio et fit corticis tam albi, quam rubri (RUMPH). Vnde difcrimen fpeciminum in officinis obuiorum. Quod coram habeo eft fruftum conuexo planum, amplum, lineam paullo craffitie fuperans, coloris flauo rufi, extus veftigia quaedam epidermidis grifeae relinquens, rugofum, intrinfecus fatis glabrum, compagis duriufculae quidem, fed non firmioris, quam vt feftucae difcerpi queant. Sapor eius acris aromaticus, idem fere ad meum iudicium, qualis in cortice Winterano, fed blandior et cum leui adftringentis et mucilaginofi fenfu mixtus; odor ad illum ligni Saffafras accedens cum fenfu Caffiae caryophyllatae adfperfo. Radicis cortex proxime venit et fapore et vi ad lignum Saffafras. Auulfus trunci cortex fole ficcatur, nec feruari debet ciftis claufis fed locis apertis (RUMPH. VALENTYN.).

Aqua

Aqua eius destillata lactea est, saporis acris aromatici et simul amaricantis. Huic supernatat oleum pallide flauum limpidum tenue, quod tam parce cortici inest, vt ex corticis dimidia libra modo olei dimidia drachma eruta fuerit. Hoc pariter amaricans acre et aromaticum, odoris ex isto Caryophyllorum et Sassafras mixto (CARTHEUSER *Diss. de cortice caryophylloide Amboin. vulgo Culilawan dicto p.* 17.). Est (RUMPH. *l. c. p.* 68.), qui medium inter Caryophyllorum et nucis Moschatae odorem illi adscribit; est (VALENTYN *l. c. vol.* 2. *p.* 121.), qui cum oleo Caryophyllorum comparat. Ex vncia corticis dimidia extracti spirituosi, sapore et odore Caryophyllos aemulantis grana quinquaginta eruuntur; extracti autem aquosi pondus paullo minus, quod Caryophyllorum quidem odorem prae se fert, saporem vero modo amaricantem leuiter aromaticum. In vtroque extracto mucilaginis latentis conspicua vestigia (CARTHEUSER). Iunior cortex crassitiem cultri habens magis mucilaginosus est.

RUMPHIUS eius iam a. 1680. mentionem fecit (Vid. *Eph. nat. cur. Dec.* 2. *Ann.* 1. *Obs.* 22. *p.* 55.). Baleyenses et quidem Jauani cortice vtuntur loco aromatis in cibo. Manducatus oris halitum corrigit

rigit et ventriculo robur impertit. In patria corticis quoque additur famoſo vnguento Bobori.

In praxi Europaeorum medicorum nunquam valde eminuit, vixque vnquam hodie ab his praecipitur. Nihil igitur reliquum eſt, quam ex analogia cum aliis aromatibus vel ex analyſi chemica virtutes eius hariolari. Roborare ventriculum poſt colicam et diarrhoeas LINNEUS (*Diſſ. Obſerv. in mat. med. p.* 3.) innuit.

Ita olei virtutes nondum ſatis confirmatae ſunt, ſi ab idea recedas, eſſe aethereum. Amboinenſes ex cortice oleum deſtillando prouocant, quod iisdem magno in pretio eſt in retentione vrinae bis de die ad guttas quinque vel ſex ſpiritu vini ingeſtum. Externe ab iis frequentatur in luxationibus, contuſionibus, praecipue autem in paralyſi, item doloribus arthriticis (VALENTYN *l. c. vol.* 1. *p.* 121. 255.). Vix crediderim laudem *Olei Coelilaban* inungendi a cl. FUUN (*Verhandel. door de Maatſch. te Harlem vol.* 2. *p.* 8. *vol.* 4. *app. p.* 21.) ad noſtrum oleum pertinere, quum indicet (*vol.* 2. *l. c.*), in Amboina ex radicibus arborum nucis Moſchatae et Caryophyllorum aromaticorum erui; et pro inunctione balſamum quendam artificialem admiſceat.

480.

480.

Pharm. LAVRI *Folia; Baccae.*

Laurus nobilis; foliis lanceolatis venoſis perennantibus, floribus quadrifidis LINN. *Syſt. veg. p.* 317. Conf. Laurus nobilis TREW in *Nov. Act. nat. cur. tom.* 2. *p.* 381. Laurus vulgaris C. B. Icon: DU HAMEL *Traité des arbres, tom.* 1. *p.* 352. BLACKWELL *Herb. tab.* 175. Arbor dioica calidiorum Europae regionum, vt Hiſpaniae, Italiae, Galliae meridionalis, item Graeciae. HALLERUS in *Hiſt. ſtirp. Helv. n.* 1602. adeo Heluetícis eam annumerat, quum circa Montru in omnibus pomariis abundet, imo in Pyri altitudinem ſuccreſcat. In frigidioribus regionibus hibernaculorum tutamine per hiemem indiget, ibidemque hortos principum et magnatum inter Citros et Aurantia ornat; rarius vero ibidem planta foemina occurrit.

Graecis Δάφνη dicitur, quod nomen ab Apolline inditum fabulabantur poëtae, quum Ladonis filia formoſiſſima, quam ille deperibat, a matre tellure, vt inſidiis eius eriperetur, in arborem transmutaretur (Vide effigiem metamorphoſeos in DOMENICO

NICO DE ROSSI *Raccolta di ſtatue antiche e moderne, tab.* 81.), cuius ramo diuulſo verticem coronauit. Hinc Apollo, medicinae et praeſertim rei herbariae inventor et praeſes, in gemmis, nummis, marmoribus aliisque monimentis priſci aeui, Lauro plerumque cinctus apparet, et cithara, pharetra, arae et templa Apollinis Lauro decorata cernuntur. Tranſiit hoc ornamentum in alia quaedam paganorum numina, vt Aeſculapium, filium Apollinis. Apud Romanos triumphantes coronam lauream geſtabant, vel Lauri ramum ferebant, qua et faſces, naues, iacula, lances rel. in ſignum victoriae ornabantur. Sed de hiſce ſimilibusque elegantioris diſciplinae deliciis ſtudioſius egerunt JO. GER. WAGNER (*Diſſ. de Lauro ex omni antiquitate eruta, Helmſt.* et MICH. GOTTLIEB AGNETHLER *Diſſ. de Lauro, Hal.*). Imo vel noſtro tempore heroum, poëtarum aliorumque celebratiorum hominum comas Lauro in imaginibus cinctas cernimus. Quod laudationis genus, vt tot alia, plerumque nonniſi tenuis adulationis impulſu proficiſcitur.

Proceritate ſua, quae ſaepe viginti vel triginta pedes, quin plures, attingit, tum et elegantia foliorum et perpetua viredine excellit. Tonſionem facile fert.

Multas ſuperſtitioſas vires finxerunt veteres de hac arbore, tueri contra fulminis ictum, item daemones, auſpicata et fatalia omnia ferre, et quae alia ſunt; quae modo inſtar teſtimonii venerationis, in qua arbor fuit, commemoratione aliqua digna ſunt.

FOLIA guſtata aroma facile ſuum, cum amaritie et ſenſu adſtrictionis iunctum, produnt, contrita fragrantiam naribus offerunt. Pauxillum olei aetherei deſtillatione praebent; et ſpiritu vini extractum modice calidum et pungens. Veteribus iam folia, baccae ſiccatae et cortex radicis in vſu fuerunt, qui tamen in multis recedit ab iis effectibus, qui hodie obſeruantur (Vid. *Diſſ. citatae*). Vis emetica foliorum, cuius DIOSCORIDES et PLINIUS meminerunt, lectionis forſitan vitio vnice nititur. Verius vires ad alia aromata exſerimus, et ſtomachum ſtimulando et roborando, reſoluendo pituitoſos humores, flatus diſcutiendo, neruos vellicando, circuitum ſanguinis accelerando, menſtruaque pellendo valere pronunciamus. Hiſce neceſſitatibus infuſum aquoſum ore captum confert; ſicuti et in balneis vterinis et clyſmatibus carminatiuis locum habent. Vino cocta inſtar epithematis ad

ſugilla-

ſugillationes diſcutiendas adhibentur. Attamen ſi ab iis, quae plebs ſaepe in valetudinis diſpendium committit, recedas, tanto magis, ſi infuſum eorundem ſpirituoſum ingerit, culinario vſu ad condienda iura, intinctus rel. magis, quam medico, eminent.

Baccae magis frequentatae, niſi ſolae, in praeparatis tamen et compoſitis variis. Oblongae ſunt, ceraſi exigui magnitudinis, dum ſucco ſcatent, ſaturate coeruleae, poſt ſiccationem autem profunde brunae et rugoſae, conſtant ex teſta fragili et duobus *ſeminibus* ouatis altera parte conuexis, altera planis, badii coloris. Odore aeque ac ſapore aromatico haec antiſtant foliis, et amarities longe intenſior illis ineſt, cum ſapore ſimul pingui. Ipſa teſta fructus quoque aromatica. Duplex oleum recondunt ſemina, alterum aethereum, alterum vnguinoſum, quod ſimplici expreſſione alias conſueta non ſufficienter elici poteſt, ſed coctionis cum aqua adiumento opus habet. Non ſpernendo conſilio inſtar praeſeruatiui contra contagiones malignarum febrium fructus maſticantur. Vires horum ceteroquin, quales de foliis notaui. Non commode in puluerem redigi poſſunt, hinc in infuſo capiendi.

PRAEPARATA ET COMPOSITA.

OLEVM DESTILLATVM E BACCIS *Ph. W. p.*128. Raro inſtillatum ſaccharo vel mucilagine ſubactum in flatulentis affectionibus praecipitur, ſed vnguentis neruinis et roborantibus admiſceri ſolet.

OLEVM LAVRINVM *Ph. W. p.* 125. Eſt vnguinoſae naturae. Vix vnquam pharmacopolae noſtrates ipſi illud parant, ſed transferendum curant ex Hiſpania, Luſitania, Italia aliisque regionibus, vbi arbor ſpontanea eſt. Ex inſulis Fortunatis id fieri Pharmacopoea Würtenbergica indicat. Duplicis generis eſt. *Alterum* idque vulgatius coctione et ſubiuncta expreſſione elicitur, dum ſcilicet baccae recens collectae et bene maturae conquaſſantur, et hiſce aqua leni igne per decem horas coctis tota maſſa ſacco indita prelo ſubiicitur; quod defluit commiſcetur cum liquido primum prodeunte. Liquido omni refrigerato, oleum in ſuperficie aquae fixum haeret. Si pulpa cum eadem aqua iterum coquitur, noua rurſus portio olei colligi poteſt, ſed deterioris (DU HAMEL *l. c. p.* 351.). Et iſtud quidem probae notae viride eſt, ſpiſſitudine axungiam refert, odoris laurini, ſaporis amari (Conf. de gravitate olei ſpecifica, caloris gradu, ſub quo diffluit

iterum

iterumque coit, cl. BRANDIS *Commentatio de oleorum vnguinoſorum natura, p.* 21. qui vero illud flauo rubens deſcribit.). Saepe axungia admixta corrumpitur. *Alterum* ſimplici expreſſione ſeparatum fere inſipidum et fluidum eſt (LEWIS *M. m. p.* 346.); aëre temperato autem conſiſtentiam axungiae adſciſcit. Huius $\frac{1}{16}$ pars baccarum collecta (SPIELM. *inſtit. Chem. p.* 84.) — Abdomini inunctum vel clyſmate exceptum flatus et colicas ex hoc fonte oriundas diſſipat. Neruina vis in paralyſi membrorum, quibus illinitur, elucet, quo fine etiam linimentis vnguentisque variis additur. Contra ſurditatem proficit aliquando, illud in connubio olei Amygdalarum amararum, vt acre mitigetur, auri inſtillare. Illinitur et articulis nimium relaxatis.

EMPLASTRVM DE BACCIS LAVRI *Ph. W. p.*60. Oleum laurinum haud exiguum pondus inter multa alia aromatica et reſinoſa conſtituit. Haud contemnendum ſub applicatione ſupra abdomen ad flatus diſcutiendos, vomitum ſedandum, et viſcera, nominatim ventriculum, roborandum.

Multas alias formulas officinarum ſaltim Germanicarum dictae Lauri partes intrant; *folia:* e.c. SPECIES PRO EPITHEMATE CEPHALICO *Ph. W.* VN-

 GVENTVM

GVENTVM MARTIATVM *l. c.*; — *baccae* e. c. ELECTVARIVM BACCARVM LAVRI *l. c.*; EMPLASTRVM DE CVMINO *l. c.*; — *Oleum Laurinum* e. c. EMPLASTRVM DE RANIS *l. c.*; VNGVENTVM PEDICVLORVM *l. c.* VNGVENTVM AD SCABIEM *l. c.* VNGVENTVM AD TABIDA MEMBRA *l. c.* Sed quis in tanta miſcelae farragine dixerit, quodnam pretium ſingulis remediis formulam ingredientibus ſit ſtatuendum.

481.

Pharm. SASSAFRAS *Lignum; Cortex.*

Laurus Saſſafras; foliis integris trilobisque LINN. *Spec. pl. p.* 530. TREW in *Nov. act. nat. curioſ. tom.* 2. *App. p.* 344. *Pl. ſelect.* EHRET. *a* TREW *edit. tab.* 69. *et* 70. Saſſafras arbor ex Florida, ficulneo folio C. B. Cornus mas odorata, folio trifido, margine plano Saſſafras dicta CATESBY *nat. Hiſt. of Carol. tom.* 1. *p.* 55. *et tab.* Cfr. quoad litteraria et botanica cl. TREW in *N. act. N. C. cit. a pag.* 281. et quoad momenta varia, quae ad naturam eius ſpectant cl. KALM *Reſa til Norra America*, *tom.* 2. *p.* 270. 434. Arbor ſtaturae et craſſitiei pro climatis diſcrimine variae, in temperatioribus Americae ſeptentrionalis

trionalis regionibus, Virginia, Carolina, Florida, item in Canada prope regionem Irocensium habitans, et quidem in Virginia in ſyluis, ad ſepes, in agris derelictis, terra exſucca (KALM). Inter Mexicanas ſtirpes numerat HERNANDEZ, et Braſilienſes PISO. Propagatur in Europa, pro arboretis, ſeminibus ex America translatis, de quorum multis verendum, ne non iuſtam maturitatem adepta ſint, quum baccae inſidiis auium tantopere in patria pateant. Sero germinant ſubinde tantum ſecundo vel tertio anno poſt ſationem, niſi terrae indita ex America transmittantur. Sed frigoris arbor impatiens eſt, etiamſi adoleuerit. Hinc raro arboreta Europaea ornat, vt tamen adſueuerit climati Batauo et Anglico. Indis Floridanis arbor Pavame dicta.

Commodis in oeconomiam redundantibus in patria non valde celebratur. Lignum inſigni fragore ardet. Palis ſepimentorum idoneum eſt, quum putredini reſiſtat. Aperto aëre autem vermibus valde obnoxium eſt. Cimices lectularii fugantur, ſi lecti inde fabrefacti fuerint, ſed non diutius, ac lignum odorem ſeruet. Ad arcendas

tineas a veſtibus laneis, confert illis ſegmenta eiusdem in ciſtis, quibus ſeruantur, adponere. Vaccae auide ſurculos conſumunt, prout aues baccas. Cortex tingit lanam colore aurantiaco. Flores Theae vices in America agunt (KALM *l. c.*).

Medica ſua efficacia diu apud Floridae incolas in laude fuit, antequam Europaeis innoteſceret. Hiſpani tandem, in quorum poſſeſſionem haec inſula tranſierat, eandem in Europa decantarunt, horumque primus, quantum notum eſt, NICOLAUS MONARDUS (cuius liber primum prodiit Hiſpanice a. 1574. Latine verſus a CLUSIO in *Exotic. p.* 320. *ſq.*). Vires autem arboris tutius ex ſobrio recentiorum temporum iudicio, quam priſtinorum ambigua iactantia, definiuntur.

LIGNVM trunci vilioris pretii eſt, minusque efficax, quam radicis vel ramorum exiliorum. Hinc reiicienda fruſta grandiora eaque, quae mora longiori odorem perdiderunt. Ad huius conſervationem multum facit adhaerens ligno cortex, quem igitur reſiduum eſſe conuenit. Proſtant ligni nomine fruſta longa ſubdura, leuia, albo ferruginea; odoris fragrantis ad Foeniculum accedentis, ſaporis ſubdulcis, leniter acris, aromatici. —

CORTEX

CORTEX extus rugosus, cinereo fuscus, interne coloris ferruginei, leuis, in strata tenuia discerpendus. Ex iudicio sensuum cortex praestantior: attamen in ligno acquiesci solet.

Lignum aquam destillatam erogat, Oleum essentiale fragrans, odore Sassafras, pungens, initio coloris expers, aetate autem flauescens, et tandem rubicundum. Fundum aquae petit magna velocitate, et ponderosius oleo Caryophyllorum (HOFFM. *Obs. phys. chem.* p. 31.), quod antea habitum oleorum ponderosissimum. Quantitas non ab omnibus eadem elicita est. Vnus (HOFFM. *l. c.* p. 14.) eruit ex libris sex olei vnciam vnam et drachmas sex; alius (NEUM. *Chym. vol.* 2. *P.* 3. *p.* 248.) ex eadem quantitate vncias duas, secundum quem calculum quaelibet ligni libra illi scrupulos octo erogauit; tertius (Vid. CRELLS *chem. Journ. P.* 3. *p.* 18.) ex ligni et corticis iuncti libris triginta, olei vncias septem cum drachma vna. Plus gummosarum partium ligno inest, quam resinosarum, istarum scilicet post primam extractionem ex qualibet vncia drachmae duae, harum vix drachma vna, cui tamen haud parum gummi adhuc immixtum (NEUMANN *l. c. p.* 249.). Infusum aquo-

ſum ſaturate rubrum, lignum redolens et ſapiens. Inſpiſſatum in extractum amaricans et ſubadſtringens eſt. Extractum ſpirituoſum aromaticas partes recondit.

Vſitatius lignum cortice eſt, etſi hic plus virium promittit. Reſoluere humores, ſubigere acre varium in iisdem latens, ſudorem denique et lotium pellere, vulgaris laus eſt. Aegris ſicci habitus, plethoricis, bilioſis, ad febrem pronis, non conuenit. Grauante pituita et catarrhales affectiones excitante prodeſt. In rheumatiſmis frigidis nec non podagra valde celebratur; quoad hancce labem MONARDI auctoritas non ſuo pondere caret, quum referat, ſe quibusdam decocto opem tuliſſe, quibus ita artus diſtorti fuerint, vt iisdem vti nequirent (*l.c. p.* 321.). Decreuit fiducia in lue venerea, quae olim magna fuit, et qua efficacia Guaiaco fere ſuppar habitum. Hydropem diſpellere pluribus exemplis exploratum, quorum memorabile hoc a VALLISNERO (*Ephem. nat. cur. Cent.* 3. *Obſ.* 28. *p.* 54.) propoſitum de moniali ſexagenaria aſcite et artuum hydrope correpta et poſt multa incaſſum tentata tandem decocto Saſſafras bis per diem poto, quod copioſum lotii effluxum creauit, ſanata. Similis ſucceſſus in Virginia

crebro

crebro obſeruatus fuit (KALM *l. c. p.* 434.). Praeſtat infuſum ex raſo ligno ingerere, vulgo autem decoctum eligitur, quod vel magis vel minus ſaturatum capitur pro conditionum ratione; e. c. Ligni vncia dimidia pro aquae libra vna. Habet tamen liquida forma id incommodi ſaepe, quod initio caput tentet, donec illi ſenſim aeger aſſuefiat.

Extractum aqua paratum ad roborandum viſcerum tonum in declinatione febrium intermittentium, et ad compeſcendos ſpaſmos hypochondriacorum ad ſcrupulum vnum, ſaepius valuit (HOFFM. *l. c. p.* 15.)

PRAEPARATA ET COMPOSITA.

OLEVM LIGNI SASSAFRAS DESTILLATVM *Ph. W. p.* 129. Caute capiendum, quoniam tam calidum eſt. Laudat iuſto impenſius HOFFMANNUS (*loc. cit. p.* 15.) ad leniendam tuſſim, ſpaſmos mitigandos, impuram lympham corrigendam.

EXTRACTVM *Ph. W. p.* 89. reſinoſo gummoſae naturae.

ESSENTIA LIGNI SASSAFRAS SIMPLEX *Ph. W. p.* 82. Fit maceratione corticis cum ſpiritu vini rectificato. Iudicium petatur ex ſuperius dictis.

ESSENTIA

ESSENTIA LIGNI SASSAFRAS COMPOSITA *loc. cit.* Aromata varia admiſta habet. Adhuc minus in vſu.

ESSENTIA LIGNORVM *l. c.* Complectitur, praeter lignum Saſſafras, alia ligna, Guaiaci etc. in conſueto menſtruo macerata. Hinc tanto calidior, nec genio noſtri temporis accommodata.

SYRVPVS SASSAFRAS *Ph. W. p.* 213. Inuſitatus.

SPECIES DECOCTI LIGNORVM *Ph. W. p.* 184. Copia ineſt ligni Saſſafras.

482.

Pharm. BENZOE ſ. BENZOINVM ſ. ASSA DVLCIS.

Laurus Benzoin; foliis ouato lanceolatis integris, fructu nuciformi HOUTTUYN in *Verhandelingen door de Maatſchappye d. Weet. te Harlem vol.* 21. *p.* 265. *tab.* 7. Arbor Benzoini GRIMM in *Eph. nat. cur. Dec.* 2. *Ann.* 1. *p.* 370. *Obſ.* 152. *fig.* 31. Benjuifera arbor GARCIAE *arom. hiſt.* in CLUS. *exot. p.* 156. ARENT SYLVIUS in VALENTINI *Hiſt. ſimpl. p.* 487. Benjamin MARSDEN'S *Hiſtory of Sumatra p.* 123. Arbor, copioſe in inſulae Sumatrae partibus ſeptentrionalibus et media parte creſcens.

Multi-

Multiplex quoad ſpeciem, cui natales Benzoës debentur, error a recentioribus botanicis commiſſus eſt. Peti ex arbore Virginicae originis, a LINNEO Laurus Benzoin dicta (*Spec. pl.* *p.* 530.), poſt RAIUM (*Hiſt. plant. vol.* 2. *p.* 1845.), alieno tamen teſtimonio potius quam propriae indagini fiſum, COMMELINUS, cui vocatur Arbor Virginiana Citreae vel Limonii folio, Benzoinum fundens (V. EIVSD. *Hort. Amſtel. tom.* 2. *p.* 189.) ſuſtinuit. Cui iudicio quidem initio ſubſcripſit LINNEUS Eques, dein autem valedicens (*Mant.* 2. *p.* 297.) arborem ad Crotonis genus retulit (Croton Benzoe *Mant. loc. cit. Syſt. veg. ed.* 13. *p.* 721.), licet ipſe fateretur, ſe nunquam floris vel fructus partes vidiſſe. Filius magni viri Terminaliam anguſtifoliam eandem plantam dixit (*Suppl. p.* 434.), imbecilli tamen nimis argumento ductus, Benzoes matrem declarat. Verum nec haec coniectura altas radices egit; etenim innotuit, ex ramulo ſicco foliis floribusque ornato, Baronetum BANKS permotum fuiſſe, vt eam Styrax Benzoin nuncuparet (V. LODER in BALDING. *med. Journ. P.* 5. *p.* 50.), quam de genere ſententiam ill. vir mihi nuperrime in litteris confirmauit, adiuncta ſpe fore vt in *Philoſophical Tranſactions*

breui

breui fides rei fieret. Haud ita pridem (1784.) cl. HOUTTUYN (*l. c.*) ex ſicco ramo ſibi a cl. RADEMACHER dono dato perſuaſum cupit, Laurum eſſe, cui quidem nomen Benzoin adpoſuit, ſed eius loco Virginianam arborem, quae nunquam, vt iam conſtat, Benzoen fundit, Laurum Virginicam nominat. Poſſunt quidem omnino varia contra conſociationem cum Lauris moneri, nam ſtamina octo, petala quatuor intra calycem recondita fructumque nucem perfectam deſcribit. Aſt ceteroquin reliquis botanicis longe accuratius ſtirpem deſcripſit depinxitque, et confirmauit varia momenta a GARCIA et GRIMMIO de arbore Benzoes memoriae prodita. Haec ratio eſt, cur arborem eousque inter Lauros medicas collocem, donec promiſſa ab ill. BANKS commentatione Styracis eſſe ſpeciem publice euincatur.

Arbor procera vaſtaque a GARCIA deſcribitur, quod quidem de arbore aetate prouectiori valere poteſt: ceteri (GRIMM; MARSDEN) modicam illi altitudinem tribuunt, nempe GRIMMIO teſte poſt ſex annos eam exſcindunt et nouum arboretum ex fructibus eius adornant. Ea aetate (GRIMM.), vel quando truncus ad diametrum pollicum ſex

vel

vel octo peruenit (MARSDEN *l. c. p.* 124. Cfr. ESCHELSKRON *Beſchreib. von Sumatra p.* 62.) inciditur trunci cortex ſupra ad principium ramorum ſecundum longitudinem et aliquantum oblique ad lignum vsque (GRIMM), vnde Benzoe exſudans et ſole aëreque coagulata cultro ſollerter abraditur. Non vltra tres libras profert quaelibet arbor (GRIMM); nec vltra decem vel duodecim annos inciſiones eiusmodi iterari poſſunt (MARSDEN). Puriſſima Benzoe eſt illa, quae primum profluit, alba, mollis et fragrans (MARSDEN). Optima *Cabeſſa* vocatur, cuius librae 125 ſoluuntur imperialibus 18 vel 20 (RADEMACHER apud HOUTTUYN), et in Belgium mittitur. Vilior ſpecies ſubfuſca duraque eſt, et peregrina varia admixta habet, quae vel dependent a mora diuturniori, Benzoi poſt effluxum in arboribus conceſſa, ſub qua vento exagitata arena adhaereſcit (GRIMM), vel ſegmentis arboris ſuccisque forſan aliis arboris accedentibus (MARSDEN). Cl. ESCHELSKRON diſtinguit in tres ſpecies, quarum vna, *Camayan poeti* vel Benzoinum album, omnino alba, eſſe, et quando in ciſtas liquatur venis rubris percurſa eſſe debet; altera, *Camayan bamatta,* longe minus alba eſt, ſed modo albis quibusdam maculis quaſi

oculis

oculis diſtinguitur, quarum quo maior copia, eo praeſtantius Benzoinum cenſetur: haec pariter caloris ſolaris ope liquari poteſt, vt in ciſtis ſeruetur; tertia, *Camayan itam*, ſ. Benzoinum nigrum, valde impura eſt, nec niſi affuſa aqua feruida emolliri pro conſeruatione in ciſtis poteſt (Conf. de hac emollitionis encheireſi in vilioribus ſpeciebus vſitata MARSDEN *loc. cit. p.* 124.). Viliores ſpecies in Arabia, Perſia aliisque Indiae regionibus conſumuntur ad ſuffitus in templis, item pro fugandis inſectis, et ad corrigendum aërem.

Nunquam fruſtis maioribus plane albis mihi comparuit, ſed rubicundo brunis, duris, fragilibus, quibus moleculae albae immixtae. Quo plus earundem praeſto eſt, eo melior exiſtimatur, et tum *Benzoe amygdalodes* dici ſolet. Odor eius fragrans gratusque eſt, praecipue ſi teritur vel incaleſcit, ſapor ſubdulcis et balſamicus. Candela admota ardet flamma viuida fuliginoſa ſuperſtite carbone nigro. Tota quidem ſpiritu vini ſoluitur tinctura profunde ex flauo rubicunda, quae affuſa aqua lacteſcit, tumque lac virginis dicitur; attamen aqua digeſta eandem fragrante ſuo odore et leui acrimoniae ſenſu imbuit, et poſt exhalationem

nem eius remanet ſalina materia, quae aliquando octauam vel decimam partem totius maſſae conſtituit (LEWIS *M. m. p.* 132.). Ita et deſtillatione aqua impraegnatur eodem odore et ſapore item ſale eodem, ſed nullum oleum aethereum ſecum vehit. Neque oleis deſtillatis neque vnguinoſis ſoluitur. Deſtillatione ſicca poſt praeuiam fuſionem idem quod dixi ſal ſurgit, quod excipit oleum empyreumaticum tenue flauicans liquore acidulo mixtum, et poſt hoc oleum butyraceum, cui quoque ſalis portio ineſt. Tenue iſtud oleum aqua deſtillatum in naturam oleorum deſtillatorum tranſit. Reſinoſa pars Benzoës ſegregatur ſolutione huius in ſpiritu vini et ſubſequa praecipitatione per aquam (MAGISTERIVM Gi BENZOËS *Ph. Brandenb. p.* 109.). Arbitror hac encheireſi vſum fuiſſe BERGIUM (*M. m. p.* 761.), dum dicit ex Benzoës vnciis duabus reſinae purae drachmas quatuordecim ſe obtinuiſſe.

Rariſſime in ſubſtantia, quam vocant, Benzoe interne adhibetur, ſed variis praecipue praeparatis compoſitisque deſtinatur. In affectionibus quibusdam pectoris febre deſtitutis olim commendata, quorſum tuſſis inueterata, aſthma, obſtructiones

 pulmo-

pulmonum, quae maciem minantur. In ſuffimigiis corrigit aërem corruptum egregieque ſtagnantes humores frigidos diſcutit. Eius exemplum exſtat in pneumatocele puſionum ex aqua intra ſcrotum collecta, quam fumus eius panno laneo exceptus et applicatus diſpellit (MONRO'S *Works* p. 577.). Vnguentis odoris grati cauſa aliquando additur.

PRAEPARATA ET COMPOSITA.

FLORES BENZOES. Digeſtione cum aqua modice calida (nam nimis calida in coagulum facile tranſit reſina) non omnes, qui inſunt, elici poſſunt; hinc excogitatae aliae encheireſes. Vulgatiſſima eſt per ſublimationem (*Ph. W.* p. 96.) in cucurbita humili orificio ampliori, cui cucullus chartaceus ſupra perforatus ſuperimponitur, per temporis diſtantias varias mutandus. Sic ex libra Benzoes vncia vna et dimidia vel duae florum emergunt, verum oleo multo adhuc inquinati ſunt. Deſtillatione librae vnius in vaſe retorto, et ſeparato per elixiuationem ſollicitam oleo empyreumatico eruuntur florum nouem ad duodecim drachmae (SCHEELE in *Vet. Acad. Handl.* 1775. p. 129.). Flores rubri impuri ſunt, depurandi vel noua ſublimatione cum argilla fiſtularum, vel, quod praeſtat ſolutione in aqua

aqua colatione et cryſtalliſatione ſubſequa. Maxima copia florum eorundemque olei empyreumatici omnino hinc et odoris expertium obtinetur coquendo Benzoën cum aqua calcis recens parata, inſpiſſando miſcelam ad definitum gradum et colando, dein ſpiritus ſalis inſtillatione flores Benzoës praecipitando, quod poſtea affuſa aqua frigida elotum calore modico ſiccatur. Sic ex libra Benzoës florum drachmas duodecim vel quatuordecim lucramur (Vid. hoc inuentum cl. SCHEELE *l. c.*). Alii vtuntur loco aquae calcis ſale alcalino vegetabili (GÖTTLING *Almanach für Scheidek.* 1782. *p.* 157.), vel minerali (GREN in CRELLS *chem. Entdeck.* *vol* 8. *p.* 112.).

Sunt hi flores ſal eſſentiale, odoris fragrantis, ſaporis aciduli linguam faucesque pungentis, cryſtallos albiſſimas leues ſubulatas lineares formans. Aquae feruidae vncia vna et dimidia ſoluit eius grana ſex; ſed frigidae eadem quantitas modo grana duo (BERG. *M. m. veg. p.* 763.). Cum alcali efferveſcit et in ſal medium tranſit, cuius exemplum proſtat ſalis ex floribus Benzoës et alcali minerali (DON. MONRO in *Phil. Tranſ. vol.* 57. *p.* 508. *tab.* 24. *fig.* 21.) et aliud ex hiſce floribus et ſale ammoniaco volatili (*l. c. p.* 509. *fig.* 22.), in quo poſte-

riori id ſingulare eſt, quod tempore ſaturationis mercurius thermometri ſex gradus decidat. Maxima pars florum acida eſt et cum terra combinatur, reliqua inflammabilibus partibus ita obuoluitur, vt acidum liberum non prodat, ſed potius dulcedinem (HERMSTÄDT in CRELLS *chem. Annal.* 1785. *P.* 10. *p.* 308.). Stimulant et reſoluendi vim habent. In affectionibus dictis frigidis pectoris item in pituitoſa diatheſi humorum et hyſterico malo quibusdam placuerunt a granis duobus ad quatuor vel ſcrupulum dimidium ſupraque, ſoluti liquido commodo vel vitello oui. Sacchari triti vel aqua ſoluti et naribus excepti ſternutationem cient.

ESSENTIA BENZOËS SIMPLEX *Ph. W. p.* 78. Ex floribus Benzoës ſpiritu Aniſi ſolutis. Rariſſime ore capitur in vitiis chronicis pectoris ad guttas decem vel viginti, ſed ſcopo coſmetico aquae communi eius tantum inſtillatur, donec lacteſcat. Vigecuplum plerumque aquae vel maior pars capitur. Sic nitor et mollities creditur cuti conciliari poſſe.

ESSENTIA BENZOËS COMPOSITA *Ph. W. l. c.* Styrax et Balſamum Peruuianum vna cum Benzoë ſoluuntur ſpiritu vini. Vſus idem.

OLEVM

OLEVM BENZOËS *Ph. W. p.* 130. Deſtillatione Benzoës ſicca obtinetur. Suffimentis et vnguentis grati odoris cauſa admiſcetur. Fraudulentis ſeplaſiariis pro corrumpendo balſamo Peruuiano inſeruit.

BALSAMVM TRAVMATICVM *Ph. Ed. pag.* 96. recipit Benzoën. BALSAMVM TRAVMATICVM *Ph. Lond. p.* 74. item; ſed differt.

PILVLAE PECTORALES *Ph. Ed. p.* 86. Intrant flores Benzoës.

MASSA PRO FORNACE *Ph. W. p.* 113.

483.

Pharm. Faba PECHVRIM ſ. PICHVRIM ſ. PECVRIS.

Laurus — —. Ex Lauro quadam fructum ſignificatum prouenire, iam coniectura LINNEI Equ. fuit (*Diſſ. Obſ. in mat. med. p.* 8.), crediderim ob nuclei ſimilitudinem cum eo generis Lauri et odoris ſaporisque conuenientiam. Cel. BERGIUS (*M. m. veget. p.* 327.) vlterius progreſſus quaerit, anne ſit Lauraſter Amboinenſis: Leytun RUMPH. *Amboin. vol.* 2. *p.* 70. *tab.* 15.?

ductus ſine dubio ſimilitudine quadam cum fructu huius deſcripto et depicto. Non eſſe ex Copaifera, vt olim creditum (*Vetenſk. Acad. Handl.* 1759. *p.* 75.), viſo huius fructu tanto magis conuincor.

Quicquid in hac hiſtoriae fructus Pechurim parte lacunarum ſit: certiora ſunt, quae ſequuntur. Transfertur iſte per Luſitaniam, in quod regnum ex Braſilia perueniſſe gens iſta eminus indicauit adſcripto ſeminibus tranſmiſſis nomine Faua Pichurim de Maranhon (BÄCK in *Vet. Acad. Handl. cit.*); vnde colligitur creſcere arborem in vicina Braſiliae inſula Maranhon. Alius regnum Paraguay patriam indicat (BERG. *l. c.*). Medio circiter, quo viuimus, ſeculo Stockholmiam illum aduexit ex Luſitania rediens dux quidam nauis bellicae Suecicae, tanquam laudatum ſibi ſpecificum contra colicam et diarrhoeam. Dein experimentis quibusdam bene cedentibus aliquot librae a mercatore Stockholmienſi ex Luſitania coëmtae, quarum pars in exercitu Suecico in Pomerania intra vltimum bellum ſeptenne commorato conſumta. Hiſce aliisque Suecicorum medicorum experimentis publici iuris factis, virtus fructus adeo percrebuit, vt

vt et paſſim alibi Europaea pharmacopolia intraret, licet hactenus parcius, quam meretur, formulis medicis excepta fuerit.

Quod ad nos peruenit, non totus fructus eſt, ſed modo NVCLEVS oblongus ouatus nigro brunus ſubglaber ponderoſus, altera parte conuexus, altera concauus cum ſulco ſaepe longitudinali, et hac parte diſtantia ſeſquilineae ſtigmate vel foueola oblonga, corculi vt puto veſtigio, notatus. Mox longior eſt mox breuior a lineis circiter 13 ad 18 Pariſ., mox latior mox anguſtior ad lineas 5.6.7. Figuram eius, ſed minori forma quam in ſpeciminibus vnquam vidi, expreſſit *tabula* 1. in *Vet. Acad. Handl. l. c. fig.* 8. *et* 7. Color internus eſt ex carneo luteus, ſed ſubuariegatus punctulis ſaturatioribus pallidiori parenchymati intermixtis. Facile cultro diſcindi vel radi poteſt, item dentibus ſubigi. Sapor odorque inter nucem Moſchatam et Saſſafras medius. Sine omni dubio duo olim nuclei ſecundum partem concauam iuncti fuerunt thecaque communi obtecti, cuius natura autem nos hactenus latet.

Spuria quoque Faba Pichurim exſtat, quam aromatarii aliquando loco verae ex America obti-

nent. Dimidio circiter nucleus huius genuino maior eſt, extrinſecus rugoſus et pallidior, intrinſecus autem altero paullo profundioris coloris, durior, amarior, ſed minus aromaticus. A pharmacopola quodam Stockholmienſi olim aliquot eius exempla acceperam.

Infuſum aquoſum valde odorum ſapidumque eſt. Sub decoctionem ſeminum in puluerem redactorum cum aqua exhalat odor fragrans, inſpiſſatione autem decocti extractum emergit tertiam ponderis nucleorum partem ſuperans. In refrigerato decocto ſupernatat oleoſa ſubſtantia. Reſiduum, alcohole vini perfuſum, illud vix colorat, ſed ſapore imbuit forti et pinguedine flocculenta ſuperficiei deorſum adhaerente. Alcohol vini tingitur per hunc nucleum colore rubicundo oleoque pariter dicto inſtruitur, extractum vero inde paratum acris et feruidi ſaporis eſt, odoris ſaporisque, qualis in nuce Moſchata et ligno Saſſafras (BÄCK *l. c. p.* 77.).

Innui iam, Luſitanis contra colicos dolores et diarrhoeam fructum hunc acceptum eſſe. Plures caſus per momenta narratos debemus cl^mo ZETZEL (*Vet. Acad. Handl. p.* 60. *ſqq.*), qui in dyſenteria

caſtrenſi

castrensi febre stipata optimo successu eo vsus est vel praemissis euacuantibus, tumque subito aluus adstringitur, vel sine istis, tumque lentius effectum exserit. Quando lingua sicca exstat, absque fructu plerumque ingeritur. Ill. Equ. BÄCK (*l. c.*) eo pluries subuenit matronae, phthisi et colica molesta cum diarrhoea conflictatae, aliis remediis irritis; item aliam foeminam ex pectore phthisicam eo liberauit diarrhoea sua. Profuisse illi quoque semel torminibus per aliquot dies infestantibus visus est. Candidus tamen fatetur, aliquando in Suecia imparem fuisse colicis et diarrhoeis auerruncandis, vt itaque causae diuersae ratio sollicite habenda sit. Similis ingenuitas in ROSENSTEINIO perspicitur, licet eo valeret, in matrona sub grauiditate intra octo dies diarrhoeam coërcere (*Barns sjukd. p.* 86.), et in phthisico per duas hebdomades diarrhoeam tolerabilem ante mortem reddere (*l. c. p.* 96.). Alius Suecus, cl. DARELLI (*Socken-Apothek p.*234.), praemitti semper in diarrhoea Rhabarbarum iubet, qui et bolos exinde, Electuario Diascordii et Gummi Arabico, efformat. Nouum documentum dignitatis, qua in Suecia habetur, hoc est, quod ELECTVARIO E SCORDIO *Ph. Suec. ed.* 3. *p.* 68., multis ceteroquin modis abbreuiato, Faba Pechurim addita fuerit.

HEUERMANNUS (*Bemerk. d. ausüb. Arzneywiss. vol.* 1. *p.* 215.), praemissis euacuantibus, multis aliis illum praefert in dysenteria, quamuis in quibusdam deiectiones aluinae inde crebriores euasisse per aliquot dies visae fuerint; nec ambiguum efficacitatis hoc testimonium est, quod intra triginta homines viginti valetudini restituti fuerint.

In puluere capi potest ad drachmam dimidiam vel scrupulos duos bis, ter, quater de die. Eaque forma plurimum virium spondet. Pro vehiculo aqua, vinum, vel spiritus vini idoneus est. Post puluerem extracto plurima vis inest, non spernendo pro iis, qui puluere nauseant (HEUERMANN *l. c. p.* 216.). Infusum et essentia debiliora.

CORTEX *Pichurim* dictus, auctore cl. JO. MAYER (in *Abhandl. e. Privatges. in Böhmen, vol.* 5. *p.* 66.), qui hactenus omnium vnus eiusdem mentionem fecit, eidem arbori debetur. Coloris cinnamomei est, intrinsecus profundioris extus albidi, optimus censendus, qui neque crassitiem lineae excedit, neque tenuior est. Odor valde aromaticus est, Caryophyllos adeo et nucem Moschatam hac in re superans, remotius Ambram fere spirans. Sapor valde stimulans leniter adstringens et amaricans.

cans. Aromatis praeſtantioris nomine dignus eſt. Ex Panama Americes Lisbonam transfertur, creditur tamen et Indiam orientalem patriam habere.

Dum in puluerem redigitur, ſeſe ſegregat pollen valde ſubtilis adhaerens ſuperficiei vaſorum. Et hic ipſe aromate et vi antecellit reliquam partem lignoſam et inertem. Aqua frigida odorem aromaticum maceratione eius acquirit. Vnciae duae exhibent extracti Garayani drachmas 2½, extracti autem vulgaris aquoſi 5½ drachmas, quod ipſum amarum adſtringens et aromaticum eſt. Infuſum aquoſum Vitriolo martis mixtum colorem obſcure brunum adipiſcitur. Infuſum vinoſum minus adſtringens, ſed magis balſamicum et amarum eſt. Aqua deſtillata valde odora. Oleum aethereum calidum, coloris profundi, aquae fundum petens. Praeſentiam ferrearum particularum in cortice magnes detegit (*l. c. p.* 67. *ſq.*).

Carnem melius contra putredinem tuetur, quam flores Chamomillae, ſuppar vero hac virtute cortici Peruuiano. Infuſum corticis aceto factum praecipue vi antiſeptica eminet. Corrigit quoque putredinem iam enatam (*l. c. p.* 69. *ſq.*).

Lisbonae

Lisbonae in dyſenteria, febribus quibusdam, item cum Taffia in malo iſchiadico et podagra, praeconia tulit (MAYER *l.c. p.* 67.). Sed ex propria MAYERI (inde a *p.* 73.) experientia ventriculi debilitati ſubuenit; vomitus pertinaces ſiſtit, imo caſu ambiguo ſingulari choleram deuicit. Dyſenteriam illam tollit vel primo ſtadio, quo adſtringentia alias nocent, ſed efficacior ille fuit verſus morbi finem. In viro, correpto tertiana duplici contra corticem Peruuianum obſtinata, febrem compeſcuit, viresque breui reſtituit. Caſu ſingulari, in connubio limaturae martis, fluoris albi exſtitit medela. Et in hiſce anguſtiis confert, vel puluere vti ad drachmam dimidiam ſupraque ter vel pluries de die, vel et infuſo vinoſo.

WINTERA.

WINTERA.

LINN. *Syſt. veg. ed.* 14. MURR. *p.* 507. vbi rationem mutati nominis dedi). Drimys FORST. *Nov. gen. plant. n.* 42. LINN. *Suppl. pl. p.* 43.

484.

Pharm. Cortex WINTERANVS ſ. MAGELLANICVS.

Wintera aromatica; pedunculis aggregatis terminalibus, piſtillis quatuor *Syſt. l. c.* Winterana aromatica SOLAND. in *Medic. Obſervat. and Inquir. vol.* 5. *p.* 46. *tab.* 1. Drimys Winteri; pedunculis aggregatis terminalibus GEO. FORSTER in *Nov. act. Vpſal. vol.* 3. *p.* 181. Laurifolia magellanica cortice acri C. B. Periclymenum rectum foliis laurinis cortice aromatico SLOANE in *Phil. Tranſ. vol.* 17. *p.* 923. *tab.* 1. *fig.* 1. 2. Arbor ſemperuirens ad fretum Terrae Magellanicae, vbi folia minora, et in Terra del Fuego, habitans.

Arbor in Terra del Fuego inter proceriſſimas, ſaepe altitudinem pedum quinquaginta attingens (SOLANDER). Variat altitudo mirifice pro ſoli discrimine. Ad fretum Magellanicum enim prope mare

mare et ſolo rupeſtri arbores inſtar fruticum, incuruae et miſere difformes, creſcunt (Conf. FORSTER'S *Voyage round the world, vol.* 2. *p.* 488.) eorumque cortex tenaciter ligno adhaeret; in planitie autem obuiae et ſatis tectae ſitu erecto et proceritate diſtinguuntur, nec exigua elegantia, craſſitie viri mediae magnitudinis (WALLIS in *litt. ad cl.* FOTHERGILL. Vid. *Med. Obſ. et Inqu. l. c. p.* 51.), quin interdum dupla vel tripla (DE WERT in CLUS. *Exot. p.* 79.).

Lignum, quod ſapore caret, aedificiis exſtruendis commodum eſt (VAN NOORT *Voyagie om den geheelen Werelt Cloot p.* 22. *Rotterd.* 1602. 4 *transv.*), et aſſeres aliquando binos pedes cum ſemiſſe inde caeſi fuere (DE WERT *l. c.*). Iacula quoque gens iſta inde parat (*l. c.*). Item inter alia ligna pro foco comburitur (*l. c.*). Folia et cortex aroma (*l. c.* et *Voyages and Diſcoveries to the South and North p.* 68.) conſtituunt, quod peregrinatores crebro eduliis addunt, praecipue ad condiendos muſculos, quibus ſub penuria aliorum ibidem veſci oportet; baccae quoque aromaticae Piperi non diſſimiles (HAWKINS'S *Voyage into the South ſea* in PURCHAS *his pilgrimes, vol.* 4. *p.* 1390.).

CORTICIS

CORTICIS primam notitiam Europaeis JOANNES WINTER (*Wilhelmus* a CLUSIO vocatur, *Ioannes* autem in *Voyages of Mr.* JOHN WINTER *into the South sea written by* EDW. CLIFFE in HAKLUYT's *collect. P.* 3. *p.*748. *sqq.*) dedit, qui itineris in mare auſtrale cauſa anno 1577. cum praefecto, Baroneto DRAKE, vt dux nauis fretum Magellanicum transmeauit, ſed ob aduerſam tempeſtatem anno poſt coactus ſociam nauem relinquere et redire in fretum, vnde anno 1579. in Angliam reuertit corticis aliquot ſpecimina ſecum vehens. Horum vnum in manus CLUSII (*Exotic. p.* 75.) poſtquam perueniſſet, in honorem celebris iſtius nauigatoris Winteranum corticem dixit depinxitque. Ex hoc fonte poſtea hauſerunt plures botanici vetuſtiores, DALECHAMP, CASP. BAUHINUS aliique, quae de ſtirpe corticeque prodiderunt. Diuturnum iterum ſilentium de hoc cortice inualuit, donec claſſis Belgica ſub thalaſſiarcha VAN NOORT, a. 1600. ex freto Magellanico reuerteretur et auctor itinerarii eiusdem honorificam iſtius mentionem faceret (Vid. DE BRY *Ind. occid. vol.* 9. *p.* 18.).

Licet autem plures peregrinatores, qui per fretum Magellanicum transmigrarunt, arboris ob

corticis

corticis egregium vſum, rationem haberent: chirurgus HANDASYD tamen rediens a. 1691. ex freto dicto primam botanicae deſcriptionis adornandae copiam dedit tam ſpeciminibus ſiccis, Baroneto SLOANE oblatis, quam variis de arbore momentis cum eodem communicatis (V. SLOANE *l. c.*). Sed nulla ſufficiens inde floris fructusque notitia capi poterat, hinc ad nouiſſimos annos vsque locus in ſyſtematibus arbori aſſignari nullus. Obſeruationibus Baroneti BANKS et SOLANDRI ſui hoc reſeruatum fuit, quorum hic iisdem comparatis cum ſpeciminibus ſiccis Capitaneo WALLIS ex mari auſtrali a. 1768. reduce allatis, vnde et eximia JO. MILLERI delineatio enata, hiſce defectibus ſubuenit. Fidem deſcriptionis SOLANDRI, tum et eius, quam ſerius meritiſſimus GEORGIUS FORSTER praeſtitit, et iconis dictae, mihi fecit ramus venuſtus, quem in Terra del Fuego a ſe lectum amica manu dedit mihi celeberrimus FORSTERUS, quod tamen ſpecimen floribus fructuque deſtituitur.

Horum igitur examine et corticis detracti curatiori ſcrutinio omnino conſtitit, male corticem Winteranum et corticem Canellam albam dictum tam in libris plerisque e. c. Materia medica POMETI,

LINNEI,

LINNEI, VOGELII, CRANZII, SPIELMANNI, quam in officinis pharmaceuticis per tot annorum ſpatium, eosdem habitos fuiſſe, et perperam vtrumque eidem arbori adſcriptum, quum tamen inter eosdem inſigne diſcrimen intercedat; quin expertus ſum aliquando, qualiscunque horum deſideraretur, Coſtum Arabicum a pharmacopola datum fuiſſe. Cautiores tamen quidam in diſtinguendo vtroque cortice vel ſuperioribus noſtrae aetatis annis fuere, quorum e numero ſunt CARTHEUSERUS (*Diſſ. de cort. Winterano* 1760.), LEWIS (*Mat. med.*), *Pharmacopoea Edinburg. ed. Brem.* 1758. (*p.* 4.) vbi Canella alba dicitur *falſo Cortex Winteranus.* Bona mente ſine dubio quidam peccarunt, diſcrimen quidem quoad patriam et externas notas agnoſcentes, ſed viribus conuenire vtrumque ſibi perſuadentes, vt SLOANE (*Nat. Hiſtory of Iam. vol.* 2. *p.* 88. *Phil. Tranſ. vol.* 16. *p.* 467.) et DALE (*Pharmacologia pag.* 328.).

Ex ſerioribus itineribus in fretum Magellanicum tanta genuini corticis copia in Europam peruenit, vt et inde officinis Germanicis probe proſpectum fuerit. Fragmenta vero repraeſentat conuoluta, compacta, dura, diuerſae longitudinis

et craſſitiei, a linea dimidia ad quartam partem, quin tres quadrantes pollicis aſcendentis, ſuperficiei ſubrugoſae, coloris extimo ſtrati cinnamomei, reliqua parte flaueſcentis, ſaporis aromatici, vrentis linguam fauceſque, diu linguae inhaerentis, licet lente ſenſum ſuum imprimat, odoris, dum teritur, grati ad caryophyllaceum accedentis. Tubulos exiliores craſſioribus immiſſos, vt de Cinnamomo monui, inter apparatum transmiſſum obſeruaui.

Infuſum eius aquoſum frigidum ſolutione Vitrioli martis ex coeruleo nigreſcit, calidum autem ex purpureo nigreſcit. Vtrumque ſub hac miſcela ſedimentum deponit, quod tamen ex gallis ſub ſimili experimento ſaturatius nigrum eſt, leuius et copioſius (MORRIS in *Med. Obſ. and Inquir. vol.* 5. *p.* 56.). Ex corticis vnciis duabus et aquae libra vna et dimidia partitim infuſa extractum ſiccum drachmarum duarum et granorum viginti quatuor emerſit (*loc. cit. p.* 57. Potuit ſine dubio plus erui). Spiritu vini tenui ſub iisdem proportionibus adhibito, extracti drachmae duae cum duodecim granis erutae. Spiritus vini rectificatiſſimus autem duas drachmas modo eruit.

Aqua

Aqua deſtillata gratum odorem quaſi ex Cinnamomo induit, ſed, ad experimentum cl. MORRIS, nullum ſimul oleum aethereum aſcendit, et aqua omnino pellucida permanet; poſt decoctionem reſidui libra vna corticis vncias ſex extracti mollis ſaporis grati aromatici ſuggeſſit (*l. c. p.* 58.). Contrarium iſtis, quae de abſentia olei aetherei dixi, eſt experimentum cl. CARTHEUSERI (*Diſſ. cit. p.* 19.), quo ex libra corticis aqua deſtillata lactea et oleum fragrantiſſimi ſaporis amari terebinthinati aqua ſpecifice leuius tranſiit. Ab aqua ſeparatum hocce, et per aliquot menſes repoſitum, duas diuerſas ſubſtantias obtulit, alteram ſebaceo vnguinoſam albam, quae grauior erat et fundum vitri petiit, alteram leuiorem, dilute flauam, quae iunctim ſcrupuli vnius pondus habuerunt. Infuſum et decoctum aqua factum cum aromate gratam amaritiem iungit. Praeter hoſce ſenſus autem cortex notas prodit adſtringendi potentiae. Nec minus ex dictis experimentis elucet, aquam optimum eius menſtruum eſſe.

In naue WINTERI loco aliorum aromatum cortice hoc cibos condiuerunt. Dein ille ſcorbuti, qui in itinere eius inualuit, efficax medicina

repertus eſt (V. CLUS. *l. c.*). Contra hunc morbum prae reliquis valde inclaruit. Confirmandi hanc virtutem copia in ſimili itinere cl[mo] HANDISYD exſtitit (*Phil. Tranſ. vol.* 17. *p.* 923.), qui non ſolum folia arboris huius cum aliis herbis in fomentationibus commiſcuit, ſed corticis drachmam dimidiam cum carminatiuo quodam ſemine mixtam (ſuperfluum hocce additamentum mihi videtur) in decocto ſcorbuticis egregio ſucceſſu propinauit; plerumque aegri inde inſudarunt valdeque recreati ſunt. Idem huius ope iis medelam tulit, qui ex eſu carnis Phocae leoninae tam male affecti fuerunt, vt cute ſenſim et per amplas lacinias exuerentur. Aquae bibendae ſcopo antiſcorbutico quoque cortex immittitur.

Fateor quae de corticis huius vi antiſcorbutica dicta ſunt non ſatis definite nec vſui practico ſatis accommodate eſſe enunciata. Nec vllam praerogatiuam prae aliis aromaticis huic concedere poſſum ſub eo morbi gradu eaque conditione, qua aromata conferre poſſunt. Aromata acerrima, vt Piper, Zingiber, BOERHAAVIUS (*Aphor.* §. 1165.) aliquando admiſit, ſine dubio tum quando pallor, frigus, inertia, intumeſcentia corporis, adfuerunt; anti-

antiſeptici inſtar quoque adiumento fuiſſe probabile. Multis inſuper, arbitror, ſudorem mouendo profuit, quum eius eruptio maxime leuet ſcorbuticos, praecipue eos, quibus hydropica intumeſcentia contingit, qua de cauſa et balnea aromaticis herbis impraegnata ſolatio ſunt (Conf. LIND *on Scurvy p.* 200.).

Iuſto parcius in Europaeorum praxi medica vſu venit, ſine dubio ideo, quod adeo difficile fuerit, genuinum corticem obtinere et confuſio ſpecierum quibusdam mota multos deterruerit. Ex ſupra diſcuſſis tamen conſtat, multo plura expectari ex hocce poſſe, quam a ſimplici aromate, et inter ſtomachica carminatiua neruos ſtimulantia, analeptica, ſudorifera, reſoluentia, quae pituitam ſubigunt, eminentiorem locum mereri. Egregium ſtomachicum, neruinum, et in obſtructionibus glandularum meſenterii ſingulare remedium pronunciat WERLHOFIUS (LITT. in ENGEL. *Specimin. med. p.* 201.). Non magno nominum celebrium numero confirmare virtutes corticis huius ſuppetit, iis exceptis, quae probabili vnice ratiocinio vel miſcela larga aliorum nituntur. Huius indolis ſunt amplae iſtae formulae WILLISII contra ſcorbutum (*Pathol. cerebr. cap.* 7. *p.* 180. *ſq.*) et paralyſin (*de anima brut. p.* 241.

p. 241. *sqq.*) obuiae, cuius tamen auctoritas vbiuis in commendationem citatur.

Si admiscetur remediis quibusdam nauseosis, id commodi praestat, quod saporem odoremque eorum corrigat. Experimenta in Senna et Rheo speciatim capta sunt (MORRIS *l. c. p.* 58.). Corrigit et aquam corruptam eamque potabilem reddit.

? C A N E L L A.

LINN. *Syst. veg. ed.* 14. *p.* 443. (vbi et ratio nominis generici a me data) *Suppl. plant. p.* 247.

485.

Pharm. CANELLA ALBA vulgo, CORTEX WINTERANVS SPVRIVS *Cartheus.*

Canella alba MURR. Winterania Canella LINN. *Spec. plant. p.* 636. Cassia lignea Jamaicensis Laureolae foliis subcinereis cortice piperis modo acri PLUCK. *Almag. p.* 89. *tab.* 81. *fig.* 1. Arbor baccifera laurifolia aromatica fructu viridi calyculato racemoso SLOANE in *Phil. Trans. vol.* 16. *p.* 465. et *Nat. Hist. of Jam. vol.* 2. *p.* 87. *tab.* 191. *fig.* 2. vbi ramulus foliiferus et fructiferus depingitur; CATESBY's *Nat. Hist. of Carolin. vol.* 2. *p.* 50.

p. 50. *tab.* 50. vbi ramus foliis, floribus et baccis instructus. Canella foliis oblongis obtusis nitidis, racemis terminalibus BROWNE *nat. hist. of Jam. p.* 275. *tab.* 27. *fig.* 3. quae floris partes modo repraesentat. Arbor vulgaris in Jamaica, in aliis quoque insulis Indiae occidentalis crescere creditur. Hospitatur et in quibusdam hypocaustis Angliae.

Arbor altitudinem 16, 20, vel 30 pedum attingit, crassitiem surae vel diametrum pollicum 5 vel 6 (SLOANE. BROWNE.). Propagatio eius fit praecipue per aues, quae ingerunt baccas maturatione mitigatas. Omnibus partibus aromatica est. De confusione corticis huius cum Winterano nuperrime egi. Differunt patria, arboris specie notisque variis externis. In memoriam erroris Canellam albam vocauit *corticem Winteranum spurium* CARTHEUSERUS. Decorticatio eius cultro fit, qua absoluta cortex siccatur in vmbra. Forma tubulorum conuolutorum plerumque comparet diametri circiter $\frac{3}{4}$ pollicis et crassitiei lineae dimidiae, quae testantur ex ramis fuisse collectum; immista tamen et deprehenduntur fragmenta planiora et crassiora, quae originem ex trunco traxisse probabile est.

Color quoad omnes partes pallidior eſt, quam in cortice Winterano, etiam ſtratum extimum brunum, rugis variis notatum, pallidius eſt, et ſuperficies interna epidermide candida cernitur veſtita. Compages mihi videtur paullo laxior, quam in cortice Winterano. Sapor idem acris aromaticus et caryophyllaeus, ſed ad ſenſum meum non tam amarus: cl. LEWIS (*M.m. p.* 173.) tamen magis amaram Canellam albam deſcribit.

Aqua ex Canella alba deſtillata lacteſcit, et oleum ſecum vehit aqua ſpecifice grauius (SLOANE), flauum vel potius fuluum, odoris grati cinnamomei vel caryophyllaei, ponderis ſcrupuli vnius ex libra dimidia corticis (CARTHEUS. *Diſſ. de cort. Winterano p.* 22.). Extractum aquoſum ex reſiduo poſt deſtillationem paratum valde amarum eſt, item ſpirituoſum inſignem iacturam fragrantiae patitur. Spiritus vini debilior et ſapidas et odoras partes infuſione abſorbet, vnde hoc menſtruum commodiſſimum eſt. Qui in analyſi corticis chemica plura momenta enucleata cupit, alios fontes conſulat (Diſſertationem cel. CARTHEUSER §. 14. et LEWIS *Mat. med. l. c.*).

In

In insulis Americanis plebi vulgare ciborum condimentum est. Tam ibi, quam in Europa, antiscorbuticum habitum, et in America in Martis vel alio connubio in varium finem exhibetur. Oleum destillatum subinde commiscetur cum oleo Caryophyllorum et vna venditur (SLOANE. BROWNE). Si cortex cum spiritu vini destillatur, hic empyreumate suo exuitur (SLOANE).

Non arbitror, vires eius multo inferiores esse istis Winterani corticis, sed praestare omnia ea, quae ab efficaci aromate, quod simul amarum est, exspectari possunt.

ORDO XLI.

SCABRIDAE.

PARIETARIA.

LINN. *Syſt. veg. p.* 763. *Gen. pl. p.* 544.

486.

Pharm. PARIETARIAE *Herba.*

Parietaria officinalis; foliis lanceolato-ouatis, pedunculis dichotomis, calycibus diphyllis. LINN. *Syſt. veg. l. c.* Parietaria officinarum et Dioſcoridis C. B. Icon: *Fl. Dan. tab.* 521. CURTIS *Fl. Lond.* REGNAULT *Botan.* La Parietaire. Planta perennis, in muris antiquis et ruderibus temperatioris Europae creſcens.

HERBA ſaporis herbacei, odoris nullius. Hinc non multum virium promittit, nec experientia multum detegit. Emolliens olim habita eoque nomine colitur inter herbas quinque emollientes, item adhuc in plerisque materiae medicae recenſibus. Sed ſi quid emolliendo praeſtet, id iuſtius aquae calidae vehiculo tribuas. Reſoluendi potius

efficacia

efficacia exigua inſtruitur, qua tamen a multis aliis ſuperatur. Inde auxilium deriuo, quod in lotii retardatione aliquando praeſtitiſſe legitur. Ita ſuccus expreſſus ſaccharoque edulcatus pondere vnciarum trium mirifice lotium mouit (MATTHIOLUS in DIOSC. *p.* 782.). Decoctum eiusdem quoque, abſtergendo vias vrinarias, arenularum et muci viſcidi excretionem adiuuare exiſtimatur; hinc alternis diebus olim cum Vua vrſi data (BARBEIRAC *Medic. conſtit.* 1751. *p.* 163.). Veram vim lithontripticam illi ineſſe, quis iure hodie amplius credet, cuius nomen tamen multoties immerito diuretica tulere. Cataplaſmatis forma regioni pubis perinaeique aliquando applicata ad mictum leuandum, quo caſu vix niſi in tepore aquae propriaque huius relaxandi potentia opem quaerere licet. Nec in enemate ad praeſtantiam vere emollientium ex mucilaginoſorum tribu accedit.

DORSTE-

DORSTENIA.

LINN. *Syſt. veg. p.* 137. *Gen. pl. p.* 62.

487.

Pharm. CONTRAYERVAE *Radix.*

Dorſtenia Drakena; ſcapis radicatis, foliis pinnatifido-palmatis integerrimis, receptaculis oualibus LINN. *Syſt. veg. l. c.* Dorſtenia Dentariae radice, ſphondylii folio, placenta ouali HOUSTOUN in *Phil. Tranſ. vol.* 37. *p.* 196. *fig.* 1. Tuzpatlis HERNANDEZ *Rar. med. nov. Hiſp. theſ. p.* 147. *cum fig.* absque flore. Planta perennis in noua Hiſpania prope vera Cruz, ſolo elato.

Dorſtenia Houſtoni; ſcapis radicatis, foliis cordatis angulatis acutis, receptaculis quadrangulis LINN. *Syſt. l. c.* Dorſtenia Dentariae radice folio minus laciniato, placenta quadrangulari et vndulata HOUSTOUN *l. c. p.* 197. *fig.* 2. Pl. perennis, in locis rupeſtribus circa Campechy creſcens.

Vtramque aſſignat cl. HOUSTOUN, qui hactenus vnicus eſt, qui plantas hasce curatius ex viuis ſpeciminibus deſcripſit, matrem radicis Contrayervae in medicina vulgo vſitatae, vtpote quum chacteri-

racteribus et virtutibus radices vtriusque conueniant. LINNEUS (*Hort. Cliff. Mat. med.* et *Spec. pl. p.* 176.). Dorsteniam Contrayeruam suam indicavit, nescio, qua auctoritate. Facile tamen incautis imponere potest Hispanica vox Contrayerua, quae idem significat ac Herbam contra (venena), quo honorifico titulo plures stirpes condecoratae ab Hispanis fuere. Etenim HERNANDEZ (*l. c. p.* 301.) speciem Passiflorae, Passifloram normalem LINN., illa insigniuit. Et JUSSIEU (*Mem. de l'ac. R. des sc.* 1744. *p.* 377. *tab.* 17.), illam retulit ad radicem Psoralaeae pentaphyllae LINN. in Hispania loco vetustioris Contrayeruae praeceptam, cum qua pariter et notis externis et viribus congruere asseverat. De aliis plantis huius nominis aegrius iudicatur, vnde difficultas enascitur aetatem eius, qua in praesentia vtimur, radicis determinandi. Nomen et laus contra venena qualiscunque generis primum a NICOL. MONARDO (V. CLUS. *Exot. p.* 311.) memorata. Radicem Drakenae CLUSII (*Exot. p.* 83.), in Peru oriundam, nostram officinalem esse, nondum firmis satis argumentis persuadeor, licet centeni alii, MORISONUS, RAIUS, NEUMANNUS, LEWIS, SPIELMANNUS rel. non dubitent; nulla enim ibidem descriptio praesto est, nulla effigies, figura

radicis

radicis aliena, nisi credideris, in via fibrillas fuisse plurimam partem detritas et deperditas, sapore praeterea instructa declaratur nonnihil adstringente linguamque exsiccante, licet agnoscat manducatione protracta mitem acrimoniam relinquere, odoris autem expers. An Contrasjerva (ita scribit) cl. DES MARCHAIS *Voyage en Guinée et à Cayenne, tom. 3. p. 254.*) huc trahi possit, non certo dixerim, quam in Guiana spontaneam sustinet; quod si ita esset, mirarer, quod AUBLETUS eandem omiserit. Non licet ex virtutis stirpium conuenientia, vel radicum aliquali similitudine cognationem botanicam hariolari, contra quam regulam in hoc speciatim argumento peccauit WEDELIUS (*Diss. de Contrayerua resp.* DOELLINO *cap.* 1.).

RADIX extrinsecus rubicundo bruna, interne alba, ex trunculo nodoso et tuberculato pollicem vnum vel alterum longo et pollicem dimidium circiter lato emittit ad latera et deorsum copiam fibrarum longarum ramosarum tenuium, tenacium, nodosarum. Sapor odorque fibris longe debilior est, quam trunculo, qui masticatus sensum acrimoniae cum leui amaritie linguam osque diu calefacientis et stimulantis excitat. Odor aro-

maticus.

maticus. Nullum veſtigium adſtringendi potentiae detegit Vitriolum martis. Decoctione cum aqua haec tam mucilaginoſa redditur, vt per filtrum tranſigi nequeat (LEWIS *Mat. med. p.* 230.). Aquae caloris ope impertit colorem profundum ex bruno rubicundum, et longe plus haec abripit, quam ſpiritus vini, qui tincturam gratius rubicundam praebet, ita vt extractum aquoſum primum pondere ſpirituoſum pr. duplo fere excedat (V. NEUM. *Chym. vol.* 2. *P.* 2. *p.* 167. LEWIS *l. c.*). Debilior eſt ſapor aquoſi quam ſpirituoſi, nam hoc manifeſtius prodit ſaporem radicis et diu in ore acrimoniae quaſi vibrantis et caloris impreſſionem relinquit.

Ridiculum eſt praeconium ex patria Contrayeruarum, qualeſcunque plantae intelligantur primo profectum, contra quaeuis venena valere (V. MONARDUS *l. c.* qui modo mercurium ſublimatum excipit; HERNANDEZ *l. c.*; item DES MARCHAIS *l. c.*), animantium, ſtirpium, contagiorum rel. Aſt non multo aptius prudentiusque illud eſt Europaeorum, quo alexipharmacum noſtra Contrayerua nuncupatur, nomine vagae multipliciſque notionis. Si reſtringitur potentia eius ad eam in febribus malignitatem, quae vel putredine humo-

humorum, vel virium proſtratione, vel tardante vel retrogreſſa exanthematum eruptione continetur, nihil eſt, quod opponi poſſit, quum fidem experientia confirmet. Multis medicis quoad haſce virtutes cum Serpentaria Virginiana pari paſſu ambulat, cuius tamen amarities inſignis iam docet, non omnino conuenire. Potentiorem vim in vniuerſum Serpentariae tribuo. Antiſepticam Contrayeruam eſſe vel inde probari poteſt, quod carnem praeſeruet contra putredinem tam fortiter, vt eius grana ſex hac in re ſuperent grana ſexaginta Salis communis (PRINGLE *Diſ. of the army. App. p.* 21.). Aſt in febribus putridis euidentius hoc elucet, in quibus nominatim Angli nos de effectu certiores reddidere (Vid. WILLIS. *de febribus p.* 138. HUXHAM *Oper. tom.* I. *p.* 353. PRINGLE *l. c. p.* 310.). Pro gargariſmate radix haec quoque conducit in angina putrida in connubio Caricarum cum aqua cocta addito aceto vini (*Med. Pract. of the Lond. Hoſp. p.* 9.). Vis cardiaca enitet in febre lenta neruoſa, in qua etiam iuuat inſtar blandi diaphoretici (HUXH. *Op. vol.* 2. *p.* 84. 86.). Iuncta vi in expellendis exanthematibus prodeſt. Simplicitati ſi litandum, in puluere datur ad ſcrupulum vnum vel drachmam dimidiam, vel in infuſo ad drachmam ſeſquialteram ſupraue. Decoquendo aliquid virium perit.

PRAE-

PRAEPARATA ET COMPOSITA.

PVLVIS CONTRAYERVAE COMPOSITVS *Ph. W. p.* 149. Inconcinna formula ex abſorbentibus variis, Succino, Croco, Coccinella, Serpentaria et Contrayerua.

PVLVIS CONTRAYERVAE COMPOSITVS *Ph. Lond. p.* 88. Ex Chelis cancrorum et hac radice. Amplior contra conſuetudinem formula *Ph. Ed. p.* 72. dum nimirum Serpentaria Virgin. cum Croco eandem intrant. Sed in nouiſſima editione a. 1783. excluſa omnino.

PVLVIS BEZOARDICVS ANGLICVS *Ph. W. p.* 145. Farrago.

FICVS.

LINN. *Syst. veg. p.* 774. *Gen. pl. p.* 555.

488.

Pharm. CARICAE.

Ficus Carica; foliis palmatis LINN. *Spec. plant. p.* 1513. *Amoen. acad. vol.* 1. *p.* 215. 225. Ficus, Figuier DU HAMEL *Traité des arbres Fruitiers, tom.* I. *p.* 207. *tab.* 1. 2. Ficus communis C. B. Συκη Graecis. Icon: REGNAULT *Botanique* Le Figuier; JO. MILL. *Illustr. Syst. sex.* Partes sexuales accurate expresserunt figuris PONTEDERA *Anthol. tab.* 11. *sect.* 2. DU HAMEL *Traité des arbres et arbustes p.* 235. et flores masculinos nominatim BERNARD in *Observ. sur la Physique l' hist. nat.* etc. *tom.* 29. *tab.* 1. Arbor in Asia, insulis Archipelagi, Sicilia, Italia, Gallia inferiori, Hispania, locis montanis et editis spontanea. Aptius inter monoicas quam polygamas referri videtur. In frigidioribus Europae regionibus per hiemem frigidaria requirit, aestate autem sub dio fructus edules gerit. Solum fert varium tam pinguius, quam siccius, adeo vt in hoc dulciores fructus et placidiores eroget, quin imo inter rupes crescat.

ſcat. Culta ſtationem meridiei aduerſam, et probe vel decliuitate ſoli vel muro contra ſeptentrionem et occidentalem plagam munitam, requirit. Propagatio fieri poteſt demerſione ramorum, vel inſitione, item ſatione ſeminum ex fructibus bonae notae extraneis, qui non niſi ſolis ope ſiccati fuerunt. Ipſi fructus bene maturi in hortis cultarum Ficuum, ſaltim in Gallia, ſemina germinationi commoda praebent (DU HAMEL).

Multas Varietates complectitur, quarum cognitio ex TOURNEFORTIO (*Inſtit. rei herbar. tom.* I. *p.* 662.) et HAMELIO (*Traité des arbres et arbuſtes, tom.* I. *p.* 236. item *Traité des arbres fruitiers, loc. cit.*) peti poteſt. Nonnullae fructu globoſo, aliae fructu longo pyriformi inſtruuntur, quibusdam caro albida, aliis caro rubens ineſt, ita et epidermis colore mox violaceo mox viridi vel luteo tingitur.

Quod pro FRVCTV habetur, nihil eſt, niſi receptaculum carnoſum, media parte cauum et floſculis numeroſiſſimis diuerſi ſexus veſtitum, ſupra ſquamulis aliquot tam arcte clauſum, vt vix foraminulo, quod vmbilicum vocant, hiet. Ad tanto vberiorem fructuum prouentum obtinendum, artem iſtam iam antiqui exercuerunt, quae caprificationis

 nomine

nomine inde ab eorum tempore claruit, et cuius meminerunt THEOPHRASTUS, SVIDAS, PLINIUS aliique veterum. Quomodo illa ineunte hoc ſeculo in inſulis Archipelagi miranda patientia per duos menſes adminiſtraretur, edocuit nos TOURNEFORTIUS (*Voyage du Levant, vol.* 1. *p.* 130. *Mem. de l'ac d. ſc. de Paris* 1705. *p.* 340.). Simili artificio vti Melitenſes ex narratione cl. GODEHEU DE RIVILLE (*Mem. prèſentés à l'ac. d. ſc. tom.* 2. *p.* 369.) conſtat. Et in Sicilia pariter receptum eſſe, litterae cl. SESTINI exponunt. Exſtant nimirum arbores quaedam, quarum fructus ſibi relicti effoeti groſſorum forma decidunt; *Ficus domeſticas* auctores (TOURNEF. *Voyage*) nuncupant. Super hiſce autem ſi ſuſpenduntur vel alligantur fructus *Ficus ſylueſtris*, quam recentiores vocant, vel Caprifici antiquo nomine, transmigrant ex iisdem inſecta quaedam exigua alata in fructus alterius arboris maturandos. Quod ſi factum fuerit, groſſi huius paullo poſt intumeſcunt et ad maturitatem perueniunt. Inſectum, quod hocce beneficium patrat, Pſenem vel Culicem ficarium nominauit antiquitas. LINNEO (*Syſt. nat. tom.* 1. *p.* 919.) Cynips Pſenes dicitur, ample deſcripta ab HASSELQUISTIO (*Reſa til heliga Landet p.* 424. ſub nomine Cynipis Ficus. Cfr. et BERNARD in *Journ. de Phyſ.* 1786.

1786. *tom.* 29. *p.* 28.), et depicta a PONTEDERA (*Anthol. p.* 228. *tab.* 11. *n.* 2. *fig.* 12. 13. 14.) ex ſiccis exemplis et vitro auctis. In diſciſſo fructu, qui huius ope maturuit, ex immiſſis ouulis, quibus aculeo foeminarum ventrali aditus paratur, ſemina ſingula vermiculum continent, vel perforata conſpiciuntur, vel vermiculi quoad partem protuberant (GODEHEU *l. c. p.* 371.), et ſecundum directionem piſtilli apertura ſemper obtinet, per quam Cynips egreditur ex quouis ſemine. In ſylueſtribus Ficubus Gallo-Prouinciae Cynipes pariter reperiuntur, nec vltra menſis ſpatium ibidem requiritur, vt laruae ad vltimam metamorphoſin perueniant (BERNARD *l. c.*). Sed nulla ibidem caprificatio adhibetur, quae et in Italia, vbi olim inualuit, iam omnino negligitur. Quid inſecta haec ad foecundationem conferant, definire non expedita res eſt. Sunt qui Ficus domeſticas dictas foeminas putant; Ficus ſylueſtres autem vel Caprificos, maſculos (Vid. LINN. *Diſſ. de Ficu* in *Amoen. l. c.*). Quod ſi ita eſſet: credi poſſet ex analogia Palmarum quarundam et Piſtaciae verae, de quibus nouimus, floribus maſculinis appenſis vel polline adſperſo, foeminas foecundari, item ratione habita miniſterii inſectorum praecipue ex apum genere, quorum

 piloſo

piloſo et vnguinoſo corpori pollen adhaeret, in foeminis plantarum dioicarum foecundandis, ex hiſce, inquam, indiciis credi poſſet, Cynipes pſenes polline maſculino obtectas illud h. e. foecundationis materiem in foeminas per vmbilicum arctum foemineorum florum transferre. Aſt cl. GODEHEU (*l. c. p.* 317.) in Ficubus domeſticis floſculos vtriusque ſexus inuenit, ſed fructus etiamſi in ſummo maturitatis gradu ſiccos farinoſos, liquore melleo deſtitutos. Hic idem quoque obſeruauit, Cynipes, poſtquam ex Ficubus ſylueſtribus euolauerint, etiamſi initio farina obtectas, exſpectare ſex vel ſeptem minuta prima temporis, donec liberauerint alas ſuas a polline, tumque modo ex nigredine nitentes noua habitacula occupare (*l. c. p.* 376.). An igitur Cynipes hae non foecundationi inſeruiunt, ſed puncturis ſuis modo fermentationis ſpeciem producunt, ſine qua fructus *ſeriores*, dum arbor prioribus prouentibus iam eneruata fuerit, maturationem aſſequi nequeant, prout obſeruamus accelerari maturationem pomorum, prunorum, aliorumque fructuum vermium puncturis? Videtur. Huic opinioni, ad quam iam reſpexit eximius TOURNEFORT cl. GODEHEU DE RIVILLE noua fulcra ſubiecit. An adeo caprificationis beneficium ad eam

eam modo ſimplicitatem redit, quod inſecta vmbilici ſquamas erodendo liberiorem aëri ad interiora acceſſum parent? cui ſententiae Siculorum cl. SESTINI (*l. c. p.* 21.) experimentum robur aliquod ſubminiſtrat, qui ſcilicet acu perforans vmbilicum vel caute illum dilatans in Ficu domeſtica eodem ſcopo potitus eſt, quin imo TOURNEFORTIUS ficos in ipſa Gallo-prouincia citius matureſcere refert, ſi vmbilicus calamo oleo perunćto pungitur.

Quicquid horum ſit, copia frućtus caprificatione mirifice augetur, ita, vt quum in Gallia vna arbor vix libras viginti quatuor ferat, in Archipelago libras ducentas et oćtoginta lucrentur (TOURN. *Voyage l. c. p.* 130.).

Frućtus maturus non diu absque putredine ſubſequa ſeruari poteſt. Hinc ſiccandus eſt, id quod vel calore ſolari fit, vel ope furni. Poſterior modus negligi nequit, ſi caprificatione maturatio faćta, nam vermiculi eorumque oua necari debent, ne ipſe frućtus deſtruatur. Inde autem fit, vt longe minus gratiae Graeciae frućtus prae ſe ferant, quam Europaearum regionum. Ratio quaerenda tam in maturatione coaćta et inſećtorum latentium, quae ſimul manducantur, con-

nubio, quam caloris artificialis vehementia. Ciſtulis immiſſae fici transferuntur in formam orbicularem compreſſae, coloris flaueſcentis pulpa dulciſſima ſubuiſcida, intra quam copia latet ſeminum flauorum exiguorum lenticularium maſticatione facile frangenda. Maiores quales quae ex Smirna nomen gerunt, mora per ſuperficiem exſudant ſaccharinam materiem, quod ſi vberius fit, in detrimentum fructus contingit; *Caricae pingues* autem in officinis vocantur fici hacce materie obductae. Maſſilienſes fici reliquis minores ſunt, ſed ſapidiores, in paruis corbibus transferri ſolitae. Praeſtant cute molli et pulpa ſemineque flauo inſtructae, digitis facile cedentes, ſaporis mellei; repudiandae autem ſunt durae, inſectis eroſae, colorisque profundi.

Quanta vis caloris in mutanda natura fructuum ſub maturatione ſit, in ficis abunde experimur, vt quae, prout reliquae arboris partes, dum immaturae ſunt, humore lacteo acri nauſeoſo ſcatent, tamen maturae ſuccum blandum ſanumque ſuggerunt. Fructus recentes perfecte maturi valde molles et ſuccoſi ſunt. Facile igitur concoquuntur, nec nocent copioſius ingeſti, niſi modus nimium

nimium excedatur; tum facile dabo, eos et ventriculum labefactare, tormina creare et aluum soluere. Exsiccati palato magis placent, nec repudiantur in secunda mensa, vel delicatiorum hominum. Probe nutriunt in obesitatem vsque tam homines quam bruta. Athletarum esca quondam fuisse fertur. Panis hordeaceus et Caricae constituunt praecipuum alimentum apud paganos et monachos insularum Aegearum (TOURNEF. *Voyage l. c. p.* 130.). Ita in regionibus Europae meridionalibus, vbi Vitibus Ficus interseruntur custodes vinearum conducti vix aliis cibis vescuntur, quam ficis, vuis et parco pane, et nihilominus impinguescunt. In Vasconia porcis saginandis proiiciuntur, vt taceam alia exempla animalium, quae inde opimantur (LINN. *Dissert. p.* 237.).

Emolliens, lubricans, inuoluens vis per mucilaginosas partes, et blande resoluens demulcensque per dulcedinem, quae inest, medicaminis nomine quoque fructus dignos facit. Hinc in tussi, raucedine, item in nephritide, stranguria, colica saturnina, pereximii, et vsum Dactylorum, Passularum, Iuiubarum superfluum omnino reddunt. Iuuat eo scopo esus vberior Caricarum, sed facilius trans-

fertur eorum vis ad remotiora interni corporis loca infufi vel decocti forma. Vnde raro infufum theaeforme in affectionibus pectoris absque eorum connubio praecipitur.

In angina inflammatoria gargarifma idoneum inde cum aqua vel lacte paratur, quando ficcitas et rubedo faucium emolliendi potius quam discutiendi neceffitatem fubeffe indicat. Diffectae et affatae fuper carbonibus fici egregie abfceffus maturant. Sic harum portione admota ifti in gingiuis enati ad rupturam difponuntur; vel nifi applicationem doloris vehementia ferat, conducit lac Caricis coctum ore retinere. Ano inditae fuppofitorii vices agunt.

Infrequens eft vfus fucci lactei, qui fauciata arboris aliqua parte exftillat. Acrimonia illi tanta ineft, vt illitus crebrius verrucis eas fenfim deleat. Commendatur et eodem fine fuccus foliorum expreffus, qui per annum conferuari fe patitur, mane et vefperi penicillo illinendus praecipue ad bafin (*Hann. Magaz.* 1766. *p.* 943.). Olim in lepra lichenibus aliisque cutis efflorefcentiis chronicis placuit.

VRTICA.

V R T I C A.

LINN. *Syſt. veg.* *p.* 709. *Gen. pl.* *p.* 486.

489.

Pharm. VRTICAE *Herba.*

Vrtica dioica; foliis oppoſitis cordatis racemis geminis LINN. *Spec. pl.* *p.* 1396. Vrtica vrens maxima C.B. Icon: *Fl.Dan.* *tab.* 746. REGNAULT *Botan.* La grande Ortie. Pl. perennis, ad vias, ſepes et locis ruderatis obuia.

Siſtitur iam planta vulgatiſſimarum vna, quae, vtut ideo ſpernatur, neque commodo ſuo oeconomico nec medico tamen caret. Ineunte vere ſtirps tenella inſtar Braſſicae cocta absque moleſtia editur. Olere hocce auidius ingeſto aluus laxatur, lotiumque largius manat. Vrtica recens quoque pecoribus grata et ſalubris eſt, niſi autumno colligatur, dum vel inſectis araneis vermibus ſcateat vel aetate aſperior euaſerit. Poteſt loco foeni ſtramini interſeri, vel aqua calida perfundi et ſtatione per noctem conceſſa mane vna cum latice bruno pecori porrigi. Vaccis inde augetur lac idque multo cremore inſtructum, pingueſcuntque inde

laete

laete (*Duisburg. gelehrte und gemeinnützige Beyträge, Jahrg.* 3. *St.* 21. in *Hann. Mag.* 1785. *p.* 366. Cfr. *K. Vetensk. Acad. Handl.* 1747. *p.* 79.). Grata flavedine quoque inde butyrum imbuitur. Oues ficca herba per hiemem egregie faginantur (LINN. *Gothl. Resa p.* 302.). Gallinae ex foliis ficcis et aqua coctis feruntur vbertim per hiemem oua parere, idemque contingere legitur feminibus maturis pabulo admiftis (Ex *Journal economique* in *Hann. Mag. l. c. p.* 364.). — Inftar Cannabis Linique tractata funibus et telis parandis idonea eft. Spem excitare iam potuit eius cum Cannabi cognatio et vfus Vrticae cannabinae in Ruffia creber (Apud Bafchkirros; FALK *Beyträge zur topogr. Kenntniß des Ruff. Reichs vol.* 2. *p.* 254. Cfr. *Vetensk. Acad. Handl.* 1747. *p.* 59.). Filum valde tenue album et tenax praebet (*Hann. Magaz.* 1775. *p.* 31.). Praeterea infignem altitudinem affequitur, in Kamfchadalia ad orgyam fefquialteram quin duas (*Stralfund. Magaz. St.* 5. *p.* 423.), in regione Bafchkirrorum ad tres vlnas fupraque (*Petersb. Journ.* 1778. *p.* 371.); apud nos quidem minorem duorum trium fupraque pedum. Cultura eget vel nulla vel non fumtuofa, quin perennitate commendabilis ftirps. Kamfchadalenfes praeparationis aptae

ignari

ignari nonnisi ad retia piscatorum breuis durationis illam adhibent (*l. c.*). Sed Baschkirri, Barabinzae, Ostiaki aliaeque Russicae gentes sagaciores ad vestes eam extendere noscunt (RITSCHKOW in *Petersb. Journ.* 1778. *p.* 370. *sqq.* PALLAS in BECKMANNI *Beytr. z. ökonom. Technologie etc. P.* 1. *p.* 148. et FALK *l. c. p.* 253.). Quin Chinenses vendunt fraude sericeas telas, quarum prima stamina (Upränning, Aufzug) ex filis Vrticae constant. Pro norma culturae et praeparationis esse possunt consilia cl. HOLMBERGER in *Vet. Acad. Handl.* 1774. *p.* 253. item suppeditata in *Hann. Magaz.* 1785. ex *Journal economique* et *Duisburg. gel. u. gemeinnüz. Beyträge, Iahrg.* 3. *St.* 21. FALK *l. c. p.* 253.). In Europaeis regionibus hactenus res in paucis modo experimentis substitit, quorum quaedam a membris societatis oeconomicae Angersii (*Journ. econom. l. c.*) item in ducatu Wurtenbergico (*Hann. Mag.* 1771. *p.* 1299.) capta innotuerunt. Sed commendari serior eius adhibitio paganis praecipue pro amictu, funibus, retibus maxime meretur. Chartae ex Vrtica paratae quoque exempla dedit cl. SCHÄFFER. Vrtica hac plantata circa apiaria arcentur ranae (temporaria L.), quae apibus impedimento sunt examina agentibus; eamque ranis infestam esse inde

inde et cognoſcitur, quod rana vaſe, cui Vrticae recentes immiſſae, retenta intumeſcat, et intra paucos dies pereat (HAGSTRÖM *Svar om Biſkötſel, p.* 150.).

De hac ſpecie aliisque compluribus notum eſt, quod, dum ſuccoſae ſunt, folia alterutra ſuperficie attacta pruritum vel vſtionis ſenſum in cute excitent, eamque ex confluxu humorum in latas planasque eminentias attollant et rubefaciant, etiamſi foramen nullum conſpiciatur, nec latex quidam effluat. Pilis rigidis pellucidis folia muniri oculus nudus iam manifeſtat, microſcopio autem adiutus detegit in ſingulis pilis, quorum omnes nonniſi venas foliorum occupant, veſicam oblongam latice limpido repletam, ex qua aculeus ſubulatus cuſpide acutiſſimo prodit; acumine verſus veſicam hanc digito leuiter preſſo aſcendit liquor non quidem ad apicem vsque, ſed aliquam modo a baſi aculei diſtantiam, remittente preſſione iterum deſcendit, vnde cauam eſſe inferius ſetam cognoſcitur (HOOKE's *Diſcoveries by the microſcope, p.* 22. *tab.* 12. BONANNI *micrograph. curioſ. fig.* 75. *et p.* 75.). Vtrum vrant hae ſtirpes vnice vulnuſculis per aculeos illatis, vti BONANNI putat, vel horum adeo

apicibus

apicibus diffractis cutique infixis, an hi ipsi liquorem quendam causticum instillando stimulent, vti HOOKE (*l. c.*), GUETTARD (*Mem. de l'ac. de sc. de Paris* 1751. *p.* 350.) multique alii sentiunt, dictu difficile est. Primum suadet rigiditas insignis eorum et similis fere effectus festucae vel spinae alius infixae, deficiens acrimoniae omnis in lingua sensus, et imperforata aculei cuspis; alterum inertia aculeorum siccae Vrticae, etiamsi non rigiditate sua carentium (GUETTARD). Fateor, me magis eo inclinare, vt ingratum cutis sensum a discissis per durum aculeum vasculis deriuem, quam ab acri quodam instillato, cuius viam non deprehendo. Sensus vstionis oleo Oliuarum vel oleo Rosarum dispellitur.

Stimulus, quem in cute Vrticae excitant, ansam dedit curationis generi, quod vrticationem vocant, quo nimirum repetitis vicibus partes quaedam corporis recentibus Vrticis caeduntur. In paralysi membrum torpens iis in rubedinem vsque percutere iam CELSI (*de med. Lib.* 3. *c.* 27. *ed.* KRAUS. *p.* 179.) tempore vulgare fuit. Nec desueuit omnino nostro; nam SCOPOLI (*Fl. Carn. ed.* 1. *p.* 428.) huius vnius medelae beneficio sensum motum-

motumque rediisse in brachio puellae vidit. Simili modo lethargo correptis (ARETAEUS *curat. acut. lib.* 1. *cap.* 2. *ed.* BOERH. *p.* 80.) prospectum fuit, et discussus pluribus exemplis sopor febrilis brachiis femoribus et cruribus caesis (HOMORBONUS PISO in *spicileg. curat. p.* 6. 9.). Languentis veneris incitamentum recentes Vrticae olim fuere, quorsum respicit PETRONIUS (*Satiricon, ed.* DE SALAS *p.* 84.) et MENGHUS BLANCHELLUS FAVENTINUS, qui eas sterilitatis remedium appellare non dubitat (Conf. GE. GOTTL. RICHTERI *Diss. de medicina plagosa,* 1746. *p.* 26.).

Gustata planta insipida fere est. Haemorrhagias internas diuersi generis compescit, saltim ex plurium suffragio. Harum e genere sunt haemoptysis (AMATUS LUSITANUS *Cent.* 6. *curat.* 4. LAZERME *curat. morb. tom.* 1. *p.* 204. *sq.* qui succo praecipue vtitur, sed commisto cum aliis. CHOMEL *Usuell. tom.* 2. *p.* 305. SCOPOLI *l. c. p.* 428.), haemorrhagia vteri (PEYROUX *Observations de Medecine, p.* 74.), mictus cruentus (succus eiusdem cum decocto Equiseti: *Hist. morb. Wratisl. ed.* HALL. *p.* 248.). Huicque fini succum expressum ad duas vel quatuor vncias epotum satisfecisse, compertum (CHOMEL). Apud quosdam in haemorrhagia sedanda

danda praestantissimum fuit, vti lacte ex vacca, Vrtica vrente L. pasta: id quod in mictu cruento, haemoptoe, haemorrhagia vteri, explorauit cl. POISSONIER vnciis quadraginta lactis loco omnis alius alimenti per diem ingestis (ROSNER *Diss. de nonnullis circa vires lactis* in HALL. *coll. pract. tom. 7. p.* 226.), excludens tamen merito quasdam horum profluuiorum causas. Contusa herba, vel succus eius naribus inditus, haemorrhagiam earum sedare fertur (SCHRÖD. *Thes. pharmacol. p.* 714. Cfr. SARTORIUS *de admiranda narium haemorrhagia, Altdorff.* 1683. *p.* 19.). Ast plurimorum fiducia circa pulmonum imbecillitatem haesit, plebsque phthisi ineunti occurrere Vrtica satagit, non destituta omni medicorum applausu eo casu, quo haemoptysis praecessit (LANGE *de remed. Brunsv. domest. p.* 236. qui de Vrtica vrente L. loquitur. QUARIN *Animadv. pract. p.* 59.). Si per anni tempus vacat, succo locus concedendus est, alias et pulueri cum saccharo vel melle. Quin adolescentis phtiseos Vrticae ope curatae exempla memorantur (LANGE *l. c. p.* 240.). Mirifice et celebratur decoctum foliorum saturatius per aliquot hebdomades vsurpandum in arthritide vaga (ID. *l. c.*).

RADIX et SEMEN obſoleuerunt, quorum hoc tamen nuperius aqua vel lacte coctum anthelminticum certum pronunciatur (*Berlin. Samml. zur Beförder. d. Arzneyw.* vol. 6. p. 380.).

Vrtica vrens; foliis oppoſitis oualibus LINN. *Spec. pl.* p. 1396. Vrtica vrens minor. C. B. cuius icon exſtat in *Fl. Dan. tab.* 739. et REGNAULT *Botan.* L'Ortie grieche. Pl. annua, ſtationis, qualis praecedens.

Virtutes eaedem illi adſcribuntur, vt exemplis quibusdam iam dictis conſtat.

490.

490.

Pharm. VRTICAE ROMANAE *Semen.*

Vrtica pilulifera; foliis oppoſitis ouatis ſerratis, amentis fructiferis globoſis LINN. *Spec. pl.* *p.* 1395. Vrtica vrens pilulas ferens C. B. Icon: JO. MILL. *Illuſtr. ſyſt. ſex.* Pl. annua, in auſtraliori Europa creſcens; valde vrens.

SEMEN compreſſum ouatum, nitens, brunum, referens ſemen Lini, ſed minus et profundioris coloris. Superfluum et obſoletum. Nec certi aliquid de virtute eius conſtat. Laudatum olim in affectionibus pectoris variis, aſthmate, tuſſi, quin inflammatoriis (SCHRÖDER *Theſ. pharm.* *p.* 714.). Nec quae de vi eius in nephritide et haemorrhagiis recenſentur plus attentionis creant. Ad oleoſam et mucilaginoſam naturam omnis refertur.

MORVS.

LINN. *Syst. veg. p.* 710. *Gen. pl. p.* 487.

491.

Pharm. MORI *Baccae; Cortex Radicis.*

Morus nigra; foliis cordatis ſcabris LINN. *Spec. pl. p.* 1398. Morus fructu nigro C. B. Icon: REGNAULT *Botan.* Le Meurier noir. Murier DU HAMEL *Traité des arbres fruitiers, tom.* I. *p.* 335. cum *tab.* Arbor altior, formae ob ramos diuaricatos non iucundae. Ex Perſia creditur originem traxiſſe, iam in Italiae maritimis ſpontanea (LINN. *Spec. l. c.*). Suetum hiemale frigus Europae temperatioris probe ſuſtinet. Cautionis cauſa tamen ſtatio illi tribuitur, quae eandem contra ventorum iniuriam tuetur.

Colitur ibi copioſe fructus cauſa, adeo vt eandem Stockholmiae hibernaculorum horti regii, quoniam clima ſtationem ſub dio non concedit, bonam partem occupaſſe per hiemem viderim. Non multum fructui gratia cedit Morus rubra L. (KALM in *K. Vetenſk. Acad. Handl.* 1776. *p.* 153.), quae tamen rarius in hortis Europaeis obuiam venit.

venit. — Amplius autem longe emolumentum redundat ex Moris pabulo, quod folia erucis, quibus sericum debemus, subministrant. Morus alba ob mollitiem foliorum eo fine hactenus primaria habita, hinc in eius cultu serici causa vnice Europaei acquisiuerunt. Sed folia Mori rubrae non esse inferiora virtute, experimenta in America septentrionali capta edocent (KALM *l. c. p.* 158.). Quin nouissime comperimus, Chinensium Sericum, quod tenacitate filorum et nitore praestat reliquis, non ex erucis Mora alba pastis, proficisci, sed alia specie, quae initio videbatur ad Morum Tataricam L. proxime accedere (Vid. JO. REINH. FORSTERI versio German. itineris cl. SWINBURNE per Siciliam *p.* 446.), iam vero cognoscitur esse eadem species (Idem ill. FORSTER in litt. ad me d. 10. Januar. 1787. datis.). Sed haec prout nonnisi primoribus labris heic attingi possunt, ita et vno verbo tantum dignitatem libri Mori papyriferae L. in condenda charta apud Japones, quam Buchari ex aliis quoque Moris parant (FALK *Beytr. zur Kenntniß d. Russ. Reichs, vol.* 3. *p.* 509.), et eiusdem partis in materia vestium in insula maris australis adornanda commemoro, persuasus, eiusmodi rerum recensu non extra oleas me euagari, dum congenerum et

affinium plantarum natura cognita lumen et affundat ei, de qua praecise sermo iniicitur. Nec ligni harum arborum vtilitas plane silentio praeteriri debet.

Propagatio Mori nigrae fit per semina, sed citius et tutius peragitur per depactos vel terrae infixos ramos (Conf. DU HAMEL *Traité des arbres et arbustes, tom. 2. p. 25. sqq.*). Si ex seminibus emersit, saepe arbores masculinae procrescunt, quae tempestiue auferantur. In formam flabelli diducta arbor copiosos fructus suppeditat (DU HAMEL *Arbr. fruitiers, vol.* I. *p.* 337.), modo rami non putentur.

BACCA, siue MORVM, quod dicitur, est calyx carnosus, compositus ex copia baccularum quadrilobatarum, receptaculo communi affixarum, semen triangulari-ouatum includentium, quarum decem ad triginta sex numerantur. Hisce connexis enascitur corpus ouato-oblongum, quod, si optimae notae est, aliquando longitudinem linearum quatuordecim et latitudinem decem vel vndecim habet. Color saturate ruber ansam dedit nomini Mori *nigrae*. Exeunte aestate modo maturescit, nec omnes fructus simul, sed vnus post alterum, vnde tanto diutius palatum iisdem demulceri potest. Molesta paullum collectio eorum est, quum maturi

maturi facile decidant, et contacti dehiſcere ſoleant. Crudi eduntur ob gratiam ſucci acido dulcis, nigro violacei, qui ineſt; pelliculae, receptaculum et ſemina exſpui ſolent. Sitim eximie fallunt, refrigerando reficiunt, et blande bilis corruptelae et putredini reſiſtunt, demum mitis reſoluendi efficacia iis ineſt. Copioſius comeſti aluum ſollicitant. Sed haec fructibus acido dulcibus communia ſunt. Succi color digitis tenaciter inhaeret, qui tamen adfricto ſucco Citri vel alio acido mox perit, linteum autem eo maculatum vaporibus ſulphuris accenſi eidem aqua humectato admiſſis commodiſſime purgatur. Pro tingendis liquidis variis et panibus dulciariis quoque adhibetur. Effectus medici fructuum ratio ſi habeatur, plerumque praeparatis vnice inſiſtitur mox indicandis.

CORTEX radicis acris et valde amarus eſt. Vermibus inteſtinorum infeſtus eſt in puluere ad grana triginta, vel in infuſione ad drachmam vnam pro doſi (BOMARE *Diction. d'hiſt. nat. tom.* 4. *p.* 290.). Taeniam adeo profligare fertur tam radix ſola quam eiusdem cortex, dum ſcilicet alterutrius drachmae tres et dimidia aquae libra vna per dimidiam horam ebulliant, hocque decoctum duobus

haustibus ieiuno ventriculo capiatur; vnde non solum necatur vermis, sed et per aluum eliminatur (ANDRY *de la generation des vers dans le corps de l'homme, p.* 172.).

PRAEPARATA.

ROB MORORVM officinarum e. c. *Ph. W. p.* 163. Ex succo fructus et saccharo coctis in spissitudinem iustam. Vis resoluens et detergens fructus sacchari additamento augetur; ceterum respiciatur ad virtutes baccarum supra commemoratas. Mixturis in morbis acutis praecipi solitis additur. Penicilli ope aphthis illinitur, et in angina confert eodem in gargarismate vti. Rarius iis in locis vsu venit, vbi fructus colligendi opportunitas deest.

SYRVPVS MORORVM offic. e. c. *Ph. W. p.* 214. Proportione et spissitudine vnice differt a praecedente. Vires similes.

VLMVS.

V L M V S.

LINN. *Syst. veg. p.* 219. *Gen. pl. p.* 123.

492.

Pharm. VLMI *Cortex medius (ramorum* vel *radicum).*

Vlmus campestris; foliis duplicato-serratis, basi inaequalibus LINN. *Spec. pl. p.* 327. Vlmus campestris et Theophrasti C. B. Icon: *Fl. Dan. tab.* 632. SCHÖLLENBACH *Abbild. vol.* 2. *tab.* 19. 20. Arbor procera, crescens tam in australiori quam frigidiori Europa, Gades et Gestriciam terminos ponente ill. LINNEO.

Multae sub hac specie varietates comprehenduntur, quarum nonnullae ad iudicium quorundam singulares species reputandae. Enumeratio harum peti potest ex ill. DU HAMEL (*Traité des arbres et arbustes, tom.* 2. *p.* 367.) et MILLER (*Gardeners Dictionary* art. Vlmus). Intelligitur hic ista in Germania quoque multis locis spontanea, etsi in vicinia vrbis Gottingensis rarior, *Vlmus vulgatissima folio lato scabro* GERARD. Vbi deest, vel parcius occurrit, per semina et per surculos

copiose ex radice prodeuntes, item deflexos et immersos terrae ramos propagari potest. Apertam stationem et solum nimis neque siccum neque humidum requirit et mediocris consistentiae.

Ob frondem late expansam, quae tamen vere tantum adultiori erumpit, ambulacra grate vmbrosa constituit. Lignum autem duritie et tenacitate sua opificiis variis, vt axibus, rotis molendinorum, cochleis prelorum, etc. commodum. Placet et fabris lignariis venis in radice praecipue obuiis. Molestum tamen lignum eo est, quod sese facile torqueat et fissuras agat, vermibus quoque opportunum sit. Folia sicca veruecibus, capris et bobus, pabulum sanum per hiemem praebent.

Mucilaginis in arbore hac multa indicia sunt, et in diuersis quidem eius partibus. Erogat eam cortex iuniorum ramorum aqua contritus, et haec ipsa contra ambustiones valde laudatur (DU HAMEL *l. c. p.* 370.). In foliis quoque ab Aphide Vlmi L. (*Syst. nat. p.* 733.) punctis, postquam immiserit ouula sua, quae denuo consuetas metamarphoses subeunt, colligitur intra vesiculas, (quarum figura cognoscitur ex ill. DU HAMEL

HAMEL *loc. cit. p.* 370. *n.* 9. et deſcriptione cl^{mi} GEOFFROY in *Mem. de l'acad. d. ſcienc.* 1724. *p.* 320. *ſq.* item LINNEI in *Skånſka reſa p.* 203.), ad pugni magnitudinem ſubinde ampliatas. Hic ipſe liquor licet in arboris detrimentum ſeſe accumulet: a multis tamen ad conſolidationem recentium vulnerum deprae-dicatur (BOMARE *Dictionnaire d'hiſt. nat. tom.* 4. *p.* 518.). Vt ab aphidibus liberetur, opus eſt liquidum per linteum tranſmittere. Folia viſcida aeſtate et autumno adultiori aquae per tempus indita, eandem impraegnant ſuo ſucco, ita, vt potata inſtar Mannae aluum ſoluat (PALLAS *Reiſe vol.* 3. *p.* 653.). Caſu virtus haec innotuit, quum ampullae aqua plenae ramulis frondoſis obturarentur (*Beſchäft. Berl. naturforſch. Freunde vol.* 3. *pag.* 438.).

Sed medica laus efficacia CORTICIS inprimis nititur, et quidem *interioris*, qui ligno proximus eſt. Hic tenax, tenuis, glaber, ſubamaricans, copiam mucilaginis maſticando emittit, odore autem omni deſtituitur. Infuſum eius Vitriolo martis ex fuſco nigreſcit, decoctum vero profundiori adhuc colore tingitur. Cortex ramorum magis amarus eſt cortice trunci, tenelli rami tantopere mucila-

gine

gine abundant, vt haec in fila trahi poſſit (BERG. *Mat. med. p.* 184.). Externus cortex, fragilis, longe minus mucilaginis continet, et odore ſaporeque omni deſtituitur. Cortex internus ſerioribus hiſce annis praecipue inualuit in chronicis quibusdam exanthematibus. Sunt haec ſubinde annoſa et ſecundum anni tempus varium mox erumpunt, mox diſparent, mox artus modo, mox totam corporis ſuperficiem occupant; variae formae ex maculis pruritu ſuo valde moleſtis in ſquamas, cruſtas, excoriationes ichoroſas tranſeuntibus, tamque ſubinde tetris, vt leprae nomine illa inſignire congruum videatur. Plura efficaciae corticis in hiſce morbis documenta concinnauit cl. LYSONS (in *Med. Tranſactions, vol.* 2. *p.* 203. *ſqq.*) contra quae, licet vero ſimile quod ille plurimum curationis abſoluerit, in quibusdam caſibus tamen id monendum, quod pars meriti in alia quaedam medicamenta ſubiuncta cadat. Vſus eſt cl. vir cortice interiori, ligno proximo, recenti, verno tempore ex ramis iunioribus non anguſtiſſimis, autumno autem ex ramoſis radicibus, vt quae tum plurimum ſucci includunt, detracto. Huius vncias quatuor decoquendas curauit cum aquae libris quatuor ciuil. (two quarts) ad dimidiam partem;

deco-

decoctique vncias octo cum Nitro bis per diem propinauit interpolatis purgantibus. Verno tempore, dum floret arbor, paratum praebet colorem amoenum purpurascentem; seriori autem tempore brunum. Saporis blande adstringentis est, sed, condensatum in extractum, valde austeri. Si cortex succo valde scatet, vel decoctio nimis protrahitur, decoctum ob mucilaginem vberius euolutam ingratius bibitur (LYSONS). Cl. LETTSOM (*Medical Memoirs p.* 152.) praestantiam eius in ista specie leprae, quam lepram ichthyosin cl. SAUVAGES dixit, explorauit, contra aquam marinam, antimonialia et mercurialia in connubio Sarsaparillae et Mezerei et varia topica, vt saturnina, mercurialia, vesicatoria ex cantharidibus, rebellem. Memorabilis etiam est casus senis, per totum corpus hocce morbo correpti, fissuris simul et vlceribus profundis manuum et pedum laborantis, cum quotidiano squamarum tam copioso defluuio, vt earum plures manipuli in lecto colligi possent, et visus auditusque dispendio; sed combinato decocti interno vsu cum lotione conualuit. Verum cl. BANAU (*Journ. de Paris* 1783. *n.* 255.), qui historiam hanc concinnauit requirit peculiarem Varietatem arboris, quam voce Orme pyramidal designat

ſignat adiuncto nomine cl[mi] DU HAMEL (*Traité des arbres et arbuſtes*), qui autem iſto epitheto non vtitur. Si fides verſioni (*Samml. auserleſ. Abhandlungen z. Gebrauch prakt. Aerzte vol.* 9. *p.* 199.), intelligenda Vlmus maior foliis exiguis ramis compreſſis DU HAMEL (*l. c. p.* 368.). Cl. BANAU iuſto liberalior videtur ſuis remedii huius in aliis morbis multiplicis naturae praeconiis, vt herpete vniverſali, doloribus vagis vel fixis, vlceribus antiquis, fluore albo, affectionibus cancroſis, ſcrophuloſis, neruoſis, rheumatiſmis obſtinatiſſimis, ſcabie, tinea capitis, ſcorbuto etc., in quibus quidem omnibus aſſeuerat ſe optimo ſucceſſu illud tentaſſe. E re eſſe poterit eius conſilium corticem modo ex arboribus decem vel duodecim annos aetate non ſuperantibus colligendi. — Qui in dictis exanthematicis morbis effectu potiuntur, in hiſce initio eruptio contingit vberior, quae igitur aegrum terrere non debet (LYSONS *l. c.*). Sub curatione praeterea ſtudendum, vt aluus laxa ſit, quod quidem ſolo decocto ingeſto non impetratur, et cibo praeprimis vegetabili indulgendum, et abſtinendum eo victu, qui difficilius perſpirat. In obſtinatis caſibus protrahendus eiusdem vſus per aliquot menſes eſt; et quum morbi hi cutanei ſaepe redeant, iterandus

cum

cum reliquorum obſeruandorum norma iis temporibus, quibus recidiuae metus obtinet, ſcilicet tempeſtate frigidiori (LETTSOM *l. c. p.* 162.). In noſocomio Stockholmienſi non omni quidem virtute in hiſce malis exutus cortex apparuit, ſed non tanta praeſtitit vtne infuſo Ledi maior fiducia tribueretur (*Vecko-ſkrift för Läkare vol.* 5. *p.* 21.).

Prout in noſocomiis Londinenſibus in cutis variis vitiis recepta haec medicina eſt (*Modern Practice of the Lond. Hoſpit. p.* 113.): ita quoque ſcopo vulnerario interne et inſtar gargariſmatis ore humorum excaleſcentia et acrimonia exulcerato locum habet (*l. c. p.* 5.).

Cortex Vlmi (medianus ſpeciatim non memoratur) inſuper in aſcite plurimis experimentis ſucceſſiſſe narratur in decocto et loco potus conſueti per quatuor ad ſex hebdomades captus, partim aluum, partim lotium mouendo (STRUVE in *Act. nat. curioſ. vol.* 1. *p.* 429. *et vol.* 3. *p.* 70.). Suſpendimus iudicium de hacce poteſtate, donec alia fide digna exempla accedant.

CANNA-

CANNABIS.

LINN. *Syst. veg. p.* 742. *Gen. pl. p.* 522.

493.

Pharm. CANNABIS *Semina.*

Cannabis satiua LINN. *Spec. pl. p.* 1457. ♂. Kalengi Cansjava *Hort. Malab. vol.* 10. *p.* 119. *tab.* 60. ♀. Tsjeru-Cansjava *l. c. p.* 121. *tab.* 61. Cannabis Indica mas et foemina RUMPH. *Amb. vol.* 5. *p.* 208. *tab.* 77. Cannabis mas et foemina MILL. *Fig. of plants tab.* 77. Le Chanvre REGNAULT *Botan. ic.* Planta annua, quae olim Indicae modo originis habita est, serius in Russia ad fluuium Terek et in Vralia Baschkirica et Vfaica, etiam in ditione Soongorey et Bucharia notata (FALKS *Beytr. z. topogr. Kenntniß d. Russ. Reichs vol.* 2. *p.* 264.). Ad fluuium Wolgam praecipue locis, quibus olim vrbes inaedificatae fuerant, planta spontanea creberrime caulibus ramosis comparet. (FALK). Optimo successu in Europa, etiam in frigidioribus regionibus, vt Russia, Polonia, Lithuania, Liuonia, Curonia, colitur. An Cannabis in China crescens, cuius semen nuperius commendatum (*Mem. de*

la

la Societé d'agriculture de Paris 1786. *Trimeſtre d'automne.*), differt a noſtra ſpecifico adeo diſcrimine? Deeſt eiusdem botanica deſcriptio.

Imbecillior et gracilior eſt planta maſcula et praecocius inareſcit, vel, vt dici ſolet, matureſcit; craſſior foeminea, quae ob ſemina praecipue medici cenſus eſt. Quatuor ſupraque vlnarum altitudinem attingere, non rarum eſt. In Pedemontio ad octodecim ſupraque pedes ſuccreſcit et baſis caulis craſſitie pollicem ſuperat; qua ſub craſſitie quoniam leuis, valde albus et nitidus, eſt, inſtar ſcipionis a foeminis praeſtantioris notae per rura deambulantibus vſurpatur (*Mem. de l'Ac. d. ſc. de Paris* 1749. *pag.* 469.). Cultura in ſolo molli ſtercorato ſubudo et ſatio ſeminum per interualla maiora multum ad magnitudinem ſtirpis et firmitatem fibrarum conferunt, quae corticali caulium parti inſunt, et quae Cannabin iisdem ſcopis, ac Linum, commodam reddunt. Quomodo fiat abunde et dilucide inter turbam numeroſiſſimorum auctorum expoſuerunt DU HAMEL (*Traité de la fabrique des manoeuvres pour les vaiſſeaux ou l'art de la Corderie perfectionnée;* MARCANDIER (*Traité du Chanvre*, cuius verſioni Germanicae *Abhandlung vom Hanf, Freyſtädt* 1763. 8.

additae ſunt ſcriptiones variae Germanicae, quae huc pertinent); auctor commentationis *Beſkrifning om Hampa, deſſ ſâning, ſkötſel och beredning.* Hi auctores et conſuli poſſunt circa modum praeparationis. Plantae maſculae tribus vel quatuor hebdomadibus prius euelluntur foemineis, vtraeque paullo praecocius, quam caules viriditatem ſuam omnino amiſerint, vel antequam perfectam maturitatem adepti fuerint. Collectis plantis et in faſces vinctis curandum, vt gluten iſtud reſinoſo gummoſum, quod fibras corticis iungit, deſtruatur. In hunc finem quidam, prout gentes nonnullae Ruſſicae, ſcilicet Barabinzae et Baſchkirri rel. (FALKS *Beyträge vol.* 2. *p.* 264.), libero aëri exponunt Cannabin euulſam, quo alterna pluuiae, ſiccitatis, frigoris etc. vi, ſubiuncta demum caulium percuſſione vel conquaſſatione in mortariis ligneis vel alio molimine, ſubigatur, quod vero lente fit; alii ſubmergunt eam aqua fluente, quae commeatu perpetuo nouae aquae egregie partes vnientes abſumit; vulgatiſſimus autem mos eſt in ſtagnante aqua Cannabin macerare, vnde fermentatio ſaepe tam vehemens, vt ipſis filis iniuria inferatur. Aqua alcali cauſtico impraegnata maximam potentiam habet in vinculo reſinoſo gummoſo deſtruendo,

ſimulque

ſimulque foetori obuiam itur, qui ſub maceratione ex aqua ſuis ſcrobibus ſtagnante, non currente, ſurgit valetudini tantopere infenſus (Conf. PROZETI in *Journ. de Phyſique, tom.* 29. *p.* 241.). Effluuiorum exempla noxia bene multa exſtant (Vid. LANCIS. *de noxiis palud. effluv. lib.* I. *P.* I. *cap.* 8. *Oper. p.* 27. NEUHOLD in *Act. nat. cur. vol.* 3. *p.* 150. *ſq.*), quorum iſtud in agro Vrbeuetano obuium maxime conſpicuum eſt (LANCIS. *loc. cit. lib.* 2. *epid.* 2. *cap.* 3. *Oper. p.* 188.). Cannabis, ex aqua exemta abſtergi lotione ab adhaerente limo ſolet, dein ſiccari, tum vel fuſtibus vel cylindris ponderoſis vel machinamentis a fragili et decidua parte plantae, cuius pars inſtar pulueris aufugit, aëre aperto liberari (Germanis brechen dicitur). Cruda hacce forma in faſces colligata vendi exteris ſolet in primis copioſe ex ſeptentrionalibus ſupra dictis regionibus. Quo autem tanto aptior vſui ſit, margini aſſeris lignei, qui plerumque ſulco exciſus eſt, ſuperimponitur et ictibus bacillo plano applicatis ſeparantur (Germ. ſchwingen) adhaerentes adhuc fragiles partes et paleae, ſi in exilia fila contorqueri debent. Multa alia molimina accedere ſolent, macerationis iteratae ſub vario additamento e. c. ſalino, carminationis, quae omnia

Qq 2 id

id pro ſcopo habent, vt fibrae omni glutine intermedio priuatae in tanto teneriores fibras ſecundum totam longitudinem diuellantur. Quae ſub carminatione ſecedit ſtupa ſeorſim ſeruatur. Vtraque pars, tam fibrae cannabinae quam ſtupa, filis ducendis et funibus torquendis apta eſt. Sponte patet vtriusque probitatem et ſubtilitatem multiplici modo variare. Hinc eadem planta ſuppeditat materiem funibus craſſiſſimis pro anchoris nauium, quae, ſi plus artis accedit, ad texta tenuiſſima (Cammertuch) et telas denticulatas (Spitzen) commoda eſt. Frequentiſſimus tamen vſus Cannabis pro velis nauium, ſarcinarum inuolucris, retibus, funibus, eſt, et ſtupa rudior obturandis nauium rimis inſeruit, quibus ſcopis ob tenacitatem fibrarum Lino antecellit. Habent telae cannabinae id cum lineis commune, quod facile lauari poſſint et a vermibus non erodantur. Taceo vſum Cannabis pro charta, palearum pro argillae aedificiis deſtinatae miſcela. Non exiſtimauerim tamen, in tutelam valetudinis praerogatiuam habere telam cannabinam prae lintea e. c. induſiorum forma. Quidam loco panni alius fila Cannabis rudiora extrinſecus applicant commodo liquido humectata inſtar epithematis. Commendata et iſta

fuerunt

fuerunt cum cineribus cocta calide et madide regioni ventris et pubis imposita inter fortiora emmenagoga (RODERICUS A CASTRO *de morb. mulier. lib.* 1. *p.* 23. *sq.*).

Narcotici virus suspectam hanc stirpem reddit saturata eiusdem viredo et virosus odor, quo facile iam sub olfactu caput obnubilatur. Ex diuturniori quoque mora vel somno capto in agro, quo Cannabis sata reperitur, visus debilitatur, imo vertigo et ebrietas consequitur (LINDESTOLPE *de venenis*, ed. STENTZEL. *p.* 541.). Magis vero adhuc hoc confirmatur effectu apud orientales gentes conspicuo. Hae enim Cannabin, quam Persae Bangue, Arabes Haschisch, vocant, varia forma ad animum exhilarandum, grata deliria cienda, iucunda somnia creanda, audaciam sibi conciliandam venereosque stimulos acuendos, adhibent, quin ex abusu easdem poenas, quales ab Opio nimis larga manu ingesto, luunt. Nempe sopor inde enascitur et ex protracto nimis vsu stupiditas, aspectus deformis et ferox, tremor artuum, deiectio virium corporis et animi pariter ac ab Opio (Conf. CHARDIN *Voyage en Perse, tom.* 4. *p.* 208.; item *Essais philosophiques sur les moeurs des animaux — ou*

*extrait des voyages de M** en Aſie* 1783. *p.* 267. *ſq.*), cum quo et Cannabis in eo conuenit, quod qui illi aſſueuerint, redeundi ad eandem languoris tollendi cauſa cogantur. Fumus foliorum, inſtar Nicotianae ſuctus, inebriat (*Hort. malab. vol.* 10. *p.* 119.). Quod experiuntur adhuc hodie ex ſolo iſto hauſto Arabes pauperiores (NIEBUHR'S *Beſchreibung von Arabien*, *p.* 57.), item Caffri (SPARRMANN'S *Reſa til goda Hopps-udden*, *p.* 468.). Alii in India fumum horum foliorum in Nicotianae connubio ſugunt (RUSSEL'S *nat. hiſt. of Aleppo p.* 85. RUMPH. *Herb. Amb. tom.* 5. *p.* 210.). Vnde vero pro temperamenti varietate vel furibundi euadunt, ſiue pugnaces (RUMPH.), vel plorant, vel rident (RUMPH). Varias quoque praeparationes et miſcelam inde adornant ore capiendam in eosdem ſcopos. Ad ſimpliciores pertinet potus virideſcens ex repetita pulueris foliorum infuſione paratus, quo ad libram dimidiam circiter poto gaudii ſenſum ſibi comparant (KÄMPFER. *Amoen. exot. p.* 646.). Item ſuccus foliorum recentium expreſſus, cuius aliquot cochlearia quotidie ingerunt (*Eſſais philoſoph. cit. p.* 268.). Alii ſemina, corticem, et folia iunctim contuſa, vel et folia vnice aqua perfundunt parca, dein, poſtquam haecce in puluerem redacta fuerint

et

et liquor ſpiſſus euaſerit, hunc ebibunt (CHARDIN *Voyage en Perſe tom.* 4. *p.* 207.). Viatoribus praecipue in deliciis eſt ad vires reſtaurandas, vnde in Perſia in tabernis praeſto eſt (CHARDIN). Bolos ex puluere foliorum cum aqua miſto, Aſſis nomine plebs apud Aegytios deglutit ad numerum quinque ſupraque, quorum quilibet magnitudinem fructus Caſtaneae habet, vnde ebrietas, amentia, ecſtaſis, viſiones multiplices (ALPIN. *Med. Aegyptior. pag.* 262. Conf. HASSELQUISTS *Reſa p.* 512.). Buchari, qui pariter Cannabi ſeſe inebriant, vtuntur eo fine ſub nomine Bang faſciculis florum foemineorum vel ſiccatis cuſpidatim vel in vario potulentorum genere ſuſpenſis, quo inde impraegnentur; bolos quoque hilaritatis parant ex hiſce faſciculis, dum eos inſudare ſinunt intra folia Braſſicae in cineribus calidis et haec tum cremori lactis intincta et denuo pari ratione aſſata in bolos rotantur (FALK *l. c. p.* 265.). Additamenta quoque varia fiunt pro diuerſo ſcopo, e. c. Cannabis foliis vel ſeminibus addunt orientales populi Arecam et Opium, vel Camphoram Baros, Caryophyllos aliaque aromata, vel Ambram et Moſchum, quae omnia ſaccharo excipiuntur (V. GARCIAS AB HORTO in CLUS. *Exot. p.* 258. et DACOSTA *l. c. p.* 290.).

Variis nominibus eiusmodi compoſita inſigniuntur, quorum Maſlac apud Turcas conſuetum eſt. (CLUSIUS; RUMPHIUS.).

SEMEN ouatum ſubcompreſſum, conſtans ex teſta cinerea biualui ſuturis prominulis, dura fragili, altero extremo obtuſa, altero foueola rotunda notata; et ex nucleo albo dulci oleoſo, veſtito cuticula fuſca. Semina bene matura, poſtquam flagellis excuſſa vel alliſione faſciculorum colligatorum ad ligneum longurium ſeparata fuerint, agitando vel cribrando a paleis liberantur. Olei vnciae tres ex ſeminum libra vna expreſſione eliciuntur (SPIELM. *Chem.* *p.* 84.), quin alibi tertia circiter ponderis pars eruta legitur (EIVSD. *Pharmacol. gener.* *p.* 60.). In regione Caſanenſi, vbi quintam partem ſeminum oleum conſtituit, elicitur ſequenti encheireſi: ſemina poſtquam per malleos ligneos in mola equo circumducta conquaſſata fuerint, induntur magnis vaſis, quibus probe excalefactis maſſa intra pannum connabinum prelo ſubmittitur (FALKS *Beytr. z. topogr. Kenntniſs des Ruſſ. Reichs*, *vol.* 2. *p.* 154.). Coloris eſt viridis, ſaporis cannabini, nonniſi mercurio in thermometro Fahr. ad gradum o decidente coit (SPIELM. *Anleit. z. Kenntniſs d. Arzneymittel* 1785. *p.* 554.).

Ardet

Ardet flamma lucida parum fuliginofa. Oleum vix vnquam medico fcopo adhibetur, fed cum aliis oleis vnguinofis conuenire viribus mente facile concipitur, vt tamen coniicias tantillum ipfius virtutis fedantis in planta obuiae ineffe. Semina ipfa participare vim narcoticam Cannabis, non commode ex vfu eorundem in compofitis, quibus Indi delectantur, et quorum fupra exempla dedi, colligi poteft. Nec puto climatis temperatioris vim in deprimenda feminum narcofi effe tantam, qualem extra Indiam experimur, quum tamen in Papauere remaneat. Ipfe RUMPHIUS (*l. c. p.* 210.) animaduertit, ea innoxie parca copia ingeri poffe. Perfae tamen exiftimant veneris defideria inde cieri et fimul fterilitatem produci (OLEARII *orient. Reife p.* 529.). Ad aphrodifiacum fcopum refpexit GALENUS (*de aliment. facult. lib.* 1. *cap.* 34.), narrans, quosdam femine frixo cum aliis fragrantibus poft coenam voluptatis caufa vefci, quem vfum vero vituperat, quum femen ftomachum ac caput labefactet. Euiluit quidem cupediarum hocce genus in menfis ditiorum, fed in Ruffia, Polonia, Lithuania, Curonia, Liuonia, adhuc hodie pagani femina tofta et contufa fuper pane nigro cum fale culinari copiofe comedunt, quae efca tantum

palato placet, vt nec eam in venatione vel itinere nobiles palati delicatioris iſtarum regionum detrectent (*Leipz. Intell. Blatt* 1768. *p.* 160.). Nec KÄMPFERUS (*Amoen. p.* 645.) ex pultibus ſaepe in Cracouia ab eo comeſtis indicia vlla inebriationis in ſe ſenſit. Vtne vero credas, toſtione accedente difflatum virus fuiſſe: conſiderandum, frequentiſſimum eſſe alimentum auicularum canorarum varii generis et ſalubre et pinguefaciens, praegreſſa ſeminum conquaſſatione. Quin compertum, hocce pabulo feraciores ouorum gallinas fieri, et hieme adeo, qua frigus opus retardat, eadem parere copioſius (MATTHIOLUS in DIOSC. *p.* 663.). Nec dum aegris praecipiuntur, manifeſtant ſe vera narcoticae potentiae veſtigia. Nempe contuſa cum aqua forma emulſionis, vel in decocto aqua ſiue lacte facto, vel in infuſione aquae calidae, haud raro vſurpantur, ſicque demulcendo, lubricando, emolliendo, blande reſoluendo et lotium pellendo, valent. In gonorrhoea recente infuſum ſeminum horum inſtar Theae potum plurimum virtutis habet ad inflammationem et ardorem vrethrae, qui iſtius indicium praebet, ſuperandum, quum oleoſa et mucilaginoſa ſeminum, exiſtimaverim et leniter anodyna, natura ſtimulum optime

retundet

retundet et irritum reddat et aquae tepidae connubium eundem cum lotio eluat (Vid. TODE *Kenntn. u. Heil. e. gem. Trippers p.* 271. 309.). Valet hoc non ſolum de gonorrhoea venerea, ſed et arthritica, vt ipſe caſu ſingulari expertus ſum (*Opuſc.* meor. *vol.* 2. *p.* 443. 446.). Aliis emulſionis forma in gonorrhoea magis placet. — Contra icterum ruſticis in Belgio euporiſton eſt contuſum cum liquido aliquo ſemen, arbitror in emulſione (DODON. *pempt. p.* 535.). Plures autem decocto eius cum lacte ab ictero liberauit DE LE BOE SYLVIUS (*Oper. p.* 302.), et a plebeiis liberatos vidit, ſcilicet ſemine ad crepaturam vsque cocto et lacte poſt colationem ter de die ad vncias quinque vel ſex potato (*l. c. p.* 306.). Spaſmos potius quam obſtructiones in cauſa icteri fuiſſe, ex celeritate effectus concludere licet. Praeſtantiſſimum quoque in ictero epidemico exſtitit, qui quondam Gottingae graſſabatur (HERLIZ in *ictero ſpeciatim epidemico p.* 27.).

PRAEPARATVM.

OLEVM CANNABIS EXPRESSVM. Rarius in officinis pharmaceuticis proſtat. Quaedam ſupra de eo iam commemorata ſunt. Sed addenda quaedam

de

de vſu eius oeconomico. Cibis illud addunt Poloni et Lithuani ſortis vilioris. Pabulum ignis in lampadibus commodum. Praecipue autem ſaponi notiſſimo viridi inſeruit. Placentae poſt expreſſionem olei reſiduae pecorum variis generibus ſalubre pabulum praebent. Hoc ipſum oleum fuligine Pini ſubactum in nauigiis commodo eſt haud mediocri, tam ad funes hacce miſcela obliniendos, quam ad ſtupam cannabinam eadem impraegnandam, quo rimae nauium probe obturentur. Sed aliquando incaleſcere, quin in flammam erumpere ſubinde hocce vnguen, quando linteo cannabino vel alio obuoluitur, recentius experimentis conſtitit, poſtquam ſuſpicio enata incendiorum aliquando in promptuariis bellicis et nauibus ex hac cauſa exortorum. Quod tamen nonniſi certis quibusdam proportionibus contingit e. c. fuliginis libris tribus cum vernicis ex oleo cannabino libris quinque vel vtriusque aequali parte mixtis, et tempeſtate ſerena. Non tamen hic euentus vnice incidit in oleo Cannabis, ſed et aliis expreſſis crudis vel in vernicem coctis, quin in empyreumaticis (Vid. GEORGI in *Act. acad. ſcient. Petrop.* a. 1779. *Hiſt.* p. 3. *ſqq.* et IDEM in *n. nord. Beytr. vol.* 3. p. 37. item BUCHHOLZ in CRELL. *chem. Annal.* 1784. *vol.* 1. p. 411. *ſqq.* et p. 483. *ſqq.*).

HVMV-

H V M V L V S.

LINN. *Syſt. veg. p.* 742. *Gen. pl. p.* 522.

494.

Pharm. LVPVLI *Coni; Turiones.*

Humulus Lupulus; LINN. *Spec. pl. p.* 1457. Lupulus mas C. B.; quae planta foemina eſt. Lupulus foemina C. B.; quae mas. Icon: JO. MILL. *Illuſtr. ſyſt. ſex.* REGNAULT *Botan.* Le Houblon. Planta perennis, volubilis, ad ſepes vulgaris. Quo autem coni tanto praeſtantiores fiant, cultus plerumque accedat ſollers neceſſe eſt, quem tam in frigidioribus quam calidioribus regionibus ſibi commendatum habent. Attamen in quibusdam inſulis fluuii Jeniſei Lupulus ſpontaneus tam bene viget, vt venditio in vicinas terras incolis Kraſnojarcenſibus inſigne lucrum afferat (PALLAS *Reiſe durchs Ruſſ. Reich, vol.* 3. *p.* 8. Cfr. LEPECHIN *Reiſe, vol.* 2. *p.* 161.).

CONI ex foeminina planta petuntur, nec ſunt niſi ſtrobili ouato oblongi, compoſiti ex bracteis amplis imbricatis, quarum ſingulae duo ſemina ſubrotunda ad baſin continent. Tam

bracteae,

bracteae, quam femina conſperſa farina aurei coloris. Odorem grauem aromaticum ſpargunt, ſaporem vero exhibent valde amarum, non ingratum tamen, cum ſenſu caloris. Aſt ipſa ſemina haſce dotes poſſident, quin efficaciora cenſentur. Aqua frigida tantillum modo virium extrahit, ſed calida haud aegre easdem euoluit. Spiritus vini autem tam fortior quam debilis etiam absque calore easdem recipit. Infuſum aquoſum ſubluteum Vitriolo martis nigreſcit. Extracta ex hiſce parata ſpondent, ob amaritiem et aroma, haud exiguas vires medicas. Lupulo adeo LINNEUS (*Mat. med.*), praeter tonicam virtutem narcoticam, phantaſticam, anodynam, tribuere non dubitauit. Sed acquieſcimus plerumque vſu oeconomico pro condienda cereuiſia.

In hunc finem lupuleta adornantur, quorum aptam rationem numeroſa ſcripta ſignificant. Conſuli poſſunt inter praeſtantiora, quae ex inſtituto de hac re egerunt, BRADLEY'S *richeſſ of a Hopgarden explain'd, Lond.* 1729. TRESENREUTERS *wirthſchaftliche u. rechtl. Abhandl. v. Hopfen* cum verſione praecedentis libri 1759. BAUDER *Abhandl. v. d. beſten Art Hopfen zu erbauen, Aldorff* 1777. Requirunt

quirunt lupuleta ſolum bene ſubactum ſubhumidum et ſtercoratum, interualla plantarum ſatis ampla, alligationem tenellorum ſarmentorum, foliorum et ſarmentorum ſuperfluorum, quae aërem intercipiunt, dum adoleuit ſtirps, putationem, perticarum lignearum debitam longitudinem vt commode plantae circumuoluere ſeſe poſſint. In hiſce plantationibus nonniſi ſtirpibus foemineis locus conceditur. Solutis ſarmentis decerpendi coni ſunt, quum in flauo brunum color inclinat, vel dimotis bracteis multum farinae flauae digitis adhaeret. Nam tum odor praecipue grauis et aromaticus eſt. Diuturnior mora iacturam efficit ſeminum noxiam. Diſpergendi tum per pauimenta ſicca et ventoſa, vt exareſcant, quo ſcopo quidam minus commode vtuntur furnis, frumento ſiccando alias deſtinatis, dein ſeruandi in corbibus vel ciſtis vel ſaccis. Maxime infeſtus eſt Lupulo ros melleus, quem ill. A LINNÉ (*Skånſka Reſa p.* 51.) deriuat a laruis Phalaenae Humuli ad radices ſtirpis nidulantibus, quae, dum ab harum roſione langueſcit, aphidum, liquidum tenax dulce effundentium, generationi in foliis faueat. Contra quam ingenioſam ſententiam dubia quaedam, in ipſa Suecia mota ſunt (Verſio in SCHREBERI *n. Cameralſchriften, vol.* 2.

vol. 2. *p.* 391.). Suae tamen opinioni insistens LINNEUS suasit, vt radices Lupuli lapidibus contegerentur. Quicquid sit, eiusmodi tegminis commoda experientia confirmata sunt (STRIDSBERG in *K. Vet. Acad. Handl.* 1754. *p.* 32. *sqq.*). Nomina varia Lupulo data sunt secundum regiones, in quibus cultus feliciorem successum habuit, e. c. Brunsuicensis, Bohemici, Polonici, Anglici rel. Suecis placet suus. Alia nomina respiciunt figuram vel colorem conorum, tempus maturationis etc.

Additamentum Lupuli cereuisiam contra acorem per longum tempus tuetur, mucilaginem eiusdem attenuat, vt tanto melius per vasa penetret, aperit vasa suo aromate, simulque vt alia amara ventriculum reliquaque viscera roborat. Nec iniusta spes est, fore, vt calculo vrinario praeuertat. Non cadunt in hunc varia ista incommoda, quae vsum Myricae, Absynthii, Gentianae aliorumque amarorum comitantur, quae olim vices Lupuli egerunt. Prima experimenta cum hoc in Italia facta sunt (ex ISIODORO HALLERUS in *Hist. stirp. Helv.* *n.* 1618.). Omissis fatis, quae in aliis regionibus subiit, id modo noto, tempore GVSTAVI I. Regis Sueciae, tam caro pretio ibidem venisse,

veniſſe, vt libra Lupuli cado (Tonne) Hordei toſti aequipararetur, et vt fere $\frac{1}{9}$ totius ponderis ferri, quod tum temporis eruebatur, ad Lupulum coëmendum extra patriam mitteretur, vnde et Rex efficaciſſimis variis mandatis gentem excitauit, vt Lupulo colendo operam daret (Vid. illuſtriſſ. Sueciae ſenatoris Comitis BJELKE *Tal om Sveriges allmänna huſhålding under K. Guſtaf I. p.* 18.). Non attinet hic modum peculiarem amarum hocce Hordeo toſto admiſcendi deſcribere. Quo plus eius adiicitur, eo amarior fit cereuiſia, ſimul eo calidior fit. Quidam extractum Lupuli, coctione cum aqua paratum, pro condienda cereuiſia commodum declarant, et parſimoniae magis absque virium iactura conſentaneum (*Leipz. Intelligenzblatt* rec. in *Petersb. Journ.* 1776. *p.* 71.).

Nolo Lupulum multis encomiis ornare, quae cum aliis amaris aromate mixtis communia habet. Subſiſtam vnice in virtutibus vere exploratis. Decocto emollitus eſt calculus vrinarius duriſſimus, vnde concluditur, lithontriptici vim in corpore humano exercere poſſe (LOBB *de diſſolv. calc. p.* 106.). Quin Londini pauciores calculoſi exſtitere, quam praecedente ſeculo, poſtquam liberius

Lupulus cereuisiae addi coeperit (RAII *Hist. pl. vol.* I. *p.* 157.). Decocto saturatiori, ad dimidiam vel integram libram mane poto sub decrementum lunae profligantur saepe vermes (DARELII *Socken Apot. p.* 58.). Coni autem sacculo inclusi et cocti aceto, cereuisia vel vino, demum calide collo applicati, anginam discutiunt. Frigida huius applicatio conducit in luxationibus recentibus et contusionibus (IBID.).

TVRIONES, primo vere pullulantes, amaricantes sunt cum leui aromate. Creduntur sanguinem depurare, lotium mouere, aluum blande soluere. Eduntur instar acetarii cocti et oleo sale acetoque conditi, item in vario embammate instar oleris cum carne. Eiusmodi connubio autem pinguium vereor, ne vi medica sua fere omnino defraudentur, et ideo potissimum placeant, quod tempore, quo vegetabilium recentium penuria incidit, praesto sint.

Addi liceat, in Jämtia et Medelpadia Sueciae sarmenta arida a paganis vsurpari Lini loco, pro tela rudiori (SCHISSLER et RUDENSCHÖLD in *Vet. Acad. Handl.* 1750. *p.* 214. *sqq.*), nec dubium, prae-

paratione

paratione magis ſollerti tenuiora fila poſſe ſuggerere (HOLMBERGER *l. c.* 1774. *p.* 253.). Taceo, ſarmenta eadem exhibere tenacia vincula pro alligandis arboribus ramisque, modo antea aqua emollita fuerint; et folia cum ſtramine comminuta non ſpernendum pabulum pro iumentis eſſe. Cineres ex combuſta planta vitriariis grati.

ORDO XLII.

VEPRECVLAE.

DAPHNE.

LINN. *Syst. veg. p.* 307. *Gen. pl. p.* 192.

495.

Pharm. MEZEREI *Cortex*; *Radix*. COCCO-GNIDII *Semina*.

Daphne Mezereum; floribus sessilibus ternis caulinis, foliis lanceolatis deciduis LINN. *Spec. pl. p.* 509. Laureola folio deciduo flore purpureo, officinis Laureola foemina C. B. Icon: *Fl. Dan. p.* 268. REGNAULT *Botan.* La Laureole femelle *n.* 2. Frutex quatuor supraque pedum in syluis, praecipue Germaniae frequens, primo vere floribus purpureis hyacinthini odoris oblectans; hinc et in hortis hospitari solet. Rarior in Anglia, vbi tamen prope Andover in Hampshire recentius inuentus est.

Sensim plures huius generis species medicaminum numerum auxerunt, et quae vni speciei virtus

virtus tributa, paſſim et in alius laudem tranſiit. Nec error praxi medicae nociturus, qui tot aliis caſibus confuſione ſpecierum incidit, hic facile metui poteſt, quum omnes et ſingulae ſpecies acrimonia vehementi inſtruantur, qua ipſa vſui medico idoneae euadunt. Ex quatuor Daphnes ſpeciebus ſcil. Mezereo, Thymelaea, Laureola, Gnidio, duae enucleatius trutinandae ſunt, vt quas frequentius reliquis artis exercitium verſauit.

De Daphne Mezereo igitur primum dicendum eſt. Non poteſt eſſe Mezereum Arabum, quum lacteo ſucco deſtituatur. An ſit Χαμελαια DIOSCORIDIS (*Lib.* 4. *c.* 172.), ob labem deſcriptionis non poteſt omnino dirimi, propius tamen accedit. CORTEX praefixae ſpeciei nomine corticis Mezerei in primis inclaruit, quem quidem Eques a LINNÉ (*Mat. med.* 1749 *p.* 60.) Daphni Laureolae adſcripſit, vt tamen agnoſcat, Laureola deficiente ex prius dicta planta corticem deglubi poſſe; ill. BERGIUS (*M. m. p.* 303.) Daphni Thymelaeae eum adiudicauit. Innumera autem experimenta tam in Germania, quam Anglia et Suecia, facta demonſtrant efficaciam inſignem corticis Daphnes a me in fronte propoſitae. Et qui in Germanorum officinis

proſtat, niſi foris miſſus fuerit, huic frutici originem ſuam debet. Deglubitur plerumque ex trunco vel maioribus ramis. Anglis cortex radicis magis placet. Siccus tenuis eſt, rufeſcens, tectus ſaepe epidermide pallide bruna. Acrimonia eius inſignis tam guſtatu quam externa eiusdem applicatione, qua cutem erodit, abunde ſeſe declarat. Ad primum guſtatum quidem linguam non pungit, ſed paullo poſt ſenſus ardoris oritur vix tolerandus, quo et lingua et totum os afficitur. Id quod non in ſicco vnice cortice ſed et recenti contingere, ipſe exploraui, ardorem autem poſtero die in me excepit, vt a corroſiuis ſolet, moleſta linguae inſenſilitas.

Corticis vnciae duae digeſtae aqua calida erogant extracti gummoſi fere drachmas duas cum dimidia; extractum ſpirituoſum ſecundum praebet reſinae puriſſimae grana quadraginta octo. Extracta haecce, prout et illud aceto factum, tarde linguam afficiunt, ſed poſt horae quadrantem ſat acrem et diuturnum ſtimulum impertiunt, inſtar Dracunculi maſticati, vehementiorem extractum reſinoſum, leniorem illud aceto paratum. Aqua deſtillata albicans ſaporis moderate acris absque olei peculiaris veſtigio (ENGEL *Specimen med. p.* 5.).

A teme-

A temeraria igitur corticis adminiſtratione interna ſedulo abſtinendum; cauta tamen locum omnino habet, vt praecipue crebris cl. ALEXANDRI RUSSELL experimentis edocemur (*Med. Obſ. et Inqu. vol.* 3. *p.* 189.). Etenim nodos venereos, contra ipſum Mercurium ad ptyaliſmum vsque exhibitum obſtinatos, decoctum corticis radicis Mezerei eximie diſcutit; ſed aeque feliciter hanc vim exſerit ptyaliſmo omiſſo. Illi autem nodi nominatim intelliguntur, qui ex perioſteo incraſſato naſcuntur; nam non ſufficit in exoſtoſi. Si caries ſubeſt absque exfoliatione, nulla curatio exſpectari poteſt: attamen ſubinde vel tum tumor diſparuit. Simul tolluntur dolores nocturni, qui hiſce nodis ſocios ſeſe adiungunt. Vix vero alios dolores venereos noctu grauantes ſolus cortex ſufflaminat; id quod tamen iunctus paucis doſibus ſolutionis Mercurii ſublimati praeſtat. Perinde eſt, vtrum vulgaris iſta ſtirps floribus rubris et fructu rubro, an alia floribus albis et fructu luteo adhibeatur, quam vtramque MILLERUS (*Gard. Dict. art. Daphn. n.* 2.) tamen ſpecie differre coniicit, quum neutra in aliam ſeſe transmutauerit. Experimentis primum ſuſceptis in miſcela cum aliis remediis tandem ſequens formula virtute ſua maxime ſeſe probauit: ℞. Cort. rad.

Mezer. recent. ℥j. Aquae font. cong. jß. Coqu. ad cong. j Sub finem add. Rad. Glycyrrh. concis. ℥j. D. S. Quater de die libra dimidia ingeratur. Haecce forma cuiusuis stomacho vel diathesi accommodata est, nec nisi in corpore valde sensili, quo aluum soluit, excretionem vllam excitat. Diaetae rigor non alius sub hoc curationis genere requiritur, quam is, quo sub simplicitate victus omnis excessus vitatur. In incrassatione periostei ex aliis caussis quoque aliquando effectus egregius conspicitur (RUSSELL *l. c. p.* 195.). Subscribit RUSSELLII experientiae de vi huius corticis cl. HOME (*Clinical Experiments and Histories, p.* 467.). — Ast non minus memorabile, quod decoctum corticis Mezerei vlcera venerea, quibus tollendis Mercurius impar fuit, sanet (CULLEN *first Lines of the practice of Physic, vol.* 4. *p.* 408.).

Probanda etiam corticis ad cutem in variis morbis applicatio. Scite in Suecia recenter derasus vulneri a serpente venenato inflicto imponitur (LINN. *Fl. Suec. p.* 128.), quum, quod ill. AB ACREL serius extra dubium posuit (*Vet. Acad. Handl.* 1778. *p.* 104.), in hocce vulnere pariter ac illo a cane rabioso, dum virus nondum toti massae sanguineae

se

ſe admiſcuerit, apertam ſeruare plagam et profluvium purulentum ſuſcitare et alere commodis ſtimulis primarium ſit. Sed creuit valdopere corticis exiſtimatio, poſtquam id curationis genus, quod *Exutorium* recentiores vocant, applauſu exceptum fuerit; de quo vero, vt ſeries dicendorum non divellatur, proximo de Daphne Gnidio L. articulo commodius dicetur.

Radix. Quae de eius vi corroſiua narrantur, pertinent praecipue ad corticem radicis, nam interna lignoſa pars exiguum modo ſaporem habet (RUSSELL *l. c. p.* 191. HOME'S *clinical experiments p.* 466.). In Ruſſia radix ad dentes dolentes applicatur probe cauendo, ne acris ſaliua deglutiatur et guttur inflammet (PALLAS *Flor. Roſſ. tom.* 1. *P.* 1. *p.* 54. EIVSD. *Reiſen, tom.* 2. *p.* 226.).

Verum et deobſtruens illa poteſtas, quam corticem radicis demonſtrare in nodis venereis ſupra ſignificaui, obſeruatur ex decocto integrae radicis in obſtructionibus ſcirrhoſis, ſiue venereis, ſiue aliis, ingeſto. Ad haſce reſoluendas confert, radicis Mezerei drachmas duas coquere cum aquae fontanae libris tribus ad libras duas, haecque portio per diem conſumitur. Iungitur ſubinde cataplaſma

ex decocto hocce et farina. Experimenta huius generis inſtituta ſunt a cl. HOME (*Clinical Experiments, p.* 466.) in tumore tonſillae et tumore teſticuli, vtrisque venereis et contra Mercurium refractariis; et extra hancce labem in tumore ſcirrhoſo muſculi pectoralis dextri; in alio eoque mobili ſubter glandula thyreoidea; iterum in alio ſimili in ceruice; item in parotidibus tumidis. Plurimum valet in ſcirrhis recentibus. Semel caſu ſcrophuloſo fruſtra tentata. Nauſeam et aliquando ſudorem et alui deiectiones efficit, ſed in proportione ſupra propoſita absque aliis moleſtiis ſumi poteſt.

Ex cortice radicum charta quaedam rudior et griſea parari poteſt, dum ille nimirum cum aqua in pultem redigitur, quae expanſa et preſſioni ſubiecta ſiccatur. Glutine proprio ſuo tenacitatem et firmitatem acquirit (FALKS *Beytr. z. topogr. Kenntniſs d. Ruſſ. Reichs, vol.* 2. *p.* 196.).

COCCOGNIDII *Baccae* ſ. *Semina*, item rectius *Grana cnidia* ſ. *Cocci cnidii* vocantur Daphnes huius baccae ouatae, magnitudinis piſi includentes ſemen globoſum cortice fragili nucleo albo oleoſo acerrimo. Pulpa non acris (LEWIS *M.m. p.* 581. Cfr.

JO.

JO. MAUR. HOFFM. *Obſ. in Ephem. nat. cur. cent.* 5. 6. *p.* 298.). Nucleus autem tanto infeſtior eſt, quum ob oleum acrimonia eo tenacius applicationis loco adhaereat. Et hocce ſemen facile fallit guſtantem prima lenitate, quam vero mox inſequitur aeſtus oris et faucium cum minis ſuffocationis niſi cautius guſtes. Mirum tamen, tam auide volucres in easdem deuorandas, dum matureſcunt, ferri, vt vix retium tegmine arceri poſſint (MILLER's *Gardiners Dict.*). Aliis animantibus tamen exitio ſunt. Baccis ſex lupus necatur (LINN. *Fl. Suec. l. c.*). Scrupulo vno in ſubtiliſſimum puluerem contrito canis periit, licet aliquantum eius vomitu reieciſſet (LANGE *de Brunſuic. domeſt. p.* 173.), et in cadauere ventriculus ſtigmatibus rubris notatus, eroſus, et ſanguine nigro ſpiſſo conſpurcatus, apparuit. Nec pauca documenta exſtant hominum temerario vſu harum baccarum vel necatorum vel miſere affectorum. Ex quatuor adeo baccis per iocum oblatis in viro hypercatharſis effraena cum vomitu, intolerabilis oris fauciumque ardor, ſitis, ſuccedente febre acuta, et cutis vniuerſalis deſquamatio, exorta (J. MAUR. HOFFM. in *Eph. nat. cur. l. c.*): aſt in emulſione, decoctis demulcentibus et opiatis ſalus. Similes effectus excepta deſquamatione cutis

cutis inciderunt in puero, qui baccas exſiccatas maſticatione comminutas tanquam edules deglutiverat: ſed lac recens calide et crebro bibitum et interpoſitum opiatum vitam ſeruarunt (*Act. Helv. vol.* 3. *p*, 331.). Triſtius fatum fuit virginis, cuius mater duodecim grana in quartana dederat, nam vomitu cruento ſubſequuto viuere deſiit (LINN. *Fl. Suec. p.* 128.). Ad rariores fortunae caſus igitur pertinet, quod homo quidam robuſtus, ex imperiti cuiusdam conſilio, ſexaginta baccas contra taeniam deuorans, poſt colicos dolores vehementes diarrhoeam aliaque mala per duos dies durantia, epoto copioſius lacte periculum eluctaretur (*Vecko-ſkrift för Läkare, vol.* 3. *p.* 291.). An forſitan integrae deglutitae fuerunt? Nam plus noxae ex baccis comminutis quam integris redundare in comperto eſt. Scorta aliquando abortum ſibi conciliare ſemine primis menſibus tentarunt (LANGE *Brunſv. domeſt. p.* 172.). Robuſta tamen corporis compages ſubinde fert, quae imbecillam vna cum vita conterunt; id quod iterum harum baccarum exemplo confirmatur. Robuſtiores ruſtici Brunſuicenſes octo granis in puluerem ſubactis aliquando plus quam viginti alui deiectiones experiuntur (LANGE *l. c.*). Incolae Sibiriae ſeptentrionalis adeo

triginta

triginta ſemina contuſa purgandi ſcopo ingerere non dubitant (PALLAS *Reiſ. vol.* 1. *p.* 226.). Ne vero hoc climatis frigidioris in obfirmanda compage corporis noſtri vi tribuas, ecce in ipſo Delphinatu (VILARS *Plantes de Dauphiné, vol.* 1. *pref.*) baccae inſtar purgantis vſurpantur. Quin in tuſſi conuulſiua infantum ad vomitum concitandum Ruſſi audent illam exhibere (PALLAS *l. c.*). Tartari inde quidem augeri tuſſim initio ſentiunt, ſed paullo poſt euaneſcere (FALKS *topogr. Kenntniß des Ruſſ. Reichs, vol.* 2. *p.* 169.). Nec hiſce cedunt audacia Fennones, qui contra tuſſim grana nouem, contra febrem intermittentem grana viginti ſeptem, non reformidant (HERKEPAEUS *Hauhiſokn, p.* 63. ex citat. HALLERI in *Hiſt. ſtirp. Helv. n.* 1024.).

Fides vnguenti ex cortice et baccis parati in vlceribus cancroſis et cacoëthicis, quae in Wermelandia celebratur (LINN. *Fl. Suec. l. c.* Conf. et EIVSD. *Weſtgöta Reſa, p.* 243.), nondum a medicis ſcitis ſub incudem redacta eſt. Foeminae viliores Sibiriae autem tantum formae colorique litant, vt in balneo genas baccis terant, vnde hae intumeſcunt et inflammatoria fere rubedine tinguntur (GORT. *Fl. Ingr. p.* 60. PALLAS *Reiſen l. c.* EIVSD.

Fl.

Fl. Roſſ. tom. I. *P.* I. *p.* 54.). Eodem fine foeminae Tartaricae baccas aqua macerant, qua demum faciem lauant (FALK *l. c.*).

Quum cortex Mezerei dictus etiam a *Daphne Laureola* L. petatur, et haec paullo exactius deſignanda. Eſt D. racemis axillaribus quinquefloris foliis lanceolatis glabris LINN. *Syſt. veg. p.* 307. Laureola ſemperuirens flore viridi, quibusdam Laureola mas C. B. Icon: JACQ. *Fl. auſtr. vol.* 2. *tab.* 183. *p.* 49. REGNAULT *Botan.* La Laureole male n. I. Maſculum iſtud, quod olim in hacce viſum fuit, eſt perennitas foliorum, quum haec in D. Mezereo autumno cadunt. Frutex duorum vel trium pedum in Anglia, Italia, Heluetia, Auſtria, ſpontaneus. Nosmet in hibernaculis illum ſeruare oportet, vbi primo vere floret.

Corticis huius vis vel iam definita, vel paullo poſt fuſius definietur. *Baccae* vt reliquae partes valde acres. De acrimonia baccarum experimentum SWIETENII teſtatur, qui olei digitis expreſſi guſtatione inflammationem faucium et fere praefocationem ſibi contraxerat (*Comment. vol.* I. *p.* 638.).

496.

Pharm. THYMELAEAE *Ph. Parif.* *Cortex.*

Daphne Gnidium; panicula terminali foliis lineari-lanceolatis acuminatis LINN. *Spec. pl. p.* 511. *Syft. p.* 308. Thymelaea CLUS. *rarior. pl. hift. p.* 87. *c. fig.* Thymelaea foliis Lini C. B. Thymelaea monfpeliaca J. B. Icon praeftantiffima: REGNAULT *Botan.* Le Garou ou Timelee. Frutex bipedalis in Galliae inferioris, olim Narbonenfis dictae, toto tractu et circa Monfpelium etiam copiofe crefcens; item in Hifpania (CLUSIUS) et Italia (e. c. comitatu Nicaeenfi: ALLION. *Fl. Pedem. tom.* I. *p.* 133.) locis afperis. Plantae prope mare crefcentes efficaciores cenfentur (LE ROY).

Stirpis virtus corrofiua iam dudum cognita fuit. Nec omiffa eiusdem commemoratio in variis de materia medica concinnatis libris; fed eam potius in foliis radice et baccis quaefiuerunt, quam cortice. Opportunitas loci procul dubio effecit, vt in Gallia frequentius in vfum medicum tracta, quam alibi, fuerit, prout cll. LEMERY, GEOFFROY et CHOMEL mentionem eius ampliorem fecerunt.

Baccis

Baccis huius quoque impune veſcuntur aues (CLUSIUS *l. c.*). Vetuſto auſo radix ſetacei vices egit. Sic adhibita cl[mum] A SANCTORIO a ſuffuſione oculorum praeſeruauit (Ex WELSCH. in HALL. *Bibl. pract. tom.* 3. *p.* 87.). Vulgaris maxime locus, quo in hunc finem traiicitur, auris lobulus eſt, quo perforato radicis particula transmittitur; vnde et fruticì nomen bois d'oreille inditum. Contra hemicraniam et ophthalmiam, epiphoram et ad fluxiones ab oculis arcendas valere hoc curationis genus aſſeritur. Improbat tamen vſum editor continuationis libri cl[mi] GEOFFROY (*Mat. med. Supplem. tom.* 3. *p.* 184.), ad cuius iudicium inflammatio oculorum potius augeatur. In officinis Gallicis radix ſicca in hunc finem ſeruatur. Non vero ſemper opus eſt, vt radix tranſigatur. Sufficit fruſtulum eius lobulo iam perforato applicare. Quoniam ipſa auris autem, ſi apertura recens, inflammationi nimis obnoxia eſt, praeſtat id modo ſeptima aut octaua die poſt fieri, et ſic per ſex menſes et diutius, ſi opus, profluuium alere (BARBEIRAC *form. med. p.* 452.). Tanquam rem notiſſimam proponit radicis huius in veſicis in cute excitandis efficaciam cl. PETIT (*Mem. de l'ac. des ſc. de Paris* 1732. *p.* 233.).

Sed

Sed longe latius fama huius ſtirpis ſparſa eſt, poſtquam cl. LE ROY (*Eſſai ſur l'uſage et les effets de l'ecorce de Garou*, *Paris* 1767. 12. cuius verſio Germ. ſub titulo *Verſuch üb. d. Gebrauch u. d. Wirkungen d. Seidelbaſtrinde überſ. von* JUNKER *Strasb.* 1773. prodiit) multis encomiis corticem cumularet, et horum haud paucis fulcrum quoque experimentis in medium prolatis ſubderet. Et hicce CORTEX verus *Ecorce de Garou* Gallorum eſt, quum D. Mezereum Gallis Le Mezereon vel Laureole femelle audit, D. Laureola autem Le Laureole male.

Adurit linguam et cutem erodit, et hoc quidem fit vi ſalis cuiusdam acidi, quod ſegregatum a reſina acre quidem eſt, non vero adurens, cum reſina autem mixtum intenſa acrimonia inſtruitur (HARTMANN et HASCHKE *Diſſ. ſuper Daphnes Gnidii vſu epiſpaſtico*, cuius epitome mihi vnice ſuppetens, legitur in GRUNERI *Krit. Nachrichten v. klein. med. Schriften* 1780. *P.* I. *p.* 146.). Acetum gummoſam partem praecipue extrahit, et reſinoſam quoque corripit ſicque ſal facile a ſuis compedibus liberatur (ID.).

CORTEX feiungitur a trunco vel ramis fruticis facile, diffringendo hafce ipfas partes. Applicatio eiusdem externa non nouum inuentum eft. Eiusdem tanquam efficacis remedii contra affectiones fupra memoratas iam meminit cl. BARBEIRAC (*l. c.*), dum circumuoluatur auri pofticae, vnde vlcus et exulceratio in toto auris ambitu cum magno humorum profluuio. Ipfe cl. LE ROY confitetur, fe eiusdem adminiftrationem primum didiciffe ab incolis ditionis Aunis, quae omnino commodior longe eft et, quantum colligi poteft, efficacior, quam parte ante placita. Nouum nomen *Exutorii* (Exutoire) eft, quo auctor hocce medelae genus infigniuit. Scilicet corticis vel recentis, vel, fi exaruerit, aceto vini vel aqua per octo vel decem horas macerati, fruftum longitudinis pollicis, latitudinis fex vel octo linearum plerumque imponitur brachio fubter loco, cui mufculus deltoideus inferitur, et fpleniolo tectum fafcia firmatur. Oritur tum pruritus, dein vftionis fenfus, in quibusdam, quod quidem rarius, vefiulae afcendunt, tandem epidermis confumitur, quod plerumque fecundo vel quarto die contingit, fuccedente profluuio copiofo ferofo, quod, nifi praecocius inciderit, die decimo quinto praefto

eft,

eſt, id quod exutio (exution) termino artis nouo vocatur. Initio opus eſt, mane et veſperi commutare fruſtulum, poſtea eroſa epidermide ſufficit id ſemel de die vel diebus alternis fieri. Ad alendum profluuium dein ablato cortice imponitur folii recentis Hederae terreſtris (V. ſupra *Appar. med. vol.* 1. *p.* 308.) nonnihil malleolo vel claue conquaſſati pars, quam non ampliorem eſſe conuenit, quam plagae deſideratae ambitum, nam eroſionem cutis huic ſemper aequalem obſeruaui. Niſi ſuppetant folia Hederae, quae vel ideo praefero, quod nec hieme enecantur, ſubſtitui poteſt folium Plantaginis maioris vel, niſi foetor metuendus, folium Braſſicae. Renouatio fit hieme quotidie ſemel, aeſtate bis, quod tanto magis neceſſarium, quum aliquando latex exundans haud parum foeteat, et aliquando tam copioſus ſit, vt manica tota madeat, vnde ſubinde obuoluere brachium pergameno vel tela cerata opus eſt, vel chartam bibulam pluries complicatam, vt liquoris plurimum reſorbeatur, imponere. Eroſio autem modo fit ſuperficialis, nulla excauatio cutis, nec niſi caſibus rarioribus veri puris excretio. Deterſa plaga, rubra modo apparet. Quo maius fruſtum imponitur, eo maior ſubſequitur excoriatio, id

quod pro fine diuerſo dirigitur, adeo vt aliquando fruſtum triplo amplius dicto impoſitum fuerit. Nihil commodi inde redundare video, quod fruſtum in tres ſtrias interuallis relictis diſcindatur (quod quidem ſuaſit cl. LE ROY in *verſ. cit. p.* 20.). Galli aliquando transferunt corticem ex vna ſede in alteram vicinam tranſmigratione ſenſim per totam partem facta (quod, ſi varietati terminorum indulgeas, exutorium ambulatorium vocare poteris). Stimulum ſine dubio maiorem hac encheireſi excitare ſtudent, nam alias vnica plaga ſollerter procurata inſigne profluuium ſubſequitur. Raro ſurae imponitur cortex, ibique plus doloris et in adminiſtratione plus negotii faceſſit.

Iam, quum ad morbos ſignificandos transeundum ſit, in quibus exutorium proſit, praemonere oportet, licet in Gallia experimenta cortice D. Gnidii capta fuerint, alia tantum non omnia, quae recenſebo, corticem D. Mezerei reſpicere, nec minus me, quam alios pluribus caſibus ſuppares virtutes expertum eſſe. Quin, dum in eadem perſona alteri brachio cortex Mezerei, alteri cortex Gnidii imponeretur, iſtum multo citius et abundantius laticem mouiſſe compertum, ſcilicet iſtum

intra

intra 24 horas, hunc nonnisi post duplum temporis spatium (RUMPEL in *Act. Mogunt. a.* 1778. *et* 79. *p.* 8.). Mixtim igitur proponere liceat vtriusque corticis in medendo potestatis exempla, ita tamen, vt meminerit lector, quum Gallos testes citem, vel manifeste eos corticem Gnidii adhibuisse, vel probabile maxime esse, non alium vsurpasse, item cl. HARTMANN corticem Gnidii applicuisse.

Id in vniuersum singulorum scopus fuit, liquidum alicubi stagnans, acres inprimis particulas alicui parti tenacius inhaerentes et vellicantes blanda vi reuellere et lente vna cum aquoso latice exundante per erosam cutem eliminare. Non omnis tamen suspicio abest, quin protractiori corticis applicatione pars acrimoniae, quae illi inest, resorbeatur et humores mobiles reddat. Hinc intumescentia faciei et eruptiones miliares, rubrae, prurientes brachii vel totius corporis valde molestae ex cortice Mezerei videntur deriuandae (BERG. *Mat. med. p.* 305.).

Crebro efficaciam suam demonstrauit in oculorum variis affectionibus, nominatim ophthalmia

obſtinata et epiphora. Incolarum ditionis Aunis hac in re capta experimenta confirmatur aliis artis peritorum (LE ROY *l. c. p.* 63. *ſqq.* RUMPEL *l. c. p.* 9.). Imponitur cortex tum brachio, quod oculo aegroto opponitur; ſi vterque laborat, ſufficit tamen vnum exutorium; aliquando topica exempli cauſa ſaturninum dilutum commode iunguntur (LE ROY). Sic corticis applicatione tempeſtiua praeuertitur ſubinde fiſtulae lacrymali (ID.). In ophthalmiis habitualibus applicatio ad crura profuit eximie (VAN DEN BOSCH *Bemerkungen üb. d. Muſkelvermögen d. Haargefäßchen, p.* 81.).

Auribus manantibus ſubuenit et ſurditatem tollit, ſi relaxatio partium ſubeſt, nec ſiccitas peccat (LE ROY *p.* 148. *ſqq.*), ENGEL *p.* 6. *ſq.*).

Proximo loco commemorandi ſunt morbi quidam chronici pectoris. Horum e numero ſunt tuſſis diuturna pituitoſa, oppreſſio pectoris et difficultas reſpirandi, quae minantur phthiſin futuram, quin exſcreatio puri ſimilis vel vere purulentae materiae comite febre multis caſibus (LE ROY *p.* 123. *ſqq.*). Profuit et in phthiſicis huius generis vti veſicatoriis et ſuppurationem inde enatam cortice

Daphnes

Daphnes alere (FABRE in *Mem. de l'ac. R. de Chir. tom.* 5. *p.* 573.).

Nec in vitiis cutaneis ſua laude defraudandus eſt. Eo obuiam itur ſequelis ex ſcabie vel tinea capitis retropulſa (LE ROY *p.* 114.). Eo herpetica labes ſaepe tollitur. Spectat huc exemplum herpetis et fungi articularis in genu, quod vtrumque vitium cortex brachiis impoſitus ſufflaminauit (JOS. DE PLENCIZ *Act. et obſ. med. p.* 135.). Leguntur caſus felicis curationis, in quibus herpes cum arthritica labe coniunctus apparuit (POMME *nouveau recueil de pieces relativement au traitement des vapeurs, p.* 391. *ſqq.*). Sic febris cum ſpaſmis ex ſerpigine (Salzfluſs) longa retrogreſſa, impoſito cortice ei loco, quem ſerpigo antea occupauerat, deuicta (RUMPEL *l. c. p.* 11.). Vi bis obſeruati ſucceſſus fauſti commendatur applicatio corticis Mezerei ad variolas in partes quasdam ignobiliores alliciendas (SCHERB *über d. Einpfropfung d. Pocken, p.* 135.). Merito et celebratur in doloribus rheumaticis et, affinibus hiſce, arthriticis. Nec haecce efficacia fugit cl^mum^ LE ROY (*p.* 204.), crebrius dein ab aliis explorata. In rheumatiſmo acuto ſolamen attulit cortex modo parti dolenti, modo diſſitae, applicatus (TODE et

SALHOLT *Adnotat. med. pract. p. 6.*). Cephalaeam arthriticam autem ſedauit brachio impoſitus (*l. c. p. 9.*). Speciatim indicanda eſt odontalgia rheumatica et dolor totius lateris ſiniſtri capitis, praecipue maxillae eo ſublatus (RUMPEL *l. c. p.* 10.). In malo iſchiadico viri cuiusdam diuturno ceſſauit dolor cortice femoris interiori parti primum admoto, dein translato per totum ambitum femoris, nec vnquam recruduit (HARTMANN *l. c. p.* 147.). Ex fomite rheumatico videtur profecta fuiſſe iſta epilepſia, cuius medelam exſtitiſſe fuſius deſcribitur (RUMPEL *l. c. p.* 10.). — In paralyticis affectionibus pariter non ſpernendum auxilium affert; cuius rei notabile exemplum iſtud eſt hominis ſiniſtro latere paralytici, ſed mirifice inde leuati (RUMPEL *p.* 11.). — Demum commemoranda vis eſt, qua in obſtructionibus glandularum reſerandis pollet. Scrophulae ex hoc cenſu ſunt (LE ROY *p.* 89.); et eodem auxilio parotis tumida, acrem humorem fundens, diſparuit (RUMPEL. *p.* 13.).

Vtinam hiſce morbis omni tempore et occaſione ſatisfaceret, ſed mirifica illa propenſione dixerim an vanitate? quae pleriſque ineſt placitum ſibi medicamen varietate virium adſcriptarum ornandi,

nandi, accidit, vt multae aliae illi tribuerentur, in cachexia, apoplexia, mania, affectionibus neruosis, tumoribus oedematosis rel. (Vid. lib. cl. LE ROY). In immensum augetur morborum series, si transscribere in cortices propositos omnes illas virtutes volupe sit, quae vlceribus artificialibus et epispasticis in vniuersum competunt.

Non diffitendum, prout in phaenomenis externis multipliciter differt effectus exutorii ab isto fonticuli, vesicatorii ex Cantharidibus, sinapismi vel alius epispastici vsitati, vt de vstionibus et setaceis nihil dicam, ita et cortices hosce in morbis priuas quasdam vires exercere. Celerior omnino est effectus Cantharidum applicatarum, magis stimulant neruosum systema, plusque doloris tam, quum applicentur, quam epidermide ablata creant, profundius earundem virus in superficie corporis serpit, vnde suppuratio subsequi solet, resorptae acrimoniae harum in sanguinem quoque manifestiora indicia exstant. Hinc hae in acutis morbis magis conducunt corticibus dictis, quum contra hi, si lente in chronicis morbis reuellendum sit et fomes acris sensim pedetentimque emoliendus et inter haec parcendum dolori sit, praestent. Quis

enim exulcerationem ex veſicatorio multis iteratis moliminibus alendam per plures menſes, quin annum ſupraque, ſine magno incommodo ferret. Fonticulorum exigua efficacia eſt, nec valde reuellunt, niſi plures excitentur, quorum ſinguli dum aperti ſeruandi, multum moleſtiae creant. Sinapis, Armoraciae, Rutae aliorumque rubefacientium vis in ſtimulando potius et reuellendo, quam humores vitiatos eliminando conſiſtit, nec diuturnam continuationem admittunt. Ranunculorum (Vid. *Appar. med. tom. 3. p.* 78. 84. 87.) ambigua virtus eſt, nec periculo carens.

In hac tamen, quam tribuo corticibus Daphnes, praerogatiua non celanda quaedam incommoda ſunt, quae eorum vſum ſubinde comitantur. Sunt enim nonnulli, in quibus ne ex applicatione quidem, per menſem dimidium vel integrum continuata, cutis rubedinem contrahit (LE ROY *p.* 17; HARTMANN *l. c. p.* 147.). In aliis incaleſcit inde corpus notabiliter, dolor abſque ſeri effluuio enaſcitur inſignis (ENGEL *l. c. p.* 16.), intumeſcit brachium, quin ipſa facies (LE ROY *p.* 17; HARTMANN *l. c. p.* 148; ENGEL *l. c.*), abſceſſus ſupra cubiti flexum contractus (ENGEL), quin ex iuſto diuturniori corticis mora gangraenae periculum incidit

(HART-

(HARTMANN). In mulieribus ſaepe poſt protractiorem exutorii adminiſtrationem emergunt exanthemata miliaria rubra, prurientia, quae occupant brachium vel totum corpus ne capite quidem exemto, diſcreta vel in areolas confluentia, ſubinde valde moleſta, et, ſi chronica euaſerint, difficillimae curationis (BERGII *M. m. p.* 306.). Aliquando exeditur cutis profundius cum dolore acerbo, et tam tenaciter cortex adhaeret, vt vix calidi lactis ope ſeiungi poſſit, vel haud absque cruentatione. Saepe acre exſtillans vicinas partes erodit. Aſt caue, ne id cortici tribuas, quod vitioſae potius corporis diatheſi adſcribendum eſt. Hi quoque plerumque melius ferunt exutorium, qui pallentes laxioris ſunt corporis, et copia aquoſorum humorum inſtructi et plus emolumenti inde conſequuntur, quam quibus cutis dura, ſiccitas ſolidorum, macies, ſanguis compactus viſcidaque labes contingit. Quibusdam et foetor laticis exundantis taedium parit, qui tamen non perpetuus eſt, ſed vel a morbi genio, ob quem exutorium eligimus, vel rariori iuſto vel inconcinna deligatione repetendus. Exempla quoque exſtant, quod nihil vel perparum ſeri eroſus locus effuderit, ſed eius loco pus quaſi ex fonticulo ſtillauerit (ENGEL *l. c. p.* 17.).

Plura

Plura tamen horum incommodorum eius naturae ſunt, vt leuiuſculis praeſidiis tolli poſſint. Si in ambitu eroſiones: lotio cum aqua frigida conuenit. Balnea tepida ſubinde profuerunt in eruptionibus deſcriptis. Dolente nimium plaga vel intumeſcente brachio et inflammationem minante ad diſcutientia, aquam ſaturninam GOULARDI ſimiliaque, confugimus. Quicquid aduerſi autem accedat, ſemper auferri cortex debet. Dolor ſubinde initio poſt impoſitum corticem et tenacius affixum perceptus plerumque latice vberius exundante ceſſat. Quis ideo vituperabit veſicatoria ex Cantharidibus, quod ſubinde vlcera moleſta imo gangraenoſa excitauerint, aliis ſtranguriam et mictionem cruentam creauerint: cur ne de crimine horum corticum applicatio abſoluenda, etiamſi non omnibus opportuna fuerit. Ita neutrum horum ideo reiici meretur, quod aliquando ſpe nos excidere paſſum fuerit. Et nemo prudentior in morbis difficilioribus, quales recenſui, vnice acquieſcet in topico eiusmodi remedio, ſed alia ſcopo accommodata ſimul in vſum vertet, quorum ſola virtus tamen non ſufficiet.

Qui

Qui vero exutoriis per protractum tempus indulserunt, caueant, ne iusto praecocius et sine praeuia praeparatione plagam coalescere sinant (LE ROY *p.* 238.). Repetitae tum requiruntur, etsi blandae, purgationes aluinae parciusque cibandum est. Primis mensibus post lassitudo genuum sentitur, quam saepe criticae quaedam deiectiones aluinae excipiunt. Multis tamen exemplis extra dubium ponitur, hisce praemissis cautionibus absque noxa plagas Daphne excitatas posse exsiccari.

ADDENDA.

ADDENDA.

Plagulis, quae de Gummi guttae et de Benzoë in hoc volumine agunt, iam prelo egreſſis, ecce, pro ea, qua in me fertur, beneuolentia et ſuo in litteras ſtudio, ill. Baronetus BANKS, Praeſes ſociet. ſcient. Lond., mihi mittit ſchedas, quarum obtinendarum ſpem me concepiſſe ſuis locis in libro ipſo ſignificaui. Hae quum varia hiſtorica momenta dubitanter modo vel breuiter a me pronunciata confirment vel luculentius exponant, alia corrigant: nolo eorum commemorationem ad finem ſubſequentis voluminis, vt reliqua ſupplementa, differre, ſed potiora mox ſubiungere non vereor.

GVMMI GVTTAE.

(*p.* 406. *ſqq.*)

Originem eius curatius b. KÖNIG, Tranquebarae per multos annos medicus et ſciens fidusque naturae ſcrutator, perſequutus eſt in pugillaribus Germanice ſcriptis et cum BANKSIO communicatis, quorum hic copiam mihi fecit. Di-

ſtinguit

ſtinguit iſte inter arborem *verum* Gummi guttae ſuppeditantem et illam, quae *ſpurium* ſuggerit. Iſtius rem praecipue agit, eamque nomine *Guttae-ferae verae* ſ. *Ghokkatu*, *Gohkathu*, *Gohlathu* Cingalenſium, vel *Bokkatu* incolarum prope Madre degentium, proponit. Eſt arbor ſtaturae mediocris, ad Polygamiam monoeciam transferenda. *Flores* eius *maſculi* vel inſident racemo proprio, vel inter flores hermaphroditos (foemininos KÖNIGIUS perperam pluries vocauit) axillis foliorum adnaſcuntur. Calyx tetraphyllus (rarius 6-phyllus) foliolis ouato orbiculatis marginatis, quorum duo exteriora minora, duo interiora maiora; Corolla tetrapetala, patentiſſima calyce duplo maior, petalis obouatis coriaceis margine ciliatis, luteo albis baſi roſea, oppoſitis duobus maioribus; Staminum Filamenta numeroſa ad 30 ex receptaculo carnoſo quadrangulari, clauata, ſubquadrangularia, Antherae fertiles; Rudimentum Styli in nonnullis, Stigma echinatum, inaequale, ſterile. *Flores hermaphroditi* verticillatim vel axillis foliorum vel articulis ramorum iuniorum mixtim cum floribus maſculinis inſeruntur, interdum geminati oppoſiti. Calyx corollaque, quales in maſculis, niſi parum maiores; Stamina, vt in maribus, interdum polyadelpha

in

in phalanges quinque diſtributa, Antheris fertilibus; Piſtilli Germen globoſum, Stylus ſolitarius breuis, Stigma tri-vel quadrilobatum lobis patentibus ob-cordatis perſiſtentibus; Bacca globoſa, glabra, albicans ad latus roſea, coronata ſtylo breui et lobis ſtigmatis, ceraſo maiori ſaepe duplo maior; Semina tria oblonga, obſolete triangularia, articulo terminali, alba, ante maturationem vulnerata lac copioſe fundentia, initio niueum dein viridi citrinum. Folia arboris ouata vel obouata, oppoſita, integerrima, laeuia, coriacea, rigida, obſcure viridia, petiolata. — Creſcit haec arbor in regno Siamenſi, nominatim prope locum Cambodiae vicinum, qui Tchänthebuhn dicitur, item in Zeylona.

Priori loco, teſte ſacerdote religionis Romano catholicae fide digno, qui chriſtianorum Cochinchinenſium ſacris ibidem praeeſt, colligitur ſuccus ſic, vt, quod ex fractis foliis vel ramulis guttatim (vnde ratio nominis Gummi guttae repetenda) promanat, lac luteum excipiatur arboris huius foliis vel teſtis nucum Cocos, et dein maioribus vaſis planis argillaceis aeſtiuo tempore ſiccetur, donec indureſcat, tum commodis foliis obuoluatur. Hunc ſuccum vna cum ligno Aloës chriſtiani ibi habitantes inſtar tributi regi Siamenſi ſoluunt. In

Zeylona

Zeylona autem incidunt hinc inde corticem trunci variis locis lapide acuto, vnde copia ſucci cremorem lactis ſpiſſitudine aemulantis exundat, aeſtu ſolari facile ſiccandi. Pictorio ſcopo Gummi guttae Siamenſe alteri Zeylonenſi praeſtat; nam hic colorem ſordide luteum erogat, cuius cauſa forſitan in vitio collectionis tantum latet. Sed medica virtute neutrum alteri cedit. Vtraque regione inſtar vehementioris aluum laxantis et emetici ab indigenis vſurpatur, haud ſine metu. Nec latet eos, abuti eodem aliquando ſceleſtas foeminas. Baccae edules ſunt.

Cambogiae guttae L. ſpurium Gummi guttae tribuit KÖNIGIUS, quoniam, licet arbor ſuccum fundat citreo luteum, hic tamen ſiccatione in brunum inclinat. In Malabaria, vbi ſpontanea, *Korka-Puli* dicitur. Sed et Zeylonam ſub diuerſis Varietatibus patriam habet. Fructus pomum ſubgloboſum eſt, interdum ouale, ſulcis octo nouem ad duodecim hiantibus profunde diuiſum, magnitudine pomi vulgaris, nitidum, colore luteo vel rubro viridique coloratum, pulpa ſubtenaci ſucci acidiſſimi farctum, formans infra diuiſuras loculamentum ouale ſemine vnico raro duobus in pulpa diluta

ſubroſea ſaporis dulcis nidulantibus, oblongo reniformibus compreſſis, longitudine fabae maioris. Siccatus ex Zeylona venditur in oram Coromandel, vbi in foris venalis proſtat, et ob acorem praecipue intinctibus pipere largiter conditis a pauperibus additur. Succus ex trunco prorumpit, inſtar lactis citreo lutei, ſpiſſitudine Terebinthinae craſſae, et lente exareſcit. Recens a Cingalenſibus vulnerarium egregium cenſetur.

B E N Z O E.

(*p.* 540. *ſqq.*)

Auctore cl^{mo} HOUTTUYN eam arbori cuidam ex Lauri genere adſcripſi, ſed iam commentatione cl^{mi} DRYANDER (*Botanical deſcription of the Benjamin tree of Sumatra* inſerta *volumini* 77. actorum *Philoſophical Tranſactions*) meliora edoctus eandem arborem Styracis eſſe ſpeciem nullus dubito. Occaſionem corrigendi nouiſſimum errorem ſimulque omnes reliquos tempore priores omnino ſuffocandi dederunt ſpecimina ſicca, quae ſibi ex Sumatra per cl. MARSDEN comparauit ill. Baronetus BANKS. Praefigenda igitur in futurum eſt nomen et deſcriptio:

Styrax

Styrax Benzoin; foliis oblongis acuminatis ſubtus tomentoſis, racemis compoſitis longitudine foliorum DRYAND. *loc. cit. c. tab.* 12.

Synonymis a me ſignificatis addidit cl. vir: *Benzuin* RADEMACHER in *Act. ſociet. Batav. vol.* 3. *p.* 44. quem tomum legere hactenus mihi non contigit.

DESIGNATIO SPECIERVM
IN QVARTO VOLVMINE CONTENTARVM.

S T I R P E S.

ORDO XXXVII. DVMOSAE.

ORDO

ORDO XXXVIII. TRIHILATAE.

	Nomen pharmaceuticum.	*Nomen ſyſtematicum.*	
432.	Hippocaſtanum.	*Aeſculus Hippocaſtanum.*	62
433.	Naſturtium indicum.	*Tropaeolum maius.*	77
434.	Berberis.	*Berberis vulgaris.*	79
435.	Tribulus aquaticus.	*Trapa natans.*	86

ORDO XXXIX. TRICOCCAE.

436.	Euphorbium.	*Euphorbia officinarum.*	88
437.	Cataputia minor.	— — *Lathyris.*	100
438.	Eſula minor.	— — *Cypariſſias.*	102
439.	— — maior.	— — *paluſtris.*	105
440.	Gummi guttae.	*Cambogia Gutta.*	106
		Guttaeſera vera KÖNIG.	654
441.	Myrobalanus Emblica.	*Phyllanthus Emblica.*	127
442.	Caſcarilla.	*Croton Caſcarilla.*	128
443.	Bezetta coerulea. Succus Heliotropii.	— — *tinctorium.*	139
444.	Tilli v. Tiglium. Pavanae lignum.	— — *Tiglium.*	149
445.	Lacca.	— — *lacciferum.*	152

Nomen pharmaceuticum.	Nomen ſyſtematicum.	
446. Ricinus maior.	*Iatropha Curcas.*	164
447. Reſina elaſtica.	— — *? elaſtica.*	167
448. Ricinus vulgaris. ſ. Cataputia maior.	*Ricinus communis.*	195
449. Mercurialis.	*Mercurialis annua.*	222
450. Thea Bohe.	*Thea Bohea.*	225
451. — — viridis.	— *viridis.*	226
452. Buxus.	*Buxus ſemperuirens.*	262

ORDO XL. OLERACEAE.

453. Bonus Henricus.	*Chenopodium Bonus Henricus.*	267
454. Botrys vulgaris.	— — *Botrys.*	270
455. Botrys Mexicana.	*Chenopodium ambroſioides.*	273
456. Chenopodium anthelminticum.	— — *anthelminticum.*	275
457. Vuluaria.	— — *Vuluaria.*	276
458. Beta rubra.	*Beta vulgaris.*	278
459. Soda.	*Salſola ſatiua etc.*	282
460. Spinacia.	*Spinacia oleracea.*	327
461. Atriplex ſatiua.	*Atriplex hortenſis.*	329

Nomen pharmaceuticum.	Nomen systematicum.	
462. Herniaria.	*Herniaria glabra.*	331
463. Camphorata.	*Camphorosma Monspeliensis.*	333
464. Phytolacca.	*Phytolacca decandra.*	335
465. 466. Lapathum acutum.	*Rumex acutus.*	341
	— — *crispus.*	341
467. Herba Britannica.	— — *aquaticus.*	343
468. Rhabarbarum monachorum.	— — *alpinus.*	346
469. Acetosa.	— — *Acetosa.*	348
470. Rhaponticum.	*Rheum Rhaponticum.*	353
471. Rhabarbarum Sibiricum.	— — *vndulatum.*	356
472. Rhabarbarum s. Rheum verum.	— — *palmatum?*	362
473. Bistorta.	*Polygonum Bistorta*	407
474. Hydropiper.	— — *Hydropiper.*	409
475. Centumnodia.	— — *auiculare.*	412

---

476. Anacardium occidentale.	*Anacardium occidentale.*	413

	Nomen pharmaceuticum.	*Nomen ſyſtematicum.*	
477.	α Cinnamomum.	*Laurus Cinnamomum.*	417
	Caſſiae Flores?		
	β Caſſia lignea.	*Varietas diuerſa.*	441
	Malabathri Folia?		
478.	Camphora.	— — *Camphora* etc.	447
479.	Culilawan.	— — *Culilawan.*	524
480.	Laurus.	— — *nobilis.*	528
481.	Saſſafras.	— — *Saſſafras.*	534
482.	Benzoë.	— — *Benzoin* HOUTT.	540
		Styrax Benzoin BANKS.	658
483.	Pechurim.	*Laurus ?*	549
484.	Cortex Winteranus.	*Wintera aromatica ?*	557
485.	Canella alba.	*Canella alba.*	566

ORDO XLI. SCABRIDAE.

486.	Parietaria.	*Parietaria officinalis.*	570
487.	Contrayerua.	*Dorſtenia Drakena.*	572
		— — *Houſtoni.*	572
488.	Carica.	*Ficus Carica.*	578
489.	Vrtica.	*Vrtica dioica.*	587
490.	Vrtica Romana.	— — *pilulifera.*	595

Nomen pharmaceuticum.	*Nomen systematicum.*	
491. Morus.	*Morus nigra.*	596
492. Vlmus.	*Vlmus campestris.*	601
493. Cannabis.	*Cannabis satiua.*	608
494. Lupulus.	*Humulus Lupulus.*	621

ORDO XLII. VEPRECVLAE.

495. Mezereum.	*Daphne Mezereum.*	628
496. Thymelaea.	— — *Gnidium.*	639

ERRATA ALIQVOT VOLVM. QVARTI.

Pag. 106. lin. 16. *loco* iam *lege* etiam . p. 335. lin. 3. *loco* 465. *leg.* 464. p. 341. lin. 3. *loco* 466. *leg.* 465. et 466.

